

Fatih Erbay - Enfel Doğan

Doğu Türkçesiyle Yazılmış

SANÜBER VE GÜLPERİ HİKÂYESİ

[Berlin Nüshası]

DOĞU TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ
SANÛBER VE GÛLPERÎ HİKÂYESİ

(BERLİN NÛSHASI)

Fatih Erbay - Enfel Doğan

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
YAYINCI SERTİFİKASI NUMARASI
44040

DOĞU TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ SANÜBER VE GÜLPERİ HİKÂYESİ
(Berlin Nüshası)
Fatih Erbay - Enfel Doğan

Editör: Prof. Dr. Mustafa Toker

Bu kitabın bütün yayın hakları Palet Yayınlarına aittir.
Yayınevinin yazılı izni alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği tanıtımlar ve akademik çalışmalar haricinde,
kısmen veya tamamen kitaptan alıntı yapılamaz.
Eser, matbu yahut dijital ortamda kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ISBN: 978-625-6345-50-8

BASKI

SEBAT OFSET

Fevzi Çakmak Mah. Hacı Bayram Cad. No: 57 Karatay / Konya
MATBAA SERTİFİKASI NUMARASI: 74481

Konya, Aralık 2024

PALET YAYINLARI

Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42 Meram / Konya
Tel. 0332 353 62 27
www.paletyayinlari.com.tr

DOĞU TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ
SANŪBER VE GŪLPERİ HİKÂYESİ

(BERLİN NŪSHASI)

Fatih Erbay - Enfel Doğan

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	5
ÖN SÖZ.....	7
GİRİŞ.....	9
1. Sanûber ve Gülperî Hikâyesi.....	10
1.1. Doğu Türkçesi ile Yazılmış Sanûber ve Gülperî Hikâyesi.....	10
1.2. Sanûber ve Gülperî Hikâyesi'nin Berlin Nüshası (Ms.or.oct. 1662)	11
SES ÖZELLİKLERİ.....	13
1. Ünlüler	13
1.1. Yuvarlaklaşma	13
1.2. Genişleme	13
1.2.1. Eklerde ve Yardımcı Ünlüde.....	13
1.2.2. Kök ve Gövdelerde	14
1.3. Ünlüleşme.....	14
1.4. Daralma	14
1.5. Ünlü Türemesi.....	14
1.5.1. Alıntı Kelimelerde.....	14
1.5.2. Türkçe Kelimelerde	15
1.6. Ünlü Düşmesi.....	15
1.6.1. Alıntı Kelimelerde.....	15
1.6.2. Soru Ekinde.....	15
1.6.3. Diğer Kelime ve Eklerde	15
2. Ünsüzler	15
2.1. Ünsüz Değişmesi.....	15
2.1.1. b>m değişmesi	15
2.1.2. p>f değişmesi	16
2.1.2.1. Türkçe Kelimelerde	16
2.1.2.2. Alıntı Kelimelerde	16
2.1.2. b>p değişmesi	16
2.1.3. s>ş değişmesi	16
2.1.4. ş>c değişimi	16
2.2. Sızıcılaşma.....	16
2.3. Ötümlüleşme	17
2.4. Ünsüz düşmesi.....	17
2.4.1. /t/ düşmesi	17
2.4.2. /r/ düşmesi.....	17
2.4.3. /d/ düşmesi	17
2.4.4. /v/ düşmesi	17
2.4.5. /k/, /k/ düşmesi.....	17
2.4.6. /s/ düşmesi.....	18
2.5. Göçüşme	18
2.6. Ünsüz Türemesi.....	18

2.6.1. /y/ türemesi.....	18
2.6.2. /n/ türemesi.....	18
METİN ÜZERİNE NOTLAR	19
KAYNAKLAR	21
HİKÂYENİN ÇEVİRİ YAZILI METNİ	24
HİKÂYENİN TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI.....	63
DİZİN	103
TIPKIBASIM	171

ÖN SÖZ

Halk hikâyeleri, anlatı geleneğinin en önemli örneklerindendir. Özellikle Hind-Fars coğrafyası üzerindeki İpek Yolu güzergâhında tespit edilen Sanûber ve Gülperî hikâyesi; Türk halk hikâyeciliğinde önemli bir yere sahip olan Uygur Türklerinden başka Azerbaycan ve Türkmen Türkleri arasında da yüzyıllar boyunca anlatılagelmiştir. Doğu Türkçesiyle yazılmış Sanûber ve Gülperî hikâyesinin farklı kütüphanelerde farklı nüshaları bulunmaktadır. Bu nüshalar özellikle barındırdığı dil malzemesi bakımından farklılık göstermektedir.

Aslı Arapça olan *şanavber* صنوبر (çam fıstığı ağacı) kelimesi, çam ağacının uzunluğuna nispetle ‘uzun boylu kişi’ anlamında -özellikle Güney Azerbaycan coğrafyasında- erkek adı olarak kullanılmıştır. Hind-Fars kültüründe hikâye kahramanının adı olarak geçen kelimenin Azerbaycan, Türkmenistan, Uygur bölgelerinde derleme yapılarak oluşturulan hikâye metinleri ve metin oluşturulurken tercih edilen ortografik transkripsiyon özellikleri dikkate alınarak *Şanûber/Sanûber* biçiminde okunmasının uygun olduğu kanaatine varılmıştır. Bu yüzden gerek kitabın adında gerekse metninde hikâyenin kahramanının adında *Şanûber/Sanûber* tercih edilmiştir.

Bu kitapta, hikâyenin Berlin Devlet Kütüphanesi Staatsbibliothek zu Berlin-Preußischer Kulturbesitz Koleksiyonundaki (Ms.or.oct. 1662) nüsha incelenmiştir. Uzun soluklu bu çalışma ile ilgili karşılaşılan esas problem, metnin oluşturulmasında yararlanılacak Doğu Türkçesine ait yeterli bir sözlüğün olmamasıydı. Her ne kadar 20. yüzyılın başlarında Doğu Türkistan coğrafyasında faaliyet yürüten Batılı araştırmacılar Gunnar Jarring, Robert Barkley Shaw, Gustaf Raquette’in (bazıları tutulan deftere karalama veya notlar şeklinde) kaleme aldıkları sözlükler elimizde olsa da ağız özelliklerinin bulunduğu kelimelerin okunması ve anlamlandırılmasında zorluk yaşanmıştır. Bu sebeple bu sahada bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık etmek üzere Doğu Türkçesi sözlüğüne ihtiyaç olduğu muhakkaktır.

Elinizde bulunan çalışma, *Giriş* bölümünün ardından *Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin ve Tıpkıbasım* bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, eserin dilinde karşılaşılan dikkat çekici hususlar üzerinde durulmuştur. Metin kısmı transkripsiyonlu bir şekilde okunmuştur. Metne bağlı kalarak yapılacak bir aktarım okuyucuyu zorlayacağı için Türkiye Türkçesine aktarımda elden geldiği kadar anlatılmak istenilene odaklanılmış, dolayısıyla serbest bir aktarım yoluna gidilmiştir. Bu durum özellikle manzum metinlerin Türkiye

Türkçesine aktarımında zorluk oluşturduğu için bu bölümde okuyucunun anlayamayacağını düşündüğümüz kelimelerin anlamları dipnotlarla gösterilmiştir.

Doğu Türkçesiyle Yazılmış Sanûber ve Gülperî Hikâyesi (Berlin Nüshası) adlı bu çalışmayı sizlerle buluşturmada önce inceleme nezaketinde bulunan Prof. Dr. Mustafa Toker'e teşekkür ederiz.

Fatih Erbay – Enfel Doğan
Aralık 2024 / Konya-Antalya

GİRİŞ

Yüzyıllar boyunca doğu ve batı arasında ticari ve kültürel olarak etkileşim sağlayan İpek Yollarının kesişme noktalarından biri de Doğu Türkistan'dır. Yüzlerce yıl Moğollar ve Türklerin egemenliği altında kalan bu bölge, işlek bir ticari hayatın yanında kültürel mirasın farklı coğrafya ve toplumlara taşınmasına sebep olmuştur. Doğu Türkistan'ın bir ticaret güzergâhı olarak Hint ve Çin toplumu ile Fars ve devamında batı dünyası arasında köprü olması, doğu edebiyatının batıda tanınmasına da zemin hazırlamıştır. Ticari olarak düşünüldüğünde farklı toplumlar arasındaki bu yolun en önemli tüccarları, bölgede (Kaşgar, Yarkent, Hoten gibi) yaşayan Uygurlar¹ ve Özbeklerdi (Reckel-Schatz 2021: 10). 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında, her ne kadar bölgenin genel anlaşma dili Doğu Türkçesi olsa da -ticaretin de bir gerekliliği olarak- Farsça ve Çincenin bölge halkı tarafından anlaşılmakta olduğu bilinmektedir (Kemp 1914: 12). Doğu Türkistan halkının tarihî süreç içerisinde Farsçaya olan yakınlığı sebebiyle Fars diliyle oluşturulan edebî metinlerin Doğu Türkçesine tercüme edilmesine sıklıkla rastlanmaktadır. Bu durum, İpek Yolu boyunca sözlü geleneklerin serbestçe hareket etmesini de teşvik etmiştir (Reichl 2019: 48). Ayrıca zengin Uygur sözlü kültürü, Doğu Türkistan'da faaliyet yürüten özellikle Batılı araştırmacılar, misyoner ve gezginler tarafından da yazıya geçirilmiştir (Wei-Luckert 1998: vii). Bu sebeple 20. yüzyılın başından itibaren Doğu Türkistan coğrafyasındaki halk kültürü ürünlerini yazma veya basma eserlerle takip edebilmekteyiz.

İpek Yolu'nun Orta Asya kısmına, özellikle Doğu Türkistan'a yönelik akademik ilgi 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk çeyreğinde başlamıştır. 1877'de 'İpek Yolu' terimini ilk kullanan olduğu kabul edilen coğrafyacı Ferdinand von Richthofen'in gezileri, Sven Hedin'in 1894'te başlayan 'Türkistan' bölgesine yaptığı geziler arkeologların bölgeyi keşfetmeleri için teşvik edici olmuştur. Alman araştırmacıların 1902-1914 yılları arasındaki Turfan keşif gezileri, Sir Aurel Stein'in Orta Asya topraklarına gezileri ve Kansu bölgesindeki kütüphanede 1907-1914 yılları arasında yapılan çalışmalar Batılıların bölge hakkındaki bilgilerini ve ilgilerini arttırmıştır (Reichl 2019: 46). Özellikle İsveçli gezgin ve misyonerlerin 20. yüzyılın başından itibaren Doğu Türkistan'da yoğun faaliyet yürüttükleri bilinmektedir (Erbay 2023b: 470-471).

¹ Doğu Türkistan'da Uygur, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar ve Salar'lar bulunsa da Uygurlar, bu bölgede (Çin'in kuzey-batısı) Türkçe konuşan en büyük etnik gruptur (Reichl 2019: 46-47; Bellér-Hann 2000: 2).

1. Sanûber ve Gülperî Hikâyesi

Doğu Türkistan coğrafyasında hikâyeleştirme, kültürün aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. Oluşturulan bu hikâyelerin halk arasında rağbet görmesi, bölgede yaşayan Uygurlar tarafından birçok ürünün vücuda getirilmesini sağlamıştır. Doğu Türkistan’da yaşatılan bu hikâyelerin kaynağı genellikle Fars ve Hind edebiyatı olsa da (Hurilika ve Hemracan, Şabehram, Melike-Dilaram, Gül-Sanûber...) Türklerin kültürüyle yoğrulduğu görülebilmektedir. Hikâyeler, kaynak dilden -çoğunlukla Farsça- Doğu Türkçesine çevrilmiş olsa da bu çeviri, kelimesi kelimesine (mot à mot) değildir. Hikâye yazarları, kendi kültüründen de birçok unsuru ekleyerek metinleri Doğu Türkçesiyle yazılmış orijinal bir hikâye şekline getirmişlerdir.

Sanûber ve Gülperî hikâyesi, Fars kültürünün etki ettiği birçok coğrafyada görülmektedir. İndo-İranian dil ailesine mensup Peštu dilinde ‘Gul Sanober’ olarak yer alan hikâyenin, Farsçadan bu dile çevrildiği düşünülmektedir (bk. Hamkar-Hasam 2022; Sayyad 2018; Gujrathi 2018). Hikâyenin, Türklerin yaşadığı birçok bölgede görülmeyip Fars kültürünün etkilediği Azerbaycan (Nüsrətbəyli 2012) ve Türkmenistan (Köse 1994) sahalarında tespit edilmesi bu durumu açıklar niteliktedir.

Sanûber ve Gülperî hikâyesi, Çin-Maçin şehrinin hükümdarı Şah Hurşid’in oğlu Sanûber ile Geceler şehrinin (şehr-i Şebistan) hükümdarı Şah Ferruh’un peri olan kızı Gülperî’nin başından geçen olayların anlatıldığı aşk hikâyesidir. Hikâyede, Türk halk hikâyelerinin birçoğunda görüldüğü üzere manzum-mensur metinler birlikte yer almaktadır. Ayrıca halk hikâyelerinde sıklıkla kullanılan geçiş formellerinin Sanûber hikâyesinde de kullanıldığı görülmektedir: *bu beytni okudu, bu sözni ayttı, bir söz ayğalı, bir münâcât ayğalı, bir söz aytgalı, bir söz kılğanı* gibi.

1.1. Doğu Türkçesi ile Yazılmış Sanûber ve Gülperî Hikâyesi

Sanûber ve Gülperî hikâyesi, Fars kültürü ve dili ile yakın temasta olan Uygurlar arasında oldukça yaygındır. Bu sebeple Doğu Türkçesiyle yazılmış bu hikâyenin değişik kütüphanelerde nüshaları bulunmaktadır. İsveç’te bulunan Lund Üniversitesi Kütüphanesi’nin Jarring Koleksiyonu’nda kayıtlı, Doğu Türkçesiyle yazılmış nüsha (Jarring Prov. 33) 11 Mart 1921’de Kaşgar’da yazılmıştır. Bu el yazması nüsha², Yusuf Ahund bin Muhammed İbrahim tarafından yazıya geçirilmiş ve eserin son kısmında metnin yazılmasından yaklaşık iki yüzyıl önce Doğu Türkistan’da etkin bir siyasi aktör olan Afak Hoca (1626-1694 yılları arasında yaşayıp *Hoca Hidâyetullâh* olarak bilinen) zikredilmiştir (The Book of Prince Sanubar, 29a). Bu yazma 29 varaktan oluşmaktadır. Her

² Bu nüsha üzerine bugüne kadar herhangi bir yayın yapılmamıştır.

sayfada 10 satır bulunmaktadır. Her ne kadar başı ve sonu tam bir yazma olsa da hikâyenin anlatımında diğer nüshalara nazaran hem manzum hem de mensur bölümlerde kısaltmaya gidilmiştir. Dolayısıyla diğer nüshalarda bulunan bazı manzumeler burada yer almamaktadır. Jarring Koleksiyonu'ndaki diğer nüsha (Prov. 50)³, İsveçli misyoner Gustaf Ahlbert tarafından 1930'lu yıllarda Kaşgar'da satın alınmış; daha sonra Lund Üniversitesi Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır. Nüsha, 33 varaktan müteşekkildir (Yıldız 2023: 1).

Sanûber ve Gülperî hikâyesinin bir diğer nüshası, Ankara'da, Millî Kütüphane'de kayıtlıdır. Eserdeki kayda göre, nüshanın 1906 yılında Molla Şafizli tarafından yazıya geçirildiği anlaşılmaktadır. Zengin-Erdoğan (2019), bu nüsha ile ilgili bir yayın yapmıştır.

Berlin Devlet Kütüphanesi'nde (Staatsbibliothek zu Berlin) iki Sanûber ve Gülperî hikâyesi bulunmaktadır. İlki kütüphanenin Staatsbibliothek zu Berlin-Preußischer Kulturbesitz Koleksiyonu'nda Ms. or. oct. 1689-1 koduyla kayıtlı olan nüshadır. Bu el yazması üzerinde şimdiye kadar bir yayın yapılmamıştır.

1.2. Sanûber ve Gülperî Hikâyesi'nin Berlin Nüshası (Ms.or.oct. 1662)

Doğu Türkçesiyle yazılmış Sanûber ve Gülperî hikâyesinin Berlin Devlet Kütüphanesi Staatsbibliothek zu Berlin-Preußischer Kulturbesitz Koleksiyonu'ndaki diğer nüshası Ms.or.oct. 1662 (Außereuropäische Handschriften/ Manuscripts from outside Europe) numarada kayıtlıdır. Bu nüshanın kütüphane kaydında (*Şenûber we Gülperî* صنوبر و گل پری) yazmanın 28 Ekim 1902'de Kaşgar'da kaleme alındığı belirtilmektedir. Berlin Devlet Kütüphanesi'ndeki bu nüsha (Ms.or.oct. 1662); Lund Üniversitesi'nde kayıtlı olan nüshadan yaklaşık 19 yıl, Millî Kütüphane'deki nüshadan da 4 yıl kadar önce kaleme alınmıştır. Bu bakımdan Berlin nüshasının, Doğu Türkçesiyle yazılmış Sanûber ve Gülperî hikâyelerinin -tespit edilebildiği kadarıyla- en eskisi olduğu söylenebilir.

Hikâye manzum ve mensur iç içe kaleme alınmıştır. Yapılan çalışmada metindeki manzum parçaların sadece üçünün -çokça kusur bulunmakla birlikte- aruz vezniyle yazıldığı tespit edilmiştir. Diğer manzum parçaların çoğunun aruz veya hece veznine uymadığı görülmektedir. Ancak nesiller boyu dilden dile anlatılagelen hikâyelerin anlatı sürecinde, özellikle manzum kısımlarında değişiklik olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Kütüphane kaydında belirtildiği üzere; 18,2 x 12,3 x 1,3 cm boyutundaki nüsha, 69 sayfadan ibarettir. Yazmanın ilk ve son sayfalarında kalem karalamaları bulunmaktadır. Bu karalamalarda yazmanın sahibi veya okuyucusu olduğunu düşündüren bazı isimler de (İbrâhîm Âhûnd gibi) zikredilmektedir.

³ Nüshanın Kevser Yıldız tarafından yüksek lisans tezi olarak bilimsel yayını yapılmıştır. Ancak nüsha; metin, inceleme ve söz varlığı yönüyle tekrar değerlendirilmeye muhtaçtır.

Sanûber ve Gülperî hikâyesi, dinî ve tasavvufî unsurlar açısından oldukça zengindir. İslami çevrede yazılan anlatının birçok bölümünde dinî unsurlara atıf yapılmıştır: *Şanûber şükriüli³llâh dâp Zîver birle yolğa revân boldı* “Sanûber ‘Allah’a şükürler olsun.’ deyip Zîver’le yola düştü” (17/6-7); *bir sıkım tofrağğa ism-i a^czamnu okup saçıp êrdi* “Bir avuç toprağa ism-i azam duasını okuyup saçtı.” (24/7-8); *Şanûber çöllerde yığlap yürüp Hazret-i Hızır ‘aleyhi³s-selâmnu tafip ‘arz kıldı* “Sanûber çöllerde ağlaya ağlaya yürüyüp Hazret-i Hızır aleyhis-selam’ı bulup (durumunu) arz etti” (41/5-7); *Şanûber çeşmede tahâret kılip şükri-i vuzû³ okup Hudâ te^câlâğa şükr êtip* “Sanûber, çeşmede temizlenip abdest duasını okuyarak Allah’a şükredip” (59/8-9).

Metinde dikkat çeken bir diğer husus, hikâyedeki ana mekânlardan biri olarak Çin-Maçin ülkesinin yer almasıdır. Bilindiği üzere, Çinliler Qin Shi-huang döneminden sonra kendi ülkelerine “Çin” dememişlerdir. Ülkelerini “Zhong-guo”, “Zhong-yuan” adlarıyla ifade eden Çinlilerin etnik adı da “Çinli” değil, “Han”dır (İnayet 2007: 1174). Bu durum Kaşgarlı Mahmud’un sözlüğünde de yer almaktadır. Ona göre Çin; Yukarı Çin (Tabgaç), Orta Çin (Kıtay) ve Aşağı Çin (Barshan) olmak üzere üç bölgeye ayrılmaktadır. Kaşgarlı Mahmud, Çin ve Maçin halkının farklı dillerinin olduğunu, bununla birlikte şehirlilerin Türkçeyi iyi bildiğini, mektuplarını Türk alfabesiyle yazdıklarını belirtmiştir (Gömeç 2009: 3; Ercilasun-Akkoyunlu 2014: 863). *Dîvânu Lugâti ‘t-Türk*’te Maçin ile ilgili de Çin’den dört ay uzaklıkta olduğu vurgulanmıştır (Gömeç 2009: 4). Sanûber ve Gülperî hikâyesinde birçok defa Çin/Çin Maçin şehri yer almaktadır: *ey dîveler tahtnu Çîn Mâçîn şehriğe alıp barğil* “Ey devler, tahtı alıp Çin Maçin şehrine varın” (59/4-5); *Şanûber Çîn Mâçîn şehriğe barmas-men dâdi* “Sanûber, ‘Çin-Maçin şehrine gitmem’ dedi.” (65/4); *ey ferzendim yürgin Çîn şehriğa hemme sizğa intizâm-dur* “Ey oğlum, yürü Çin şehrine, tümü sizin için hazır edilmiştir.” (68/11-69/1).

Sanûber ve Gülperî hikâyesi, Türk destanlarında sıklıkla karşılaştığımız motifler bakımından da zengin bir metindir. Sanûber’in aşkı Gülperî’yi rüyada görmesi, Sanûber’in çöllerde ağlayarak yürürken *Hazret-i Hızır*’ı görmesi ve derdini anlatması, denize düşen Sanûber’e bir *çınarın* görünmesi, hikâyenin kahramanı Sanûber’in *olağanüstü varlıklardan* (Sîmurg, periler vb.) destek görmesi, Sanûber’in Gülperî’ye kavuşunca yüksek bir *dağa* çıkması, Sanûber’in yolculuğunda *kırk* arşın uzunluğunda duvarla karşılaşması, büyücünün Sanûber’i *geyiğe* dönüştürmesi, Sanûber’in *soylu bir aileden* gelmesi, olağanüstü varlıklarla mücadelesi, büyü yapılması gibi çok sayıda motif hikâyede okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

SES ÖZELLİKLERİ

1. Ünlüler

1.1. Yuvarlaklaşma

‘Düz bir ünlünün, yanındaki dudak ünsüzünün veya söz içindeki yuvarlak bir ünlünün etkisiyle yuvarlak sıradan ünlüye dönüşmesi’ne yuvarlaklaşma veya ünlü yuvarlaklaşması denir (Korkmaz 2003: 246)⁴. Son dönem Çağatay Türkçesine ait metinlerde sıklıkla karşılaşılmaktadır (bk. Toker-Uygun 2017: 31). Aşağıdaki örneklerden ‘üçün < içün’ edatında gerileyici benzeşme sonucu yuvarlaklaşma görülürken ‘pütü- < piti- < biti-, süy- < sev-’ fiillerindeki düz ünlüler ise dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşmıştır.

pütü- ‘yazmak’ (< piti- < biti-): *uşol nāmeni pütüp bir perī-zādnuñ kolıǵa berdi* (66/4); **süy-** ‘sevmek’ (< sev-): *gül yüzüm süydi n'eyleyin* (34/7); **süyüglük** ‘sevgili, sevimli’ (< sev-): *süyüglük hem-demim vefādār yārim* (17/10); **süy-er** ‘sevgili, sevimli’ (< sev-): *kara közlük süyer yārim kayt emdi* (30/12) krş. *hōş kelip-sen sever yārim* (55/4); **üçün** ‘için’ (< içün): *Ya'kūb oǵlı üçün dīdesi giryān* (6/8), (6/12).

1.2. Genişleme

‘Kelime içindeki dar sıradan ı, i, u, ü ünlülerinin çeşitli nedenlerle boğumlanma özellikleri bakımından geniş sıradan a, e, o, ö ünlülerine dönüşmesi olayı’na genişleme veya ünlü genişlemesi denir. Bu genişlemede damak ünsüzlerinin etkisi ağır basar niteliktedir (Korkmaz 2003: 227).⁵ Türkçede eklerin ünlülerinde, yardımcı ünlülerde ve kök ile gövdelerdeki dar ünlülerde genişleme görülmektedir:

1.2.1. Eklerde ve Yardımcı Ünlüde

Şanüber örtep köydürdi dāǵıñ (36/4) < -üp; Mecnün °āşık bolap kezdi hayrān (6/10) < -up; oǵlınız bir perige °āşık bolap-dur (9/11) < -up; ğarīb bolap kaldım men bu çöl yerde (21/7) < -up; hemme yigitle[r] birle helāk bolaşǵa az kalıp édi (15/5) < -uş; ki kim ki meniñ oǵlamnı sözletse (8/7) < -um; barıp oǵlamnı alıp keliñler (9/13) < -um; hecriñde semender dēk otlarge tutaşıp-men (22/10) < -uş.

⁴ Yuvarlaklaşma terimi için ayrıca bakınız: Hatiboǵlu 1972; Banguoǵlu 1974: 101-102; Topaloǵlu 1989: 162; Ergin 2009: 54; İmer vd. 2011: 276; Karaaǵaç 2013: 143. Çağatay ve Doğu Türkçesindeki örnekler için bakınız: Uygun 2022b; Uygun 2022a: 167.

⁵ Genişleme terimi için ayrıca bakınız: Karaaǵaç 2013: 144. Son dönem Çağatay Türkçesi metinlerinde yer alan sayı bildiren kelimelerdeki genişleme örnekleri için bakınız: Uygun 2022b: 49.

1.2.2. Kök ve Gövdelerde

nāleş ‘inleme’ (< Far. nāliš نالیش): *nāleşimden titrer arz [u] semāvāt* (16/1); **êke** ‘iki’ (<OT ekki/ikki/eki/yeki/iki): *bu êkesiniñ arasında hayrān bolup* (63/11) **krş.** **êki** *dilber taht üstide olurmış* (64/1); **yaza** ‘kır, ova’ (<OT yazı): *yazanıñ meyveleri* (53/3).

1.3. Ünlüleşme

‘Bir ünsüzün, yanındaki ünlülerin etkisiyle ünlü niteliği alması’ ünlüleşme diye adlandırılmaktadır: deġil>deyil>diyil>di:l gibi (İmer vd. 2011: 253).⁶

kin ‘sonra’ (< kiyin): *Şanüber bu beytni oġugandıñ kin Gülperī aydı* (6/1), ne çend küñdin kin bayaqı maħrem beççeler keldi (7/9).

1.4. Daralma

‘Geniş ünlülerin yanlarındaki bazı ünsüzlerin etkisiyle darlaşması’na daralma veya ünlü daralması denir (Hatiboġlu 1972).⁷

izdi- ‘aramak, izlemek’ (< izde-): *ey yigit meni izdiseñ bu gülni yadlaġıl yana izdiseñ üç yüz yılda yeter-sen* (6/1, 2), (25/1); **hemi** ‘Tüm, bütün’ (< Far. heme همه): *otlar yaqtı gevher hemi kāmıñnı* (43/5).

1.5. Ünlü Türemesi

‘Ses özelliklerine veya birbirleri ile birleşme şartlarına baġlı bazı nedenlerle kelimenin ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesi olayı’na ünlü türemesi denir (Korkmaz 2003: 229).⁸ Doġu Türkçesinde ve metnimizde alıntı kelimelerin sonunda /e/ türemesine rastlanmaktadır:

1.5.1. Alıntı Kelimelerde

‘ömre ‘yaşama süresi, hayat’ (< Ar. ‘ömr عمر): ‘*ömresi fiġāne fiġānım kaydın bolur-sen* (4/1); **nüre** ‘maddi veya manevi ışık’ (< Ar. nūr نور): *nüre dīdem cigerim ġālīñ ne boldı* 17/13); **dīve** ‘şeytan, dev’ (< Far. dīv دیو): *aña barsañ dervāzlarda dīveler bar* (49/5), (51/1); **kurbāne** ‘bir amaç uğruna kendini fedâ eden veya feda edilen kimse’ (< Ar. ġurbān قربان): *eyleben cānıñnı ġurbāne* (52/11); **nigāre** ‘resim gibi güzel sevgili’ (< Far. nigār نگار): *Şanüber nigāreni ta° riġ kılıp bir söz ayġalı* (56/1); **seyre** ‘yürüyüp gitme’ (< Ar. seyr سير): *Şanüber bile Gülperī seyre kılıp* (59/9); **şūrişe** ‘karışıklık, kargaşa’ (< Far. şūriş شورش): *yana yüz miñ şūrişeler deryā eyledi* (63/6); **ħazāne** ‘güz, güz mevsimi’ (< ħazān خزان): *ħazāne yoġ ġülistāñdın bolur-men* (3/12); **seyle** ‘gezinti, eğlence’ (< Ar. seyr سير): *Şanüber bāġ seylesi ġılığandıñ bir dem ārām alay dēp* (8/2); **hicrāne** ‘ayrılık, ayrılık acısı’ (< Ar. hicrān هجران): *miħnet külfetni hicrāne*

⁶ Ünlüleşme terimi için ayrıca bakınız: Banguoġlu 1974: 93; Korkmaz 2003: 228-229; Karaaġaç 2013: 145-146.

⁷ Daralma terimi için ayrıca bakınız: Banguoġlu 1974: 99; Topaloġlu 1989: 54; Korkmaz 2003: 226; İmer vd. 2011: 80; Karaaġaç 2013: 144.

⁸ Ünlü türemesi terimi için ayrıca bakınız: Banguoġlu 1974: 66, 56; Karaaġaç 2013: 141-143.

izleyin (20/10); **bisyäre** ‘çok’ (< Far. bisyār بيسيار): *Hudāğa yalbarıp yıǵladım bisyäre* (61/7).

1.5.2. Türkçe Kelimelerde

soru- ‘soru yönelterek bilgi istemek’ (< sor-): *ey yigit mendin mekân soruǵıl* (3/6); **sora-** ‘soru yönelterek bilgi istemek’ (< sor-): *bir kişi Ya^ckūbdın keldi seni soraǵlap* (4/8, 23/6, 46/10).

1.6. Ünlü Düşmesi

‘Çeşitli sesbilgisel etkenler nedeniyle sözcüklerin çoğunlukla iç, daha az oranda ön ve son seslerinde bulunan ünlülerin kullanılmaması durumu’na ünlü düşmesi denir (İmer vd. 2011: 253).⁹ Ses düşmeleri seslerin kendi özellikleri kadar komşu sesleriyle de ilgilidir. Dillerde genellikle düzensiz bir olay olarak ortaya çıkan ses düşmeleri, vurgu ile ilgili görülür (Karaağaç 2013: 126).

1.6.1. Alıntı Kelimelerde

hucur ‘Hücre, oda’ (< Ar. hücre حجرة): *ne çend hucurda altun berür-men* (8/9); **dervāz** ‘Kale ve şehirlerin, külliyelerin büyük giriş kapısı’ (< Far. dervāze درواز): *aña barsaṅ dervāzlarda dīveler bar* (49/5).

1.6.2. Soru Ekinde

oḫsam ‘benzer mi?’ (oḫşa+mı): *oḫsam-dur bir bülbül-i şeydāya* (64/6).

1.6.3. Diğer Kelime ve Eklerde

ķaysı ‘hangi, hangisi’ (< ķayı+sı): *ey ra ‘nā ķaysı bāǵnıḡ güli-siz ve ķaysı çemenniḡ bülbüli-siz* (2/7); **ķaydın** ‘nereden’ (< ķayı+dın): *ey ķeyik ķaydın kel-diḡ* (26/7); **ķayrıl-** ‘geri dönmek’ (< ķayır-): *ķanatları sındı yolda ķayrılıp* (21/10); **könlide** ‘gönlünde’ (< köñül): *bir çārbāḡ körüñdi köñlide aydı* (23/2), (55/3); **baǵrımnı** ‘ciğerimi, göğsümü’ (< baǵır): *yıraǵlķnıḡ ḡançeri baǵrımnı yırtıp* (25/7); **oǵlı-men** ‘oğluyum’ (< oǵul): *Şanüber deyr-i šāḡ Hürşidniḡ oǵlı-men* (27/4); **yürdi** ‘yürüdü, gitti’ (< yürü-): *şayfü’l-mülk yürdi ne çend kūn yıǵlap* (7/2); **yürgendin** ‘yürüdükten’ (< yürü-gen+din): *ne çend kūn yol yür-gendin kin* (17/7).

2. Ünsüzler

2.1. Ünsüz Değişmesi

2.1.1. b>m değişmesi

Bu değişiklik kelime başında gerçekleşmekte olup (Ergin 2009: 90) Türkçenin farklı tarihî lehçelerinde örnekleri bulunmaktadır. Doğu Türkçesi metinlerinde de ‘ben, bu’ zamirlerinde bu değişimin meydana geldiği görülmektedir¹⁰:

⁹ Ünlü düşmesi terimi için ayrıca bakınız: Hatiboǵlu 1972; Banguoǵlu 1974: 63; Topaloǵlu 1989: 61-62; Korkmaz 2003: 227; Ergin 2009: 51.

¹⁰ Son dönem Çağatay Türkçesi metinlerinde yer alan bu ses değişimi örnekleri için bakınız: Uygun 2022b: 54.

meni ‘beni’: koyma meni munça hasret cefāğa (15/9); **munça** ‘bunca’: bu fānī cihānda munça eyleme (15/10); **mundın** ‘bundan’: mundın kutulmaķım yok-dur selāmet (16/11); **maņa** ‘bana’: bu kün tüşti maņa hem kıyāmet (16/12).

2.1.2. p>f değişmesi

Çağatay Türkçesinde ilk olarak Nevâî’nin eserlerinde görölen p > f değişmesine (Eckmann 1988: 24) Doğu Türkçesi metinlerinde de rastlanmaktadır (bk. Uygun 2023: 16). Yeni Uygur Türkçesinde bu ses olayı hem Arapça ve Farsçadan alıntılanan kelimelerde, hem de Türkçe kelimelerde sıklıkla görölmektedir (bk. Öztürk 2010: 18-19).

2.1.2.1. Türkçe Kelimelerde

taşur- ‘emanet etmek’ (< tapşur-): *barğul ey cānım balam Allāhğa taşurdı[m] seni* (14/9); **tofraķ** ‘toprak’ (< toprak): *bir sıkım tofraķğa ism-i a’zamnu okup saçıp érđi* (24/7); **taf-** ‘bulmak’ (< tap-): *barmaķğa cāy taşmadı* (31/4), (41/6); **yafuş-** ‘yapışmak, tutunmak’ (< yapuş-): *eger bu kuşğa yafuşsam şāyed alıp çıkar* (45/7); **talfunuf** ‘kanat çırparak’ (< talpun-u-p): *talfunuf kuş dek her zamān uçar-men* (12/6); **fut** ‘bacak, ayak’ (< put < but): *bu yerge ādem kelse futı köyer* (24/4).

2.1.2.2. Alıntı Kelimelerde

ferī-zād ‘peri kızı’ (< Far. perī-zād پریرزاد): *ğamda koyup cānnı alıp kêtken ferī-zād* (6/5); **ferīşān** ‘dağınık, karmakarışık’ (< Far. perīşān پریرشان): *sözle ħāl-i ferīşānıñ ne boldı* (9/1); **fiyāle** ‘kadeh’ (< Far. piyāle پیاله): *bir neçe fiyāle mey içip mest boldı* (55/11), (56/11); **ferī** ‘peri’ (< Far. perī پری): *saņa fedā bolsun sansız ferīler* (63/7); **feş** ‘arka’ (< Far. pes پس): *beş yüz yigitler feşlerini kısturup deryādın çıkıp keldiler* (67/7).

2.1.2. b>p değişmesi

Eski Türkçede /b/ ile başlayan ‘biti-’ kelimesi Doğu Türkçesi metinlerinde /p/li şekilde geçmektedir:

pütü- ‘yazmak’ (< OT biti-): uşol nameni pütüp bir perī-zādınñ ħolığa berdi (66/4).

2.1.3. s>ş değişmesi

feş ‘arka’ (< Far. pes پس): *beş yüz yigitler feşlerini kısturup deryādın çıkıp keldiler* (67/7).

2.1.4. ş>c değişimi

ķallāc ‘Fakir, yoksul’ (< Far. ķallāş قلاش): *birevni iltürüp müflis [ü] ķallāc* (60/4).

2.2. Sızıcılaşma

‘Bazı patlayıcı seslerin, sızıcı hâle geçmeleri’ne sızıcılaşma veya sürtünme-
leşme denmektedir (Hatiboğlu 1972).¹¹

aķız- ‘akıtmak’ (< OT aķız-): *deryā dek aķızsa közümnin yaşı* (4/3); **aķtar-**
‘aramak, araştırmak’ (< OT aqtar-/aķtar-/aġtarul-): *aķtarıp dünyādın nişān izle-*
yin (20/8), (23/8); **oķşa-** ‘benzemek’ (< OT oqşa-/oķşa-): *kaçıp kelgen keyikke*
oķşay-dur (26/2), (35/8).

2.3. Ötümlüleşme

Ötümsüz ünsüzlerin ünlülerin etkisiyle ötümlü hâle gelmeleri Türkçede
ötümlüleşme, tonlulaşma, sedalılaşma ve yumuşama terimleriyle karşılanmak-
tadır. Çaġatay Türkçesinde birkaç kelime bu ses olayına rastlanmıştır: aġ <
aķ, balıġ < balıķ gibi (Argunşah 2013: 93).¹²

yıraġlıķ ‘uzaklık’ (< OT iraq/yıraq): *yıraġlıķ otını baġrımnı dāġlap* (23/6)
(25/7) **krş. yıraġdın bir künbezē köründi** (59/10).

2.4. Ünsüz düşmesi

‘Kelime içinde (bir ünsüzden önce), kelime sonunda veya kaynaşma olayı
ile iç seste r, n, l, f gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler ile y, g, ġ, k, h gibi ünlüleşme ve
sızıcılaşarak erime özelliġi taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayı’na ünsüz düş-
mesi denir (Korkmaz 2003: 231).¹³

2.4.1. /t/ düşmesi

dōs ‘dost’ (< Far. dōst دوست): *n’eyleyn ey dōslar men rūde-pāyġa uçradım*
(40/3) (40/5).

2.4.2. /r/ düşmesi

ē- ‘cevherî fiil’ (< OT ār-/e-/): *Gülperīge °āşık bolap ēdim* (29/10), (47/1),
(47/10); **ķoķ-** ‘korkmak’ (< OT qorq-): *dervāzlarda dīveler bar olardin*
ķoķmaġıl (49/6); **ķuna** ‘turna’ (< OT turna): *uşbu ķunalar şehr-i Şebistānga*
barsa (20/13).

2.4.3. /d/ düşmesi

neçen ‘ne kadar’ (< Far. ne çend نچند): *bir neçen nevāziş kılġandın kin libās-*
ı şāhāne kiydürüp (55/1); **beter** ‘daha kötü’ (Far. bedter بدتر): *kündin künge ġāli-*
miz beter eyledi (61/7).

2.4.4. /v/ düşmesi

peyend ‘baġlanmak; erişmek’ (< Far. peyvend پیوند): *dāne dāne peyend ol-*
sun (57/9).

2.4.5. /ķ/, /k/ düşmesi

¹¹ Sızıcılaşma terimi için ayrıca bakınız: Korkmaz 2003: 193; Karaaġaç 2013: 141.

¹² Ötümlüleşme terimi için ayrıca bakınız: Topaloġlu 1989: 118; Korkmaz 2003: 215; Karaa-
ġaç 2013: 139-140.

¹³ Ünsüz düşmesi terimi için ayrıca bakınız: Banguoġlu 1974: 58; Topaloġlu 1989: 61-62; Er-
gin 2009: 51; Karaaġaç 2013: 126-127.

süçi ‘tatlı’ (< OT süçüg/süçig/çüçüg/süçi/süçü): *sözleri-dür cāndın süçi* (52/7); **ḥaṭarlı** ‘tehlikeli’ (< Ar. ḥaṭar خطر): *andın ötüp tüşüm ḥaṭarlı cāya* (62/7); **devletli** ‘saadetli, bahtlı’ (Ar. devlet دولت): *Çin şehride tāc [u] bahtım devletlim* (68/9).

2.4.6. /s/ düşmesi

bī-ke ‘kimsesiz’ (< Far. bī-kes بی کسی): *gam koluḡda bī-ke-men şemşir birle bolmasam* (28/3).

2.5. Göçüşme

‘Sözcük içinde seslerin, genellikle ünsüzlerin yer değiştirmesi’ne göçüşme veya yer değiştirme denir (İmer vd. 2011: 219).¹⁴ Kelime içinde komşu veya uzak sesler yer değiştirebilir (Korkmaz 2003: 107). Uzak sesler yer değiştirirse uzak göçüşme, komşu sesler yer değiştirirse yakın göçüşme diye adlandırılır.

Uzak göçüşme: **yünçi** ‘inci’ (Çince yinçü): *tizilgen yünçi tişleriḡ* (57/5).

Yakın göçüşme: **şubu** ‘işte bu’ (< uş+bu): *şubu yerde yürür-men* (3/3) **krş.** *tüşide körgeñ cānān uşbu-turur* (52/4); **otra** ‘orta’ (< OT orta/ortu/orða): *otra-sıda bir künbez turu[p]-dur* (24/1), (31/7).

2.6. Ünsüz Türemesi

‘Söz ön, iç ve son seslerinde, sözün aslında olmayan bir ünsüzün türemesi olayı’na ünsüz türemesi denir.¹⁵

2.6.1. /y/ türemesi

yıraḡ ‘uzak’ (< OT İraq/yıraq): *yıraḡdın bir künbez köründi* (23/6), (25/7), (59/10).

2.6.2. /n/ türemesi

ḡulaḡçın ‘kürk şapka’ (< ḡulaḡçı): *başıḡğa kiyip-sen eki ḡulaḡçın* (36/2); **arḡamçın** ‘ip’ (< OT arḡamçı): *beliḡge baḡlap-sen ala arḡamçın* (36/3).

¹⁴ Göçüşme terimi için ayrıca bakınız: Hatiboḡlu 1972; Banguoḡlu 1974: 70; Topaloḡlu 1989: 79; Ergin 2009: 52; Karaaḡaç 2013: 129.

¹⁵ Ünsüz türemesi terimi için ayrıca bakınız: Banguoḡlu 1974: 67; Korkmaz 2003: 231-232; Ergin 2009: 52.

METİN ÜZERİNE NOTLAR

1. Erbay'ın (2023a: 18-19) Tahir ile Zühre Hikâyesi'nde tespit ettiği, 'çok sayıda, çok fazla' anlamındaki 'bir tokuz' kullanımı Sanûber ve Gülperî metninde bir kere geçmektedir: *Gülperî bir tokuz cilvelerni oynatıp Şanûberniñ köñlini aldı* (2/8).

2. 'Yedi Cüceler, Kırk Haramiler' gibi bazı kalıplaşmış ibareler dışında Türkçede sıfat tamlamalarında sıfat çokluk durumundaysa isim unsuru teklik bildirir. Metinde bu uyum kuralına uymayan bazı örnekler tespit edilmiştir: *beş yüz yigitler feşlerini kusturup deryādın çıkıp keldiler* (67/6-7), *bu beş yüz yigitlerge baş bolup yolğa revān boldılar* (14/3-4), *yana yüz miñ şūrişeler deryā eyledi* (63/7), *Gülperî bir tokuz cilvelerni oynatıp Şanûberniñ köñlini aldı* (2/8).

3. Pekıştirme eki olarak metinde on sekiz defa -ğıl, on iki kez -gil eki kullanılmaktayken sadece iki örnekte -kıl biçimi tercih edilmiştir: *rāstıñ aytkıl қаысы cāyдын болур-sen* (5/5), *andın soñ Mihr-engizğa tesellî berip қа[y]tkıl деп bir söz ayğalı* (30/9).

4. Sanûber ve Gülperî hikâyesinde birçok deyimim yer aldığı görülmektedir.

açığı kel- 'öfkelenmek': Şanûberniñ ata anası yādığa kelip bir ah tarttı Gülperîniñ açığı kelip bî-vefā ādemî-zāde (58/1-3), (36/7); **belāge sal-** 'başını belaya sokmak': қayтадын өзүмни салдым belāge (63/4); **dem sal-** 'üfleme': ol kız kēyikniñ tiliğa dem saldı (26/6); **dem urma-** 'bir şey yapmamak, ses çıkarmamak': meniñ selāmım yetkürseñ dem urmas (49/9); **ğam ye-** 'kederlenmek': ey Şanûber ğam yemegil (59/3); **hüşıdın kêt-** 'aklı başından gitmek, bayılmak': Sanûber hüşıdın ketti (2/10); **hüşığa kel-** 'aklı başına gelmek, ayılmak': yana hüşığa keldi (2/10); **köñlini al-** 'gücenen bir insanı güzel söz ve davranışlarla hoşnut etmek': Şanûber dildārınıñ köñlini alıp bir söz ayğalı (58/4); **kulaқ sal-** 'dinlemek': kulaқ salğıl bu қulınıñ rayını (9/5); **rahımı kel-** 'acımak, merhamet etmek': Şanûberniñ rahımı kelip köterdiler (39/7); **yāda tüş-** 'akla, hatıra gelmek': serv-i hırāmānım yādıma tüşti (58/8), (58/10);

5. Metinde Oğuzcanın tesiriyle ortaya çıkan bazı değışmelere rastlanmaktadır:

a) Yönelme hâli ekinin -a/-e olarak kullanılması: serv-i hırāmānım yādıma tüşti (58/8), (58/10); ıışқ otına köyüp yanıp öçmegen (20/4); emdi ğam başıma ah urup yığlap (23/7); yār yolına barıp şir̄in cānımnı (43/6); °azm étip cevelāna yüzlen (50/1); çöldin çolistāna yüzlen (50/3); uşol bāğçeni bōstāna cāya yettim (51/6); қayтадын hicrāna döndi n'eyleyin (54/3); kime nāz [u] ni°met (65/2), bül-büllerin ğūra yaşın saçılmay (19/12); men çıktı ğam gümāna (44/3).

b) Kök ve eklerde görülen /k/, /k/ düşmesi: süçi ‘tatlı’ (süçig): *sözleri-dür cāndın süçi* (52/7); ‘tehlikeli’ (< Ar. ḥaṭar + lıġ): *andın ötüp tüştüm ḥaṭarlı cāya* (62/7); devletli ‘saadetli, bahtlı’ (Ar. devlet + lik): *Çīn şehride tāc [u] bahtım devletlim* (68/9).

c) ‘ol- < bol-’ yardımcı fiilinin kullanılması: *meded-kārıñ seniñ çehār yār olsun* (48/8); *düşmenlerin kelip saña zār olsun* (48/10); *tā ki sözüñ saña i‘tibār olsun* (49/1); *cemāliġa nāzır oldu* (67/1).

d) Ön seste /d/ sesinin görülmesi: *men kēter-men yana yana / felek birlen döne döne* (44/2); *ķaytadın hicrāna döndi n'eyleyin* (54/3); *dal [u] gerdān ke-mend olsun* (57/3); *men ķalur-men gül dey solup* (30/2).

6. Çaġatay Türkçesinde kullanılan benzetme edatı DAK’ın, birçok çağdaş Türk lehçesinde Day şekline dönüştüğü bilinmektedir (bk. Daġistanlıoġlu 2015: 377). Metinde *dey* ‘gibi’ benzetme edatı tespit edilmiştir: *men ķalur-men gül dey solup* (30/2).

KAYNAKLAR

- Argunşah, Mustafa (2013). *Çağatay Türkçesi*. İstanbul: Kesit.
- Ayverdi, İlhan (2010). Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük / Kubbealtı Lugatı. Redaksiyon Ahmet Topaloğlu. İstanbul: Kubbealtı.
- Banguoğlu, Tahsin (1974). *Türkçenin Grameri*. İstanbul: Baha.
- Beller-Hann, Ildikó (2000). The Written and the Spoken: Literacy and Oral Transmission among the Uyghur. Berlin: Das Arabische Buch.
- Caferoğlu, Ahmet (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Türk Dil Kurumu.
- Clauson, Sir Gerard (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Londra: Oxford at the Clarendon.
- Dağıstanlıoğlu, B. Erdem (2015). “Teg Edatı ve Çağataycadaki Varyasyonları Üzerine”. *International Journal of Language Academy*. 3/4: 374-385.
- Devellioğlu, Ferit (1993). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Eckmann, Janos (1988). *Çağatayca El Kitabı* (çev. Günay Karaağaç). İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Emet, Erkin (2015). *Doğu Türkistan Uygur Ağzları*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Erbay, Fatih (2011). W. Radloff’un Çağatay Türkçesi Sözlüğü. Konya: Ay-Bil.
- Erbay, Fatih (2023a). Doğu Türkçesiyle Yazılmış Tahir ile Zühre Hikâyesi. Çanakkale: Paradigma.
- Erbay, Fatih (2023b). “Two Stories Written in Eastern Turki as Part of the Swedish Missionary Work (Svenska Missionsförbundet) in East Turkistan”. *Acta Orientalia Hung.* 76/3: 469–486.
- Ercilasun, Ahmet B. – Akkoyunlu, Ziyat (2014). *Kâşgarlı Mahmud Divânı Lugatı’-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ergin, Muharrem (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Gömeç, Sadettin (2009). “Divanü Lûgat-İt-Türk’de Geçen Yer Adları”. *Tarih Araştırmaları Dergisi*. 28/46: 1-34.
- Gujrathi, Aman (2018). *Qissa da Gul ao Sanobar*. Jalalabad: Shehbaz Khparandoya Tolana.
- Hamkar, Muhammad Ibrahim – Hasam, Alauden (2022). “Research on ‘Gul Sanobar’ Story in the Light of Wilhelm Wundt’s Behavioral Theory”. *Journal of Critical Reviews*. 9/4: 10-19.
- Hatipoğlu, Vecihe (1972). *Türkçenin Sözdizimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- İmer, Kamile - Kocaman, Ahmet - Özsoy, Sumru A. (2011) *Dilbilim Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- İnayet, Alimcan (2007). “Divanü Lûgat-it-Türk’te Geçen ‘Çin’ ve ‘Maçin’ Adı Üzerine”. *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*. II/4: 1174-1184.
- Jarring, G. (1964). *An Eastern Turki-English Dictionary*. Lund: C.W.K. Gleerup.
- Karaağaç, Günay (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*. İstanbul: Akçağ.
- Kemp, Emily Georgiana (1914). *Wanderings in Chinese Turkestan*. London: Wightman.
- Komisyon (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Korkmaz, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Köse, Nerin (1994). “Türkmenistan’dan Gül ve Senüber Hikâyesi”. *Millî Folklor*. 21: 52-56.
- Küçükbalı, Fatih Numan - Uygun, Muhsin (2024). “Ferheng-i Şu‘ûrî’de Yer Alan Çağatay Türkçesine Ait Söz Varlığı -İsimler-”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 15: 640-672.
- Maimaitiaili, Nuerjamali (2019). *Çağdaş Uygurcanın Ağızları ve Söz Varlığı*. İstanbul: YTÜ-SBE (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Mert, Abdullah (2023). *Uygur Harfli Mi ‘rac-Name*. Konya: Palet.
- Nadzhip, E. N. (1971). *Modern Uigur*. Moskow: Nauka Publishing House.
- Necip, Emir Necipoviç (1995). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*. (çev. İktil Kurban). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Nüsretbâyli, Simuzer (2012). *Sənubər... Bədiü Nəsr, Publisistika ve Poəziya*. Bakı: YYSQ- Milli Virtual Kitabxana.
- OT (Orta Türkçe) Boeschoten, Hendrik (2023). *A Dictionary of Early Middle Turkic*. Leiden-Boston: Brill.
- Öztürk, Rıdvan (2010). *Yeni Uygur Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Raquette, Gustaf (1928). *English-Eastern Turki Dictionary*. Leipzig-Lund: C. W. K. Gleerup.
- Reckel, Johannes-Schatz, Merle (2021). “Ancient Texts and Languages of Ethnic Groups along the Silk Road Introduction”. *Ancient Texts and Languages of Ethnic Groups along the Silk Road*. (Editör Johannes Reckel and Merle Schatz). Universitätsverlag Göttingen. 9-11.
- Reichl, Karl (2019). “Oral Epics Along the Silk Road: The Turkic Traditions of Xinjiang”. *Journal of Chinese Oral and Performing Literature*. 38/1: 45-63.
- Sayyad, Suleyman (2018). *Manzum Dasitani Edebiyat (Klasik Davra)*. Celalabad/Nengerhar: Momend.
- SG: *Sanuber we Gülperi*. Staatsbibliothek zu Berlin. Außereuropäische Handschriften, Islamische Handschriften: Ms. or. oct. 1662.
- Shaw, Robert Barkley (1880). *A Sketch of the Turki Language as Spoken in Eastern Turkistan (Kashghar and Yarkand) Part II Vocabulary Turki-English*. Calcutta: Baptist Mission.
- Shaw, Robert Barkley (2014). *Kaşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü*. (çev. Fikret Yıldırım). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Steingass, F. (1998). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut: Librairie du Liban.
- The Book of Prince Sanubar*. Lund University Library: Jarring Prov. 33.
- Toker, Mustafa-Uygun, Muhsin (2017). *Çağatayca Cümçümenâme*. Konya: Palet.
- Topaloğlu, Ahmet (1989). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken.
- Tüzgen, Mömin Abdulla (1989). *Türkçe-Uygurçe Lugat*. Şincaç: Milletler Neşriyatı.
- Uygun, Muhsin - Küçükbalı, Fatih Numan (2023). “Ferheng-i Şu‘ûrî’de Yer Alan Çağatay Türkçesine Ait Söz Varlığı -Fiiller-”. *Selçuk Türkiyat*. 58: 35-62.
- Uygun, Muhsin (2022a). “Çağatayca Kitâb-ı ‘Umdetü’l-İslâm”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 51: 163-185.
- Uygun, Muhsin (2022b). *Çağatayca Kâbüsnâme Tercümesi İnceleme-Metin-Dizin-Ekler Dizini-Tıpkıbasım*. Konya: Palet.

- Uygun, Muhsin (2023). *Çağatayca Rāḥatü'l-Ḳulüb Giriş- Metin- Dizin- Ekler Dizini- Tıpkıbasım*. Konya: Palet.
- Wei, Cuiyi-Luckert, Karl W. (1998). *Uighur Stories from Along the Silk Road*. Lanham: University Press of America.
- Yakup, Abliz ve diğerleri (1990). *Uygur Tilinin İzahlık Lügiti I*. Pekin: Milletler Neşriyatı.
- Yakup, Abliz ve diğerleri (1991). *Uygur Tilinin İzahlık Lügiti II*. Pekin: Milletler Neşriyatı.
- Yakup, Abliz ve diğerleri (1992). *Uygur Tilinin İzahlık Lügiti III*. Pekin: Milletler Neşriyatı.
- Yakup, Abliz ve diğerleri (1994). *Uygur Tilinin İzahlık Lügiti VI*. Pekin: Milletler Neşriyatı.
- Yakup, Abliz ve diğerleri (1995). *Uygur Tilinin İzahlık Lügiti V*. Pekin: Milletler Neşriyatı.
- Yakup, Abliz ve diğerleri (1998). *Uygur Tilinin İzahlık Lügiti VI*. Pekin: Milletler Neşriyatı.
- Yıldız, Kevser (2023). Gunnar Jarring Koleksiyonu'ndan Şah Hurşid Oğlu Sanevber Hikâyesi (Prov. 50) (Metin-İnceleme-Söz Varlığı). Kahramanmaraş: KSİÜ-SBE (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Zengin, Aslı – Erdoğan, Ümran (2019). *Geç Dönem Çağatay Türkçesi ile Yazılmış Perizad-Senuber Hikâyesi*. İstanbul: Gece Akademi.

HİKÂYENİN ÇEVİRİ YAZILI METNİ

[2] ... ¹ birle çehâr-bākğa bardı seyr [ü] temâşâ kıldı andın ² Şanüber aydı ey maḥrem-beççeler¹⁶ men bir sâ^cat ārām alay ³ dēdi maḥrem-beççeler¹⁷ aydı ma^ckül dēdi andın Şanüber yattı ⁴ közi uykuğa bardı tüş kördi tüşide Şāh ⁵ Fer-ruḥnıñ kızı Gülperini kördi Şanüber qarasalar on tört ⁶ künlük tolunayğa oḥşa aña ^caşık boldı Şanüber aydı ki ⁷ ey ra^{nā} kıysı bağnıñ güli-siz ve kıysı çemen-niñ bülbülü-siz ⁸ kimniñ ^cazīz[i] bola-siz dēdi Gülperī bir toḗuz cilvelerni ⁹ oy-natıp Şanüberniñ köñlini aldı velīkin cevāb bermedi ¹⁰ Şanüber hūşıdın kētti yana hūşığa keldi aydı ki ey cānım- ¹¹ niñ peyvendi ve köñlümniñ medāri siz kim bola-siz ¹² ve kimniñ ferzendi bola-siz ve cāyınız ne yerde-dür dēdi ¹³ Gül-perī aydı ki ey yigit meni sorsañ şehr-i Şebistānnıñ [3] ¹ pādīşāhınıñ kızı bolur-men aḗım Gülperī cemi^c perīler- ² niñ pādīşāhı-dur-men meniñ ta^cyīnlık mekānım yoḗ-dur ³ her yerde hōş-havā bağlar bolsa şubu yerde yürür-men ⁴ dēdi Şanüber bu sözni eşitip bir ah tarttı Gülperiniñ sine- ⁵ sige tegdi andın Gülperī aydı ey yigit mendin mekān ⁶ soruḗıl dēdi Şanüber bu sözni ayttı

naẓm

*bir laçın bar ⁷ қоşал¹⁸ Cebrā³īl perī
tāze tāze civānım kaydın bolur-sēn
⁸ şems [ü] kamer yüzlük zülfi [i] ^ca[n]berlik
közleri mestānem ⁹ kaydın bolur-sēn*

cevāb-ı Gülperī

*meni sorsañ ¹⁰ perīlerniñ pādīşāhı
aşlumnu sorsañ Şebistāndın ¹¹ bolur-men
fehmi eyleseñ Çīn ehliniñ māhı
¹² ḥazāne yoḗ gülistāndın bolur-men*

su³āl-i Şanüber

*¹³ başıña kēyip-sen müyesser tācı
körgeñ ādem bolur hūsniñ [4] ¹ muḗtācı
çeşmimniñ çerāḗı başımniñ tācı
^cömresi fiḡāne¹⁹ ² fiḡānım²⁰ kaydın bolur-sen*

¹⁶ Met: مهمرم بچه لار

¹⁷ Met: مهمرم بچه لار

¹⁸ Met:

¹⁹ Met: فيكانه

²⁰ Met: فيكانم

cevāb-ı Gülperī

^cāşık murādı melāmet ³ başı
 deryā dek akızsa közümnin yaşı
 ğarībim gülşen- ⁴ dūr çeşmimnin yaşı
 meni sorsaŋ ol mekāndın bolur- ⁵ men

su'āl-i Şanüber

hınā kollariŋni boyap-sen kana
⁶ tarap-sen zülfüŋni urup-sen şāne
 Yūsuf gibi ⁷ meni saldıŋ zindāna
 Züleyhā-nişānım kaydın bolur-sen

⁸ bir²¹ kişi Ya^c kūbdın keldi seni sorağlap
⁹ hasretiŋde yürüp-men bağırmı dāğlap
 kelmesem bu yerge ¹⁰ metā^cın bağlap
 bir tūṭiyem şekker kaydın bolur-sen

¹¹ hançer²² çekip bağırm kanga toldurma
 kızıl yüzümni ¹² za^cferān dek söndürme
 ğamze birle nāzük dilber öltürme
¹³ keremlik sultānım kaydın bolur-sen

cevāb-ı Gülperī

^cAzrānıŋ²³ [5] ¹ hem-demi deryāda māhī
^cālemni köydürdi Vāmıknıŋ ahi
² aşlımni sorsaŋ perīniŋ şāhi
 yākūtlik gevherlik kāndın ³ bolur-men

su'āl-i Şanüber

közleriŋ nergis-dür kāmetiŋ tūbī
⁴ nāzük dilber-sen sen cihānnıŋ maḥbūbı
 neçe yullık yoldur ⁵ menziliŋ hūbī
 rāstın aytkıl kayısı cāydın bolur-sen

²¹ Bu satır *cevāb-ı Gülperī* şeklinde başlamasına rağmen anlam dikkate alınarak metinden çıkarılmıştır.

²² Bu satır *su'āl-i Şanüber* şeklinde başlamasına rağmen anlam dikkate alınarak metinden çıkarılmıştır.

²³ Metinde عزرائيل şeklinde yazılan kelime bağlam ve vezin dikkate alınarak düzeltilmiştir.

6 cevâb-ı Gülperî

*aşlım perî-dür yok-tur mekânım
âşikârâ kılsam ⁷ sırrım pinhânım
üç yüz yıllık yol-dur meniñ mekânım
bilgil şehr-i ⁸ Şebistândın bolur-men*

su'âl-i Şanüber

*Şâh Hürşîdniñ ⁹ oğlı atım Şanüber
hasretiñde yürüp köñlümge ...²⁴
melâ³îk- ¹⁰ niñ şüreti gül yüzi dilber
râstın aytğıl kıysı câyдын ¹¹ bolur-sen*

cevâb-ı Gülperî

*Şâh Ferruhniñ kıızı atım Gülperî-dür
¹² gamdın²⁵ perîler şeydâ kelip-dür
tâ ölgünçe karârım şol-dur
¹³ fehm eylesen ol mekândın bolur-men*

dép Şanüber bu beytni [6] ¹ okuğandın kin Gülperî aydı ki ey yigit meni izdiseñ ² bu gülni yıdlağıl yana izdiseñ üç yüz yılda yeter-sen dép ³ ğâyib boldı Şanüber çöçüp(?)²⁶ uyğandı baksa bayağı kız yok andın ⁴ ol kızını yād kılıp yığlap bu beytni oqudı

nazm

*ğamda koyup ⁵ cänni alıp kêtken ferî-zâd
yüzüñni körey kaytıp yana kél ⁶ êmdi
elif dek kâmetlik gül yüzlük dilber
seylâne seylâne ⁷ yana kél êmdi*

*Belkısniñ hecride köydi Süleymân
⁸ Ya^c kûb oğlı üçün dâdesi giryân
bî-çâre ^c âşik-men ⁹ bolur-men hayrân
seylâne seylâne yana kel êmdi*

*¹⁰ Mecnûn ^c âşik bolap kezdi hayrân
Leylânıñ ^c ışkıda ¹¹ yığladı çendân*

²⁴ Mısra sonu metindeki karalamalar sebebiyle okunamamıştır.

²⁵ Met: عم دين

²⁶ Met: جورجو

*rahm eyle hālimga ey şāh-ı gülzār²⁷
seylāne¹² seylāne yana kel ěmdi*

*Şīrīn üçün ceḡā köp çekti Ferhād
¹³ dünyādın ötti ol şāh-ı nā-şād
mestāne közlüm²⁸ ol [7] ¹ kadd-i şimşād
seylāne seylāne yana kēl ěmdi*

*Şeyfū'l-mülk ² yürdi ne çend kün yığlap
Gülperīniñ ^cışkıd[a] boy- ³ nını bağlap
muraşşā^c belige kemerler bağlap
seylāne ⁴ seylāne yana kēl ěmdi*

*Maḡmūdnu köydürdi Mehveş- ⁵ niñ ^cışkı
hem-demniñ hem ahı Mevlevī cāmı
közüm- ⁶ niñ rüşen[i] köñlümniñ medārı
seylāne seylāne ⁷ yana kēl ěmdi*

Şanüber hem-demi vefālīk yāri dēp sīnesini ⁸ yerge koyup yattı yemek içmekdin hem qaldı ve yana hīç kişiğe ⁹ söz kılmadı ne çend kündin kin bayaqı maḡrem-beççeler keldi kördi ki ¹⁰ Şanüber sīnesini yerge koyup yatıp-dur maḡrem-beççeler ¹¹ aydı ki ey şehzāde neme bolduñız ve neme ḡādise keldi dēdi ¹² Şanüber hīç cevāb bermedi maḡrem-beççeler ḡayrān qaldı yığlap yaqalar- ¹³ mı çāk çāk kılıp Ḥūrşīd Şāhniñ aldığa keldi [8] ¹ aydı ey pādīşāh-ı ^cālem Ḥudāy te^cālādın taleb kılıp alğan ferzend- ² iñiz Şanüber bāğ seylesi kılgandıñ bir dem ārām alay dēp ³ uykulap qaldı biz her qaysımız her ṡarafıge kētip ědük ⁴ bir zamāndın kin kelsek Şehzāde Şanüber sīnesini yerge ⁵ koyup yatıp-dur cevāb sorasaq hīç cevāb bermey-dür ⁶ bilmey-miz ki ne ḡādise bolğanını dēdiler Şāh Ḥūrşīd bu sözni ⁷ eşitip hūşıdın kētti münādī kıldı ki kim ki meniñ oğlamnı ⁸ sözletse ḡālını maḡa bildürse men anı beğlerniñ ⁹ beği kılıp ne çend ḡucurda altun berür-men dēdi andın pādīşāh- ¹⁰ nıñ bir vezīri bar ěrdi Zīve[r] dēgen tola ^cākīl zīrek ¹¹ ěrdi ornıdın turup bāğka bardı Şanüberni kördi ki ¹² sīnesini yerge koyup yatıp-dur Zīver Şanüberniñ ḡālını ¹³ körüp bu sözni ayttı

²⁷ Met: كل زر

²⁸ Tıpkıbasımda كوزلوگوم ‘közlügüm’ şeklinde yazılan kelime, bağlam dikkate alınarak ‘közlüm’ şeklinde okunmuştur.

nazm

Süleymān devleti İskenderī til

[9] ¹ sözle hāl-i ferīṣānıñ ne boldı

elif dēk kāmetin̄ ya dēk ² bolurmıṣ

cemālīñ ṣafhası kün dēk toğulmıṣ

³ Yūsuf-ı Ken^cānnıñ atası Ya^ckūb

Yığladı neçe yıl ol ⁴ derde maḥbūb

ḥasretin̄de yığlap ḥ^wāb ile nā-ḥ^wāb

⁵ sözle hāl-i ferīṣānıñ ne boldı

kulaḥ salğıl bu kul- ⁶ nıñ rāyını

sözle hāl-i ferīṣānıñ ne boldı

dēp ⁷ andın kin Şanüber hīç cevāb bermedi evvelkıdın ṣad-çendān ⁸ ziyāde nāle kıla-dur vezīr aydı ki ey pādīṣāh bu ṣehzādege dīv- ⁹ nıñ yā perīnıñ eṣeri²⁹ bolğanğa oḥşay-dur dēdi pādīṣāh ¹⁰ cemī^c müneccimlerni yığıp ḳur^ca saldurdı müneccimler aydı ey pādīṣāh ¹¹ oğlınız bir perīge ^cāşık bolap-dur ol perīnıñ mekānı ¹² üç yüz yıllıḳ yol-dur līkin ol perī cemī^c perīlernıñ pādīṣāh- ¹³ ınıñ kıızı ēken dēdi pādīṣāh aydı ki barıp oğlamnı alıp **[10]** ¹ keliñler anıñ tedbīrini men kılay dēdi andın bir ḥōṣ- ² vaḳt kenīzek bar ērdi ol kenīzek ṣehzāde Şanüberge aydı ki ³ ey Şanüber sizniñ mundağ sīneñizni yerge ḳoyup yığlamaḳdın ⁴ hīç iş bolmay-dur siz pādīṣāhzāde bolğandın kin ⁵ atañızğa barıp ötken vāḳı^cnı bir bir beyān kılıñ dēdi ⁶ Şanüberge bu söz te³şīr kıldı Şanüber atasınıñ ⁷ aldığa keldi dēdi ki ey ata cemī^c ^culemā ve fuželālarnı yığıp ⁸ keliñ dēdi pādīṣāh hemmeni yığıp keldi andın Şanüber ötken ⁹ vāḳı^cnı bir bir beyān kılıp bir söz ayğalı

nazm

bir sözüñ ¹⁰ bar aytay ^culemā bēgler

tüşümde köründi bir ṣems [ü] ¹¹ kamer

elif dēk kāmeti gül yüz dilber

anıñ ^cişkı meni kıldı ¹² isirlik

bir perī köründi şīrīn-ṣemāyil

körüngen ¹³ zamān boldı ^caḳlımız zāyil

²⁹ Met: اسرى

rūhım per-vāz³⁰ kılıp tenimdin çıkar

[11] ¹ zülfi zer-efşān kākūli zerlik

bir gül kelip kıldı meni mestāne

² *mestāne közlük dürr-i yegāne*

üç yüz yıllık yol³ dēp berdi nişāne

zülff[i] zer-efşān kākūli zerlik

⁴ *Şanūber sīnesini yerge berip*

zülff[i] zer-efşān kākūli zerlik

⁵ dēp bu beytni oğadı andın Hürşīd Şāh vezīrleri- ⁶ ge qarap dēdi ki ey vezīrlar bu işniñ tedbirini kılıñ- ⁷ lar dēdi vezīrlar aydı ki anıñ tedbiri yoğ ol perī-zād- ⁸ niñ mekānı üç yüz yıllık yol bolsa aña hīç °ilāc yoğ ⁹ dünyāniñ tört eṭrāfıge kişi iberiñ her yerde şāhib-i ¹⁰ cemāl kız bolsa şunu alıp beriñ dēdi andın Hürşīd Şāh ¹¹ aydı ki ey ferzendim kişi tüşide körünge[n] müyesser bolmas ¹² dünyāniñ dört eṭrāfıge kişi iberey her yerde pādişāh-zāde ¹³ bar mu yā bēg-zāde bar mu yā āhūnd-zāde bar mu her yerde şāhib-i [12] ¹ cemāl kız bolsa alıp berey bu °a[h]diñdin yangıl dēdi Şanūber aydı ki ² ey peder-i büzürgvārım kesī riyāzet tartmay hīç iş hāşıl ³ bolmas maña kişi katıp beriñ şuniñ yolıda ölüp kēsem ⁴ ammā hergiz bölek kişige qaramas-men dēp maña ruḥşat beriñ ⁵ dēdi andın bu beytni oğadı

nazm

ruḥşat beriñ °adālet şāhım

⁶ *kaytıp tüzülsün [cānım]*

rahm eylegil³¹ Kādir Hudāyım

talfunuf kuş⁷ dēk her zamān uçar-men

her kimge tüsse °ışkniñ havāsı

⁸ *sulṭān bolsa mu anıñ gedāsı*

bu °ışkniñ maña bī-derd⁹ devāsı

meni men° kılmañ hergiz yoldın

dēp bu beytni oğugandıñ ¹⁰ kin Hürşīd Şāh aydı ki ey oğlam sizni Allāh te°ālādın tilep ¹¹ edim °aşıkān[e] bir °azīz ferzendim ediniñiz Allāh te°ālā bu

³⁰ Met: پروار

³¹ Met: ایلائیک

hâdişe birle ¹² cüdâlık derdini salsa tartmasğa çarım yok dep ruşat ¹³ berdi Şanüber atasıdın ruşat alıp yolğa revân boldı [13] ¹ arkasıdın beş yüz yigit hem-râh bolup ketti Şanüber bu yigit- ² lerge qarap aydı ey yigitler Hudây te°âlâ bu °ışk otını maña salıp- ³ dur hiç bendiğe salmasun men sizlerdin râzî boldum siz ⁴ emdi kayıtnlar dedi andın bu beş yüz yigit yıglap ⁵ aydı ey şehzâde Şanüber biz hem atamızdın yurt[ı]mızdın keçtük ⁶ siz ne yerge barsañız siz birle barur-miz dediler Şanüber aydı ⁷ ey yigitler hōş qalıñlar emdi dep bu beytni ⁸ oqudı

nazm

kesip kesip bağrım kan-dur
kêlgen cānlar hōş [kal] ⁹ emdi
[Çin şehrinin ked-hudāsı
nev-civānlar hōş kal emdi]

meniñ birle hem-dem bolğan
ciger bağırı biryān bolğan
¹⁰ keçe kündüz mahrem bolğan
yārānlarım hōş kal emdi

şanüber ¹¹ dēk vefādārım
ēşitiñler ah [u] zārım
cümle turğan dōst ¹² yārım
mihribānlar hōş kal emdi

dep bu beytni oqudı ¹³ andın bu yigitler aydı ey Şehzâde Şanüber hemmemiz bu cihān[dın] [14] ¹ keçtük sizdin cüdâ bolmas-miz dep arkasığa kirdi ² Şanüber bu yigitlernin ihlāsığa bāreka'llāh dep ey yigit- ³ ler yürünler neme bolsa tañ körer-miz dep bu beş yüz ⁴ yigitlerge baş bolup yolğa revân boldılar pādīşāh ⁵ cemi°c ulemālar birle uzatıp ⁶ bu beytni oqudı

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)
⁷ hasretiñdin yüregim kan-dur °aziz cānum kebāb
firākıñda ⁸ emdi n'eyleyin mende yok-tur tāb³²
tā °ilāc-ı nūr-ı dādem men ⁹ saña berdim cevāb
barğil ey cānum balam³³ Allāhğa taşurdı[m] ¹⁰ seni

men ki Hūrşid bir °aceb çün ah [u] efgān eylesem
¹¹ sūd kılmas n'eyleyin yüz miñ peşimān eylesem

³² Vezin kusuru bulunmaktadır.

³³ Metindeki "bir" kelimesi vezin dikkate alınarak verilmemiştir.

¹² *hiç pendim almadıñ bağırmıñ vü kan eylesem*
barğıl ey cānım ¹³ *[bala]m Allāhğa tafşurdum seni*

dép uzatıp yandılar el-kışşa **[15]** ¹ Şanüber bular birle ne çend kün yol yürüp
 °ummān deryāsıǵa ² yetti °ummān deryāsınıñ girdābıǵa kelip hemme yārān birle
 deryāǵa ³ Hudā dép tüşti ne çend kün deryāda revān boldı nāgāh bir küni ⁴
 deryāniñ bir kimeǵa tüşüp ketti üç ayǵaça ol kimedede yattı ⁵ hemme yigitle[r]
 birle helāk bolaşǵa az qalıp édi andın Şanüber ⁶ bir seher vaqtide Hudāy te°ālāǵa
 yıǵlap deryāǵa qarap bir münācāt ⁷ ayǵalı

münācāt

kaýnap cūş urǵan ummān deryāsı
bir mürüvvet ⁸ *eylegil miskīn gedāǵa*
tüşüp-dür başımǵa °işknıñ *hevāsı*
⁹ *koyma meni munça hasret cefāǵa*

bir ğarīb-men hā[n]mānımdın āvā[re]
¹⁰ *bu fānī cihānǵa munça eyleme*
yārniñ hecride yüregim pāre
¹¹ *rahm eyle köp koyma cebr u cefāǵa*

peyǵamberǵa yetkürgen vahy[i] Cebrā°ıl
¹² *kıyāmetde tartar sūre[i] İsrāfīl*
qabz etme cānımnı Hazret-i °Azrā°ıl
¹³ *koyma meni munça cevr-i cefāǵa*

Şanüber yıǵlap eylep münācāt
[16] ¹ *nāleşimdin titrer arz [u] semāvāt*
barça yaratqan Kādiye°l-hācāt
² *iletgin tızraq yetey perī-zādımǵa*

dép bu beytni oquǵandın ³ kin bir bād-ı muhālif çıqıp kimelerini birbirige
 urup pāre pāre kıldı ⁴ bu beş yüz yigitniñ hemmesi deryāǵa ğarq bolup ketti érse
⁵ Şanüber Zīver birle bir tahtanıñ üstide qaldı ol keçe birbir- ⁶ leri birle körüşüp
 deryāda revān revān andın Şanüber bu beş ⁷ yüz yigitlerdin ayrılǵanıǵa öziniñ
 ata anasından ⁸ ayrılǵanıǵa bu beytni oqudı

naẓm

men êkemge aytay ^carż-ı ⁹ ħālīmni
 bu kün maña āħir zamān bolup-dur
 yaratқан Zū'l-celālīm ¹⁰ eşitgil dādımni
 bu kün maña āħir zamān bolup-dur

cānımğa kaşd ¹¹ etmiş deryā-yı āfet
 mundın kutulmaķım yok-dur selāmet
¹² bu kün tüşti maña hem kıyāmet
 bu kün maña āħir zamān bolup-dur

¹³ yaķamni çāk etip eyleyin feryād
 yıkılsun yeryüzige bu çarĥ-ı nā-şād
 [17] ¹ ĥayf ki ol civānlar kāmeti şimşād
 bu kün maña āħir zamān bolup-dur

² Şanüberni yaratқан kudretlik Raĥmān
 meni bu ğamlarda koyma ser-gerdān
³ ol demde emān ber āħiretde imān
 bu kün maña āħir zamān bolup-d[ur]

⁴ dēp bu beyt[ni] oķuġandın kin bir bārān çıktı Ĥudāy te^cālānıġ ⁵ emri birle Şanüberni Zīverni ol bārān urup deryādın ⁶ çıkardı andın Şanüber şükrüli⁷llāħ dēp Zīver birle yolġa ⁷ revān boldı ne çend kün yol yürğendın kin Zīver ⁸ kesel bolup ħald[ı] kündin künge zebün bolup ħaldı ⁹ Şanüber Zīver başını tizige alıp yüzige telmürüp olturup ¹⁰ bu beytni oķudı

naẓm

süyüġlük hem-demim vefādār yārim
¹¹ tāze nev-civānım ħālīġ ne boldı
 kerlik sulţānım püşt [ü] penāhım
¹² nūre dīdem cigerim ħālīġ ne boldı
 refīķim mūnisim ^cayşım medārım
¹³ nūre dīdem cānım ħālīġ ne boldı
 közleri mestānım ħālīġ ne boldı

[18] ¹ ^carżımni eşitgil ^cazīz pādişāhım
 men sözleyin sen kulaġıġnı ² sal emdi
 bir derdge tüşmüşüm yok-tur devāsı
 men öler- ³ men sen bu zāra ħal emdi

Şanüber

yüzüñ âteşin-dür közleriñ ⁴ bīmār
 nāzik-dür teniñ sīm-ābdın bī-ķarār
 yār-ı vefādārım ⁵ eylegil izhār
 közleriñ mestāne hāliñ neçük-dür

saña fedā ⁶ bolsun bu şirīn cānım
 bir zamān körmesem çıkar efgānım
⁷ sēn-sēn tāc-ı serim rūh-ı revānım
 yār-ı mihrībānım hāliñ neçük-dür

⁸ Zīver

hālim bolup-dur beterdin beter
 keçe kündüz yığlap evķātım ⁹ öter
 ecelniñ neşteri cānımni örter
 ğanīmet-dür bu devrānlar ¹⁰ bil emdi

Şanüber

evvelā anadın atadın bolmağan erdim
 ğarīblık ¹¹ kūyında bolmağan³⁴ erdim
 seni bu hasretde körmegen erdim
 haţar- ¹² lik kārவānım hāliñ neçük-dür

Zīver

evvelā men erdim ğamdın āzāde
¹³ ğarīblık kūyınd[a] bolup-men üftāde
 közüm yığlap derdim bolur ziyāde
 [19] ¹ rū-māl alıp közüm yaşın sil³⁵ emdi

Şanüber

Şāh Şanüber dērler ² bağrım ezildi
 saña Hāķdın maña kısmet yazıldı
 vaķtiñ ³ yetip cān tenidin üzüldi
 Yūsuf-ı Ken'ānım hāliñ ne ⁴ boldı

³⁴ Tıpkıbasımda بولماغای 'bolmağay' şeklinde yazılan kelime, manzum metin dikkate alınarak 'bolmağan' şeklinde okunmuştur.

³⁵ Metinde سىل şeklinde yazılan kelime, bağlam dikkate alınarak 'sil' şeklinde okunmuştur.

Zîver

*âhir ecelniñ damığa tüşüm
eger bilseñ bu zindân-⁵ dın al êmdi*

dép Zîver cān be-ħaq teslīm kıldı Şanüber Zîver-⁶ niñ ġarīb ölgenini yād kılıp bir söz aytğalı

nazm

*⁷ ġarīblik kũyında³⁶ ġarīb ölgen
meniñ üçün ġarīb ölgen ⁸ Zîverim
gül yüzleri za^cferān dēk sarğarıp
meniñ üçün ġarīb ⁹ ölgen Zîverim*

*meniñ üçün ata anadın keçip
kazā oqlarığa ¹⁰ sīnesin açıp
âhir ecelniñ şarābın içip
meniñ üçün ¹¹ ġarīb ölgen Zîverim*

*gül ġonca çirāyıñ bendi açılmay
būlbüllerniñ^{37 12} ġūra yaşın saçılmay
miñ gülüñdin biri hergiz açılmay
meniñ [üçün] ¹³ ġarīb ölgen Zîverim*

*şirīn sözler birle köñlüm alıp
[20] ¹ örtelgen cānumğa otlarnı salıp
Şanüber âhir vedā^clar ² kılıp
meniñ üçün ġarīb ölgen Zîverim*

el-ķışşa Zîver-³ niñ cenāzesini oқup defn kılıp bir söz kılganı

nazm

*^{4 c}āşık bolmas şirīn cāndın keçmegen
^cışık otına köyüp ⁵ yanıp öçmegen
hecr şarābını tola içmegen
pervāne³⁸ dēk şem^c-i ⁶ sūzān izleyin*

³⁶ Metinde üstü çizilmiş "ġarīb kũyında"şeklinde bir ibare de vardır.

³⁷ Met: بلبل لارين

³⁸ Met: پراونه

*6 emdi ^cazm eyleyin *hata*rnıñ cāyıdın
 7 sorağınlayın yahşı yamandın
 tıllā tuğlı hüsñ elidin
 8 ahtarıp dūnyādın nişān izleyin*

*Şāh Şanūber ⁹ dērler meniñ aıtımnı
 Allāhdın isteyin köñül şādımnı
 10 ^cişğ ehlidin ^carz éteyin dāđımnı
 miñnet külfetni hicrāne ¹¹ izleyin*

dēp bu beyt[ni] oquğandın kin bir neçe kün ¹² yol yürüp érdi be-nāgāh
 havāda bir munça tonalar ¹³ uçup kētip bara-dur Şanūber aydı ki uşbu tonalar
 şehr-i Şebistānga [21] ¹ barsa meniñ selāmımnı yetkürse ^caceb émes dēp
 havāda- ² ki tonalarğa bir söz ayğalı

nazm

*kırkırlaşıp havāda uçқан ³ tonalar
 meniñ selāmımnı gül yārimğa dēgey-siz*

*4 kurbān bolay yārnuñ kara közine
 piste-dehān şīrīn ⁵ yana sözine
 kalem kaşnuñ māh-ı tābān yüzine
 men ⁶ qalmışam ah zāre dēgey-siz*

*merhamet eylesün ġarīb ⁷ kullarğa
 ġarīb bolap qaldım men bu çöl yerde
 kurbān bolay ⁸ yārnuñ kaddi boyığa
 meniñ selāmımnı yārğa dēgey-siz*

*9 Şanūber çölde qaldı yārdın ayrılıp
 kanatları sındı yolda ¹⁰ kayrılıp
 meniñ selāmımnı yārğa dēgey-siz*

dēp ¹¹ andın kin yolğa revān boldı künlerde bir kün seher vaqtide ¹² bād-ı
 şabā kelip Şanūberniñ yüzige tegdi andın Gülperī Şanūber- ¹³ niñ yādığa tüşüp
 bu beyt[ni] oqudı

nazm

*ey bād-ı şabā [22] ¹ yetkür ol yārğa selāmımnı
 mestāne kara közlük hūn-h^wārğa ² selāmımnı*

ol serv-i hırāmān bir şūh-şemāyil-dür
³ *rahm êtmese ol dilber hālimge ne müşkil-dür*
başımğa belā ⁴ her dem hicrānıda nāzil-dür
mestāne barıp aytğil ⁵ ol yārğa selāmınnı

hicrānıda her dem örtenip ada ⁶ boldum
ğam deştide Mecnūn dēk ^cışkıñda gedā boldum
⁷ *ey bād-ı şabā aytğil ol yārğa selāmınnı*

bir zerre³⁹ vefā ⁸ körmey yüz ğamge adaşıp-men
kök su meni tilep ⁹ bir dem kanımge bulaşıp-men
hecirñde Semender dēk ¹⁰ otlarge tutaşıp-men
ey bād-ı şabā aytğil ol yārğa ¹¹ selāmınnı

cānımge cefā kılğan ol ğamzede dilber-dür
¹² *mestāne siyāh-çeşm cān alğuçı kāfir-dür*
^c *arzınnı ¹³ beyān êtgil bī-çāre Şanüber-dür*
bu nev^c barıp aytğil yārğa ol selāmınnı

[23] ¹ dēp andın kin Şanüber yığla yığla deşt i beyābānlar yürür ² êrdi be-nāğāh bir çārbāğ köründi köñlide aydı ki yārim ³ Gülperīniñ mekānı uşbu bolğay dēp bir söz ayğalı

⁴ *közümge cilve berür bāğları*
şükr êmdi yār mekānı köründi
⁵ *bülbüller konup uçar zāğları*
şükr êmdi yār mekānı köründi

⁶ *men munda kelsem yārimni sorağlap*
yırağlık otını bağrınnı dāğlap
⁷ *êmdi ğam başıma ah urup yığlap*
şükr êmdi yār mekānı köründi

⁸ *munda kördüm ^carz êtmekke hālimni*
ahtarıp tapmasam ⁹ köñül şādınnı
Hağ müyesser etmiş şol murādınnı
¹⁰ *şükr êmdi yār mekānı köründi*

*Çin şehridin keldim ¹¹ istep bu hem-dem
közyaşım bolup-dur lāle ve şebnem
Şanüber ¹² yıglama dādın ayt şol dem
şükr emdi yār mekānı köründi*

¹³ dēp barıp çārbāğka kirdi bāğka hīç ādemī-zād qademi yetken [24] ¹ émes otrasıda bir künbez turu[p]-dur ol künbezni tamām tıllādın ² kılğan éken Şanüber āheste āheste keldi nāgāh künbez- ³ niğ içidin bir āvāz çıktı ey ādemī-zād kandağ ādem-sen ⁴ bu yerge ādem kelse futı köyer uçar kuş kelse qanadı köyer ⁵ érđi sen neçük keldiñ dēdi Şanüber aydı ey ana men ġarīb ⁶ bī-çāre-dürmen felekniñ gerdişi birle bu yerge kelip-men ⁷ dēdi ol moma cādū-ger aydı bir sıkım tofrağka ism-i a^czamnı ⁸ oqup saçıp érđi Şanüber keyik şüretide bolup ⁹ qaldı Şanüber aydı ey nā-be-kār men kılıp édim meni nemege mundağ ¹⁰ keyikniñ şüretide kılıp koyduñ dēdiler ol cādū-ger ¹¹ aydı ey ādemī-zād yana sözlermü-sen dēp yana bir sıkım ¹² tofrağka ism-i a^czamnı dem kılıp saçıp érđi yana ¹³ tilğa keldi andın Şanüber könlide aydı ki eger keyikniñ şüretide [25] ¹ bolsam mu hem yārimni izdip tapay dēp beyābānğa ² çıkıp ketti ne çend kün yol yürüp Hūdā te^cālāğa münacāt ³ kılıp bir söz ayğalı

münacāt

*Qādir Allāh sen-sen meniñ penāhum
⁴ meniñ dēk hīç kimni hayrān eyleme*

*kündin künge boldı elem ziyāde
⁵ ġarīblik küyında qaldım piyāde
hīç kim meniñ dēk fānī dünyāda
⁶ yār küyında zār [u] giryān eyleme*

*men munda kelip-men naşībim ⁷ tartıp
yırağlıkniñ hañçeri bağrimni yırtıp
hīç kimniñ ⁸ başığa şundağ kün salıp
Şanüberniñ hālin yaman eyleme*

⁹ dēp andın kin Şanüber ne çend kün yol yürüp yana bir çārbāğka ¹⁰ yetti evvelkıdın şad-çendān ziyāde anda hem ādemī-zādniñ ¹¹ qademi yetken émes ol yerde hem tıllādın kılğan ¹² yana bir künbez kördi o künbezniñ içige Şanüber kirdi ¹³ qarasalar bir kız taht üstide olturup-dur şu^clesi [26] ¹ māh-ı münevver dēk ol kız keyikni körüp bula[n]çıdın kaçıp ² kelgen keyikke oñşay-dur dēp keyikke sūt kişniş ³ koydı keyik hergiz qaramadı ammā keyikniñ közidin yaş ⁴

revân boldı ol kız aydı ey cānver men seniñ aḥvāliñni ⁵ bilmes-men özün aytğıl
 dēdi kēyik işāret kıldı ki tilim ⁶ yok dēp ol kız kēyikniñ tiliga dem saldı tili gūyā
⁷ boldı andın kēyikdin söz soradı ey kēyik ḳaydın keldiñ ⁸ neme bolap ērdiñ
 dēdi kēyik aydı ey ra^cnā men kēyik ⁹ ēmes ērdim men ḡarīb ērdim dēp bir söz
 ayğalı

¹⁰ **naẓm**

*kızıl yüzlük kalem kaşlık nigārım
 çāk-i girībān ḡarīb ¹¹ yerlerde
 kamer yüzlük şeker sözlük perī-zād
 ḡalim perīşān ¹² ḡarīb yerlerde*

*hīç kişi yārıdın cūdā bolmasun
¹³ meniñ dēk baḫtı kara bolmasun
 yār kūyında yığlap ada [27] ¹ bolmasun
 yūrekler ḡūn boldı ḡarīb yerlerde*

*ḳubā felek ² saldı ḫaḫarlık yolğa
 meni çırmaşturdı sansız ³ belāğa
 münācāt eyledi Ḳādir Ḥudāğa
 adaşgen kervānım ⁴ ḡarīb yerlerde*

*Şanüber deyr-i Şāh Ḥūrşīdniñ oğlu-men
 bir yār ⁵ üçün sīnelerim dāğlar-men
 bir cādūniñ ḳolında bendi ⁶ bağlar-men
 sergeşte-penāhım ḡarīb yerlerde*

el-ḳışşa ol çārbāğ ⁷ Mihr-engīz dēgen cādū-gerniñ mekānı ērdi bul hem üç
⁸ ḳısm tofrağğa ism-i a^czam oḳup taşladı Şanüber derḡāl ⁹ ādem şūretige keldi
 Mihr-engīz aydı ne sebebdin bu yerlerğa keldiñiz ¹⁰ dēdi Şanüber öziniñ ḡalini
 bir bir beyān ḳılıp bu beyt[ni] oḳudı

¹¹ **naẓm**

(- . . . / - . . . / - . . . / - . . .)
*evvelā Çīn şehridin çıktım bu sevdālar bile
 neçe yāri hem-demim ¹² ruḡsārı zībālar bile
 ḡarḳ bolduḳ hemmemiz deryā-yı ^cummānī ¹³ bile
 ayrılıp hem-demlerimdin ḫurfe şeydā bolmasam*

*ḳalmasam [28] ¹ yalğuz belā deştide yok-tur hem-demim
 her zamān bu derd-i miḡnetdin ² ḳutulmas peykerim*

köydürüp hecr âteşide sarğarıp hākisterim
³ ğam koluında bī-ke-men şemşir birle bolmasam

ey kamer yüzlük şeker söz- ⁴ lük perīler serveri
 boldı-men⁴⁰ hayrān cemāliñge qarap ey Müşteri
⁵ derd ara sen-sen Şanüberniñ vefālıķ dilberi
 men ^c aceb müstağraķ-ı ⁶ rüy-ı temāşā bolmasam

dép bu beytni oğugandıñ kin Mihr-engiz ⁷ Şanüber birle êkeven barıp ev-
 velķi cādū-gerni öltürdiler ammā Şanüber ⁸ bir cādūnı öltürüp bī-vefā dünyādın
 bir söz ayğalı

nazm

velī köñlüm ⁹ bu dünyāğa süyünme
 bu dünyā kimlerğa vefā eyledi
 birevge kiydürüp-sen ¹⁰ muraşşā^c tācı
 birevge el içre cefā eyledi

hergiz kıvanmagil dünyā mālīga
¹¹ i^c timād êtmegil māl sanığa
 birevni yetkürüp yār vişālīga
 birevge miñ ¹² türlük cefā eyledi

bu dünyā her kimge men-menlik êter
 felek āhir anıñ ¹³ başığa teper
 bir neçe ^c āşıklar murādığa yeter
 bir neçeni yāridin cüdā eyledi

[29] ¹ bu dünyādın ötti ne çend devrānlar
 hazāndın kutulmas bu gülistānlar
² ecelniñ qavlide bēg sulḡānlar
 āhir ḡasret bile cüdā eyledi

³ ^c āşıķ n^oeylersün yārsız bu cānı
 zindān-dur közine yaḡşı ⁴ cihānı
 Şanüber ü bir yārniñ dāğ-ı hicrānı
 elif dēk kāmetim dū-tā ⁵ eyledi

⁴⁰ Metinde من بولدوم şeklinde. Vezin dikkate alınarak düzeltilmiştir.

el-kışşa Mihr-engîz aydı ey yigit êkevlen °ayş [u] °işret⁶ kılalı dedi Şanüber °ayş [u] °işretge meşgûl boldı bir neçe kündin⁷ kin Şanüber tüşide ah tartıp uyğandı Mihr-engîz aydı ey⁸ yigit sizniñ yana yāriñiz bar mu dedi Şanüber ey ra°nā cüdālîk⁹ vaḳti boldı tüşümde Şāh Ferruhñiñ kıızı Gülperîge °aşîk¹⁰ bolap êdim maña ruḫşat beriñ men şol perî-zādñiñ¹¹ mekânı üç yüz yıllıq yol-dur bara-dur-men dedi Mihr-engîzñiñ¹² köñli büzülüp⁴¹ bu beyt[ni] oḳudı

nazm

mundın kêter-sen¹³ séver yārim
bizni hem pinhān eyleme
sen-sen vefālî dildārim
[30]¹ közde yaşıım ḳan eyleme

sen barur-sen ay² vay tolup
men ḳalur-men gül dey solup
³ bir Öргеge mihriñ salıp
°ahd ile peymān⁴ eyleme

sen-sen cānıññıñ cevşeni
gül yüzüñ⁵ cennet gülşeni
yādıñdın çıkarıp [meni]
ḫālîmni⁶ perîşān eyleme

sen-sen cānıññıñ maḫlûbı
⁷ ḳoyma maña hicrān şebine
pervāz etip bülbül kibi
⁸ gülşenimni ḫazān eyleme

el-kışşa andın soñ Mihr-⁹ engîzğa tesellî berip ḳa[y]tkıl dep bir söz ayğalı

¹⁰ meni ketti dēben bolma perîşān
seḫerde tartmağıl¹¹ ah ile efgān
bolsun ḫaste cānım yoluñda¹² ḳurbān
ḳara közlük süyer yārim ḳayt emdi

¹³ ne sebebdin ḳara közüñ süzüldi
za°ferān dek [reng--i rüyuy ne boldı

*yığlama dilber bağrım ezildi
hōş kılık kıl vefādārım kayt emdi]*

[31] ¹ Şanüber sen-sen vefādār yārim
saña fedā bolsun cānım ² fikārım
közümniñ rüşeni köñlüm ārāyım
orta ³ boyl[ı] aq hezārım kayt emdi

el-kışsa bu sözdin soñ ⁴ yol yürüp bir cāyğa bardı barmaqğa cāy tafmadı
āhirü'l-⁵ömr bir mezāristānga barıp yattı tüşide aydılar kim bu yerde yatmağıl
⁶ dēdi andın soñ Şanüber turup karasalar bir çehārbāğ köründi ⁷ derhāl
çehārbāğğa barıp kirdi otrasıda bir havz-ı kevşer ⁸ bar erdi anıñ başıda kırk
kalender şarāb içip oturup-⁹ dur Şanüberni aldığa çırlap bir kāse şarāb berdiler
Şanüber ¹⁰ içip kökke baqıp ¹¹ arşnı kördi yerge baqıp püşt-i mähini ¹¹ kördi
kalenderler aydı ey yigit kökke baqıp ne kördün ¹² yerge baqıp ne kördün dēdi
Şanüber bir bir beyān kılıp bu sözni ¹³ ayttı

nazm

*arzımnı eşitiñler ^caziz işānlar
evvelā çil tenler [32] cāynı [...] [33] [...]*

[34] ¹ közige ser-i havz-ı kevşer köründi özige aydı ki bu menzilde ² ārām
ve ferāgat kılsam yattı ammā cādū-gerniñ mekānı erdi ³ zengī pādīşāhı a^c[m]ā
kızı kenizekler birle çārbāğda şarāb ⁴ içip oturup-dur nāgāh kızlar körüp tutup
alıp ⁵ havznıñ lebigе keldi ammā Şanüber zār zār yığlap ⁶ bir söz ayğalı

nazm

*ışık otıda yana yana
gül yüzüm ⁷ soldı⁴² n'eyleyin
örtenip derd-i hicrāna
peymānem ⁸ toldı n'eyleyin*

*kolumdın ketti dermānım
hazān boldı ⁹ gülistānım
yığlaşıp yār i yārānım
raqībler küldi ¹⁰ n'eyleyin*

neler kez bu çölleri
dolanıp sağ sol- ¹¹ ları⁴³
şüm felek ötmes künleri
başıma saldı ¹² n'eyleyin

boldum érenliğ derdide
kaldım ğarīblik ¹³ kūyıda
éki közüm yār yolıda
telmürüp kaldım n'eyleyin

[35] ¹ tüşümde kördüm bir perīni
başımğa saldı hançerni
² yetişip ^cışkınıñ hançeri
bağrımni teldi n'eyleyin

el-kışsa ³ andın soñ zengīniñ kıızı ^cāşık boldı kız Şanüberge ⁴ aydı ki ey ādem
meniñ şānımge ta^crīf kılıp bir söz ⁵ aytgıl dedı Şanüber ta^crīf kılıp bir söz ayğalı

nazm

⁶ ta^crīfīñ éteyin cümle⁴⁴ mestāna
kazandın kara-dur yüz- ⁷ leriñ seniñ
kaşlarıñ kılıç-dur kulağıñ kalkın
⁸ şa kāsege oħşay-dur közleriñ seniñ

saç ⁹ bağlarıñ yılan-dur kaddiñ mināre
kollarıñ oħşay-dur ¹⁰ şāh-ı çınāra
maña bakıp köp sözleme bir pāre
¹¹ zehrdin açığı-dur sözleriñ seniñ

égninge ¹² kiyip-sen kara libāsi
bilmey-men kimniñ üçün tutup ¹³ azāsi
uzatma koluñni köp-dür izāsi
tayaqdın katığı-dur [36] ¹ nāzlarıñ seniñ

hizmetiñde-dür bir neçe kırkın
başıñğa ² kiyip-sen eski kulakçın

43 Tıpkıbasımda سوزلاری biçiminde yazılan kelime, bağlam dikkate alınarak ‘solları’ şeklinde okunmuştur.

44 Met: محله

*bêliŋge bağlap-sen ala ³ argamçın
orda nege oğşay-dur kızlarıŋ seniŋ*

*⁴ Şanüber örtep köydürdi dāđıŋ
^caceb bed-nümā-dur ⁵ başdın ayađıŋ
Kerbelā deştide bar çārbāđıŋ
⁶ zemistāŋga oğşay-dur yazlarıŋ seniŋ*

el-ķıŝşa bu söz- ⁷ din soŋ kızınıŋ açığı[ı] kelip bu ādemniŋ ķol ⁸ ayağını
bağlap öltürünler dēp emr kıldı Şanüber ⁹ ėmdi yārimni körmedim dēp zār zār
yığlap bir söz ayđalı

¹⁰ **nağm**

*men n'eyleyin nāzük қolum bağladı
yār cemālin kör- ¹¹ mes boldum men ėmdi
bu zengīler öltürmekge çağladı*

[37] ¹ *ķubā felek ağu ķoŝtı aşıma
tükenmes sevdālar saldı ² başıma
hīç kim rağm eylemes kanlı yaşıma
yār cemālin körmes ³ boldum men ėmdi*

*ėmdi bildim cān tenidin üzüldi
⁴ ėrenliđ derdidin bağrım ėzildi
pīşānıma bu kısmet ⁵ yazıldı
yār cemālin körmes boldum men ėmdi
⁶ hīç bilmey-men ne-dür bağtım yaman-dur
cüdālķ derdidin bağrım ⁷ yara-dur
đasret bile ^cömrüm ötüp bara-dur
yār cemālin ⁸ körmes boldum men ėmdi*

*Şanüberniŋ pīri yā şāh-ı merdān
⁹ zengīler қolida қalsam hayrān
rağm eyle қolum tut қoyma ¹⁰ ser-gerdān
yār cemālin körmes boldum men ėmdi*

¹¹ el-ķıŝşa andın soŋ Şanüberni bir dāyesi otun kılıp **[38]** ¹ aldı ne çend kün
ķafes içre salıp қoydı künlerde bir kün ² zengīler şarāb içip mest bolup yıķıldılar
Şanüber ³ ķafesni oŝatıp çıķıp kaçtı andın kin ne çend kün ⁴ yol yürüp ėrdi bir

bîşe-i kem-zârga yetti ammâ havâda turğaylar ⁵ kuşlar sayraşıp tura-dur
Şanüber olardin yârini sorap ⁶ bir söz ayğalı

nazm

kökdin kökke kezgen turğay kuşu
⁷ yârni kördüñ mü kördüñ mü
ne üçün çektin nâlişi
⁸ yârimni kördüñ mü kördüñ mü

bâğçeli böstānlı bâğlar
⁹ tîz açılğan gülistānlar
tūti kumr[ı] ğazel-hānlar
yârimni kördüñ mü ¹⁰ kördüñ mü

bülbül-deyin çekip zârı
isterem vefâlı yârı
¹¹ bîşeniñ laçin şuñkarı
yârni kördüñ mü kördüñ mü

¹² kökke bakıp kördüm mâhı
Şanüber kulnuñ hem-rāhı
Şanüber kulnuñ [39] ¹ ahı
yârni kördüñ mü kördüñ mü

el-kışşa bîşeni seyr kılıp ² yürür érdi nāğāh köziġe ādemler köründi dırahtlar
³ astıda oturup-dur ammâ olar rüde-pāylar érdi ⁴ ammâ Şanüber olarnıñ qaşığı
bardı hemmesi zārı kıldı- ⁵ lar kim ey yigit bizlerni köterip alıp dırahtlar- ⁶ nıñ
üstige koysañız bizler meyve yések dedi ⁷ Şanüberniñ raħmı kelip köterdiler
boynıġa çırmaşıp ⁸ aldı Şanüber bir çend zūr kıldı ġalās bolmadılar andın ⁹ zār
zār yıġlap bu rüde-pāyġa uçrap ġalġanıġa bir söz ¹⁰ ayğalı

nazm

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)
sarāylardın ġutulup yüz miñ belāġa uçradım
¹¹ her zamān sansız cefā birle belāġa uçradım
bir nefes [40] ¹ şād bolmadım yüz mācerāġa uçradım
ġan bolup her laħza derd-i ² bî-devāġa uçradım
n'eyleyin ey dōslar men rüde-pāyġa uçradım

³ körse aħvālimni her bir mübtelā yıġlar mañā
raħm étip ġālimġa ⁴ her bir bî-nevā yıġlar mañā

*ah u nālemni körüp şāh [u] gedā yığlar maña
 5 n'eyleyin ey dōstlar men rūde-pāyğa uçradım*

*hīç kişi 6 ey dōstlar men dēk perīşān bolmasun
 yār hecrinde 7 köyüp zār-ı girībān bolmasun
 örtenip 8 ışık otı birle 8 bağı büryān bolmasun
 n'eyleyin ey dōstlar rūde- 9 pāyğa uçradım*

*bir garīb ü bī-kes i āvāre-men hālim hārāb
 10 ğuşşa-i derd [ü] elemdin örtenip bağırm kebāb
 ah [u] nālem bī-^caded 11 her dem fiğānum bī-^chisāb
 n'eyleyin ey dōstlar men rūde-pāyğa uçradım*

[41] 1 nev-bahār boldı meniñ hergiz bahārım bolmadı
 bir nefes gül ğoncanı bāğ-ı ümīdim 2 bolmadı
 bu belā mundağ başımdın her zamān ayrılmadı
 n'eyleyin 3 ey dōstlar men rūde-pāyğa uçradım

*ey Hudāyā rahm kıl ğamdın 4 Şanūberni rehā
 hīç Müsülmān bolmasun ğam içre men dēk mübtelā
 n'eyleyin 5 ey dōstlar men rūde-pāyğa uçradım*

bu sözdin soñ Şanüber 6 çöllerde yığlap yürüp Hāzret-i Hızır 7 aleyhi³s-selāmı tafip 7 arz kıldı Hızır 8 aleyhi³s-selām aydılar ey Şanüber filān cāyda 8 bir çınār bar çıkıp şol bed-baht başını kesip kelgil dēdi 9 Şanüber barıp ol çınārğa çıkıp başını üzdi hālāş 10 boldı kılığa bir tayağ alıp rūde-pāylar kaşığa kelip bir söz 11 ayğalı

naẓm

*yığlaş ey rūde-pāylar
 boldı āhīr zamān saña
[42] 1 sūd eylemes ah vaylar
 bu kün tüşer kıran saña*

*2 başını keser-men bu sā^cat
 cāyın salıp-dur kıyāmet
 3 tola kılmağ ne hācet
 emdi bereyin amān saña*

şîrîn⁴ cānıñnı kırar-men
kanıñ su dēk⁵ içer-men
ğanîmet-dür bu cān saña

barıñnı asar-men dārğa
⁶ sürter-men yüzünge kara
başındın küleh mināre
körse-⁷ tür⁴⁵ nişān saña

Şanüber dōstlar ölmesün
rakîbler⁸ bizge külmesün
ilāhım öz yer eylesün
cehennemde mekân saña

⁹ andın soñ rüde-pāylarını öltürüp emdi tızraq¹⁰ kēter-men dēp munda tur-
mağ bolmas dēp bir söz ayğalı

¹¹ velī köñlüm turmağ bolmas bu cāyda
emdi bir maşlahat étmesem [43]¹ bolmas
cömr-i zāyi^c kibi yoldur yalbarıp
kayğu hasret birle² ötmesem bolmas

mecnün bolup bu cāylar baş urup
³ közlerimğa kan yaş toldurup
hasteler dēk çehār tarafge⁴ telmürüp
zār zār yığlap ölmesem bolmas

Şanüber dēr felek⁵ bozdı şānımnu
otlar yaqtı gevher hemi kānımnu
yār⁶ yolına barıp şîrîn cānımnu
bu fānī dünyādın ötmesem⁷ bolmas

dēp neçe kün yol yürüp nāğāh bir deryāğa yetti⁸ deryāğa kirdi ammā bir
neçe kün yol yürüp salı boşaldı⁹ hergiz çıkalmadı deryāğa yığlap bir söz ayğalı

naẓm

nāgehān tüştüm¹⁰ saña
amān deryā amān amān

45 Met: كورسارتور

c arzımnı aytım saña
amān ¹¹ deryā amān amān

beter boldı derdim şol kün
közyaşım [44] ¹ boldı gül-gün
ol Muştafā hakkı üçün
amān deryā amān amān

² men kèter-men yana yana
felek birlen döne döne
men çıktı ğam ³ gümāna
amān deryā amān amān

keçmesem taht-ı cihāndın
şīrīn ⁴ cānım çıktı tendin
mürüvvet isterem sendin
amān⁴⁶ deryā amān ⁵ amān

neler çektim ah u zārī
kıruldu ğamnuñ bāzārı
Şanūber ⁶ istedi yārı
amān⁴⁷ deryā amān amān

andın soñ deryā- ⁷ niñ içide kètip barur èrdi nāgāh deryāniñ içide bir çınār ⁸
körüñdi barıp ol çınārni tuttu ammā felek qavlidin bir söz ⁹ ayğalı

nazm

zılmüñ bilen közüm yaş kan ettiñ
felek ¹⁰ sendin şād bolmadım bir zamān
küñde yüz yol hicrān bile ¹¹ öltürdüñ
felek sendin şād bolmadım bir zamān

herġiz kutulmadım [45] ¹ cebr [ü] cefādın
meger kısmet bold[ı] bizge ezeldin
hasret bile öttüm ² fānī dünyādın
felek sendin şād bolmadım bir zamān

⁴⁶ Met: عمان

⁴⁷ Met: عمان

*Şanüber dër ³ kimge aytay dādımni
ğam çıkardı felek ura girdimni
ëmdi ⁴ saña vird eyleyin dādımni
felek sendin şād bolmadım bir zamān*

⁵ el-kışşa andın kin Hāḡ te^cālā[ğā] tevekkül kılıp oturup edi ⁶ āsmāndın bir uluğ⁴⁸ kuş peydā boldı ol kuş ⁷ kelip yığaçğa kondı Şanüber aydı eger bu kuşğa yafuṣsam ⁸ şāyed alıp çıkar dēp āheste kelip kuş ayağını ⁹ tutup aldı kuş havāğa uçtı el-kışşa Şanüberge melā^{ı̄}k- ¹⁰ niñ tesbīhni eşitti Şanüber Hūdāy te^cālāğa münācāt kılıp ¹¹ bir söz ayğalı

münācāt

*şun^c uñdın ^cālemni yaratқан Raḡmān
[46] ¹ raḡm eyle kolum tutup ḡayrān eyleme
kudretinidin meni kıldıñ ² perīşān
hīç bendeniñ baḡtı kara eyleme*

*Yūsuf-ı Ken^c āndın ³ Ya^c kŭb ayrıldı
kara bağrı su bolup ezildi
yığlamaқdın ⁴ közde yaşım kan boldı
meniñ dēk dīdesin giryān eyleme*

*⁵ İbrāhīm Ḥalīlni eyledi ḡiṡāb
oğlın kurbān etti ol Māh-tāb
⁶ İsmā^c il derdidin sīnesi kebāb
meniñ dēk bağrını büryān ⁷ eyleme*

*Leylī bile Mecnūn ^c āşık-ı nālān
bī-vefā dŭnyādın öttiler ⁸ giryān
hīç ādem oğlı kudretlik Raḡmān
Şanüber dēk zār ı ⁹ giryān eyleme*

el-kışşa bundın soñ o kuş bir āşiyānğa ¹⁰ kondı ol kuş Şanüberdin soradı ādemī-zād ne sebeb- ¹¹ din bu cāylarğa tüştüñ dedi Şanüber her ne körgenin bir bir beyān kıldı

⁴⁸ Metinde "bir uluğ bir uluğ" şeklinde mükerrer yazılmıştır.

[47] ¹ nazm

yatıp edim taht üstide bir keçe
 tüşümde bir taraf cānān ² köründi
 ta^crīfīn eyleyin anı bir neçe
 hüsni anıy māh-ı tābān köründi

³ kaşlar⁴⁹ hilāl köründi mestān
 körgen ādem bolur hüsniğe ⁴ hayrān
 ol saldı başımğa tükenmes hicrān
 maña bir devletli ⁵ sultān köründi

bir perī-dür kiygen tonı kırmızı
 atı Gül-dür ⁶ Şāh Ferruḥnıy kızı
 bir şīrīn dilber-dür şeker lebleri
⁷ şundağ girişmeni cānān köründi

Şanüber dēr bu-dur aḥvālim
⁸ keçe kündüz bu fikr ile ḥayālim
 nazarım kētmes közleri zālim
⁹ şundağ bir fitne-i devrān köründi

el-ķışşa andın ol kuş- ¹⁰ nıy atı Sīmurg ēdi ol Sīmurg aydı ey ādemī-zād ¹¹
 men saña bir yaḥşılıķ kılray dēp Şanüberni arķasığa kōterip **[48]** ¹ bir pervāz
 kılıp kētti Şanüber Sīmurg ḥaķķığa du^cā kılıp bir söz ayğalı

² nazm

Süleymān Sīmurg ey şāh-ı [ḥ]übān
 hemīşe devletiñ ³ ber-ķarār olsun
 saña bir neçe yıl bolsun devrān

menzil- ⁴ gāḥıy bolsun Mescid-i Aķşā⁵⁰
 tōrtünçi āsmānda Ḥazret-i ^cİsā
⁵ c āşıqlarınıy perveri Yūsuf Züleyḥā
 olar kelip saña ⁶ meded-kār olsun

Hızır bile İlyās İdrīs peygamber
 ḥizmetiñde ⁷ ola bolsun muķadder

49 Met: فاشلار

50 Met: أفضا

*Ebā Bekr^c Ömer^c Osmān Hayder
meded-kārıñ⁸ seniñ Çehār-yār olsun*

*Teyriniñ maħbūbı Aħmed muħtār⁹
andın şifā taptı cümle-i bī-mār
niğāh-dārıñ bolsun¹⁰ kudretlik Cebbār
düşmenleriñ kelip saña zār olsun*

*¹¹ Şanüber dēr men bir faķīrem
neçe yıldur ğam қolıda esīrem
[49] ¹ başıñdın kėtmes-men saña dērem
tā ki sözüñ saña ² i^c tibār olsun*

el-ķışsa andın kin Sīmurg Şanüberni³ keçe ve kündüz uçup barıp şehr-i Şe-
bistāngā⁴ yetti ammā Şanüberni bir deryāniñ lebigе түşürüp aydı⁵ ey Şanüber
bir çehār-bāğ bar aña barsañ dervāzlarda dīve-⁶ ler bar olardıñ қоқмаğıl ve
yana içkeri kirseñ melīke⁷ taħtda yatқан-dur başıñıñ üzeside Zerrīn-bāl⁸ degen
bir cānver қafesge salığlık seni körseler⁹ feryād қılır meniñ selāmım yetkürseñ
dem urmas¹⁰ dēp vedā^c қıldılar andın kin Sīmurgğa ruħşat berip¹¹ bir söz ayğalı

*kėtgil ėmdi Sīmurg қuşı
şol körüngeñ [50] ¹ mekāna yüzlen
bilmesidin burun hīç kesī^c
azm ėtip cevelāna² yüzlen*

*sen barur-sen yollar aşıp
çöldin çölistāna³ yüzlen*

*köp yaħşılığ kördüm sendin
ėmdi rızā bolğıl⁴ mendin
pervāz ėtip ol vaşandın
uşol hān-māna yüzlen*

*⁵ Şanüber қaldı telmürüp
közleri yaşğa tolup
çarħ-ı⁶ felek dēk çarħ urup
ügürgeñ āşiyāne yüzlen*

⁷ el-ķışsa andın soñ Şanüber vedā^c қılıp kėtти ammā Şanüber āheste⁸ āheste
revān boldı çehār-bāğқа yetti körer kim kırқ⁹ gez dīvār bar tamām ıllādın

za^cferāndın endāze kılgan mundın ¹⁰ kirip revāne boldı bir köşk tamām ıllādın her muraşşa^c köşk- ¹¹ lerni ahtarıp āhır dervāzeğa revān boldı kördi kim [51] ¹ bir neçe dīveler yatıp-dur her biriniñ başı künbez dīvār dēk ² olardın bisyār me-şakkat bilen öttiler körer kim perī-zād- ³ lar hemmesi uykuqıda Şanüberniñ ^caqlı lāl bolup bir söz ⁴ ayğalı

nazm

*Mecnūn bolup çolistāna kētip emdi
özlügümdin ⁵ bir sevdāğa yettim
bir Leylā hasretidin kan yığlap
bāğçeni ⁶ bōstāna cāya yettim*

*^caqlımnı lāl etti ağızı hınāyī
şeker- ⁷ din şīrīn-dür ēñizi nālī
bir perīniñ hūsni hūrla[r] mişālī
⁸ āhū közlük şeker-ḥ^wāna⁵¹ yettim*

*taht üstide yatıp-dur ^caceb ⁹ bir dilber
zülfiğa tapılmas bahāsız gevher
Şāh Hūrşīd oğlu ¹⁰ Şanüber
bir ^cacāyib temāşāge yettim*

el-ķışşa bu sözdin kin āheste ¹¹ āheste köşknij üstige bardılar körer kim bir köşk [52] ¹ tamām ıllādın muraşşa^c kılgan ve yana bir taht la^l-i cevāhirdin dest ² kılgan ammā ol tahtnıñ üstide bir perī-zād yatıp-dur ³ bir deplen Şanüber perdeni köterip qarasarlar tüşide körgen ⁴ cānān uşbu-turur lebleridin buse alıp bir söz ayğalı

*⁵ bir perī kördüm munda
oḡsar māh-ı tābāna
yünçi tişi kalem kaşı
⁶ çeşm mestāne mestane*

*başıda zerrīn tācı
hūsni-envār ēdi ⁷ tācı
sözleri-dür cāndın süçi
közleri bir ḥōş- ⁸ elhāna*

⁵¹ Met: شكر خانه

yüzinde bar-dur hâlleri
 şeker şîrîn-dür leb-⁹ leri
 kand-ı nebât-dur yüzleri
 şeker la^c li Bedahşāna

haste¹⁰ könlüm boldı tāze
 kaç közleri mestāne
 eyleben¹¹ cānımnı kurbāne
 şol tūī-i hōş-elhāna

gamze bilen yüzün [53]¹ közin
 yüzige yapmış perdin
 oḡsattım yārimniḡ² yüzün
 kışda açılğan gülistāna

hınādın kızıl³ kolları
 köydürdi bağrım dāğları
 yazanıḡ meyveleri
⁴ oḡşay-dur sīb-i zenaḡdāna⁵²

kiyip-dür gülgün libāsı
⁵ örter kaçınıḡ karası
 yārimniḡ kadd-i ra^c nāsı
 oḡşa-⁶ y-dur serv-i hırāmāna⁵³

hüsni çeşmim çerāḡı
 meni örter firāḡı
⁷ oḡşay-dur yārimniḡ çehārbāḡı
 bir sünbül-i dür-efşāna⁵⁴

⁸ el-kışsa Zerrīn-bal degen kuş Şanüberniḡ āvāzın eşitip ⁹ heyhāt ademī-zāde dep kıçkırdı tamām dīveler uygandı ¹⁰ Şanüber tahtınıḡ astıge özini pinhān kıldı ¹¹ dīveler ve perīler ademī-zādeniḡ büyü kele-dür ve gülleriḡ [54]¹ arasını aḡtarıp ḡayrān boldı Şanüber qorqup mundın ² qutulmaḡım bolmas dep bir söz ayḡalı

52 Met: زرخدانه غه

53 Met: حرمامانه غه

54 Met: درافشانه غه

nazm

ğamdın kutulmakım ³ kaygula başım
 kaytadın hicrāna döndi n'eyleyin
 karararı yok ⁴ şūm felekniñ gerdişi
 tükenmes sevdālar saldı n'eyleyin

⁵ yārimniñ şeker balın sormadım
 kol uzatıp almaların ⁶ almadım
 közlerim kaᅅunça yüzün körmedim
 köñli medārī ⁷ kaldı n'eyleyin

Şanūber dērler meni adıma
 hīç felek yürdi köñül ⁸ şādıma
 vişāl hicrānğa döndi n'eyleyin

el-kışsa bu sözdin ⁹ soñ Zerrīn-bāl aydı ey melīke tahtnıñ astıda tura-dur ¹⁰
 dedı gülniñ kaşığı qaradı erse Şanūber yatıp-dur ¹¹ Gülperī hōş-hāl bolup
 Şanūberniñ qolidın tutup [55] ¹ tahtnıñ üstige alıp çıktı bir neçen nevāzīş kılğandın ²
 kin libās-ı şāhāne kiydürüp andın Gülperī Şanūberniñ ³ köñlini almaq üçün
 bir söz ayğalı

nazm

hōş kelip-sen ⁴ sever yārim
 kutluğ bolsun maña saña
 tüşüşde ⁵⁵ körgenin ⁵ perī-zād
 şadaqa bolsun bu cān saña

hicrānıñda yıllar ⁶ yıgladım
 kēsip bağrımnu tüzledim
 yürdüm nişān izleyin
⁷ tapalmadım nişān saña

sen-sen derdimniñ dermānı
 ketti köñlüm- ⁸ niñ ārāmı
 yolunğa bu şirīn cānnı
 men eyler-men qurbān saña

⁹ men Gülperî-men destînde
 kör bolsun rakîbleriñde
¹⁰ tâ ölgünçe men destînde
 bolsun yahşî cihân saña

¹¹ dèp şarâb alıp keldiler bir neçe fiyâle mey içip mest boldı [56] ¹ Şanüber nigâreni ta^crîf kıılıp bir söz ayğalı

nazm

külüp kelmiş ² barça dilber kaşımā
 mēnzer mihribānım ohşa nigārım
 şimşād-ı ³ eyn sāye salar başımā
 mēnzer serv-i hūrāmānım nigārım

aķ ⁴ yüziniñ қоş қоş hāli bar
^caraķ eylemiş dāne ⁵ dāne nigārım
 dānişinde miñ tümen miñ yār bar
 süyüp ⁶ kördüm lebleriniñ balı bar

bir perî bolup-dur men bilen ⁷ hem-dem
 lebleridin akar şîrîn zemzem
 hîzmetide meni eyler ⁸ mührem
 rahm eyle meni giryāna nigārım

Şanüberniñ yāri Gülperî ⁹ dilber
 saña fedā bolsun bu şîrîn cānlar
 boyalmas- ¹⁰ dur kızıl kana nigārım

el-kışsa bu sözdin kin ^cayş [u] ¹¹ ^cişretge meşğül boldılar ammā bir fiyâle nüş bolğandın kin [57] ¹ Şanüberniñ köñlige bir süz keçip dildārıdın bir buse ² taleb kıılıp bir söz ayğalı

nazm

gülüm seniñ siyāh zülfün
³ dal gerdān kemend olsun
 bersün ^cāşık murādını
⁴ özi eylensün bend olsun

sırma-dur kalem kaşlarıñ
⁵ tizilgen yünçi tişleriñ
 tūṭī ṣīrīn sözleriñ
⁶ şeker olsun kand olsun

yıglaşıp mihr ile māhlar
⁷ laçin közlük Züleyhālar
 hizmetincede kelip şāhlar
 çarḥ-ı felek ⁸ şeydā olsun

men bolmasam saña hem-dem
 yüregimdin çıkar ⁹ yüz ğam
 gül yüzüñdin akar şebnem
 dāne dāne peyend olsun

¹⁰ Şanüber-dür saña yārim
 keçe kündüz giriftāriñ
 rū-siyāh-dur ¹¹ raķibleriñ
 özi bağlansun bend olsun

el-kışsa [58] ¹ bu sözdin kin ^cayş [u] ^cişret kılıp oturup nāgāh Şanüber- ² niñ ata anası yādıġa kelip bir ah tarttı Gülperiniñ açığı kelip ³ bī-vefā ādemī-zāde meger mendin hem yaḥşı körgen yāriñ bar-dur ⁴ bolmasa ne üçün ah tartasen dēdi Şanüber dildāriñ köñlini ⁵ alıp bir söz ayġalı

naẓm

nāgāh yatıp edim mest mestāne
⁶ çeşm-i cādūlarıñ yādıma tüşti
 gül açılıp tañ şimāli istedi
⁷ zer-efşān tilleriñ yādıma tüşti

nāgāh kirip erdim ⁸ gül-i gülşende
 serv-i hırāmānum yādıma tüşti

men saña ^cāşık- ⁹ lık lāfını urdum
 neçe yıl hecrinde yıgılap yügürdüm
 cemāliñ ¹⁰ şem^cini körüp yügürdüm
 ḥāl-i hindūlarıñ yādıma tüşti

*¹¹ Şāh Hūrşīd oğlı atım Şanüber
yār üçün pes ki könlüm mükedder
[59] ¹ hātırımdın çıkmas⁵⁶ körgen hem-demler
hem şohbet yārānlarım ² yādıma tüşti*

el-kışsa bu sözdin soñ Gülperī aydı ³ ey Şanüber gam yemegil eger munda turmas bolsañ sen birle ⁴ kēter-men dēdi el-kışsa dīvelerige aydı ey dīveler tahtnı⁵⁷ ⁵ Çīn Māçīn şehriye alıp bargıl dēdi dīveler tahtnı ⁶ köterip revān boldılar neçe kündin kin bir cāyğa yetti ol cāy ⁷ Mihr-engīznīñ cāyı erdi şol cāyda çeşmeniñ lebigе tüşti ⁸ ammā Şanüber çeşmede tahāret kılıp şükr-i vuzū⁹ oқup Hudā te^cālāğa ⁹ şükr etip Şanüber bile Gülperī seyre kılıp bir bülend tağқа ¹⁰ çıktılar yıraqdın bir künbez köründi Gül[perī] aydı ki bu neçük maқām-dur ¹¹ dēdi Şanüber aydı Mihr-engīznīñ yağşılık kılgan cāyı-turur [60] ¹ dēp ta^crīf kılıp bir söz ayğalı

nazm

*nāzik dilber bir sözüm bar aytayın
² çarh-ı felek-i köhne cefā eyledi
birevge kiydürüp tāc-ı husrevī
³ birevni el içre gedā eyledi*

*kimsege ilāhım berür taht [u] tāc
⁴ cālem ehli bolur des[t]iğa muhtāc
birevni iltürüp müflis [ü] kallāc*

*⁵ kimlerge ilāhım berür devletni
kimlerge yetkürdi renc [ü] miñnetni
⁶ saña dēr-men başdın ötken miñnetni
kimlerniñ bahtı⁵⁸ kara eyledi*

*⁷ birevge içürdi lāle-gün şarāb
birevniñ bağrını eyledi kebāb
⁸ āhiride kılurlar barçanı harāb
bir kimge kısmetni Hudā eyledi*

56 Met: چقاماس

57 Met: یخت نی

58 Met: یخت

⁹ *Vāmık* °Azrā bilen Şīrīn Ferhād
 bu fānī dünyādın ötüler nā-şād
¹⁰ felek kolıdın dā[d] bile bī-dād
 bir kimge miñ türlük ceḡā eyledi

¹¹ *Hāzret-i Dāvudnıñ oğlu Süleymān*
Belkıs üçün neler kezdi ser-gerdān
[61] ¹ *Ya°kūb oğlu üçün dīdesi giryān*
Yūsuf-ı Ken°āndın cūdā eyledi

² *kimlerge derd berdi kimler[ge] devā*
kimler hāceti hīç bolmas revā
³ *birevniñ közini eylep nā-penāh*
kolını bir çöp ile °aşā eyledi

⁴ *bir neçege berür renc ile zahmet*⁵⁹
bir neçeni eyledi vāşıl-ı devlet
⁵ *bir neçege berür °aış ile °işret*
bir neçeni yāridin cūdā eyledi

⁶ *seniñ °ışkıñda boldum dīvāne*
ğamıñdın baş alıp çıktım bu yana
⁷ *Hudāğa yalbarıp yığladım bisyāre*
kündin künge hālimiz beter eyledi

⁸ *bir küni cūş urup deryā-yı °ummān*
bir neçeni karıp eyledi pinhān
⁹ *muşāhib hem-demler ol yār-i yārān*
Teñri hükmi birle kazā eyledi

¹⁰ *deryānıñ içidin çıktım selāmet*
yaratқан Kādirim eylep °ināyet
¹¹ *üç keçe üç күndüz yığlap dü ümmet*
qayta başdın cānımnı °aḡā eyledi

[62] ¹ *nāğāh tüştüm bir cādūnıñ kolına*
vaḡşī eylep saldı hicrān boyına

² *men n'eyler-men pîşânım şûrına
közyaşımni fânî deryâ eyledi*

³ *taht üstide maña kıldı işâret
bozulğan köñlümni eylep °imâret
⁴ bir neçe kün yürdün °ayş ile °işret
meniñ bile zevk [u] şafâ eyledi*

⁵ *Mihr-engîz demişler cādūniñ kıızı
yaşılık eylep iber tîzî
⁶ eger beyân kılsam bu pinhân sözi
meniñ bilen °ahd-i cefâ eyledi*

⁷ *andın ötüp tüştüñ hañarlı cāya
na°lim izdip tüştü ol rüde-pāya
⁸ başımni külfeti belâ eyledi*

*dırahtniñ şāhıdın başını üzüp
⁹ başın üzüp cehennem[ge] tégürüp
barıp rüde-pāylar barçası kırıp
¹⁰ hasret ular kazâ eyledi*

*andın kin merdâne bēlimni bağlap
¹¹ bir neçe kün yürdüm seni sorağlap
bir zengīler tutup qolumni bağlap
[63] ¹ her biri miñ türlük cefâ eyledi*

*şıdık birle bēlimni bağladım ihlāş
² pīrim şāh-ı merdān éttiler halāş
yana meded eylep Hızr u İlyās
³ kayğudın miñnetdin rehâ eyledi*

*bir zengīdin kaçıp tüştüñ deryāge
⁴ kaytadın özümni saldım belāge
keçe kündüz yığlap Kādir Hudāğa
⁵ körgil neçük kısmetni Hudâ eyledi*

*bir neçe kün bardım deryāğa akıp
⁶ gark étip başıma tūfānlar salıp
yana yüz miñ şūrişeler deryâ eyledi*

⁷ Şanūberniñ yāri Gülperī dilber
 saña fedā bolsun sansız ferīler
⁸ c ıŝkıñda bolmasam mişl-i Semender
 gül yüzüñde tola nālim yok meniñ

⁹ el-kıŝsa andın kin Şanūber barıp Mihr-engīzni alıp keldi Gülperī ¹⁰ cāyıdın
 turup Mihr-engīzniñ qolıdın tutup tahtıge ¹¹ çıkarıp i^czāz kıldı ammā Şanūber
 bu ēkesiniñ arasıda hayrān [64] ¹ bolup bir söz ayğalı

naẓm

ēki dilber taht üstide olturmuş
² ēki māhnı Haq müyesser étmiş

birisi bar-dur muraşsa^c tācı
 hūsn-i ³ envār dēdi māhdın harācı
 hiç men bolmasam ēgnige muhtācı
 sitem ⁴ eylep meni saldı cefāya

birisi melek-dür birisi Rıdvān
 biri ⁵ hūsn-dür biri māh-ı tābān
 biri kāmēti serv-i hırāmān
 biri oŝsa ⁶ kış açılğan ra^cnāya

ēki dilber birbirige kaş étip
 oŝsam-dur ⁷ bir bülbül-i ŝeydāya

el-kışsa bu sözdin soñ dīveler ⁸ tahtnı köterip uşol deryā-yı ^cummān sarı
 revān ⁹ boldı deryā-yı ^cummānnıñ lebigē tüşti Şanūber beş yüz ¹⁰ yigitlerni
 Zīver bile yād étip bir söz ayğalı

naẓm

¹¹ ey y[ā]rānlar kubā felek köp bizge cefā eyledi
 uyuttı ŝāh harāb [65] ¹ āhiri hürrem eyledi

kimge berür renc [ü] miñnet
 başıma keltürür külfet
² kimge⁶⁰ nāz [u] ni^cmet
 içdigin ŝarāb eyledi

*Şanüber dër ol mâcerâ
hemîşe ³ saldı bu belâ
ey y[ā]rānlar uşbu diünyâ
kimlerge vefâ eyledi*

el-kışsa ⁴ bu sözdin soñ Şanüber Çîn Mâçîn şehrige barmas-men dëdi ⁵ munda beş yüz yigit bile kelip ëdim barçası bu deryâğa ⁶ kirip helâk boldı eger men Çîn Mâçîn şehrige hem-râhlarımñıñ ⁷ ata anası mendin ferzendlerini sorsa neme dëp cevâb ⁸ berür-men dëp bir söz ayğalı

nazm

*ata anasığa bu nâmeni
⁹ munda barsañ Şâh Hürşîd yanığa
uşol mihribānımğa keldi ¹⁰ dëgey-siz
köyüp yanıp iraylıñnıñ derdiğa
hâl-i perîşānıñ ¹¹ keldi [dëgey]-siz*

*hergiz kutulmadım belādın kaçıp
ne çend yıllar kirdim [66] ¹ cānımdın keçip
āhiri miñnetniñ şarābın içip
çāk-i girîbānıñ ² keldi dëgey-siz*

*bir sözüm bar köñül şādına
ne çend yıllar ³ yanıp ^cışkıñ otına
bir ^cazîz mihmānıñ keldi dëgey-siz*

⁴ ërse bu sözdin soñ uşol nâmeni pütüp bir perî-zād- ⁵ nıñ qolığa berdi anı alıp Şâh Hürşîdniñ aldığa ⁶ alıp bardı Şâh Hürşîd ol hañ oqup bî-hüş ⁷ bolup yıqıldı ve yana hüşığa keldi öz köñliçe Hudāğa şükr ⁸ ëtip bir söz ayğalı

nazm

*şükr Hākñıñ dergāhığa
murādım ⁹ hâşıl boldı
uçup kêtken devlet kuşı
qayta başdın ¹⁰ nāzil boldı*

*köterildi hicrān şebi
tapıldı köñlüm mañlabı
¹¹ çaktım bahtımnıñ kevkebi
bu derdimizge meyl boldı*

*açıldı bāğ-ı [67] ¹ gülzārım şükr yana
ser-āzārım cemālīga nāzır oldı*

el-ķışsa ² bu sözdin soñ Hürşid Şāh cemī^c vezīrler birle revāne ³ boldı ėmdi Hürşid Şāhnı bu yerde tursun ėmdi ⁴ Şanüberdin söz eşitmek kerek ammā Şanüber deryāniñ lebide ⁵ ah urup men hem-rāhlarımniñ ata anasığa neme dēp ⁶ cevāb berür-men öltürseler beş yüz yigitler ⁷ feşlerini ĳusturup deryādın çıķıp keldiler ⁸ Şanüber bile körüşüp tursalar Zīver bir tarafından çıķıp ⁹ keldi ammā Hürşid Şāh ne çend kün yol yürüp bardılar ¹⁰ Hürşid Şāh Şanüber bile bu beş yüz yigit bile Zīver bile körüştiler ¹¹ el-ķışsa Şanüber bularge ĳarap bir söz ayğalı

nazm

*[68] ¹ Çīn Māçīn şehriñiñ kelān bēgleri
haber beriñ bizniñ ² cāylar emān mu
Süleymān devleti İskender tilim
yurt ³ sorğan bēgler hanlar emān mu*

*sākīniñ ĳolidın ⁴ bādeler içgen⁶¹
bir küni mest bolup yāridin keçgen
⁵ meydān içre ĳılıçdın ĳanlar saçgen
perū aτlığ nev-civānlar ⁶ emān mu*

*hīç rüşen bolmadı söñdi çerāğım
ėgesizlerğa ⁷ ĳaldı bāğ-ı çehār-bāğım
ter açılgen gülistānlar emān mu*

*⁸ Şanüber dēr şūrula boldum ĳismetim
hīç bolmas kētmes ⁹ derd ü miñnetim
Çīn şehride tāc [u] bahtım devletlim
yāķūt ı gevher ¹⁰ cāyı emān mu*

el-ķışsa Hürşid Şāh üç keçe küñdüz toy ¹¹ berdi andın soñ aydı ki ey ferzen-
dim yürgin Çīn şehriğa [69] ¹ hemme sizğa intizām⁶²-dur dēdiler

61 Met: ایچیکان

62 Met: انتظار

HİKÂYENİN TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI

[2] ... Bağa vardı, etrafı seyretti. Orada Sanûber ‘Ey dostlar, ben bir saat dinleneyim’ dedi. Dostları, ‘uygun’ dedi. Sonra Sanûber yatıp uyudu. Rüyasında Şah Ferruh’un kızı Gülperî’yi gördü. Sanûber, ondört günlük aya benzeyen Gülperî’ye âşık oldu. Sanûber ‘Ey güzel, hangi bağın gülüsünüz, hangi yerin bülbülüsünüz, kimin kıymetlisiniz?’ dedi. Gülperî naz ve işveyle Sanûber’in gönlünü fethetti. Fakat cevap vermedi. Sanûber’in aklı başından gidip geldi ve şöyle dedi: ‘Ey canımın bağı ve gönlümün dayanağı, siz kimsiniz, kimin evladısınız, yeriniz nerededir?’. Gülperî, ‘Ey yiğit, beni sorarsan Şebistan şehrinin [3] padişahının kızıyım. Adım Gülperî, bütün perilerin padişahıyım. Benim belirli bir mekânım yoktur. Nerede havası güzel bağ olsa, işte o yerde bulunurum.’ dedi. Sanûber bu sözü duyunca bir ah çekti. Gülperî’nin yüreğine dokundu. Sonra Gülperî, ‘Ey yiğit, benden mekân sor.’ deyince Sanûber bu sözü söyledi:

*Bir şahin var; katıl Cebrail peri,
Gencecik yiğidim nerelisin sen?
Güneş ve ay yüzlü, saçı amberli,
Gözleri mestanem⁶³ nerelisin sen?*

Gülperî’nin cevabı:

*Beni sorarsan perilerin padişahı,
Aslımı sorarsan Şebistan’danım.
Düşünürsen Çin halkının mâhı⁶⁴,
Hazanı olmayan gülistandanım⁶⁵.*

Sanûber’in sorusu:

*Başına giymişsin nasip olan tacı
Gören kişi olur güzelliğinin [4] muhtacı
Gözümün ışığı, başımın tacı,
Ömrü feryat ve figanım neredensin?*

Gülperî’nin cevabı:

*Âşığın muradı melamet⁶⁶ başı,
Derya gibi akıtsa gözümün yaşı,
Garibim, gül bahçesidir gözümün yaşı,
Beni sorarsan o mekândanım.*

⁶³ mestâne: Sarhoş olan bir kimseye yakışır tarzda, mest olup kendinden geçmişçesine.

⁶⁴ mâh: Aya benzeyen, ay gibi güzel ve parlak.

⁶⁵ gülistan: Gül bahçesi.

⁶⁶ melamet: Azarlama, kınama, yerme, ayıplama, serzeniş.

Sanûber'in sorusu:

*Kınalı ellerini boyamışsın kana,
Tarayıp saçını vurmuşsun şana⁶⁷
Yusuf gibi beni saldın zindana
Züleyha alametlim neredensin?*

*Bir kişi geldi Yakup'tan seni sorup
Hasretinde yürümüşüm bağrımı dağlayıp
Gelmesem bu yere elbisen bağlayıp
Bir dudu kuşuyum, şekerim neredensin?*

*Hançer çekip bağrımı kanla doldurma,
Kızarmış yüzümü safran gibi söndürme,
Gamze ile nazik dilber öldürme,
Merhametli sultanım neredensin?*

Gülperî'nin cevabı:

*Azra'nın [5] dostu denizde mâhî⁶⁸
Âlemi yaktı Vamık'ın ahı
Aslımı sorarsan perinin şahı
Yakut ve inci madenindenim.*

Sanûber'in sorusu:

*Gözlerin nergistir, boyun tûbâ,
Nazik dilbersin, sen cihanın sevgilisi,
Ey güzel, memleketin kaç yıllık yoldur?
Doğru söyle, hangi yerdensin?*

Gülperî'nin cevabı:

*Aslım peridir, yoktur mekânım,
Aşıkâr etsem gizlim saklım,
Üç yüz yıllık yoldur benim mekânım,
Öğren, Şebistan şehrindeyim.*

Sanûber'in sorusu:

*Şah Hurşit'in oğluyum adım Sanûber,
Hasretinde yürüyüp gönlüm...*

⁶⁷ şana: Saç tarağı.

⁶⁸ mâhî: Balık.

*Meleklerin sureti gül yüzlü dilber
Doğru söyle, hangi yerdensin?*

Gülperî'nin cevabı:
*Şah Ferruh'un kızılım adım Gülperî'dir,
Gamdan periler deli olmuştur,
Ta ölünceye kadar yerim şudur,
Düşünürsen, o mekândanım.*

deyip Sanûber bu şiiri [6] okuduktan sonra Gülperî, 'Ey yiğit beni ararsan bu gülü kokla! Yine ararsan üç yüz yılda ulaşırsın.' deyip kayboldu. Sanûber korkarak uyanıp baktığında az önce gördüğü kızı yanında göremedi. Ondan sonra kızı hatırlayarak ağlayıp bu şiiri okudu:

*Gamda koyup canı alıp giden peri kızı
Yüzünü göreyim dönüp yine gel şimdi
Elif gibi kametli, gül yüzlü dilber
Seller gibi yine gel şimdi*

*Belkıs'ın ayrılığında yandı Süleyman
Yakup, oğlu için gözü giryan⁶⁹
Biçare âşığım olurum hayran
Seller gibi yine gel şimdi*

*Mecnun âşık olup gezdi hayran
Leyla'nın aşkında ağladı çendan⁷⁰
Merhamet et hâlîme, ey gül bahçesinin şahı
Seller gibi yine gel şimdi*

*Şirin için çok cefa çekti Ferhad
Dünyadan geçti o şah-ı nâ-şâd⁷¹
Mahmur gözlüm, [7] şimşir boylum
Seller gibi yine gel şimdi*

*Devletin Kılıcı yürüdü ne kadar gün ağlayıp
Gülperî'nin aşkında boynunu bağlayıp*

⁶⁹ giryan: Ağlayan.

⁷⁰ çendan: Çok, pek çok.

⁷¹ şah-ı nâ-şâd: Üzgünlerin şahı.

*Mücevherli kemer beline bağlayıp
Seller gibi yine gel şimdi*

*Mahmut'u yaktı, Mehveş'in aşkı
Dostun ahı da Mevlevî kadehi
Gözümün aydın[1] gönlümün dayanağı
Seller gibi yine gel şimdi*

Sanûber dostu, vefalı sevgilisi deyip sinisini yere vurup yattı. Yemek içmekten kesildi ve yine hiç kimseye ağız açmadı. Ne kadar günden sonra eski dostları gelip gördü ki Sanûber göğsünü yere vurup yatmış. Dostları, 'Ey şehzade nasılsınız? Başınıza ne geldi?' dedi. Sanûber hiç cevap vermedi. Dostları bu duruma şaşırды. Yakalarını yırtarak ağlayıp Hurşid Şah'ın yanına geldiler. [8] Şöyle dediler: 'Ey Âlemin Padişahı, Allah'tan isteyip aldığınız oğlunuz Sanûber bağ gezintisinde biraz dinleneyim derken uyuya kaldı. Biz her birimiz bir tarafa gitmiştik. Bir süre sonra geldiğimizde Şehzade Sanuber'i göğsünü yere koymuş yatar vaziyette bulduk. Soru sorduğumuzda cevap vermiyordu. Ne olduğunu bilmiyoruz.' dediler. Şah Hurşid bu sözü işitince aklı başından gitti. 'Kim benim oğlumu konuşursa, durumunu bana bildirse ben onu beylerin beyi yapıp birkaç oda dolusu altın veririm.' diye tellal çığırtdı. Padişahın Zîver adında çok akıllı bir veziri vardı. Yerinden kalkıp başa gitti. Sanûber'i göğsünü yere koymuş yatar vaziyette gördü. Zîver, Sanûber'in hâlini görüp bu sözü söyledi:

*Süleyman[ın] devleti, İskender'in dili,
[9] Söyle perişan hâlini, ne oldu?*

*Elif gibi boyun yay gibi olmuş,
Güzel yüzün güneşin doğuşuna benzemiş*

*Yusuf-ı Kenan'ın babası Yakup
Ağladı nice yıl o derde mahbup⁷²*

*Hasretinde ağlayıp uykulu uykusuz
Söyle perişan hâlini, ne oldu?*

*Değer ver bu kulun fikrine,
Söyle perişan hâlini, ne oldu?*

⁷² mahbup: Sevgili.

Ondan sonra Sanûber hiç cevap vermedi. Öncekinden yüzlerce kat fazla ağlamaya başladı. Vezir, ‘Ey Padişahım bu şehzadeye devin ya da perinin tesiri olmuşa benziyor’ dedi. Padişah tüm müneccimleri toplayıp kehanette bulunmaları için kura çekti. Müneccimler, ‘Ey Padişah, oğlunuz bir periye âşık olmuş, o perinin mekânı üç yüz yıllık yoldur. Fakat o peri tüm perilerin padişahının kızıdır’ dedi. Padişah, ‘Gidip oğlumu alıp [10] gelin. Onun çaresini ben bulayım.’ dedi. Orada eğlenceli bir cariyeye vardı. O cariyeye Şehzade Sanûber’e ‘Ey Sanûber sizin böyle göğsünüzü yere koyup ağlamanızın hiçbir faydası yok. Siz bir şehzadesiniz. Başınızdan geçeni babanıza gidip tek tek anlatın.’ dedi. Bu söz Sanûber’e mantıklı geldi. Sanûber, babasının yanına gelip ‘Ey baba, tüm âlimleri ve faziletli kişileri toplayın.’ dedi. Padişah hepsini topladı. Ondan sonra Sanûber başından geçen vakaları birer birer anlatıp şu sözü söyledi:

*Bir sözüm var diyeyim âlimler beyler
Düşümde göründü bir şems ü kamer⁷³
Elif gibi boylu gül yüzlü dilber
Onun aşkı sarhoş etti beni.*

*Bir peri göründü tatlı huylu
Göründüğü zaman, oldu aklımız kayıp
Ruhum uçup bedenimden çıkar
[11] Zülfü altın saçar, kakülü altınlı*

*Bir gül gelip etti beni mestane
Mestane gözlü dürr-i yegane⁷⁴
Üç yüz yıllık yol deyip verdi nişane
Zülfü altın saçar kakülü altınlı*

*Sanûber sinesini yere verip
Zülfü altın saçar, kakülü altınlı*

deyip bu beyti okudu. Ondan sonra Hurşid Şah vezirlerine bakıp ‘Ey vezirler, bu işin çaresini bulun.’ dedi. Vezirler ‘Onun çaresi yok, o peri kızının mekânı üç yüz yıllık yol olduğundan ona çare yok. Dünyanın dört tarafına adam gönderin, her nerede güzel bir kız varsa, onu alıp Sanûber’e verin.’ dedi. Sonra Hurşid Şah ‘Ey oğlum, insana düşünde görünen nasip olmaz, dünyanın dört tarafına adam göndereyim. Nerede padişah kızı, bey kızı, hoca kızı varsa nerede

⁷³ şems ü kamer: Güneş ve ay.

⁷⁴ dürr-i yegâne: Eşsiz inci.

güzellik [12] sahibi bir kız varsa alıp sana vereyim; bu sözünden dön!’ dedi. Sanûber ‘Ey saygı değer babam, bir kişi sıkıntı çekmeden hiçbir iş meydana gelmez. Benim yanıma adam verin, şu yolda ölüp gitsem de asla başka birisine bakmam.’ diye cevap verip ‘Bana izin verin’ dedi. Sonra bu şiiri okudu:

*İzin verin adaletli şahım,
Geri dönüp düzelsin [canım],
Merhamet et Kadir Allahım,
Kanat çırpıp kuş gibi her zaman uçarım.*

*Her kim düşerse aşk arzusuna,
Sultan da olsa onun dilencisi(dir).
Bu aşkın bana dertsiz devası
Beni döndürmeyin asla yolumdan.*

deyip bu şiiri okuduktan sonra Hurşid Şah ‘Ey oğlum sizi Allah tealadan dilemiştim. Âşık meşrep kıymetli bir oğlumdunuz. Allah teala bu olayla ayrılık derdini verse çekmekten başka çarem yok.’ diyerek izin verdi. Sanûber babasından izin alarak yola revan oldu. [13] Beş yüz yiğit yoldaş olarak arkasından gitti. Sanûber bu yiğitlere bakıp ‘Ey yiğitler Hüda teala bu aşk ateşini bana salmıştır. Hiçbir kula vermesin. Ben sizlerden razı oldum. Siz şimdi geri dönün.’ dedi. Ondan sonra bu beş yüz yiğit ağlayarak ‘Ey şehzade Sanûber, biz de babamızdan yurdumuzdan vazgeçtik. Siz nereye giderseniz sizinle gideriz.’ dediler. Sanûber, ‘Ey yiğitler hoşça kalın şimdi.’ deyip bu şiiri okudu:

*Kesip kesip bağrım kandır,
Gelen canlar hoşça kal şimdi
Çin şehrinin kethüdası
Delikanlılar hoşça kal şimdi.*

*Benimle canciğer olan
Ciğer bağı büryan olan
Gece gündüz kardeş olan
Yârânlarım hoşça kal şimdi.*

*Sanûber gibi vefalıyım,
İşitin ah u zârım,
Tüm bekleyen arkadaşım,
Dostlar hoşça kal şimdi.*

Sonra bu yiğitler ‘Ey Şehzade Sanûber hepimiz bu dünyadan [14] vazgeçtik. Sizden ayrı olmayız.’ diyerek arkasına takıldı. Sanûber bu yiğitlerin samimi bağlılığına ‘Barekallah⁷⁵’ diyerek şöyle söyledi: ‘Ey yiğitler yürüyün, ne olursa ilerleyen günlerde görürüz.’ Bu beş yüz yiğide baş olup yola revan oldular. Pa-dişah tüm âlimlerle (gençleri) uğurlayıp bu şiiri okudu:

*Hasretinden yüreğim kandır aziz canım kebab
Ayrılığında şimdi ne yapayım bende yoktur takat
Tâ göz nurumun ilacı ben sana verdim cevap
Git, ey canım oğlum Allah’a emanet ettim seni.*

*Ben ki Hurşid bir garip ah u figan eylesem
Kâr etmez neyleyim, yüz bin pişmanlık duysam
Hiç öğüt almadın, bağrımı kan eylesem
Git, ey canım oğlum Allah’a emanet ettim seni.*

diyerek uğurlayıp geri döndüler. Sözün kıyası [15] Sanûber bunlarla günlerce yol yürüyüp deryaya ulaştı. Deryanın girdabına denk gelip tüm dostlarıyla suya ‘Allah’ deyip girdi. Günlerce denizde yol gitti. Bir gün ansızın deryada bir tekne bulup üç ay kadar o teknede yattı. Tüm yiğitlerle helak olmaya az kalmıştı. Sonra Sanûber bir seher vaktinde ağlayarak denize bakıp Allah’a bir niyazda bulundu:

*Münâcât
Kaynayıp coşan umman deryası,
Bir iyilik göster düşkün fakire.
Düşmüştür başıma aşkın hevesi,
Hasret koyma beni bunca cefaya.*

*Bir garibim evim barkımdan avare,
Bu fani dünyada bunca eyleme.
Yârin ayrılığında yüreğim pâre
Merhamet et çok koyma cevr ü cefaya.*

*Peygambere vahyi ulaştıran Cebrail,
Kıyamette üfler sûru İsrâfil,*

75 ‘Maşallah, ne güzel!’

*Alma canımı Hazret-i Azrail,
Koyma beni bunca cevr ü cefaya.*

*Sanûber ağlayıp edip münâcât⁷⁶,
[16] Feryadımdan titrer arz u semâvât⁷⁷,
Her şeyi yaratan, ihtiyacı gideren,
Çabucak ilet, varayım peri kızıma.*

deyip bu şiiri okuduktan sonra sert bir yel çıkıp tekneleri birbirine vurup paramparça etti. Bu beş yüz yiğidin hepsi denize gark olup gittiyse de Sanûber, Ziver'le birlikte bir tahtanın üstünde kaldı. O gece birbirleriyle sohbet edip denizde akıp (gittiler). Sonra Sanûber bu beş yüz yiğit ve anası babasından ayrıldığı için bu şiiri okudu:

*Ben kardeşime diyeyim arz-ı hâlimi,
Bugün bana âhir zaman olmuştur.
Yaratan Zülcelalim işit figanımı,
Bugün bana âhir zaman olmuştur.*

*Canıma kastetmiş derya-yı afet,
Bundan kurtuluşum yoktur selamet,
Bugün düştü bana hem kıyamet,
Bugün bana âhir zaman olmuştur.*

*Yakamı yırtıp eyleyeyim feryat
Yıkılsın yeryüzüne bu gamlı kâinat
[17] Eyvah ki o civanlar, boyları şimşat⁷⁸
Bugün bana âhir zaman olmuştur.*

*Sanûber 'i yaratan kudretli Rahman
Beni bu gamlarda koyma perişan
O zaman yardım ver ahirette iman
Bugün bana âhir zaman olmuştur.*

deyip bu şiiri okuduktan sonra şiddetli bir yağmur çıktı. Allah teala'nın emriyle Sanûber ve Ziver'i o şiddetli yağmur vurup denizden çıkardı. Sonra

⁷⁶ münâcât: Allah'a yalvarıp yakarma, dua etme.

⁷⁷ arz u semâvât: Yer ve gökler.

⁷⁸ şimşat: Şimşir ağacı, sevgilinin boyunu niteler.

Sanûber ‘Allah’a şükürler olsun.’ deyip Zîver’le yola düştü. Günlerce yürüdükten sonra Zîver yorgun düştü. Günden güne zayıfladı. Sanûber, Zîver’in başını dizine koyup yüzüne tedirgin bir şekilde bakıp bu şiiri okudu:

*Sevgili dostum, vefalı yârim,
Genç delikanlım, hâlin ne oldu?
Kudretli sultanım, yardımcım,
Gözümün nuru, ciğerim, hâlin ne oldu?
Yoldaşım, arkadaşım, hayatım, dayanağım,
Gözümün nuru, canım, hâlin ne oldu?*

[18] *Arzımı işit aziz padişahım,
Ben diyeyim, sen kulak ver şimdi
Bir derde düşmüşüm yoktur devası,
Ben ölüyorum sen bu dermansıza kal şimdi.*

Sanûber

*Yüzün ateş gibidir, gözlerin bî-mâr⁷⁹;
Naziktir tenin cıvadan bî-karâr⁸⁰,
Vefalı yârim, eyle izhâr⁸¹,
Gözleri sarhoş, hâlin nasıldır?*

*Sana feda olsun bu şirin canım,
Bir zaman görmesem çıkar efganım.
Sensin başımın tacı, rûh-ı revânım⁸²
Şefkatli dostum, hâlin nasıldır?*

Zîver

*Hâlim olmuştur beterden beter.
Gece gündüz ağlayıp zamanım geçer.
Ecelin neşteri canımı yakar,
Ganimettir bu zamanlar, bil şimdi.*

Sanûber

*Önceden anadan babadan olmamıştım,
Gariplik köyünde olmamıştım.*

⁷⁹ bî-mâr: Hasta.

⁸⁰ bî-karâr: Huzursuz, rahatsız, muztarip.

⁸¹ izhâr: Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.

⁸² rûh-ı revân: Yürüyen ruh, (mec.) sevgili.

*Seni bu hasrette görmemiştim.
Tehlikeli kervanım, hâlin nasıldır?*

Zîver

*Önce ben idim gamdan azade,
Gariplik köyünde olmuşum üftade⁸³.
Gözüm ağlayıp derdim olur ziyade,
[19] Mendil alıp gözüm yaşın sil şimdi*

Sanûber

*Şah Sanûber derler, bağrım ezildi.
Sana Hak'tan, bana kismet yazıldı.
Vaktin bitip can teninden çekildi.
Yusuf-ı Kenan'im hâlin ne oldu?*

Zîver

*Sonunda ecelin tuzağına düştüm,
Eğer bilersen bu zindandan al şimdi.*

deyip Zîver canını Hakk'a teslim etti. Sanûber, Zîver'in garip bir şekilde ölmesini hatırlayıp bir söz söyledi:

*Gariplik köyünde garip ölen
Benim için garip ölen Zîver'im.
Gül yüzü safran gibi sararıp
Benim için garip ölen Zîver'im.*

*Benim için ana babadan geçip
Kaza oklarına sinesin açıp
Sonunda ecelin şarabın içip
Benim için garip ölen Zîver'im.*

*Gül gonca yüzünün bendi açılmadan
Bülbüllerin yaşı kabre saçılmadan
Bin gülünden biri hiç açılmadan
Benim için garip ölen Zîver'im.*

⁸³ üftade: Âşık, düşkün.

*Şirin sözlerle gönlümü alıp
[20] Tutuşan canıma ateşler salıp
Sonunda Sanûber'e vedalar edip
Benim için garip ölen Zîver'im.*

Sözün kıtası, Zîver'in cenaze (duasını) okuyup defnedip bir söz söylemiş:

*Âşık olmaz şirin candan geçmeyen
Aşk ateşine yanıp yok olmayan
Ayrılık şarabını bütünüyle içmeyen
Pervane gibi yanan mumu arayayım.*

*Şimdi gideyim tehlikenin yerinden
Soruşturarak iyiyi yamandan
Altın tuğlu güzellik elinden
Arayıp dünyadan işaret bakayım.*

*Şah Sanûber derler benim adımlı
Allah'tan isteyeyim gönül şâdımı
Aşk ehlerinden arz edeyim feryadımı
Sıkıntı, zahmet, ayrılık acısını arayayım*

deyip bu şiiri okuduktan sonra birkaç gün yol yürümüştü. Ansızın gökyüzünde bir grup turna uçup gitmeye başladı. Bu turnalar Şebistan şehrine [21] varsa benim selamımı ulaştırırsa şaşılacak bir durum olmaz deyip gökyüzündeki turnalara bir söz söyledi:

*Bağırarak havada uçan turnalar
Benim selamımı gül yârime diyesiniz*

*Kurban olam, yârin kara gözüne
Ve fıstık ağzından çıkan şirin sözüne
Kalem kaşın ay gibi parlak yüzüne
Ben kalmışım ah u zâra diyesiniz.*

*Merhamet eylesin garip kullara,
Garip olup kaldım ben bu çöl yerde
Kurban olam yârin boyu posuna
Benim selamımı yâra diyesiniz.*

*Sanûber çölde kaldı yârdan ayrılıp
Kanatları kırıldı yolda burkulup
Benim selamımı yâra diyesiniz.*

deyip ondan sonra yola düştü. Günlerden bir gün seher vaktinde sabah yeli gelip Sanûber'in yüzüne değdi. Ondan dolayı Gülperi aklına düşüp Sanûber bu şiiri okudu:

*Ey sabah yeli [22] götür o yâra selamımı
Mestane kara gözlü zalime selamımı*

*O servi boylu, bir şûh-şemâyildir⁸⁴
Merhamet etmese o dilber hâlime ne müşkildir
Başıma bela her an ayrılığında nâzildir⁸⁵
Mestane varıp söyle o yâre selamımı*

*Ayrılığında her zaman yanıp yok oldum,
Gam çölünde Mecnun gibi aşkında dilenci oldum
Ey sabah yeli söyle o yâre selamımı.*

*Bir zerre vefa görmeden yüz gamla yol kaybetmişim
Gök su beni isteyip bir an kanıma bulaşmışım
Ayrılığında semender gibi ateşlere tutuşmuşum
Ey sabah yeli söyle o yâre selamımı.*

*Canıma ceфа eden o gamzede dilberdir
Mestane kara göz, can alıcı kafirdir
Arzımı beyan et çaresiz Sanûberdir
Bu şekilde gidip söyle yâre selamımı.*

[23] deyip Sanûber ağlaya ağlaya çöllerde yürüyordu. Birdenbire bir bağ göründü. Yârim Gülperi'nin mekânı işte burası olmalı diye gönlüne düşüp bir söz söyledi:

*Gözüme işve eda verir bağları
Şükür şimdi yâr mekânı göründü*

⁸⁴ şûh-şemâyil: Şen tabiatlı, işveli, cilveli.

⁸⁵ nâzil: Yukarıdan aşağıya inen.

*Bülbülleri konup uçar kargaları
Şükür şimdi yâr mekânı göründü.*

*Ben buraya gelsem yârimi sorup
Uzaklık ateşiyle bağrımı dağlayıp
Şimdi gam başıma ah edip ağlayıp
Şükür şimdi yâr mekânı göründü*

*Burada gördüm arz etmeye hâlimi
Arayıp bulmasam gönül şadımı
Hak nasip etmiş şu muradımı
Şükür şimdi yâr mekânı göründü*

*Çin şehrinde geldim izleyip bu hem-dem⁸⁶
Gözyaşım olmuştur lale ve şebnem⁸⁷
Sanûber ağlama feryadını de, şu dem
Şükür şimdi yâr mekânı göründü.*

deyip varıp bağa girdi. Bağa hiçbir insanın ayağı [24] değmemiş. Ortasında tamamı altından yapılmış bir kümbet vardı. Sanûber yavaş yavaş geldi, birdenbire kümbetin içinden bir ses çıktı: ‘Ey insanoğlu, sen kimsin? Buraya insan gelse ayağı yanar, uçan kuş gelse kanadı yanar. Sen nasıl geldin?’ dedi. Sanûber, ‘Ey ana, ben garip biçeyim. Feleğin çemberiyle buraya gelmişim.’ dedi. O büyücü nine, bir avuç toprağa ism-i azam duasını okuyup saçınca Sanûber geyiğe dönüştü. Sanûber, ‘Ey hayırsız, ben (buraya gelmeyi) başarmıştım. Beni niçin böyle geyiğe dönüştürdün.’ dedi. O büyücü ‘Ey insanoğlu hâlâ konuşuyor musun?’ deyip yine bir avuç toprağa ism-i azam duasını okuyup üfleyip saçtı. Sanûber yine ‘Geyiğe [25] dönüşsem de yârimi arayıp bulurum.’ diye gönlünden geçirerek çöle çıkıp gitti. Birçok gün yol yürüyüp Allah teala’ya yalvarıp bir söz der:

*Münacat
Kâdir Allah sensin benim penâhum⁸⁸
Benim gibi hiç kimseyi hayran eyleme.*

*Günden güne oldu elem ziyâde
Gariplik köyünde kaldım piyâde*

⁸⁶ hem-dem: Dost, arkadaş.

⁸⁷ şebnem: Çiy, çiy tanesi.

⁸⁸ penâh: Sığınacak yer, sığınak, dayanak.

*Hiç kimseyi benim gibi fani dünyada
Yâr köyünde zâr u giryân⁸⁹ eyleme*

*Ben buraya gelmişim nasibim çekip
Uzaklığın hançeri bağrımı yırtıp
Hiç kimsenin başına böyle gün salıp
Sanûber'in hâlin yaman eyleme.*

deyip ondan sonra Sanûber günlerce yol yürüyüp yine bir bağa ulaştı. Oraya da hiçbir insanoğlunun ayağı değmemişti. Orada da altından yapılmış bir kümbet gördü. Sanûber o kümbetin içine girip baktığında taht üstünde bir kızın oturduğunu gördü. Işığı [26] parlak bir ay gibi olan kız geyiği görüp ‘Avcıdan kaçan geyiğe benziyor.’ diyerek geyiğin önüne süt ve kişniş koydu. Geyik yiyeceklere hiç bakmadı ve gözlerinden yaş boşandı. O kız, ‘Ey hayvan, ben senin hâlini bilmiyorum. Kendin söyle’ dedi. Geyik, dilinin olmadığını işaret etti. O kız geyiğin diline üfledi, geyiğin dili konuşur oldu. Ondan sonra geyiğe sorular sordu: ‘Ey geyik nereden geldin? Nasıl bu hâle düştün?’ Geyik cevap verdi: ‘Ey güzel, ben geyik değildim. Ben bir garip idim.’ diyerek söze başladı:

*Al yanaklı, kalem kaşlı nigârım⁹⁰,
Çâk-i giribân⁹¹ garip yerlerde
Kamer yüzlü, şeker sözlü peri kızı
Hâlim perişan garip yerlerde.*

*Hiç kimse yârinden ayrı olmasın,
Benim gibi bahtı kara olmasın,
Yâr köyünde ağlayıp [27] hasta olmasın,
Yürekler kan oldu garip yerlerde.*

*Kötü felek saldı tehlikeli yola
Beni uğrattı sayısız belaya
Yalvarıp yakardı Kadir Hüda'ya
Yolu kaybolmuş kervanım garip yerlerde*

*Sanûber, âlemin şahı Hurşid'in oğluyum.
Bir yâr için sinelerim dağlarım.*

⁸⁹ zâr u giryân: Ağlayan, inleyen.

⁹⁰ nigâr: Resim gibi güzel sevgili.

⁹¹ çâk-i giribân: Yakası yırtık vaziyette.

*Bir cadının elinde kelepçeyi takarım.
Biçarelerin hâmisiyim garip yerlerde.*

Sözün özü, o bağ Mihrengîz denen büyücünün mekânıydı. Bu da üç ayrı toprağa ism-i azam duası okuyup attı. Sanûber o anda insan suretine geri geldi. Mihrengîz, ‘Neden buralara geldiniz?’ dedi. Sanûber, kendi hâlini birer birer anlatıp bu şiiri okudu:

*Evvela Çin şehrinden çıktım bu sevdalar ile
Nice yâr ve dostum, güzel yüzlüler ile
Gark olduk hepimiz uçsuz bucaksız derya ile
Ayrılıp dostlarımdan garip divane olmasam.*

*Kalmasam [28] yalnız bela çölünde yoktur dostum,
Her zaman bu elem kederden kurtulmaz yüzüm
Yandırıp ayrılık ateşinde sararıp külüm.
Gam elinde kimsesizim kılıç ile olmasam.*

*Ey ay yüzlü şeker sözlü periler önderi
Oldum hayran yüzüne bakıp ey Müşteri⁹².
Dert içinde sensin Sanûber’in vefalı dilberi,
Ben acep çehrenin seyrine dalmış olmasam.*

deyip bu şiiri okuduktan sonra Mihrengîz, Sanûber’le ikisi birlikte gidip önceki büyücüyü öldürdüler. Ama Sanûber, bir büyücüyü öldürüp vefasız dünyadan bir söz söyledi:

*Lakin gönlüm bu dünyaya sevinme,
Bu dünya kimlere vefa eyledi.
Birine giydirmişsin mücevher tâcı,
Birine el içinde cefa eyledi.*

*Asla övünme dünya malına
İtimat etme mal sayısına,
Birini ulaştırıp yâr vuslatına
Birine bin türlü cefa eyledi.*

⁹² Müşteri: Güneşe yakınlığı bakımından beşinci sırada yer alan en büyük gezegen, Jüpiter, Erendiz.

*Bu dünya her kime bencillik eder,
Felek sonunda onun başına teper.
Birçok âşık muradına yeter
Birçoğunu yârinden cüdâ eyledi⁹³.*

[29] *Bu dünyadan geçti ne kadar devirler
Hazandan kurtulmaz bu gülistanlar
Ecelin sözünde bey, sultanlar
Sonunda hasret ile cüdâ eyledi.*

*Âşık n'eylersin yârsız bu canı,
Zindandır gözüne güzel cihanı,
Sanûber ve bir yârin dâğ-ı hicranı⁹⁴
Elif gibi kâmetim iki kat eyledi.*

Sonunda Mihrengîz, 'Ey yiğit, ikimiz yiyip-içip eğlenelim.' dedi. Sanûber eğlenceyle meşgul oldu. Bir süre sonra Sanûber düşünden ah çekerek uyandı. Mihrengîz, 'Ey yiğit sizin de yâriniz var mı?' dedi. Sanûber, 'Ey güzel, ayrılık zamanı geldi. Düşümde Şah Ferruh'un kızı Gülperî'ye âşık olmuştum. Bana izin verin, o peri kızının mekânı üç yüz yıllık yoldur, ben gideyim.' dedi. Mihrengîz'in keyfi kaçıp bu şiiri okudu:

*Buradan gidersin sevgili yârim
Bizi de pinhan eyleme⁹⁵
Sensin vefalı dildârım⁹⁶
[30] Gözde yaşım kan eyleme*

*Sen varırsın ah vah dolup
Ben kalırım gül gibi solup
Bir Öрге⁹⁷'ye güneşin salıp
Ahd ile peyman eyleme⁹⁸
Sensin canımın zırhı
Gül yüzün cennet gülşeni
Aklından çıkarıp beni
Hâlimi perişan eyleme*

⁹³ cüdâ eyle-: Ayırmak.

⁹⁴ dâğ-ı hicrân: Ayrılık acısı, ayrılık yarası.

⁹⁵ pinhan eyle-: Saklamak, gizlemek.

⁹⁶ dildâr: Sevgili.

⁹⁷ Öрге: Süreyya yıldızı.

⁹⁸ ahd ü peyman eyle-: Sözleşmek, yemin etmek.

*Sensin canımın arzusu
Koyma beni ayrılık gecesine
Uçup bülbül gibi
Gül bahçemi hazan eyleme*

Ondan sonra Mihrengîz'i teselli edip 'Geri dön!' diyerek bir söz söyledi:

*Ben gittim diye olma perişan
Seherde çekme ah ile figan
Olsun hasta canım yolunda kurban
Kara gözlü sevgili yârim dön şimdi*

*Ne sebepten kara gözün süzüldü
Safran gibi yüzün rengi ne oldu
Ağlama dilber bağrım ezildi
Güzel davran vefalım, dön şimdi*

[31] *Sanûber sensin vefalı yârim
Sana feda olsun canım fikârım⁹⁹
Gözümün ruşeni, gönül süsleyenim
Orta boylu, ak bülbülüm dön şimdi.*

Sonunda, bu sözden sonra yol gidip bir mevkiye vardı. Burada gidecek bir yer bulamayıp bir mezarlığa gidip yattı. Düşünde 'Bu yerde yatma.' dediler. Sonra Sanûber ayağa kalkıp baktığında bir bağ gördü. Hemen gidip bağa girdi. Bağın ortasında bir Kevser havuzu vardı. Havuzun başında kalender meşrep kırk kişi şarap içip oturuyordu. Sanûber'i yanlarına çağırıp bir kadeh şarap verdiler. Sanûber içip göğe bakarak arşı gördü. Yere bakıp Püşt-i mâhî¹⁰⁰'yi gördü. Kalenderler 'Ey yiğit göğe bakıp ne gördün, yere bakıp ne gördün?' dediler. Sanûber birer birer anlatıp bu sözü söyledi:

*Arzımı işitin aziz îşânlar¹⁰¹
Evvela kırk canlar [32] yeri ... [33] ...*

⁹⁹ fikâr: Yara.

¹⁰⁰ püşt-i mâhî: Yeri taşıdığına inanılan balık.

¹⁰¹ îşân: Vaaz ve öğüt veren kişilere verilen kutsal unvan.

[34] gözüne Kevser havuzunun başı göründü. Kendi kendine, burada durup dinlensem deyip yattı. Ancak burası büyücünün mekânıydı. Bu bağda, Zengî¹⁰² padişahının kör kızı cariyelerle birlikte şarap içip oturuyordu. Ansızın kızlar Sanûber'i görüp yakalayarak havuzun kenarına getirdiler. Bu sırada Sanûber, yüksek sesle ağlayarak bir söz söyledi:

*Aşk ateşine yana yana
Gül yüzüm soldu n'eyleyim
Yanıp hicran derdine
Kadehim doldu n'eyleyim*

*Elimden gitti dermanım
Hazan oldu gülistanım
Ağlaşıp yâr i yârânım
Rakipler güldü n'eyleyim.*

*Neler kez bu çölleri,
Sarınp yanan ateşleri,
Uğursuz felek geçmez günleri,
Başıma saldı n'eyleyim.*

*Oldum dervişlik derdinde
Kaldım gariplik köyünde
İki gözüm yâr yolunda
Delirip kaldım n'eyleyim.*

[35] *Düşümde gördüm bir periyi
Başıma saldı hançeri
Yetişip aşkının hançeri
Bağrımı deldi n'eyleyim.*

Sonunda Zengî'nin kızı, Sanûber'e âşık oldu. Sanûber'e, 'Ey adem, benim vasfımı anlatan bir şiir söyle.' dedi. Sanûber, kızı anlatan şu şiiri söyledi:

*Tüm aşk sarhoşlarına edeyim tarifin
Kazandan karadır yüzlerin senin
Kaşların kılıçtır, kulağın kalkan
Boş kâseye benzer, gözlerin senin.*

¹⁰² Zengî: Zenci.

*Saç bağların yılandır, boyun minare
Kolların benzer şâh-ı çınara¹⁰³
Bana bakıp çok söyleme bir pare
Zehirden acıdır sözlerin senin.*

*Sırtına giymişsin kara libası¹⁰⁴
Bilmiyorum kimin için tutmuş yası
Uzatma elini çoktur ezâsı
Sopadan katıdır, [36] nâzların senin.*

*Hizmetindedir birçok kırkın¹⁰⁵
Başına giymişsin eski kulakçın¹⁰⁶
Beline bağlamışsın ala ipin
Neye benzer saray kızların senin.*

*Sanûber tutuşup yandırdı dâğın¹⁰⁷
Çirkin gösteren midir tüm vücudun
Kerbala çölünde var bağın
Kışa benzer, yazların senin.*

Hülâsa, bu sözden sonra kız hiddetlenerek ‘Bunun elini ayağını bağlayıp öldürün!’, diye emir verdi. Sanûber, ‘Şimdi yârimi görmedim.’ diyerek yüksek sesle ağlayıp bir söz söyledi:

*Ben n’eyleyim nazik elim bağladı
Yâr cemalin görmez oldum ben şimdi
Bu zenciler öldürmeye çağıladı
[Yâr cemalin görmez oldum ben şimdi]*

[37] *Kötü talih, zehir kattı aşıma,
Tükenmez sevdalar saldı başıma,
Hiç kimse acımaz kanlı yaşıma,
Yâr cemalin görmez oldum ben şimdi.*

¹⁰³ şâh-ı çınar: Çınar ağacının dalı.

¹⁰⁴ libas: Elbise.

¹⁰⁵ kırkın: Siyahi köle ve cariye.

¹⁰⁶ kulakçın: Kürk şapka.

¹⁰⁷ dâğ: Yara, yanık izi.

*Şimdi bildim can teninden çekildi
Dervişlik derdinden bağrım ezildi
Alnıma bu kısmet yazıldı
Yâr cemalin görmez oldum ben şimdi.*

*Hiç bilmem neden bahtım yamandır
Ayrılık derdinden bağrım yaradır
Hasret ile ömrüm geçip gidiyor
Yâr cemalin görmez oldum ben şimdi.*

*Sanûber'in piri ya şah-ı merdân¹⁰⁸
Zenciler elinde kalsam hayran
Merhamet et, elim tut koyma perişan
Yâr cemalin görmez oldum ben şimdi*

Ondan sonra Sanûber'i, (Zengî'nin kızının) bir dadısı gazel okuyarak [38] aldı ve günlerce bir kafeste tuttu. Bir gün zenciler şarap içip sarhoş olarak kendilerinden geçtiler. Sanûber kafesi kırıp çıkarak kaçtı. Ondan sonra günlerce yol yürüdü. Kötülüklerle dolu bir ormana ulaştı. Kuşlar, gökyüzünde ötüşüp duruyordu. Sanûber onlara yârini sorup bir söz söyledi:

*Gökden göğe gezen turgay kuşu
Yâri gördün mü, gördün mü?
Ne için çektin nâlişi¹⁰⁹
Yârimi gördün mü, gördün mü?*

*Bahçeli bostanlı bağlar
Tez açılan gülistanlar
Tuti, kumru, gazelhânlar
Yârimi gördün mü, gördün mü?*

*Bülbül gibi çekip zârı
İsterim vefalı yârı,
Ormanın laçın, şunkarı¹¹⁰;
Yâri gördün mü, gördün mü?*

¹⁰⁸ şah-ı merdân: Yiğitlerin şahı.

¹⁰⁹ nâliş: İnleme, inilti, feryat.

¹¹⁰ şunkar: Şahin, laçın.

*Göge bakıp gördüm mâhı,
Sanûber kulun hem-râhı¹¹¹
Sanûber kulun [39] âhı
Yâri gördün mü, gördün mü?*

Sonuç olarak, ormanı seyredip yürüyordu. Ansızın gözüne, ağaçların altında oturan rûdepây¹¹² insanlar göründü. Sanûber onların yanına gelince hepsi ‘Ey yiğit bizi kaldırıp ağaçların üstüne koysanız, biz de meyve yesek’ diye ağlamaya başladı. Sanûber, merhamet edip yukarı kaldırdı. Sanûber’in boynuna dolandı. Sanûber biraz zorlansa da kurtulamadı. İnleye inleye ağlayarak rûdepâyaya rastladığı için şu şiiri söyledi:

*Saraydan kurtulup yüz bin belaya uğradım,
Her zaman sayısız cefa ile belaya uğradım.
Bir nefes [40] şâd¹¹³ olmadım yüz maceraya uğradım.
Kan olup her lahza dermansız derde uğradım,
N’eyleyim ey dostlar ben rûdepâyaya uğradım.*

*Görse hâllerimi her bir müptela ağlar bana,
Acıyıp hâlime her bir bî-nevâ¹¹⁴ ağlar bana,
Ah ve iniltimi görüp şâh ve gedâ¹¹⁵ ağlar bana,
N’eyleyim ey dostlar ben rûdepâyaya uğradım.*

*Hiç kimse ey dostlar, benim gibi perişan olmasın,
Yâr ayrılığında yanıp zâr-ı giribân¹¹⁶ olmasın,
Tutuşup aşk ateşi ile bağı büryan olmasın,
N’eyleyim ey dostlar ben rûdepâyaya uğradım.*

*Bir garip ve yalnız avareyim hâlim harap
Dert ve kederin hüznünden yanıp bağrım kebab*

¹¹¹ hem-râh: Yol arkadaşı, yoldaş.

¹¹² Her ne kadar *rodipay* kelimesi, ‘Beceriksiz, işten anlamaz’ anlamında çağdaş Uygur Türkçesinde yer alsa da kelimenin metindeki anlamı için -Farsçadaki kullanımına uygun olarak- ‘Ahtapot’ tercih edilmesi daha uygun olacaktır.

¹¹³ şâd: Sevinçli, memnun, mesrur.

¹¹⁴ bî-nevâ: Nasipsiz.

¹¹⁵ gedâ: Dilenci, yoksul, fakir.

¹¹⁶ zâr-ı giribân: Ağlayarak yaka yırtma.

*Ah ve iniltim sayısız, her an figanım bî-hesap¹¹⁷
N'eyleyim ey dostlar ben rûdepâyaya uğradım.*

[41] *İlkbahar oldu benim asla baharım olmadı,
Bir nefes gül goncası ümit bağımda olmadı,
Bu bela böyle başımdan hiçbir zaman ayrılmadı,
N'eyleyim ey dostlar ben rûdepâyaya uğradım.*

*Ey Allahım merhamet et gamdan Sanûber 'i rehâ¹¹⁸,
Hiç Müslüman olmasın gam içinde ben gibi müptela,
N'eyleyim ey dostlar ben rûdepâyaya uğradım.*

Bu sözden sonra Sanûber çöllerde ağlayarak yürüyüp Hazret-i Hızır aleyhisselam'ı bulup (durumunu) arz etti. Hızır aleyhisselam, 'Ey Sanûber, falan yerde bir çınar var. Gidip o çınarın talihsiz başını kesip gel.' dedi. Sanûber varıp çınara tırmanıp başını kestikten sonra kurtuluşa erdi. Eline bir değnek alarak rûdepây adamların yanına gelip şu sözleri söyledi:

*Ağlaş ey rûdepâyalar,
Oldu ahir zaman sana,
[42] Fayda etmez ah ve vahlar,
Bugün düşer kıran¹¹⁹ sana.*

*Başımı keserim bu saat,
Yerini hazırlamış kıyamet,
Dolu kılmak ne hacet,
Şimdi vereyim aman sana.*

*Şirin canını kırarım,
Kanını su gibi içerim,
Ganimettir bu can sana.*

*Varlığını asarım dâra¹²⁰
Sürterim yüzüne kara*

¹¹⁷ bî-hesap: Hesapsız.

¹¹⁸ rehâ: Kurtulma, kurtuluş (rehâ kıl-: Kurtarmak).

¹¹⁹ kıran: Talihsizlik, felaket, yıkılış, yenilgi.

¹²⁰ dâr: Dar ağacı.

*Başından külah¹²¹ minare
Gösterir nişan sana.*

*Sanûber dostlar ölmesin
Rakipler bize gülmesin.
İlahım öz yer eylesin,
Cehennemde mekân sana.*

Ondan sonra, ‘Rûdepâyaları öldürüp hemen aceleyle gideyim. Burada durmak olmaz.’ deyip bir söz söyledi:

*Şöyle ki gönlüm durmak olmaz bu yerde
Şimdi bir maslahat etmesem [43] olmaz.
Ziyan ömür gibi yoldur yalvarıp
Kaygı hasret ile geçmesem olmaz.*

*Mecnun olup bu yerlere baş vurup
Gözlerime kan yaş doldurup
Hastalar gibi dört tarafa bakınıp
Zâr zâr ağlayıp ölmesem olmaz.*

*Sanûber der; felek bozdu şânımı,
Ateşler yaktı tüm inci kaynağımı,
Yâr yoluna varıp şirin canımı,
Bu fani dünyadan geçmesem olmaz.*

deyip birkaç gün yol yürüyüp birdenbire bir denize ulaştı. Denize girdi ama birkaç gün yol gittiğinde salı gevşeyerek çözüldü. Denizden çıkamadı, burada ağlayarak bir söz söyledi:

*Ansızın düştüm sana
Aman derya aman aman
Arzımı dedim sana
Aman derya aman aman*

*Beter oldu derdim şu gün
Göz yaşım [44] oldu gülgün¹²²*

¹²¹ külah/küle: Minare, kule vb. inşaatların üstünü örtmek için yapılan külah benzer, ucu sivri çati.

¹²² gülgün: Gül renkli, pembe.

*Ol Mustafa hakkı için
Aman derya aman aman*

*Ben giderim yana yana
Felek ile döne döne
Ben çıktı gam gümâna¹²³
Aman derya aman aman*

*Geçmesem taht-ı cihandan
Şirin canım çıktı tenden
Mürüvvet isterim senden
Aman derya aman aman*

*Neler çektim ah u zârî¹²⁴
Kuruldu gamın pazarı
Sanûber istedi yârı
Aman derya aman aman*

Ondan sonra denizde (sürüklenip) gidiyordu. Ansızın denizin içinde bir çınar görüldü. Gidip o çınarı tuttu ama feleğe hitaben bir söz söyledi:

*Zulmünle gözyaşımı kan ettin
Felek senden şâd olmadım bir zaman
Günde yüz kez hicran ile öldürdün
Felek senden şâd olmadım bir zaman*

*Asla kurtulmadım [45] cevr ü cefadan
Meğer kısmet oldu bize ezelden
Hasret ile geçtim fani dünyadan
Felek senden şâd olmadım bir zaman*

*Sanûber der, kime diyem derdimi
Gam çıkardı, felek çevirsin girdimi¹²⁵
Şimdi sana tekrar edeyim feryadımı
Felek senden şâd olmadım bir zaman*

¹²³ gümâna: (<F. gümân) Zan, şüphe.

¹²⁴ ah u zârî: Ağlayarak, inleyerek, feryat ederek.

¹²⁵ gird: Yuvarlak, dönüş, dönme.

Hülasa, ondan sonra Allah’a güvenip oturdu. Gökyüzünden bir büyük kuş ortaya çıktı. O kuş gelip ağaca kondu. Sanûber, ‘Eğer bu kuşa tutunsam, acaba (beni buralardan) alıp çıkarabilir mi?’ dedi. Yavaşça gelip kuşun ayağını tuttu. Kuş havalanınca meleklerin Sanûber’e yaptığı tesbihi işitti. Sanûber, Allah’a münâcât¹²⁶ kılıp bir söz söyledi:

Münâcât

Sun’ından¹²⁷ âlemi yaratan Rahman
[46] *Merhamet et elim tutup hayran eyleme*
Kudretinden beni ettin perişan
Hiçbir kulun bahtını kara eyleme

Yusuf-ı Kenândan Yakup ayrıldı
Kara bağı su olup ezildi
Ağlamaktan gözde yaşım kan oldu
Benim gibi gözünü giryân¹²⁸ eyleme

İbrahim Halil’e eyledi hitap
Oğlun kurban etti o mehtap
İsmail derdinden sinesi kebab
Benim gibi bağırı büryan eyleme

Leyla ile Mecnun, âşık-ı nâlân
Vefasız dünyadan geçtiler giryân.
Hiçbir insan oğlunu kudretli Rahman
Sanûber gibi zar ve giryan eyleme

Hülasa, bundan sonra o kuş bir yuvaya kondu. O kuş Sanûber’e sordu: ‘İnsanoğlu, neden buralara düştün?’ dedi. Sanûber, tüm gördüklerini birer birer anlattı:

[47] *Yatmıştım taht üstünde bir gece*
Düşümün bir yerinde canan göründü
Tarifini edeyim onun bir nice
Onun güzelliği metap gibi göründü

¹²⁶ münâcât: Konusu Cenâb-ı Hakk’ı övme ve O’na yakarma olan manzûme.

¹²⁷ sun’: (Allah için) Yaratma, halk etme.

¹²⁸ giryân: Ağlayan, ağlayıcı.

*Kaşlar hilal, göründü mestân¹²⁹
Gören insan olur hüsnüne hayran
O saldı başıma tükenmez hicran
Bana bir devletli sultan göründü*

*Bir peridir giymiş elbise, kırmızı
Adı Gül'dür Şah Ferruh'un kızı
Bir şirin dilberdir şeker lebleri¹³⁰
Öyle işveli canan göründü*

*Sanûber der, budur ahvalim¹³¹
Gece gündüz bu fikir ile hayalim
Nazarım gitmez gözleri zalim
Öyle bir âfet-i devran göründü*

Ondan sonra o kuşun adı Simurg'tu. Simurg, 'Ey insanoğlu, ben sana bir iyilik yapayım.' diyerek Sanûber'i sırtına atıp [48] kanat çırparak uzaklaştı. Sanûber, Simurg için dua edip bir söz söyledi:

*Süleyman, Simurg, ey Şah-ı hubân¹³²
Her zaman devletin daim olsun
Sana binlerce yıl olsun devrân*

*Durağın olsun Mescid-i Aksa
Dördüncü semada Hazret-i İsa
Âşıkların perveri Yusuf ve Züleyha
Onlar gelip sana yardımcı olsun*

*Hızır ile İlyas İdris peygamber
Hizmetinde ola dursun mukadder¹³³
Ebu Bekir, Ömer, Osman, Hayder¹³⁴
Yardımcın senin Çehâryâr¹³⁵ olsun*

¹²⁹ mestân: (< F. mestâne) Sarhoş olan bir kimseye yakışır tarzda, mest olup kendinden geçmiş-çesine.

¹³⁰ leb: dudak.

¹³¹ ahval: Hâller.

¹³² şah-ı hubân: Güzellerin şahı.

¹³³ mukadder: Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilen, alın yazısında bulunan (şey).

¹³⁴ Hayder: Hz. Ali'nin lakabı.

¹³⁵ Çehâryâr: Hz. Muhammed'den sonra halife olan Hz. Ebûbekir, Ömer, Osman ve Ali'ye verilen ortak isim, dört halife.

*Tanrı'nın sevgilisi Ahmed Muhtar
Ondan şifa buldu cümle bîmâr¹³⁶
Koruyucun olsun kudretli Cebbâr
Düşmanların gelip sana zâr¹³⁷ olsun*

*Sanûber der, ben bir fakirim
Nice yıldır gam elinde esirim
[49] Başından gitmem, sana derim
Tâ ki sözüm sana itibar olsun*

Hülâsa, ondan sonra Simurg, Sanûber'i gece gündüz uçurup Şebistân şehrine vardı ama Sanûber'i bir denizin kıyısında indirip 'Ey Sanûber, bir bağ var, oraya varırsan kapılarında devler var. Onlardan korkma, içeri girersen tahtta yatan melikedir¹³⁸. Başının üzerinde kafese konulmuş Zerrîn bâl adlı bir canavar vardır. Seni gördüklerinde bağırlar, benim selamımı söylersen ses çıkar-mazlar.' deyip vedalaştı. Ondan sonra Simurg'a izin verip bir söz söyledi:

*Git şimdi Simurg kuşu
Şu görünen [50] mekâna yönel
Bilmezden önce hiç kimseyi
Azmedip dolaşmaya yönel*

*Sen varırsın, yollar aşır
Çölden çöllere yönel*

*Çok iyilik gördüm senden
Şimdi razı ol benden
Kanat çırpıp o vatandan
İşte o yuvaya yönel*

*Sanûber kaldı delirip
Gözleri yaşa dolup
Çarkıfelek gibi dönüp
Çevrilen yuvaya yönel*

¹³⁶ cümle bîmâr: Tüm hastalar.

¹³⁷ zâr ol-: Ağlamak.

¹³⁸ melike: Kadın hükümdar veya hükümdar karısı, kraliçe.

Ondan sonra Sanûber veda edip yavaş yavaş yola koyuldu. Bağa ulaştığında gördü ki tamamen altın ve mücevherden tasarlanmış kırk arşın duvar var. Buranın kapısından girip yoluna devam etti. Tamamı altından yapılmış mücevherlerle bezenmiş köşkeri gözden geçirip son kapıya ulaştı. [51] Her birinin başı kubbe gibi olan sayısız devlerin yattığını gördü. Onların yanından bin bir güçlkle geçtiğinde perilerin hepsinin uyuduğunu gördü. Sanûber'in aklı başından gidip bir söz söyledi:

*Mecnun olup çöllere gidip şimdi,
Yalnızlığımdan bir sevdaya yettim.
Bir Leyla hasretinden kan ağlayıp
Bağçe bostan olan yere yettim.*

*Aklımı başımdan aldı ağzı kınalı
Şekerden tatlıdır anızı, kamışı
Bir perinin hüsnü¹³⁹, huriler misali
Ahu gözlü, şeker sözlüye yettim*

*Taht üstünde yatmış; şaşırtıcı bir dilber
Saçına bulunmaz ucuz mücevher
Şah Hurşid oğlu Sanûber
Bir acayip manzaraya yettim*

Bu sözden sonra yavaş yavaş köşkün üstüne vardılar. Gördüler ki [52] tamamen altın ve mücevherden yapılmış bir köşk ve içinde mücevherden yapılan bir taht ve o tahtın üstünde de bir peri kızı yatmaktadır. Bir çekiş hareketi ile Sanûber perdeyi aralayıp baktığında düşünde gördüğü sevgilinin bu olduğunu görür. Dudağından bir öpücük alıp bir söz söyledi:

*Bir peri gördüm burada
Benzer mehtaba
İnci dişi, kalem kaşı
Göz mestâne mestâne*

*Başında altın başlığı
Nurların güzelliğiydi tacı
Sözleri candan tatlı*

139 hüsn: Güzellik.

*Gözleri bir hoş-elhâna¹⁴⁰
 Yüzünde vardır benleri
 Şekerden tatlıdır lebleri¹⁴¹
 Kand-ı nebattır¹⁴² yüzleri
 Şeker dudağı Bedehşan'a*

*Hasta gönlüm oldu taze
 Kaş gözleri mestâne
 Eyleyip canımı kurbane
 Şu tûtî-i¹⁴³ hoş-elhâna*

*Gamze ile yüzün [53] gözün
 Yüzüne yapmış kanattan
 Benzettim yârimin yüzün
 Kışta açan gülistana*

*Kınadan kızıl elleri
 Yandırdı bağrım yaraları
 Ovanın meyveleri
 Benzer sîb-i zenehdâna¹⁴⁴*

*Giymiş gül renkli libası¹⁴⁵
 Yakar kaşının karası
 Yârimin kadd-i ranâsı¹⁴⁶
 Benzer serv-i hırâmâna¹⁴⁷*

*Hüsnü gözüm kandili
 Beni yakar firakı¹⁴⁸
 Benzer yârimin bâğı
 Bir sünbül-i dür-eşâna¹⁴⁹*

¹⁴⁰ hoş-elhan: Makamı güzel, güzel ve tatlı okuyan.

¹⁴¹ leb: Dudak.

¹⁴² kand-ı nebat: Bitkilerin şeker özü.

¹⁴³ tûtî: Dudu kuşu.

¹⁴⁴ sîb-i zenehdân: "Çenenin elması"; elmaya benzeyen güzel çene.

¹⁴⁵ libas: Elbise.

¹⁴⁶ kadd-i ranâ: Güzel boy-pos.

¹⁴⁷ serv-i hırâmân: Selvi boylu.

¹⁴⁸ firak: Ayrılık.

¹⁴⁹ sünbül-i dür-eşân: İnci saçan sümbül.

Sonuç olarak Zerrîn bâl denen kuş Sanûber'in sesini duyup 'Eyvah! İnsanoğlu' diyerek bağırdı. Tüm devler uyandı. Sanûber tahtın altına gizlendi. Dev ve periler 'İnsanoğlu kokusu geliyor' diyerek şaşkınlıkla güllerin [54] arasını araştırmaya başladılar. Sanûber korkup 'Buradan kurtulamam.' diyerek bir söz söyledi:

*Gamdan kurtulmam, tamamen kaygılı başım
Yeniden hicrana döndü n'eyleyim
Durması yok, kötü feleğin dönüşü
Tükenmez sevdalar saldı n'eyleyim*

*Yârimin şeker balın soğurmadım
El uzatıp elmaların almadım
Gözlerim kanınca yüzün görmedim
Gönlü ortada kaldı n'eyleyim*

*Sanûber derler benim adıma
Hiç felek gez[me]di gönül şadıma
Kavuşma ayrılığa döndü n'eyleyim*

Hülâsa, bu sözden sonra Zerrîn bâl, 'Ey melike, tahtın altında duruyor.' dedi. Gülün yanına baktığında Sanûber'i orada yatar gördü. Gülperî, mesut olup Sanûber'in elinden tutarak [55] alıp tahtın üstüne çıktı. Bir zaman iltifat ettikten sonra güzel giysiler giydirdi. Gülperî, Sanûber'in gönlünü almak için bir söz söyledi:

*Hoş gelmişsin sevdiceğim
Kutlu olsun bana sana
Düşünde gördüğün peri güzeli
Sadaka olsun, bu can sana*

*Hicranında yıllar ağladım
Kesip bağrımı düzledim
Yürüdüm bir iz bulayım
Bulamadım nişan sana*

*Sensin derdimin dermanı
Gitti gönlümün rahatı*

*Yolunda bu şirin canı
Ben eylerim kurban sana*

*Ben Gülperî'yim, elinde
Kör olsun rakiplerin de
Tâ ölünceye dek ben elinde
Olsun güzel cihan sana*

deyip şarap alarak birkaç kadeh içki içip sarhoş oldular. [56] Sanûber, resim gibi güzel sevgiliyi tarif edip bir söz söyledi:

*Gülüp gelmiş bütün dilberler yanıma
Benzer mihrîbânım, benzer nigârım¹⁵⁰
Mekânın şimşadı¹⁵¹ gölge salar başıma
Benzer serv-i hırâmânım nigârım*

*Ak yüzünün çifte çifte beni var
Terlemiş tane tane nigârım
Bilgisinde yüz binlerce yâr var
Sevip gördüm, leblerinin balı var*

*Bir peri olmuş benimle hem-dem
Leblerinden akar tatlı zezem
Hizmetinde beni eyler mührem¹⁵²
Rahmeyle bana ağlayan nigârım*

*Sanûber'in yâri, Gülperî dilber
Sana feda olsun bu şirin canlar
Boyanamaz kızıl kana nigârım*

Bu sözden sonra eğlenceye daldılar ama içki içtikten sonra [57] Sanûber'in gönlüne bir acı saplanıp sevgilisinden bir öpücük isteyerek bir söz söyledi:

*Gülüm senin siyah zülfün
Dal¹⁵³ gerdan kement olsun*

¹⁵⁰ nigâr: Resim gibi güzel sevgili.

¹⁵¹ şimşâd: Şimşir ağacı, sevgilinin boyunu niteler.

¹⁵² mühre: Her çeşit yuvarlak, küçük top şeklindeki şey.

¹⁵³ dal: Çıplak, yalın.

*Versin âşık muradını
Özü eğlensin bent olsun*

*Sırmadır kalem kaşların
Dizilmiş inci dişlerin
Tûtî şirin sözlerin
Şeker olsun, kant¹⁵⁴ olsun*

*Ağlaşıp mihr ile mâhlar
Laçın gözlü Züleyhalar
Hizmetinde gelip şahlar
Çarkıfelek şeydâ¹⁵⁵ olsun*

*Ben olmasam sana hem-dem
Yüreğimden çıkar yüz gam
Gül yüzünden akar şebnem
Tane tane peyvent¹⁵⁶ olsun*

*Sanûber'dir sana yarım
Gece gündüz giriftârın¹⁵⁷
Kara yüzlüdür rakiplerin
Özü bağlansın bent olsun*

Hülasa, [58] bu sözden sonra eğlenip otururken ansızın Sanûber'in baba ve anası aklına gelip bir ah çekti. Gülperî hiddetlenip 'Vefasız insan, benden bile güzel gördüğün yârin mi vardır, yoksa neden ah çekeceksin?' dedi. Sanûber, sevgilisinin gönlünü alıp bir söz söyledi:

*Vakitsiz yatmıştım mest mestâne
Güzel gözlerin aklıma düştü
Gül açılıp şafak şimâli¹⁵⁸ yokladı
Zerefşân¹⁵⁹ dillerin aklıma düştü*

154 kant: Şeker.

155 şeydâ: Çılgın, divane.

156 peyvent: Bağ, ilgi.

157 giriftâr: Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ.

158 şimâl: Kuzeyden esen rüzgar, poyraz.

159 zerefşân: Altın saçan.

*Zamansız girmiştım gül-i gülşende
Serv-i hurâmânım aklıma düştü*

*Ben sana âşıklık lafını vurdum
Nice yıl ayrılığında ağlayıp koşturdum
Cemalin mumunu görüp koşturdum
Hindû benlerin aklıma düştü*

*Şah Hurşid oğlu adım Sanûber
Yâr için öyle ki gönlüm mükedder¹⁶⁰
[59] Hatırımdan çıkmaz gördüğüm hem-demler
Hem sohbet yârânlarım aklıma düştü*

Bu sözden sonra Gülperî, ‘Ey Sanûber, üzülme, eğer burada durmazsan seninle giderim.’ dedi. Sonunda devlerine, ‘Ey devler, tahtı alıp Çin Maçın şehrine varın.’ dedi. Devler tahtı alıp yola düştüler. Birkaç gün sonra bir yere ulaştılar. O yer, Mihrengîz’in mekânıydı. Orada çeşmenin kenarına gitti. Sanûber, çeşmede yıkanıp abdest alarak Allah’a şükredip Gülperî’yle etrafı seyredip yüksek bir dağa çıktılar. Uzaktan bir kümbet görüldü. Gülperî, ‘Bu nasıl mekândır?’ dedi. Sanûber, ‘Mihrengîz’in iyilik yaptığı yerdir.’ [60] diyerek (olanları) anlatıp bir söz söyledi:

*Nazik dilber bir sözüm var diyeyim
Eski feleğin çarkı cefa eyledi
Birine giydirip padişah tacını
Birini el içinde fakir eyledi*

*Kimseye İlahım verir taht ve tac
Âlem ehli olur eline muhtac
Birini gönderip fakir ve kallâc¹⁶¹*

*Kimlere İlahım verir devleti
Kimlere yetirdi dert ve zahmeti
Sana derim, baştan geçen eziyeti
Kimlerin bahtını kara eyledi*

*Birine içirdi lale renkli şarap
Birinin bağrını eyledi kebab*

¹⁶⁰ mükedder: Kederli.

¹⁶¹ kallâc: (< F. қallâş) Fakir, yoksul.

*Sonunda ederler hepsini harap
Bir kimseye kısmeti, Hüda eyledi*

*Vâmık Azrâ ile Şirin Ferhad
Bu fani dünyadan geçtiler nâ-şâd¹⁶²
Felek elinden dâd ile bî-dâd¹⁶³
Bir kimseye bin türlü cefa eyledi*

*Hazret-i Davud'un oğlu Süleyman
Belkıs için neler gezdi ser-gerdân¹⁶⁴
[61] Yakup oğlu için gözleri giryân
Yusuf-ı Kenan'dan cüda eyledi*

*Kimlere dert verdi kimlere deva
Kimlerin haceti hiç olmaz reva
Birinin gözünü eyleyip nâ-penâh¹⁶⁵
Elini bir çöp ile asa eyledi*

*Kimisine verir sızı ile zahmet
Kimisini eyledi vâsıl-ı devlet¹⁶⁶
Kimisine verir ıyş u işret¹⁶⁷
Kimisini yârinden cüda eyledi*

*Senin aşkında oldum divane
Gamından baş alıp çıktım bu yana
Hüda'ya yalvarıp ağladım bisyâre¹⁶⁸
Günden güne hâlimiz beter eyledi*

*Bir günü coşup derya-yı ummân¹⁶⁹
Kimisini büküp eyledi pinhân*

*Sohbet edilen dostlar o yâr ve yârân
Tanrı hükmü ile kaza eyledi*

¹⁶² nâ-şâd: Üzüntülü, gamlı, kederli, mahzun, mükedder.

¹⁶³ dâd: Sızlanma, şikâyet, feryat, figan; bî-dâd: Adâletsizlik, zulüm, eziyet.

¹⁶⁴ ser-gerdân: Şaşkın, perişan.

¹⁶⁵ nâ-penâh: Sığınaksız, korunaksız.

¹⁶⁶ vâsıl-ı devlet: Mutluluk, tâlih veya iyi bahta kavuşma.

¹⁶⁷ ıyş u işret: Yeme içme.

¹⁶⁸ bisyâre: (< F. bisyâr) Çok.

¹⁶⁹ ummân: Çok büyük engin deniz, okyanus.

*Deryanın içinden çıktım selamet
Yaratan Kadir'im eyleyip inayet
Üç gece üç gündüz ağlayıp iki ümmet
Yeni baştan canımı ihsan eyledi*

[62] *Ansızın düştüm bir cadının eline
Vahşet edip saldı hicran boyuna
Ben n'eylerim alnımın karasına
Gözyaşımı fani derya eyledi*

*Taht üstünde bana etti işaret
Kırılan gönlümü eyleyip imaret
Birkaç gün yürüdün tış u işaret
Benim ile zevk u safa eyledi*

*Mihrengîz demişler cadının kızı
İyilik edip gönder tîzi¹⁷⁰
Eğer beyan etsem bu gizli sözü
Benimle ahd-i cefa¹⁷¹ eyledi*

*Oradan geçip düştüm tehlikeli câya¹⁷²
Nalım izleyip düştü o rûdepâyâ
Başıma zahmetli bela eyledi*

*Ağacın dalından başını koparıp
Başını yüzüp cehenneme götürüp
Varıp rûdepâyaların hepsini öldürüp
Hasret ekler, kaza eyledi¹⁷³*

*Ondan sonra yiğitçe, belimi bağlayıp
Birkaç gün yürüdüm seni sorup
Zenciler tutup elimi bağlayıp
[63] *Her biri bin türlü cefa eyledi**

¹⁷⁰ tîzi: (<F. tîz) Çabucak, hızlı bir şekilde, tezce.

¹⁷¹ ahd-i cefâ: Sıkıntıda sözleşme, eziyet konusunda anlaşma.

¹⁷² cây: Mekân, yer.

¹⁷³ Muhtemel kelime eksikliği nedeniyle, anlam uygun olarak verilememiştir.

*Sadakatle belimi bağladım ihlas
Pirim Şah-ı Merdân ettiler halâs¹⁷⁴
Yine medet eyleyip Hızır ve İlyas
Kaygıdan mihnetten reha¹⁷⁵ eyledi*

*Bir zenciden kaçıp düştüm deryaya
Yeniden kendimi saldım belaya
Gece gündüz ağlayıp Kadir Hüda 'ya
Gör nasıl kısmeti Hüda eyledi*

*Birkaç gün gittim deryada akıp
Gark edip başıma tufanlar salıp
Yine yüz bin kargaşa derya eyledi*

*Sanûber 'in yâri Gülperî dilber
Sana feda olsun sayısız periler
Aşkında olmasam misl-i Semender¹⁷⁶
Gül yüzünde çok ağıtım yok benim¹⁷⁷*

Hülâsa ondan sonra Sanûber gidip Mihrengîz'i alıp geldi. Gülperî yerinden kalkıp Mihrengîz'in elinden tutarak tahtına çıkarıp ağırladı. Sanuber bu durum karşısında şaşırarak [64] bir söz söyledi:

*İki dilber taht üstünde oturmuş
İki mâhı Hak nasip etmiş*

*Birisi vardır mücevher tacı
Nurun güzelliği dedi, aydan haracı
Hiç ben olmasam desteğine muhtacı
Sitem edip beni saldı cefaya*

*Birisi melektir, birisi rıdvan
Biri güzelliğidir, biri mâh-ı tâbân¹⁷⁸*

¹⁷⁴ halâs: Kurtulma, kurtuluş.

¹⁷⁵ reha: Kurtulma, kurtuluş.

¹⁷⁶ misl-i Semender: Semender gibi (*Semender*: Ateşte yanmadığına inanılan ve ağzından alevler saçan, büyük bir kertenkele şeklinde tasavvur edilen masal hayvanı).

¹⁷⁷ Manzumenin kafiye dizilişi dikkate alındığında, mısra hatalı olarak buraya eklenmiş olmalıdır.

¹⁷⁸ mâh-ı tâbân: Dolunay.

*Biri kameti serv-i hırâmân
Biri benzer kış açılan rânâya*

*İki dilber birbirine kaş edip
Benzer mi bir bülbül-i şeydâya¹⁷⁹*

Bu sözden sonra devler tahtı kaldırıp o deryaya doğru yola koyuldu. Deryanın kıyısına indi. Sanûber, beş yüz yiğidi ile Zîver’i hatırlayıp bir söz söyledi:

*Ey yârânlar kötü felek bize çok cefa eyledi
Uyuttu şah harap [65] ahiri hürrem¹⁸⁰ eyledi*

*Kime verir zahmet ve mihnet
Başıma getirir külfet
Kime naz ve nimet
İçtiğin şarap eyledi*

*Sanûber der, o macera
Sürekli saldı bu bela
Ey yârânlar işte bu dünya
Kimlere vefa eyledi*

Hülâsa, bu sözden sonra Sanûber, ‘Çin-Maçin şehrine gitmem. Buraya beş yüz yiğitle gelmiştim. Bu deryaya girip helak oldular. Eğer ben Çin ve Maçin şehrine (gittiğimde) yol arkadaşlarımla ana-babası benden çocuklarını sorarsa ne cevap veririm.’ deyip bir söz söyledi:

*Bu yazı (yiğitlerin) baba ve anasına:
Buraya varsan Şah Hurşid yanına
O mihribanıma geldi dersiniz
Yakıp yanıp tutkunun derdine
Perişan hâlin geldi dersiniz*

*Asla kurtulmadım beladan kaçıp
Ne kadar yıl girdim [66] canımdan geçip
Ahiri mihnetin şarabın içip
Çak-i giribânın geldi dersiniz*

¹⁷⁹ şeydâ: Aşkının çokluğundan aklı başından gitmiş, çılgın, divâne.

¹⁸⁰ hürrem: Sevinçli, şen, gönül açıcı.

*Bir sözüm var gönül şâdına
Ne kadar yıl yanıp aşkın ateşine
Bir aziz misafirin geldi dersiniz*

Bu sözden sonra o yazıyı yazıp bir peri kızının eline verdi. Onu alıp Şah Hurşid'in yanına gitti. Şah Hurşid o mektubu okuyunca aklı başından gidip yıldı. Yine aklına geldiğinde kendi gönlünce Hüda'ya şükredip bir söz söyledi:

*Şükür Hakk'ın dergâhına
Muradım hâsıl oldu
Uçup giden devlet kuşu
Yeni baştan nâzil oldu¹⁸¹*

*Götürüldü hicran şebi¹⁸²
Bulundu gönlüm matlabı¹⁸³
Çağırdım bahtım kevkebi¹⁸⁴
Bu derdimize meyl oldu¹⁸⁵*

*Açıldı bâğ-ı [67] gül-zârım¹⁸⁶ şükür yine
Hürriyetim cemaline bakar oldu*

Hülasa, bu sözden sonra Hurşid Şah tüm vezirlerle birlikte yola çıktı. Hurşid Şah burada dursun, şimdi Sanüber'den söz etmek gerek... Ama Sanüber deryanın kıyısında ah çekip 'Ben yol arkadaşlarımın ana-babasına ne cevap veririm, öldürseler...' derken beş yüz yiğit sırtlarını bağlayıp deryadan çıkıp geldiler. Sanüber'le görüşürken Zîver diğer taraftan çıkıp geldi. Hurşid Şah birkaç gün yol yürüyüp yanlarına geldi. Hurşid Şah, Sanüber, Zîver ve beş yüz yiğitle görüştü. Sonunda Sanüber bunlara bakıp bir söz söyledi:

[68] *Çin Maçın şehrinin büyük beyleri
Haber verin bizim yerler emin mi?
Süleyman devleti İskender dilim
Yurt soran beyler hanlar emin mi?*

181 nâzil ol-: İnme, yere inmek.

182 şeb: Gece.

183 matlab: İstek, arzu.

184 kevkeb: Yıldız.

185 meyl ol-: Bir yöne doğru yönelmek, eğilmek.

186 bâğ-ı gül-zâr: Gül bahçesi, gülşen, gülistan.

*Sâkinin elinden bâdeler içen
Bir günü mest olup yârinden geçen
Meydan içinde kılıçtan kanlar saçan
Peri adlı gençler emin mi?*

*Hiç aydınlık olmadı söndü ışığım
Sahipsizlere kaldı bağım
Taze açılan gülistanlar emin mi?*

*Sanûber der, acıyla oldu kismetim
Hiç olmaz, gitmez dert ve mihnetim
Çin şehrinde taç ve bahtım, devletim
Yakut ve mücevher yeri emin mi?*

Sonunda Hurşid Şah, üç gece gündüz toy verdi. Ondan sonra, ‘Ey oğlum, yürü Çin şehrine, [69] tümü sizin için hazır edilmiştir.’ dedi.

DİZİN

A

‘acâyib (Ar.): Garip, tuhaf, şaşırtıcı
 ‘a. 51/10

‘aceb (Ar.): Garip, tuhaf, şaşırtıcı
 ‘a. 14/10, 28/5, 36/4, 51/8
 ‘a. è-mes 21/1

aç-: Bir şeyi kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak, açmak
 a.-ıp 19/10

açığ: 1. Tadı ağızda yakıcı bir etki bırakan, acı
 a.+dur 35/11
 2. Öfke, hiddet
 a.+ı kél- “Öfkelenmek” 36/7, 58/2

açıl-: Çiçek (gül) büyüyüp gonca hâlinde çıkmak, açmak
 a.-dı 66/11
 a.-gen 68/7
 a.-ğan 38/9, 53/2, 64/6
 a.-ıp 58/6
 a.-may 19/11, 19/12

ad: İsim
 a.+ıma 54/7

ada (< Moğ.?): Ruh hastalığı
 a. bol- “Yıpranarak bitmek, güçsüzleşmek, bitkinleşmek” 22/5, 26/13

‘adâlet (Ar.): Hak ve hukuka uyma, herkesin hakkını gözetme, hakka-niyet.
 ‘a. 12/5

adaş-: Yolunu kaybetmek, şaşırarak
 a.-ıp-men 22/8
 a.-gen 27/3

âdem (Ar.): İnsan, kişi
 â. 3/13, 24/4, 27/9, 35/4, 47/3
 â.+ler 39/2
 â.+niñ 36/7
 â.+sen 24/3

âdem oğlu: İnsan
 â. 46/8

âdemî-zâd (Ar.+Far.): Âdem oğlu, insan
 â. 23/13, 24/11, 24/3, 46/10, 47/10
 â.+niñ 25/10

âdemî-zâde (Ar.+Far.): Âdem oğlu, insan

â. 53/9, 58/3

â.+niñ 53/11

âfet (Ar.): Bela, musibet
 â. 16/11

ağız: Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ, ağız
 a.+ı 51/6

ağu: Zehir
 a. 37/1

ah: Ağrı, acı duyulduğunda söylenen bir söz
 a. 3/4, 13/11, 21/6, 23/7, 29/7, 30/11, 40/10, 40/4, 42/1, 44/5, 58/2, 58/4, 67/5
 a.+ı 5/1, 7/5, 39/1
 a. u efgân eyle- “Bağırarak ağlamak, inlemek” 14/10

‘ahd (Ar.): Yemin, ant, söz
 ‘a. i cefâ eyle- “Dert çektireceğine dair söz vermek” 62/6
 ‘a. ile peymân eyle- “Ant içmek, yemin etmek” 30/3
 ‘a.+iñdin 12/1

âheste (Far.): Yavaş, yavaşça
 â. 45/8

âheste âheste (Far.): Yavaş yavaş
 â. 24/2, 50/7, 51/10

âhîr (Ar.): Son, sonuncu, en sonda olan
 â. 19/10, 19/4, 20/1, 28/12, 29/2, 50/11
 â.+i 65/1, 66/1
 â.+ide 60/8

âhîrî’l-ömr “Ömrün sonu” 31/4

â. zamân “Son zaman, dünyanın sonunun yaklaştığı, kıyametin kopmasının yakın olduğu kabul edilen zaman bölümü” 16/10, 16/12, 16/9, 17/1, 17/3, 41/11

âhîret (Ar.): Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya, ahiret
 â.+de 17/3

Ahmed-i muhtâr (Ar.): Hz. Muhammed
 A. 48/8

ahtar-: Aramak, araştırmak

a.-ıp 20/8, 23/8, 50/11, 54/1

âhû (Far.): Ceylan

âhû közlük “Ceylan gözlü” 51/8

âhünd-zâde (Far.): Hoca oğlu, üstat oğlu

â. 11/13

aḥvâl (Ar.): Hâller, durumlar

a.+im 47/7

a.+imni 40/3

a.+iḡni 26/4

aḡ: Beyaz, beyaz renkli

a. 31/3, 56/3

aḡ-: 1. Süzülme, (gözyaşı) akmak

a.-ar 56/7, 57/9

2. Suda yol almak

a.-ıp 63/5

aḡız-: Akmasını sağlamak, akmasına yol açmak; dökmek, akıtmak

a.-sa 4/3

°aḡil (Ar.): Akıllı, zeki

°a. 8/10

°aḡl (Ar.): Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us, akıl

°a.+ı 51/3

°a.+ımız 10/13

°a.+imni 51/6

al-: 1. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak, almak

a. 19/5

a.-dı 38/1, 39/8, 45/9

a.-ḡan 8/1

a.-ıp 6/5, 9/13, 11/10, 12/1, 17/9,

19/1, 34/4, 39/5, 41/10, 45/8,

52/4, 55/1, 55/11, 59/5, 63/9, 66/5,

66/6

a.-madım 54/6

2. Yardımcı fiil

a.-ay+(ārām al-) 2/2, 8/2

a.-dı+(köḡlini al-) 2/9

a.-ḡuçı+(cān al) 22/12

a.-ıp+(baş al-) 61/6

a.-ıp+(köḡlini al-) 58/5

a.-ıp+(köḡül al-) 19/13

a.-ıp+(ruḡḡat al-) 12/13

a.-madıḡ+(pend al-) 14/12

a.-maḡ+(köḡlini al-) 55/3

ala: Karışık renkli, alaca

a. 36/2

ald: Yan, huzur, kat

a.+ıḡa 7/13, 10/7, 31/9, 66/5

°âlem (Ar.): Dünya, âlem

°â. 8/1, 60/4

°â.+ni 5/1, 45/11

°aleyhi's-selâm (Ar.): ‘Selam onun üzerine olsun’ anlamındaki ifade

°a. 41/7

°a.+nı 41/6

Allâh (Ar.): Tanrı, Allah

A. 25/3

A.+dım 20/9

A.+ḡa 14/13, 14/9

Allâh te°âlâ (Ar.): Allah lafzının ‘Şan, şeref ve hükümranlıḡı yüce olsun’ anlamındaki ifade ile kullanımı

A. 12/11

A.+dım 12/10

alma: Elma, elma yanaklı

a.+ların 54/5

altun: Altından yapılmış sikke

a. 8/9

amân (Ar.): Yardım istenildiḡini anlatan bir söz

a. 43/10, 43/10, 44/1, 44/3, 44/4,

44/6

a. ber- “Canını baḡışlamak, öldürmemek” 42/3

amân amân (Ar.): Yardım istenildiḡini anlatan bir sözün ikileme şeklinde kullanımı

a. 43/10, 43/11, 44/1, 44/3, 44/4,

44/6

ammâ (Ar.): Çelişkili ve tutarsız iki cümleyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz, ama, fakat, lakin

a. 12/4, 26/3, 28/7, 34/2, 34/3,

34/5, 38/4, 39/3, 39/4, 43/8, 44/8,

49/4, 50/7, 52/2, 56/11, 59/8,

63/11, 67/4, 67/9

ana: Anne

a. 24/5

a.+dım 18/10, 19/9

a.+sı 58/2, 65/7

a.+sıdın 16/7

a.+sıḡa 65/8, 67/5

°anberlig (Far.+T.): Güzel kokulu

°a. 3/8

ara I: İçinde

a. 28/5

ara II: İki şey arasında bulunan, arada olan

a.+sıda 63/11

a.+sını 54/1

°arax (Ar.): Ter

°a. eyle- “Terlemek” 56/4

ārām (Far.): 1. Durma, dinlenme

ā. al- “Dinlenmek” 2/2, 8/2

ā. kı1- “Dinlenmek” 34/2

2. Huzur, rahatlık

ā.+ı 55/8

ārāy (< Far. ārā): Süs, bezek

ā.+ım 31/2

arğamçın: İp, halat

a. 36/3

arqa: 1. Peş, art, arka

a.+sıdın 13/1

a.+sığa 14/1

2. Bir şeyin sırt durumunda olan yüzeyi

a.+sığa 47/11

°arş (Ar.): İslam inanisına göre göğün en yüksek katı

°a.+nı 31/10

°arz (Ar.): Bildirilmek istenen husus, hâl

°a. 16/1

°a.+ımnı 18/1, 22/12, 31/13, 43/1

°a. ét- “Sunmak” 20/10, 23/8

°a. kı1- “Sunmak” 41/7

°a.-ı hâl “Durumu açıklama” 16/8

as-: Bir kimseyi boğazından ip vb. geçirip sallandırarak öldürmek; idam etmek, asmak

a.-armen 42/5

°aşā (Ar.): Uzun sopa, değnek, baston, asa

°a. eyle- “Değnek hâline getirmek” 61/3

°asl (Ar.): Soy

°a.+ım 5/6

°a.+ımnı 3/10, 5/2

āsmān (Far.): Gök, sema

ā.+da 48/4

ā.+dın 45/6

ast: Alt

a.+ıda 39/3, 54/9

a.+ıge 53/10

aş: Yemek, yiyecek

a.+ıma 37/1

aş-: Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek, aşmak

a.-ıp 50/2

°aşık (Ar.): Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, âşık

°ā. 4/2, 29/3, 29/9, 57/3

°ā. bol- “Bir kimseye aşırı sevgi duymak, gönlünü kaptırmak” 2/6, 6/10, 9/11, 20/4, 35/3

°ā.-ı nālān 46/7

°ā.+lar 28/13

°ā.+larnıñ 48/5

°ā.+men 6/8

°aşıkān[e] (Ar.): Âşık olana yakışacak şekilde, âşıkça, âşıkçasına

°ā. 12/11

°aşıklık (Ar.+T.): Âşıklık, âşık olma durumu

°ā. 58/8

âşikārā (Far.): Belli, belirgin, açık

ā. kı1- “Belli etmek, ortaya çıkarmak, belirginleştirmek” 5/6

âşiyān (Far.): Kuş yuvası

ā.+ğa 46/9

âşiyāne (Far.): Ev, mesken, barınak

ā. 50/6

at: İsim, ad *krş.* aṭ

a.+ı 47/5, 47/10

a.+ım 58/11

aṭ: İsim, ad *bk.* aṭ

a.+ım 3/1, 5/9, 5/11

a.+ımnı 20/9

ata: Baba

a. 10/7, 16/7, 19/9, 58/2, 65/7, 65/8, 67/5

a.+dın 18/10

a.+mızdın 13/5

a.+ıñızğa 10/5

- a.+sı 9/3
a.+sıdın 12/13
a.+sınıñ 10/6
- ‘aḩā** (Ar.): Bağışlama, af
‘a. eyle- “Bağışmak, affetmek”
61/11
- āteş** (Far.): Büyük üzüntü, acı
ā.+ide 28/2
- āteşin** (Far.): Ateş gibi coşkulu
ā.+dür 18/3
- aḩlığ:** Adlı, isimli
a. 68/5
- āvāre** (Far.): Kararsız, şaşkın, perişan
ā. 15/9
ā.+men 40/9
- āvāz** (Far.): Ses
ā. 24/3
ā.+ın 53/8
- ay vay:** Birdenbire duyulan acı, ağrı, şaşırma, ürkme veya sevinç anlatan söz
a. 30/1
- ay:** Bir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre
a.+ğaçā 15/4
- ay-:** Demek, söylemek *krş.* **ayt-**
a.-dı 2/10, 2/13, 2/2, 2/3, 2/6, 3/5, 6/1, 7/11, 8/1, 9/10, 9/13, 9/8, 10/2, 11/11, 11/7, 12/1, 12/10, 13/12, 13/2, 13/5, 13/6, 15/5, 20/13, 23/2, 24/11, 24/13, 24/5, 24/7, 24/9, 26/4, 26/8, 27/9, 29/5, 29/7, 31/11, 34/1, 35/4, 45/7, 47/10, 49/4, 54/9, 59/10, 59/11, 59/2, 59/4, 68/11
a.-dılar 31/5, 41/7
a.-ğalı 10/9, 15/7, 21/2, 23/3, 25/3, 26/9, 28/8, 30/9, 34/6, 35/5, 36/9, 38/6, 39/10, 41/11, 42/10, 43/9, 44/9, 45/11, 48/1, 49/11, 51/4, 52/4, 54/2, 55/3, 56/1, 57/2, 58/5, 60/1, 64/1, 64/10, 65/8, 66/8, 67/11
- ayak:** Vücudun belden aşağı bölümü; bacak
a.+ını 36/8, 45/8
a.+ıñ 36/5
- ayrıl-:** Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak, ayrılmak
a.-dı 46/3
a.-ğanığa 16/7, 16/8
a.-ıp 21/9, 27/13
a.-madı 41/2
- ‘ayş** (Ar.): Yiyip içme, hayatın zevkini çıkarma
‘a.+ım 17/12
‘a. u. işret ber- “Zevk ve safa vermek” 61/5
‘a. u. işret kıl- “Yiyip içerek eğlenmek, hayatın zevkini çıkarmak” 29/5, 29/6, 58/1
- ayt-:** *bk. ay-*
a. 23/12
a.-ay 10/10, 16/8, 45/3
a.-ayın 60/1
a.-ğalı 19/6
a.-ğıl 5/10, 22/10, 22/13, 22/4, 22/7, 26/5, 35/5
a.-ıñız 12/11
a.-kıl 5/5
a.-tı 3/6, 8/13, 31/13
a.-tım 43/10
- az:** Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı, az
a. kal- “bir işin gerçekleşmesi söz konusuken gerçekleşmemek”
15/5
- azā** (< Ar. ‘azā): Yas, matem
a.+sı 35/13
- āzāde** (Far.): Hür, serbest
ā. èr-dim 18/12
- ‘aziz** (Ar.): Sevgide üstün tutulan, değerli ve mukaddes olan; muazzez, aziz
‘a. 12/11, 14/7, 18/1, 31/13, 66/3
‘a.+i 2/8
- ‘azm** (Ar.): Bir işteki engelleri yenme kararlılığı
‘a. èt- “Bir işi yapmak için kararlılıkla gayret etmek” 50/1
‘a. eyle- “Bir işi yapmak için kararlılıkla gayret etmek” 20/6

°**Azrā** (Ar.): Özel isim, ‘Vamık ile

Azra’ hikâyesinin karakteri

°A. 60/9

°A.+nıñ 4/13

°**Azrā’îl** (Ar.): Özel isim, Allah tarafından insanların canını almakla görevlendirilen melek, Azrail *krş.*

Ḥazret-i ‘Azrā’îl

°A. 15/12

B

bād (Far.): Rüzgâr, yel

b.-ı muḥâlif “Ters esen rüzgar”

16/3

b.-ı şabā “Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgârı” 21/12, 21/13, 22/10, 22/7

bāde (Far.): Şarap, içki, mey

b.+ler 68/4

bāğ (Far.): Bağ, bahçe

b. 8/2, 41/1, 66/11, 68/7

b.+ka 8/11, 23/13

b.+lar 3/3, 38/8

b.+ları 23/4

b.+larıñ 35/9

b.+nıñ 2/7

bāğçe (Far.): Bağ, bahçe

b.+ni 51/5

bāğçeli (Far.+T.): Bahçeli, bahçesi

olan

b. 38/8

bağır: Göğüs, sine

b.+ı 40/8, 46/3

b.+ı biryān bol- “Üzüntü çekmek, çok acı duymak” 13/9

b.+ım 4/11, 13/8, 19/2, 30/13, 37/4, 37/6, 40/10, 53/3

b.+ımını 4/9, 14/12, 23/6, 25/7, 35/2, 55/6

b.+ını 46/6, 60/7

bağla-: 1. Ekleme, bir araya getirmek, birleştirmek

b.-dı 36/10

2. Engellemek

b.-dım (bêlimni b.- “Zina yapmamak”) 63/1

b.-p (bêlimni b.- “Zina yapmamak”) 62/10

3. Kumaş, ip, tel gibi şeyleri uçlarını birbiri arasından geçirmek suretiyle düğümlemek

b.-p 4/10, 7/3

b.-p (boynını bağla- “Boynuna sarılmak”) 7/3

b.-psen 36/2

4. İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere veya birkaç şeyi birbirine tutturmak

b.-p 36/8, 62/11

b.-rmen 27/6

bağlan-: Bağlama işine konu olmak, bağlanmak

b.-sun 57/11

bahār (Far.): İlkbahar mevsimi, (mec.) mutlu zaman

b.+ım 41/1

bahāsız (Far.+T.): Değersiz, kıymetsiz

b. 51/9

baht (Far.): Yazgı, kader

b.+ı kara bol- “İşleri beklendiği gibi gitmemek” 26/13

b.+ı kara eyle- “İşleri kötü duruma çevirmek” 46/2, 60/6

b.+ım 37/6, 68/9

b.+ımınıñ 66/11

bağ-: Bakışı bir şey üzerine çevirmek, bakmak

b.-ıp 31/10, 31/10, 31/11, 31/12, 35/10, 38/12

b.-sa 6/3

bal: Tat, lezzet

b.+ı 56/6

b.+ın 54/5

bala: Yavru, çocuk

b.+m 14/13, 14/9

bar: 1. Var, mevcut

b. 3/6, 10/10, 29/8, 36/5, 41/8,

49/5, 49/6, 50/9, 56/4, 56/5, 56/6,

60/1, 66/2

b.+dur 52/8, 58/3, 64/2

b. êr-di 8/10, 10/2, 31/8

b.+mu 11/13, 11/13, 11/13

2. Varlık, vücut, beden

b.+ıñını 42/5

bar-: 1. Ulaşmak, vasıl olmak, varmak

b.-adur 20/13

b.-dı 2/1, 8/11, 31/4, 39/4, 66/6
 b.-dı+(közi uykuğa bar- “Uyu-
 mak”) 2/4
 b.-dılar 51/11, 67/9
 b.-dım 63/5
 b.-ğil 14/12, 14/9, 59/5
 b.-ıp 23/13, 31/5, 31/7, 43/6, 44/8,
 49/3
 b.-mağğa 31/4
 b.-sa 21/1
 b.-sañ 49/5, 65/9
 b.-sañız 13/6
 b.-ur ér-di 44/7
 b.-urmiz 13/6
 b.-ursen 50/2
 2. Gitmek
 b.-adur 37/7
 b.-adurmen 29/11
 b.-ıp 9/13, 10/5, 22/4, 22/13, 28/7,
 41/9, 62/9, 63/9
 b.-ursen 30/1
 b.-masmen 65/4
bārān (Far.): Yağmur
 b. 17/4, 17/5
barça: Bütün, tüm, hep
 b. 16/1, 56/2
 b.+nı 60/8
 b.+sı 62/9, 65/5
bāreka’illāh (Ar.): ‘Maşallah, ne gü-
 zel!’ anlamında ibare
 b. 14/2
baş: 1. Kafa, ser, baş
 b. 43/2, 61/6
 b.+dın 60/6, 61/11, 66/9
 b.+dın ayak “Başından sonuna ka-
 dar” 36/5
 b.+ı 51/1
 b.+ı+(3) 4/3
 b.+ıda 52/6
 b.+ığa 25/8, 28/13
 b.+ım 54/3
 b.+ıma 23/7, 34/11, 37/2, 56/3,
 63/6, 65/1
 b.+ımdın 41/2
 b.+ımğa 15/8, 22/3, 35/1, 47/4
 b.+ımnı 62/8
 b.+ımnıñ 4/1
 b.+ın 62/9

b.+ını 17/9, 41/8, 41/9, 62/8
 b.+ınıñ 49/7
 b.+ıña 3/13
 b.+ıñdın 42/6, 49/1
 b.+ıñğa 36/1
 b.+ıñnı 42/2
 2. Bir topluluğu yöneten kimse
 b. bol- “Öncülük etmek” 14/4
 3. Bir şeyin yakını veya çevresi
 b.+ıda 31/8

baya: Demin, az önce

b.+kı 6/3, 7/9

bāzār (Far.): Çarşı, alış-veriş yeri, pa-
 zar

b.+ı 44/5

bed-baht (Far.): Talihsiz kimse

b. 41/8

Bedahşān (Far.): (Afganistan’daki *Be-
 dahşān* eyaletinin adından) Be-
 dahşan şehrinde işlenen çok de-
 ğerli yakut, la’l-i Bedahşan

B.+a 52/9

bed-nümā (Far.): Kötüyü gösteren

b.+dur 36/4

bēg: Bir yörenin ileri gelen, zengin ki-
 şisi, komutan, bey

b. 29/2

b.+i 8/9

b.+ler 10/10, 68/3

b.+leri 68/1

b.+lerniñ bēgi kıl- “Beylerin beyi
 yapmak” 8/8

bēg-zāde (T.+Far.): Bey oğlu, beyzade

b. 11/13

be-ḥaḫ (Far.+Ar.): Hakkıyla

b. 19/5

bel: İnsan bedeninde göğüsle karın,
 sırtla kalçalar arasında daralmış
 bölüm, bel *krş.* **bēl**

b.+ige 7/3

bēl: *bk.* **bel**

b.+imni 62/10, 63/1

b.+ınge 36/2

belā (Far.): İçinden çıkılması güç, sa-
 kıncalı durum, bela

b. 22/3, 28/1, 41/2, 65/3

b.+dın 65/11

b. eyle- “Kötülüğe, felakete

- uğratmak” 62/8
 b.+ge 63/4
 b.+ğa 27/3, 39/10, 39/11
Belkıs: Özel isim, Saba Melikesi Belkıs, ‘Süleyman ve Belkıs’ kıssasının karakteri
 B. 60/11
 B.+niğ 6/7
be-nāgāh (Far.): Ansızın, birdenbire
 b. 20/12, 23/2
bend (Far.): Bağ, bent
 b.+i 19/11, 27/5
 b. ol- “Bağlanmak” 57/11, 57/4
bende (Far.): Kul, köle
 b.+niğ 46/2
bendī (Far.): Mahkûm
 b.+ge 13/3
ber-: 1. Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriş-tirmek, iletmek, vermek
 b.-di 66/5
 b.-diler 31/9
 b.-ür 60/3, 60/5
 b.-ürmen 8/9
 2. Kızı, kadını biriyle evlendirmek
 b.-iğ 11/10
 b.-ey 12/1
 3. Katmak, birlikte göndermek
 b.-iğ+(katıp ber-) 12/3
 4. Bırakmak
 b.-ip 11/4
 5. Yardımcı fiil
 b.-+(emān ber-) 17/3
 b.-di+(nişāne ber-) 11/3,
 b.-di+(derd ber- devā ber-) 61/2
 b.-di+(ruḥşat ber-) 12/13
 b.-di+(toy ber-) 68/11
 b.-dim+(cevāb ber-) 14/9
 b.-eyin+(amān ber-) 42/3
 b.-iğ+(haber ber-) 68/1
 b.-iğ+(ruḥşat ber-) 12/4, 12/5,
 29/10
 b.-ip+(ruḥşat ber-) 49/10
 b.-ip+(tesellī ber-) 30/9
 b.-medi+(cevāb ber-) 2/9, 7/12,
 9/7
 b.-meydür+(cevāb ber-) 8/5
 b.-sün+(murādını ber-) 57/3

- b.-ür+(cilve ber-) 23/4
 b.-ür+(“iğış ile “işret ber-) 61/5
 b.-ür+(renc ile zaḥmet ber-) 61/4
 b.-ür+(renc ü miḥnet ber-) 65/1
 b.-ürmen+(cevāb ber-) 65/8, 67/6

ber-ḳarār (Far.+Ar.): Aynı durumda, aynı kararda
 b. ol- “Aynı durumda olmak” 48/3

beş yüz: Beş yüz sayısı
 b. 13/1, 13/4, 14/3, 16/4, 16/6,
 64/9, 65/5, 67/10, 67/6

beter (< Far. bed-ter): Daha kötü, çok kötü, beter
 b. bol- “Kötü durma düşmek”
 43/11
 b.+din beter bol- “Kötüden kötü duruma düşmek” 18/8
 b. eyle- “Kötü duruma düşürmek”
 61/7

beyābān (Far.): Çöl
 b.+ğa 25/1
 b.+lar 23/1

beyān (Ar.): Bildirme
 b. et- “Bildirmek, söylemek, anlatmak” 22/13
 b. ḳıl- “Bildirmek, söylemek, anlatmak” 10/5, 10/9, 27/10, 31/12,
 46/11, 62/6

beyt (Ar.): Anlam bakımından birbirine bağlı şiir parçası, beyit
 b.+ni 5/13, 6/4, 11/5, 12/5, 12/9,
 13/12, 13/7, 14/6, 16/2, 16/8,
 17/10, 17/4, 20/11, 21/13, 27/10,
 28/6, 29/13

bī-aded (Far.+Ar.): Sayısız
 b. 40/10

bī-çāre (Far.): Çaresiz
 b. 6/8, 22/13
 b.+durmen 24/6

bī-dād (Far.): Adaletsizlik, zulüm, eziyet
 b. 60/10

bī-derd (Far.): Dertsiz
 b. 12/8

bī-devā (Far.): Dermansız, çaresiz
 b.+ğa 40/2

bî-hisâb (Far.+Ar.): Hesapsız, sayısız, çok fazla
b. 40/11

bî-hüş (Far.): Akli başında olmayan, kendinden geçmiş, baygın; şaşkın, sersem
b. bol- “Akli başından gitmek”
66/6

bî-ķarār (Far.+Ar.): Kararsız
b. 18/4

bî-ke (< Far. bî-kes): *bk. bî-kes*
b.+men 28/2

bî-kes (Far.): Kimsesiz *krş. bî-ke*
b. 40/9

bil-: Bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, öğrenmiş bulunmak, bilmek
b. 18/10, 49/6, 58/11
b.-dim 37/3
b.-gil 5/7
b.-mesidin 50/1
b.-mesmen 26/5
b.-meymen 35/12, 37/6
b.-meymiz 8/6
b.-señ 19/4

bildür-: Herhangi bir şeyi haber vermek, bildirmek
b.-se 8/8

bile: *bk. birle*
b. 27/11, 27/12, 27/13, 29/2, 37/7, 44/10, 45/1, 46/7, 48/6, 59/9, 60/10, 62/4, 64/10, 65/5, 67/10, 67/10, 67/10, 67/8

bilen: *bk. birle*
b. 44/9, 51/2, 52/11, 52/3, 56/6, 60/9, 62/6

bīmār (Far.): Hasta
b. 18/4, 48/9

bî-nevā (Far.): Nasipsiz
b. 40/4

bir bir: Birer birer, tek tek
b. 10/5, 10/9, 27/10, 31/12, 46/11

bir toķuz: Çok sayıda, fazla
b. 2/8

bir: Bir sayısı
b. 2/2, 3/4, 3/6, 4/10, 4/8, 8/2, 8/4, 8/10, 9/11, 10/1, 10/10, 10/12, 10/9, 10/9, 11/1, 12/11, 14/10, 15/3, 15/4, 15/6, 15/6, 15/7, 15/9,

16/3, 16/5, 17/4, 18/2, 18/6, 19/6, 20/11, 20/12, 20/3, 21/11, 21/2, 22/2, 22/7, 22/9, 23/2, 23/3, 24/1, 24/3, 25/12, 25/13, 25/3, 25/9, 26/9, 27/4, 27/5, 28/13, 28/13, 28/8, 29/4, 29/6, 30/3, 30/9, 31/4, 31/5, 31/6, 31/7, 31/9, 34/6, 35/1, 35/4, 35/5, 35/10, 36/1, 36/9, 37/11, 38/1, 38/4, 38/6, 39/11, 39/8, 39/9, 40/3, 40/4, 40/9, 41/1, 41/10, 41/10, 41/8, 42/10, 42/11, 43/7, 43/8, 43/9, 44/10, 44/11, 44/7, 44/8, 45/11, 45/2, 45/4, 45/6, 46/9, 47/1, 47/1, 47/11, 47/2, 47/4, 47/5, 47/6, 47/9, 48/1, 48/1, 48/11, 48/3, 49/11, 49/4, 49/5, 49/8, 50/10, 51/1, 51/10, 51/11, 51/3, 51/5, 51/5, 51/7, 51/9, 52/1, 52/2, 52/4, 52/5, 52/7, 53/7, 54/2, 55/1, 55/11, 55/3, 56/1, 56/11, 56/6, 57/1, 57/1, 57/2, 58/2, 58/5, 59/10, 59/6, 59/9, 60/1, 60/1, 60/10, 60/8, 61/3, 61/4, 61/4, 61/5, 61/5, 61/8, 61/8, 62/1, 62/11, 62/11, 62/4, 63/3, 63/5, 64/1, 64/10, 64/7, 65/8, 66/2, 66/3, 66/4, 66/8, 67/11, 67/8, 68/4
b.+i 19/12

b.+sıkım “Avucun sıkıldığında alabildiği miktar” 24/11, 24/7

birbir(i): Karşılıklı olarak bir diğeri
b.+ge 16/3, 64/6
b.+leri 16/5

birev: Biri, bir kimse
b.+ge 28/10, 28/11, 28/9, 60/2, 60/7
b.+ni 28/11, 60/3, 60/4
b.+niñ 60/7, 61/3

bir: Biri, bir kimse
b. 63/1, 64/4, 64/5, 64/5, 64/5
b.+niñ 51/1
b.+si 64/2, 64/4, 64/4

birle: Vasita edatı, ile, birlikte *krş.*

bile, bilen, birlen
b. 2/1, 4/12, 12/11, 13/6, 13/9, 14/5, 15/1, 15/2, 15/5, 16/5, 16/6, 17/5, 17/6, 19/13, 24/6, 28/3,

28/7, 34/3, 39/11, 40/7, 43/1, 59/3,
61/9, 63/1, 67/2

birlen: *bk. birle*

b. 44/2

biryān (Far.): Kızartılmış, kavrulmuş
krş. büryān

b. (bağrı b. bol- “Üzüntü çekmek,
çok acı duymak”) 13/9

bisyār (Far.): Çok, çok fazla *krş.*

bisyāre

b. 51/2

bisyāre (Far.): *bk. bisyār*

b. 61/7

bīše (Far.): Orman, ağaçlık, koruluk

b.+ni 39/1

b.+niş 38/11

b.-i kem-zār “Kötülüklerle dolu
orman” 38/4

bī-vefā (Far.+Ar.): Vefasız

b. 28/8, 46/7, 58/3

biz: Biz, 1. çokluk kişi zamiri

b. 13/5

b.+ge 42/8, 45/1, 64/11

b.+ler 39/6

b.+lerni 39/5

b.+ni 29/14

b.+niş 68/1

bol-: Yardımcı fiil

1. Gerçekleşmek, yapılmak; her-
hangi bir durumda bulunmak

b.-ap+(neme bol-) 26/8

b.-ap+(^cāşık bol-) 6/10

b.-ap+(ğarīb bol-) 21/7

b.-apdur+(^cāşık bol-) 9/11

b.-aşğa+(helāk bol-) 15/5

b.-ay+(kurbān bol-) 21/4, 21/7

b.-dı+(^cāşık bol-) 2/6, 35/3

b.-dı+(beter bol-) 43/11

b.-dı+(gūyā bol-) 26/7

b.-dı+(gülgün bol-) 44/1

b.-dı+(gāyib bol-) 6/3

b.-dı+(hālāş bol-) 41/10

b.-dı+(hāşıl bol-) 66/9

b.-dı+(hāyran bol-) 54/1

b.-dı+(helāk bol-) 65/6

b.-dı+(hūn bol-) 27/1

b.-dı+(kan bol-) 46/4

b.-dı+(kısmet bol-) 45/1

b.-dı+(mest bol-) 55/11

b.-dı+(meşgūl bol-) 29/6

b.-dı+(meyl bol-) 66/11

b.-dı+(nāzil bol-) 66/10

b.-dı+(ne bol-) 9/1, 9/5, 9/6,
17/11, 17/12, 17/13, 17/13, 19/4,
30/13

b.-dı+(peydā bol-) 45/6

b.-duğ+(ğark bol-) 27/12

b.-dum+(şūrla bol-) 68/8

b.-dum+(ērenliğ derdide bol-)
34/12

b.-dum+(ada bol-) 22/6

b.-dum+(dīvāne bol-) 61/6

b.-dum+(gedā bol-) 22/6

b.-dum+(hāyran bol-) 28/4

b.-dum+(rāzī bol-) 13/3

b.-duñız+(neme bol-) 7/11

b.-ğan+(bağrı biryān bol-) 13/9

b.-ğan+(hem-dem bol-) 13/9

b.-ğan+(maḥrem bol-) 13/10

b.-ğandın+(nūş bol-) 56/11

b.-ğanını+(hādīşe bol-) 8/6

b.-ğay+(uşbu bol-) 23/3

b.-ğanga+(eşeri bol-) 9/9

b.-ma+(perişān bol-) 30/10

b.-madı+(nev-bahār bol-) 41/1

b.-madı+(bāğ-ı ümīdim bol-) 41/2

b.-ğıl+(rızā bol-) 50/3

b.-madılar+(hālāş bol-) 39/8

b.-madım+(şād bol-) 40/1, 44/10,
44/11, 45/2, 45/4

b.-mağan+(ğarīblik bol-) 18/10

b.-mağan ērdim+(ğarīblik kūyında
bol-) 18/11

b.-mas+(^cāşık bol-) 20/4

b.-mas+(hāşıl bol-) 12/3

b.-mas+(müyesser bol-) 11/11

b.-mas+(revā bol-) 61/2

b.-masam+(şemşir birle bol-) 28/3

b.-masam+(^cişkında bol-) 63/8

b.-masam+(hem-dem bol-) 57/8

b.-masam+(muhtāc bol-) 64/3

b.-masam+(müstagrağ bol-) 28/6

b.-masam+(şeydā bol-) 27/13

b.-masmiz+(cüdā bol-) 14/1

b.-masun+(ada bol-) 27/1

b.-masun+(baḥtı kara bol-) 26/13

b.-masun+(büryān bol-) 40/8
 b.-masun+(cüdā bol-) 26/12
 b.-masun+(mübtelā bol-) 41/4
 b.-masun+(perişān bol-) 40/6
 b.-masun+(zār-ı girībān bol-) 40/7
 b.-sa+(bāğlar bol-) 3/3
 b.-sa+(cemāl kız bol-) 11/10, 12/1
 b.-sa+(neme bol-) 14/3
 b.-sam mu+(şüretide bol-) 25/1
 b.-sun+(fedā bol-) 18/6, 31/1,
 56/9, 63/7
 b.-sun+(kör bol-) 55/9
 b.-sun+(ķurbān bol-) 30/11
 b.-sun+(ķutluğ bol-) 55/4
 b.-sun+(muķadder bol-) 48/7
 b.-sun+(şadaķa bol-) 55/5
 b.-sun+(yahşısı bol-) 55/10
 b.-up+(bī-hüş bol-) 66/7
 b.-up+(ğarķ bol-) 16/4
 b.-up+(ħayrān bol-) 64/1
 b.-up+(hem-rāh bol-) 13/1
 b.-up+(ħōş-ħāl bol-) 54/11
 b.-up+(ķan bol-) 40/1
 b.-up+(kesel bol-) 17/8
 b.-up+(lāl bol-) 51/3
 b.-up+(mecnūn bol-) 43/2, 51/4
 b.-up+(mest bol-) 38/2, 68/4
 b.-up+(su bol-) 46/3
 b.-up+(zebūn bol-) 17/8
 b.-updur+(lāle ve şebnem bol-)
 23/11
 b.-upmen+(üftāde bol-) 18/13
 b.-ur+(ħayrān bol-) 47/3
 b.-ur+(muhtāc bol-) 3/13, 60/4
 b.-ur+(ziyāde bol-) 18/13
 b.-urmen+(ħayrān bol-) 6/9
 b.-ap+(°āşık bol-) 29/10
 2. Bir görev, makam, san veya ni-
 telik kazanmak
 b.-asiz+(kim bol-) 2/11
 b.-asiz+(kimniğ ferzendi bol-)
 2/12
 b.-asiz+(kimniğ °azīzi bol-) 2/8
 b.-dı+(tāze bol-) 52/10
 b.-dı+(zāyil bol-) 10/13
 b.-dı+(ziyāde bol-) 25/4
 b.-ğandın+(pādişāh-zāde bol-)
 10/4

b.-sa mu+(sulţān bol-) 12/8
 b.-up+(baş bol-) 14/4
 b.-updur+(beterdin beter bol-)
 18/8
 b.-updur+(perī bol-) 56/6
 3. Meydana gelmek, vuku bulmak
 b.-dı+(cüdālık vaķti bol-) 29/9
 b.-dı+(bahārım bol-) 41/1
 b.-dı+(āħir zamān bol-) 41/11
 b.-dı+(ħazān bol-) 34/8
 b.-madı+(rüşen bol-) 68/6
 4. Bir durumdan başka bir duruma
 geçmek
 b.-dı+(revān bol-) 12/13, 15/3,
 17/7, 21/11, 26/4, 50/11, 50/8,
 64/9
 b.-dı+(revāne bol-) 50/10, 67/3
 b.-dılar+(meşğul bol-) 56/11
 b.-dılar+(revān bol-) 14/4, 59/6
 b.-dum+(körmes bol-) 36/11,
 37/10, 37/3, 37/5, 37/8
 b.-mas+(hīç bol-) 68/8
 b.-mas+(ķutulmaķım bol-) 54/2
 b.-up+(kēyik şüretide bol-) 24/8
 5. Uygun düşmek, yerinde görül-
 mek
 b.-mas+(ötmesem bol-) 43/2, 43/7
 b.-mas+(ölmesem bol-) 43/4
 b.-mas+(maşlaħat étmesem bol-)
 43/1
 b.-mas+(turmaķ bol-) 42/10, 42/11
 6. Hazırlanmak, hazır duruma gel-
 mek
 b.-maydur+(iş bol-) 10/4
 7. Bir şeyi elde etmek, edinmek
 b.-masa+(yāriğ bol-) 58/4
 b.-sun+(menzil-gāhiğ bol-) 48/4
 b.-sun+(niğāh-dāriğ bol-) 48/9
 b.-urmen+(ķızı bol-) 3/1
 8. Sıfat-fiil eki almış kelimelerden
 sonra anlamı kuvvetlendirmek için
 kullanılır
 b.-sağ+(turmas bol-) 59/3
 9. Sürmek
 b.-sa+(üç yüz yıllık yol bol-) 11/8
 b.-sun+(bir neçe yıl bol-) 48/3
 10. Yaklaşmak, gelip çatmak
 b.-updur+(āħir zamān bol-) 16/9,

- 16/10, 16/12, 17/1, 17/3
 11. Mensup olmak
 b.-urmen+(Şebistândın bol-) 3/11
 b.-urmen+(gülistândın bol-) 3/12
 b.-urmen+(ol mekândın bol-) 4/4, 5/13
 b.-urmen+(şehir-i Şebistândın bol-) 5/8
 b.-ursen+(kaydın bol-) 3/7, 3/9, 4/2, 4/7, 4/10, 4/13
 b.-ursen+(kaysı câyдын bol-) 5/5, 5/11
 b.-men+(gevherlig mekândın bol-) 5/3
- bolur-**: Görünmek, çevrilmek
 b.-urmuş 9/2
- bōstān** (Far.): Bağ, bahçe
 b.+a 51/6
- bōstānlı** (Far.+T.): Bahçeli
 b. 38/8
- boşal-**: Gevşeyerek çözülmek, boşanmak
 b.-dı 43/8
- boy**: 1. Boy, kamet
 b.+ığa 21/8
 2. Kıyı
 b.+ına 62/1
- boya-**: Boya sürerek veya boyaya batırarak renk vermek, boyamak
 b.-psen+(kana boya- “Öldürmek, katletmek”) 4/5
- boyal-**: Boyamak, boyanmak
 b.-masdur 56/9
- boylı**: Boyu olan, boylu
 b. 31/3
- boyun**: Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi, boyun
 b.+ığa 39/7
 b.+ını 7/2
- boz-**: Kötü duruma getirmek, bozmak
 b.-dı 43/5
- bozul-**: Kırılmak, kırma işine konu olmak, bozulmak
 b.-ğan 62/3
- bölek**: Ayrı, başka
 b. 12/4
- bu**: 1. İşaret sıfatı, bu; *krş.* **bul**
 b. 3/4, 3/6, 4/9, 5/13, 6/2, 6/4,

- 8/13, 8/6, 9/5, 9/8, 10/6, 11/5, 11/6, 12/1, 12/11, 12/5, 12/8, 12/9, 13/1, 13/12, 13/12, 13/12, 13/2, 13/4, 13/7, 14/2, 14/3, 14/6, 15/10, 16/10, 16/12, 16/12, 16/13, 16/2, 16/4, 16/6, 16/8, 16/9, 17/1, 17/10, 17/2, 17/3, 17/4, 18/11, 18/3, 18/6, 18/9, 19/4, 20/11, 21/13, 21/7, 22/13, 23/11, 24/4, 24/6, 27/10, 27/11, 27/9, 28/1, 28/12, 28/6, 28/9, 28/9, 29/1, 29/1, 29/13, 29/3, 31/12, 31/3, 31/5, 34/1, 34/10, 36/6, 36/11, 36/7, 37/4, 39/9, 41/2, 41/5, 42/1, 42/11, 42/2, 42/5, 43/2, 43/6, 45/7, 46/11, 47/8, 51/10, 54/8, 55/5, 55/8, 56/10, 56/9, 58/1, 59/10, 59/2, 60/9, 61/6, 62/6, 63/11, 64/7, 65/3, 65/4, 65/5, 65/8, 66/11, 66/4, 67/10, 67/2, 67/3
2. İşaret zamiri, bu
 b.+dur 47/7
 b.+lar 15/1
 b.+large 67/11
 b.+ndın 46/9
- bul**: Bu, şu; *krş.* **bu**
 b. 27/7
- bulanç**: Avcı
 b.+dın 26/1
- bulaş-**: Bulaşmak, karışmak
 b.-ıpmen 22/9
- burun**: Önce
 b. 50/1
- būse** (Far.): Öpücük
 b. 57/1
 b. al- “Öpmek” 52/4
- būy** (Far.): Koku
 b.+ı 53/11
- būlbūl** (Far.): Sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş, bülbül
 b. 30/7, 38/10
 b.+isiz 2/7
 b.+ler 23/5
 b.+lerin 19/11
 b.-i şeydā “Çılgınca öten bülbül, âşık” 64/7
- bülend** (Far.): Yüksek
 b. 59/9

büryân (Far.): *bk. biryân*

- b. bol- “Aşk acısıyla yanmak”
40/8
b. eyle- “Aşk acısıyla yakmak”
46/6

büzül-: Korku, şaşkınlık vb. etkenlerle içi daralmak, keyfi kaçmak
b.-üp (köñli büzül- “Keyfi kaçmak, içi sıkılmak”) 29/13

büzürg-vâr (Far.): Saygıdeğer, hürmete layık, büyük mertebeli (kimse)
b.+ım 12/2

C

cādū (Far.): Büyücü

- c.+nı 28/8
c.+niñ 27/5, 62/1, 62/5

cādū-ger (Far.): Büyü yapan (kimse), büyücü
c. 24/10, 24/7
c.+ni 28/7
c.+niñ 27/7, 34/2

cām (Far.): Cam veya topraktan yapılmış bardak, içki kadehi
c.+ı 7/5

cān (Far.): İnsanın duygularını taşıyan iç âlemi; ruh
c. 19/3, 19/5, 22/12, 37/3, 42/5, 55/5
c.+dın 20/4, 52/7
c.+ı 29/3
c.+ım 14/12, 14/7, 14/9, 17/13, 18/6, 30/11, 31/1, 44/4
c.+ımdın 66/1
c.+ımge 22/11
c.+ımğa 16/10, 20/1
c.+ımıñ 30/6
c.+ımnı 15/12, 18/9, 43/6, 52/11, 61/11
c.+ımnıñ 2/10, 30/4
c.+ıñnı 42/4
c.+lar 13/8, 56/9
c.+nı 6/5, 55/8

cānān (Far.): Sevgili, sevilen kadın
c. 47/1, 47/7, 52/4

cānver (Far.): (mec.) Acımasız, kötü ruhlu, zalim (kimse)
c. 26/4, 49/8

cāy (Far.): Yer, mahal, mevki

- c. 31/4, 59/6
c.+a 51/6, 62/7
c.+da 41/7, 42/11, 59/7
c.+dın 5/10, 5/5
c.+ğa 31/4, 59/6
c.+ı 59/7, 59/11, 68/10
c.+ıdın 20/6, 63/10
c.+ıñ 42/2
c.+ıñız 2/12
c.+lar 43/2, 68/2
c.+largā 46/11
c.+nı 32/1

Cebbār (Ar.): “İstedigini zorla yapan, herkese cebretme gücü olan, kendisine asla cebredilemeyen” anlamında Allah’ın sıfatlarından biri
C. 48/10

cebr (Ar.): Zorlama, zor kullanma, zor
c. 15/11, 45/1

Cebra’îl (Ar.): Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen melek, Cebrail
C. 3/7, 15/11

cefā (Ar.): Bir başkasına verilen aşırı eziyet veya sıkıntı, cefa
c. 6/12, 39/11, 62/6
c.+dın 45/1
c. eyle- “Aşırı eziyet etmek, sıkıntı vermek” 28/10, 28/12, 60/10, 60/2, 63/1, 64/11
c.+ğa 15/11, 15/13, 15/9
c. kııl- “Aşırı eziyet etmek, sıkıntı vermek” 22/11
c.+ya+(cefāya sal- “Sıkıntıya uğratmak”) 64/4

cehennem (Ar.): Dinî inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer; tamu, cehennem
c.+de 42/8
c.+ge 62/9

cemāl (Ar.): Yüz güzelliği

- c. 11/10, 12/1
c.+ığa 67/1
c.+in 36/10, 37/10, 37/2, 37/5, 37/7

- c.+iñ 9/2, 58/9
c.+iñge 28/4
cemî^c (Ar.): Bütün, hep, cümle
c. 3/1, 9/10, 9/12, 10/7, 14/5, 67/2
cenāze (Ar.): Gömülmek üzere hazırlanmış ceset, insan ölüsü, cenaze
c.+sini 20/3
cennet (Ar.): Dinî inanışlara göre imanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nimetlerle dolu yer; uçmak, cennet
c. 30/5
cevāb (Ar.): Bir soruya, bir isteğe, bir söz, bir davranış veya yazıya verilen karşılık; yanıt, cevap
c. 8/5, 65/7
c. ber- “Karşılık olarak bildirmek veya söylemek” 2/9, 7/12, 8/5, 9/7, 14/9, 67/6
cevāhir (Ar.): Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli taşlar, mücevherat
c.+din 52/1
cevelān (Ar.): Gezinme, gezinti
c.+a 50/1
cevr (Ar.): Eziyet, cefa, zulüm
c.-i 15/13
cevşen (Far.): Zırh
c.+i 30/4
ciger (Far.): İç, bağır
c. 13/9
c.+im 17/12
cihān (Far.): Dünya, cihan
c. 55/10
c.+dın 13/12, 44/3
c.+ı 29/4
c.+nıñ 5/4
c.+ğa 15/10
cilve (Far.): Hoşa gitmek, ilgi çekmek için takınılan çekici, edalı davranış; işve, cilve
c. ber- “Edalı davranmak” 23/4
c.+lerni 2/8
civān (Far.): Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın

- c.+ım 3/7
c.+lar 17/1
cūş (Far.): Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk
c. ur- “Coşmak” 15/7, 61/8
cüdā (Far.): Ayır düşmüş, uzak kalmış, ayır, uzak
c. bol- “Ayır düşmek, uzaklaşmak” 14/1, 26/12
c. eyle- “Uzaktan bırakmak, ayırmak” 28/13, 29/2, 61/1, 61/5
cüdālîk (Far.+T.): Ayrılık
c. 12/12, 29/8, 37/6
cümle (Ar.): Bütün, tüm
c. 13/11, 35/6
c.-i bīmār “Hastalıkların tümü” 48/9
Ç
çağla-: Çalışmak, çabalamak
ç.-dı 36/11
çāk (Far.): Yırtık, yarık
ç. èt- “Yırtmak” 16/13
ç.-i girībān “Yaka yırtmacı, yakanın kesilip açılmış olan yeri, yaka” 26/10, 66/1
ç. ç. kııl- “Yakasını yırtmak” 7/13
çağ-: Çağırma, davet etmek
ç.-tım 66/11
çār (< Far. çāre): Kurtuluş yolu, çıkar yol, çare
ç.+ım 12/12
çārbāğ (< Far. çehār-bāğ): *bk.*
çehārbāğ
ç. 23/2, 27/6
ç.+da 34/3
ç.+ıñ 36/5
ç.+ka 23/13, 25/9
çarh (Far.): Çark, dönen tekerlek; (mec.) talih, baht, zaman, devran
ç. ur- “Dönmek, devretmek” 50/6
ç.-ı nā-şād “Gamlı talih, kederli baht” 16/13
ç.-ı felek “(mec.) Tâlih, baht, kader” 50/5, 57/7, 60/2
çehār (Far.): Dört sayısı
ç. 43/3
çehārbāğ (Far.): Bağ, bahçe *krş.*
çārbāğ

- ç. 31/6, 49/5
 ç.+1 53/7
 ç.+ım 68/7
 ç.+ka 31/7, 50/8
- çehârbâğ** (<Far. çehâr-bâğ): *bk.*
çehârbâğ
 ç.+ğa 2/1
- Çehâr-yâr** (Far.): Hz. Muham-med'den sonra halife olan Hz. Ebûbekir, Ömer, Osman ve Ali'ye verilen ortak isim, dört halife
 ç. 48/8
- çek-**: 1. Bir duyguyu içinde yaşatmak
 ç.-ip+(zârî ç.-) 38/10
 2. Güç durumlara dayanmak, katlanmak
 ç.-tim+(neler ç.-) 44/5
- çêk-**: 1. Üzerinde bulunan bir silahla saldırmak için davranmak
 ç.-ip+(hançer ç.-) 4/11
 2. Güç durumlara dayanmak, katlanmak (*bk.* çek-)
 ç.-ti+(cefâ ç.-) 6/12
 ç.-tiñ+(nâliš ç.-) 38/7
- çemen** (Far.): Çimen, yeşillik yer, bahçe
 ç.+niñ 2/7
- çend** (Far.): Biraz, birkaç
 ç. (bir ç. "Biraz") 39/8
- çendân** (Far.): Çok, pek çok
 ç. 6/11
- çerâğ** (Far.): 1. Yağ kandili ve genellikle mum, meşale gibi ışık veren şey
 ç.+ım 68/6
 2. (mec.) ışık
 ç.+1 4/1, 53/6
- çeşm** (Far.): Göz
 ç. 52/6
 ç.+im 53/6
 ç.+imniñ 4/1, 4/4
 ç.-i cādū "Çok güzel ve iri göz, büyüleyen göz" 58/6
- çeşme** (Far.): Suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalıklı su hazi-nesi veya yapısı; pınar
 ç.+de 59/8
 ç.+niñ 59/7
- çık-**: 1. Bir şeyi unutmak
 ç.-mas 59/1
 2. Ayrılmak
 ç.-ar 10/13
 ç.-tı 44/4
 ç.-tım 27/11
 3. Meydana gelmek
 ç.-ar 18/6, 57/8
 ç.-ip 16/3
 ç.-tı 17/4, 44/2
 4. İçeriden dışarıya varmak, gitmek
 ç.-ar 45/8
 ç.-ip 25/2, 38/3
 ç.-tım 61/6
 5. Bir şeyin yukarısına doğru hareket etmek
 ç.-ip 41/8, 41/9
 ç.-tı 55/1
 ç.-tılar 59/10
 6. Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak
 ç.-ip 67/7, 67/8
 ç.-tım 61/10
 ç.-alması 43/9
 7. Yayılmak, duyulmak
 ç.-tı 24/3,
- çıkâr-**: Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak, çıkarmak
 ç.-dı 17/6, 45/3
 ç.-ip 30/5, 63/11
- çınâr** (Far.): Gövdesi kalın, uzun ömürlü, geniş yapraklı bir ağaç, çınar ağacı
 ç. 41/8, 44/7
 ç.+a 35/10
 ç.+ğa 41/9
 ç.+nı 44/8
- çırıl-**: Çağırarak, davet etmek
 ç.-p 31/9
- çırmaş-**: Bir şeyin çevresine sarılmak
 ç.-ip 39/7
- çırmaştur-**: Sarmak, dolamak, bağlamak
 ç.-dı 27/2
- çil**: Yeni ve parlak
 ç. 31/13

Çin (< ?): Doğu Türkistan
 Ç. 3/11, 13/9, 23/10, 27/11, 68/11, 68/9
 Ç. Mâçin 59/5, 65/4, 65/6, 68/1

çirây (< Far. çehre): Yüz, güzellik, çehre
 ç.+ııı 19/11

çöçü-: Korkmak, ürkmek
 ç.-p 6/3

çöl: Kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi; sahra, beyaban, çöl *krş.* **çölistân**
 ç. 21/7
 ç.+de 21/9
 ç.+din 50/2
 ç.+lerde 41/6
 ç.+leri 34/10

çölistân (T.+Far.): *bk. çöl*
 ç.+a 50/2, 51/4

çöp (< Far. çüb): Herhangi bir sap, dal veya tahta parçası, çöp
 ç. 61/3

çün (Far.): İçin, çünkü
 ç. 14/10

D

dād (Far.): Feryat, figan; şikâyet
 d. 60/10
 d.+ımmı 16/10, 20/10, 45/3, 45/4
 d.+ın 23/12

dāğ (Far.): Aşk, elem, keder vb. içe işleyen duyguların verdiği yanıklık, yara
 d.+ııı 36/4
 d.+ları 53/3
 d.-ı hicrân 29/4

dāğla- (Far.+T.): Yarayı kızdırmış demirle kapatmak, dağlamak
 d.-p 4/9, 23/6
 d.-rmen 27/5

dal: Çıplak, yalın
 d. 57/3

dam: Küçük ev, oda
 d.+ığa 19/4

dāne (Far.): Herhangi bir sayıda olan şey; adet, kıta, parça, pare, tane
 d. dāne “Damla damla” 56/4
 d. dāne “Tek tek, birer birer” 57/9

dāniş (Far.): Bilgi, ilim, irfan
 d.+inde 56/5

dār (Far.): İdam mahkûmlarını asmak için dikilen direk
 d.+ğa 42/5

Dāvūd (Ar.): Kendisine Zebur indirilen Davut peygamber *krş.* **Hāzret-i Dāvūd**
 D.+nııı 60/11

dāye (Far.): Cariye, dadı, taya
 d.+si 37/11

dē-: Söylemek, demek
 d.-ben 30/10
 d.-di 2/12, 2/3, 2/3, 2/8, 3/4, 3/6, 7/11, 8/9, 9/13, 9/9, 10/1, 10/5, 10/7, 10/8, 11/10, 11/6, 11/7, 12/1, 12/5, 13/4, 24/5, 24/7, 26/5, 26/8, 27/10, 29/11, 29/6, 29/8, 31/12, 31/6, 35/5, 39/6, 41/8, 46/11, 54/10, 58/4, 59/11, 59/4, 59/5, 64/3, 65/4
 d.-diler 8/6, 13/6, 24/10, 69/1
 d.-gen 8/10, 27/7, 49/8, 53/8
 d.-geysiz 21/10, 21/3, 21/6, 21/8, 65/10, 65/11, 66/2, 66/3
 d.-mişler 62/5
 d.-p 5/13, 6/2, 7/7, 8/2, 9/6, 11/3, 11/5, 12/12, 12/4, 12/9, 13/12, 13/7, 14/1, 14/13, 14/2, 14/3, 15/3, 16/2, 17/4, 17/6, 19/5, 20/11, 21/1, 21/10, 23/1, 23/13, 23/3, 24/11, 25/1, 25/9, 26/2, 26/6, 26/9, 28/6, 30/9, 36/8, 36/9, 42/10, 42/10, 43/7, 45/8, 47/11, 49/10, 53/9, 54/2, 55/11, 60/1, 65/7, 65/8, 67/5
 d.-r 43/4, 47/7, 48/11, 65/2, 68/8
 d.-rem 49/1
 d.-rler 19/1, 20/9, 54/7
 d.-rmen 60/6

defn (Ar.): Ölüyü gömme, defin
 d. kıı- “Ölüyü gömmek” 20/3

dék: Gibi, benzer *krş.* **dey**
 d. 4/12, 4/3, 6/6, 9/1, 9/1, 9/2, 10/11, 12/7, 13/11, 19/8, 20/5, 22/6, 22/9, 25/4, 25/5, 26/1, 26/13, 29/4, 30/13, 40/6, 41/4,

- 42/4, 43/3, 46/4, 46/6, 46/8, 50/6,
51/1
- dem** (Far.): 1. Zaman, çağ
d. 8/2, 22/4, 22/5, 22/9, 23/12,
40/11
d.+de 17/3
2. Soluk, nefes
d. sal- “Nefes vermek” 26/6
d. kı- “Nefes almak” 24/12
d. ur- “Ses çıkarmak, bağırmak”
49/9
- deplen:** Çekiş, çekme hareketi
d. (bir deplen “Bir çekişle”) 52/3
- derd** (Far.): Üzüntü, sıkıntı
d. 28/5, 40/10, 68/9
d. ber- “Sıkıntıya yol açmak” 61/2
d.+e 9/4
d.+ge 18/2
d.+ide 34/12
d.+idin 37/4, 37/6, 46/6
d.+ığa 65/10
d.+im 18/13, 43/11
d.+imizge 66/11
d.+imniş 55/7
d.+ini 12/12
d.-i mişnet 28/1
d.-i bî-devā 40/1
d.-i hicrān 34/7
- dergāh** (Far.): Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzuru, eşiği, dergāh
d.+ığa 66/8
- derhāl** (Far.+Ar.): Çabucak, derhāl
d. 27/8, 31/7
- dermān** (Far.): Takat, güç, derman
d.+ı 55/7
d.+ım 34/8
- dervāz** (< Far. dervāze): *bk. dervāze*
d.+larda 49/5
- dervāze** (Far.): Kale ve şehirlerin, küliyelerin büyük giriş kapısı *krş.*
dervāz
d.+ğa 50/11
- deryā** (Far.): Deniz
d. 4/3, 43/10, 43/11, 44/1, 44/3,
44/4, 44/6
d.+da 5/1, 15/3, 16/6
d.+dın 17/5, 67/7
- d. eyle- “Deniz gibi akıtmak”
62/2, 63/6
d.+ge 63/3
d.+ğa 15/2, 15/6, 16/4, 43/7, 43/8,
43/9, 63/5, 65/5
d.+nın 15/4, 44/6, 44/7, 49/4,
61/10, 67/4
d.+sı 15/7
d.+sığa 15/1
d.+sınış 15/2
d.-yı āfet 16/11
d.-yı °ummān 61/8, 64/8, 64/9
d.-yı °ummānī 27/12
- dest** (Far.): 1. El
d. kı- “Yapılmak, elle yapılmak”
52/1
2. Sahiplik
d.+ığa 60/4
d.+iñde 55/10, 55/9
- deşt** (Far.): Sahra, çöl
d. 23/1
d.+ide 22/6, 28/1, 36/5
- devā** (Ar.): Çare, deva
d. ber- “Çare olmak” 61/2
d.+sı 12/9, 18/2
- devlet** (Ar.): 1. Tüzel varlık, ülke, devlet
d. 61/4
d.+i 8/13, 68/2
d.+iñ 48/2
2. Mutluluk
d.+kuşu “Beklenmedik bir iyilik, iyi talih” 66/9
d.+ni (d. ber- “Mutluluk vermek”)
60/5
- devletli** (Ar.+T.): Mutluluk ve refah içinde olan (kimse), hürmet bildiren ifade
d. 47/4
d.+m 68/9
- devrān** (Ar.): 1. Kader, talih, baht
d. ol- “Huzur ve refah içinde yaşamak” 48/3
2. Zaman, çağ
d. 47/9
d.+lar 18/9, 29/1
- dey** (< dēk): *bk. dēk*
d. 30/2

deyin (< dēk-dēy): Gibi, benzer
d. 38/10

deyr (Ar.): Dünya, bu âlem
d.-i Şâh Hürşîd 27/4

dıraht (Far.): Ağaç
d.+lar 39/2
d.+ların 39/5
d.+nın 62/8

dīde (Far.): Göz
d.+m 14/8, 17/12, 17/13
d.+si 6/8, 61/1
d.+sin 46/4

dilber (Far.): Gönlü kendine çeken,
güzel
d. 4/12, 5/10, 6/6, 10/11, 22/3,
30/13, 51/9, 56/2, 56/9, 60/1,
63/7, 64/1, 64/6
d.+dür 22/11, 47/6
d.+i 28/5
d.+sen 5/4

dildār (Far.): Gönlü kendine bağlamış
olan kimse, sevgili
d.+ıdın 57/1
d.+ım 29/14
d.+ının 58/4

dīv (Far.): Korkunç, çok iri ve olağā-
nüstü güçlü masal yaratığı, dev
krş. **dīve**
d.+nın 9/8

divāne (Far.): Çılgın, deli, mecnun
d. bol- “Deliye dönmek” 61/6

dīvār (Far.): Duvar
d. 50/9, 51/1

dīve (< Far. dīv): *bk.* **dīv**
d.+ler 49/5, 51/1, 53/11, 53/9,
59/4, 59/5, 64/7
d.+lerige 59/4

dolan-: Sarınmak, kendi üstüne sar-
mak
d.-ıp 34/10

dōs (< Far. dōst): *bk.* **dōst**
d.+lar 40/2, 40/5

dōst (Far.): Dost, arkadaş *krş.* **dōs**
d. 13/11
d.+lar 40/11, 40/6, 40/8, 41/3,
41/5, 42/7

dōn-: 1. Olduğundan daha değişik bir
durum almak, dönmek, dönüşmek

d.-di 54/3, 54/8

2. Kendi eksenini üzerinde veya
başka bir şeyin dolayında hareket
etmek

d. dōne 44/2

du^ā (Ar.): Allah'a yalvarma, bir şeyin
olmasını veya olmamasını isteme;
alkış, dua
d. kııl- “Allah'a yalvarmak, Al-
lah'tan dilemek” 48/1

dū-tā (Far.): İki kat, bükülmüş, geril-
miş, kamburu çıkmış
d. eyle- “Boyunu bükmek, kambu-
runu çıkarmak” 29/4

dū (Far.): İki sayısı
d. 61/11

dünyā (Ar.): 1. Acun, yeryüzü, dünya
d. 28/10, 28/12, 28/9, 65/3
d.+da 25/5
d.+dın 6/13, 20/8, 28/8, 29/1,
43/6, 46/7, 60/9
d.+ğa 28/9
d.+nın 11/12, 11/9
2. Âlem, evren
d.+dın 45/2

dür-efşān (Ar.+Far.): İnci saçan
d.+a 53/7

dürr (Far.): İnci
d.-i yegāne 11/2

düşmen (Far.): Düşman, hasım
d.+lerin 48/10

E/Ē

ē-: *bk.* **ēr-**

ē.-di+(hüs-n-i envār ē-) 52/6

ē.-di+(Sīmurg ē-) 47/10

ē.-di (tevekkül kıılıp olturup ē.-)
45/5

ē.-dim+(kelip ē-) 65/5

ē.-dim+(tilep ē-) 12/11

ē.-dim+(men kıılıp ē-) 24/9

ē.-dim+(yatıp ē-) 47/1, 58/5

ē.-dük+(kētip ē-) 8/3

ē.-ken+(kılgān ē-) 24/2

ē.-ken+(kıızı ē-) 9/13

ē.-mes+(°aceb ē-) 21/1

ē.-mes+(tēgen ē-) 24/1

ē.-mes+(yetken ē-) 25/11

ē.-mes+(kēyik ē-) 26/9

Ebā Bekr (Ar.): Özel isim, İslam dininin ilk halifesi Hazreti Ebubekir
E. 48/7

ecel (Ar.): Hayatın sonu, ölüm zamanı, ecel
e.+niñ 18/9, 19/10, 19/4, 29/2

eġġān (Far.): İztırapla bağırma, haykırma, feryat
e. 14/10, 30/11
e.+ım 18/6

eger (Far.): Şayet, eğer
e. 19/4, 24/13, 45/7, 59/3, 62/6, 65/6

ēgesiz: Sahipsiz
ē.+lerġa 68/6

ēgin: 1. Destek, yardım
ē.+ige 64/3
2. Sırt, omuz
ē.+inge 35/11

ehl (Ar.): Bir yerin, bir topluluğun halından olanlar, oraya mensup bulunanlar
e.+i 60/4
e.+idin 20/10
e.+iniñ 3/11

ēke I: *bk. ēki*
ē.+siniñ 63/11

ēke II: Kardeş
ē.+mge 16/8

ēkevlēn: Her ikisi
ē. 28/7, 29/5

ēki: İki sayısı *krş.* **ēke**
ē. 34/13, 64/1, 64/2, 64/6

ēl: 1. Ahali, halk
ē. 28/10, 60/3
2. Sahiplik
ē.+idin 20/7

elem (Ar.): Keder
e. 25/4
e.+din 40/10

elif (Ar.): Arap alfabesinin ilk harfinin adı
e. dēk “Elif harfi gibi düz ve uzun boylu” 6/6, 9/1, 10/11, 29/4

emān (Ar.): 1. Bağışlanma, af
e. ber- “Bağışlamak, affetmek, insaf etmek” 17/3
2. Güven, emniyet

e.+mu 68/2, 68/3, 68/6, 68/7, 68/10

ēmdi: Şimdi

ē. 6/12, 6/6, 6/7, 6/9, 7/1, 7/4, 7/7, 13/10, 13/12, 13/4, 13/7, 13/9, 13/9, 14/8, 18/10, 18/2, 18/3, 19/1, 19/5, 20/6, 23/10, 23/12, 23/4, 23/5, 23/7, 23/7, 30/12, 30/13, 31/3, 36/11, 36/9, 37/10, 37/3, 37/3, 37/5, 37/8, 42/11, 42/3, 42/9, 45/3, 49/11, 50/3, 51/4, 67/3, 67/3

emr (Ar.): Buyruk, ferman, emir
e.+i 17/5

e. ħıl- “Buyurmak” 36/8

endāze (Far.): Ölçü, derece, mertebe
e. ħıl- “Ölçmek” 50/9

envār (Ar.): Işıklar, nurlar
e. 52/6, 64/3

ēñiz: Anız, ekin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap
ē.+i 51/7

ēr-: Cevherî Fiil *krş.* ē-

ē.-di+(bar ēr-) 8/10, 10/2, 31/8

ē.-di+(barur ēr-) 44/7

ē.-di+(cāyı ēr-) 59/7

ē.-di+(köyer ēr-) 24/5

ē.-di+(mekānı ēr-) 27/7, 34/2

ē.-di+(rūdepāylar ēr-) 39/3

ē.-di+(saçıp ēr-) 24/12, 24/8

ē.-di+(yürüp ēr-) 20/12, 38/4

ē.-di+(yürür ēr-) 23/2, 39/2

ē.-di+(zīrek ēr-) 8/11

ē.-dim+(bolmaġan ēr-) 18/10

ē.-dim+(āzāde ēr-) 18/12

ē.-dim+(bolmaġay ēr-) 18/11

ē.-dim+(ġarīb ēr-) 26/9

ē.-dim+(kirip ēr-) 58/7

ē.-dim+(kōrmegen ēr-) 18/11

ē.-dim+(kēyik ēmes ēr-) 26/9

ē.-diñ+(neme bolap ēr-) 26/8

ē.-se+(ġaradı ēr-) 54/10

ē.-se 66/4

ē.-se+(kētti ēr-) 16/4

ērenġ: Bahadırılık, alplik, mertlik
ē. 34/12, 37/4

eşer (Ar.): Tesir, etki
e.+i 9/9

es̄ir (Ar.): Tutsak, köle, esir
e.+em 48/11

eski: Çok kullanmaktan yıpranmış,
harap olmuş şey, eski
e. 36/2

ēşit-: Kulakla algılamak; duymak, işit-
mek
ē.-gil 16/10, 18/1
ē.-inler 13/11, 31/13
ē.-ip 3/4, 8/7, 53/8
ē.-mek 67/4
ē.-ti 45/10

ēt-: Bir işi yapmak; eylemek, etmek
kryş. et-
ē.-er+(men-menlik ēt-) 28/12
ē.-eyin+(^carz ēt-) 20/10
ē.-eyin+(ta^crīfin) 35/6
ē.-gil+(beyān ēt-) 22/13
ē.-ip+(^cazm et-) 50/1
ē.-ip+(çāk ēt-) 16/13
ē.-ip+(ğarḳ ēt-) 63/6
ē.-ip+(kaş ēt-) 64/6
ē.-ip+(pervāz ēt-) 50/4
ē.-ip+(raḥmet ēt-) 40/3
ē.-ip+(şükr ēt-) 59/9, 66/8
ē.-ip+(yād ēt-) 64/10
ē.-megil+(i^ctimād ēt-) 28/11
ē.-mekke+(^carz ēt-) 23/8
ē.-mese+(raḥm ēt-) 22/3
ē.-mesem+(maslaḥat ēt-) 42/11
ē.-miş+(kaşd ēt-) 16/11
ē.-miş+(müyesser ēt-) 64/2
ē.-ti+(ḳurbān ēt-) 46/5
ē.-tiler+(ḥalāş ēt-) 63/2
ē.-tiñ+(ḳan ēt-) 44/9

et-: *bk. ēt-*
e.-ip+(pervāz et) 30/7
e.-me+(ḳabz et-) 15/12
e.-miş+(müyesser et-) 23/9
e.-ti+(lāl et-) 51/6

eṯrāf (Ar.): Çevre, etraf
e.+ıge 11/12, 11/9

evḳāt (Ar.): Vakitler, zamanlar
e.+ım 18/8

evvelā (Ar.): Her şeyden önce, ilk
önce, evvela
e. 18/10, 18/12, 27/11, 31/13

evvelḳı (Ar.+T.): Önceki, evvelki
e. 28/7

e.+dın 9/7, 25/10

ey: Kendisine söz söylenen kimse
veya kimselerin dikkati çekilmek
istendiğinde adın başına getirilen
ve uzatılabilen bir seslenme sözü
e. 2/10, 2/13, 2/2, 2/7, 3/5, 6/1,
6/11, 7/11, 8/1, 9/10, 9/8, 10/3,
10/7, 11/11, 11/6, 12/10, 12/2,
13/12, 13/2, 13/5, 13/7, 14/12,
14/2, 14/9, 21/13, 22/10, 22/7,
24/11, 24/3, 24/5, 24/9, 26/4, 26/7,
26/8, 28/3, 28/4, 29/5, 29/7, 29/8,
31/11, 35/4, 39/5, 40/11, 40/2,
40/5, 40/6, 40/8, 41/11, 41/3, 41/3,
41/5, 41/7, 47/10, 48/2, 49/5,
54/9, 59/3, 59/4, 64/11, 65/3,
68/11

eyle-: Etmek (Yardımcı Fiil)
e.-+(raḥm eyle-) 6/11, 15/11, 37/9,
46/1, 56/8
e.-ben+(ḳurbāne eyle-) 52/10
e.-di+(^cahd-i cefā eyle-) 62/6
e.-di+(^caşā eyle-) 61/3
e.-di+(^caṯā eyle-) 61/11
e.-di+(baḥtı ḳara eyle-) 60/6
e.-di+(belā eyle-) 62/8
e.-di+(beter eyle-) 61/7
e.-di+(cefā eyle-) 28/10, 28/12,
60/10, 60/2, 63/1, 64/11
e.-di+(cüdā eyle-) 28/13, 29/2,
61/1, 61/5
e.-di+(deryā eyle-) 62/2, 63/6
e.-di+(dū-tā eyle-) 29/5
e.-di+(gedā eyle-) 60/3
e.-di+(ḥiṯāb eyle-) 46/5
e.-di+(ḥürrem eyle-) 65/1
e.-di+(ḳazā eyle-) 61/9, 62/10
e.-di+(kebab eyle-) 60/7
e.-di+(ḳısmetni eyle-) 60/8, 63/5
e.-di+(münacāt eyle-) 27/3
e.-di+(pinhān eyle-) 61/8
e.-di+(rehā eyle-) 63/3
e.-di+(şarāb eyle-) 65/2
e.-di+(vāşıl-ı devlet eyle-) 61/4
e.-di+(vefā eyle-) 28/9, 65/3
e.-di+(zevk u sefā eyle-) 62/4

- e.-gil+(izhâr eyle-) 18/5
 e.-gil+(mürüvvet eyle-) 15/8
 e.-gil+(rahm eyle-) 12/6
 e.-me+(°ahd ile peymân eyle-) 30/4
 e.-me+(bahtı kara eyle-) 46/2
 e.-me+(büryân eyle-) 46/7
 e.-me+(giryân eyle-) 46/4
 e.-me+(hayrân eyle-) 25/4, 46/1
 e.-me+(hazân eyle-) 30/8
 e.-me+(kan eyle-) 30/1
 e.-me+(pâre eyle-) 15/10
 e.-me+(perîşân eyle-) 30/6
 e.-me+(pinhân eyle-) 29/14
 e.-me+(yaman eyle-) 25/8
 e.-me+(zâr-ı giryân eyle-) 46/9
 e.-me+(zâr u giryân eyle-) 25/6
 e.-mes+(rahm eyle-) 37/2
 e.-mes+(süd eyle-) 42/1
 e.-miş+(°arâk eyle-) 56/4
 e.-p+(°imâret eyle-) 62/3
 e.-p+(°inâyet eyle-) 61/10
 e.-p+(meded eyle-) 63/2
 e.-p+(münâcât eyle-) 15/13
 e.-p+(nâ-penâh eyle-) 61/3
 e.-p+(sitem eyle-) 64/4
 e.-p+(vaḥşî eyle-) 62/1
 e.-p+(yaḫşılık eyle-) 62/5
 e.-r+(ḫizmetide eyle-) 56/7
 e.-rmen+(ḫurbân eyle-) 55/8
 e.-rmen+(n'eyle-) 62/2
 e.-rsün+(n'eyle-) 29/3
 e.-sem+(ah u efgân eyle-) 14/10
 e.-sem+(kan eyle-) 14/12
 e.-sem+(peşimân eyle-) 14/11
 e.-seḫ+(fehm eyle-) 3/11, 5/13
 e.-sün+(merḫamet eyle-) 21/6
 e.-sün+(öz yer eyle-) 42/8
 e.-yin+(°azm eyle-) 20/6
 e.-yin+(derd eyle-) 45/4
 e.-yin+(feryâd eyle-) 16/13
 e.-yin+(n'eyle) 14/8, 14/11, 34/10, 34/12, 34/13, 34/7, 34/8, 35/2, 36/10, 40/11, 40/2, 40/5, 40/8, 41/2, 41/4, 54/3, 54/4, 54/7, 54/8
 e.-yin+(ta°rif eyle-) 47/2
- eaylen-**: Eğlenmek
 e.-sün 57/4

- eyn** (< Ar. eyne 'nerede'): Mekân
 e. 56/3
ezel (Ar.): Başlangıcı belli olmayan zaman; öncesizlik
 e.+din 45/1
êzil-: Ezme işine konu olmak, ezilmek
 ê.-di 19/2, 30/13, 37/4, 46/3

F

- fakîr** (Ar.): (mec.) Zavallı, kimsesiz olan
 f.+em 48/11
fânî (Ar.): Sonlu, ölümlü, kalımsız, baki olmayan, fani
 f. 15/10, 25/5, 43/6, 45/2, 60/9, 62/2
fedâ (Ar.): Bir amaç uğruna bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme, feda
 f. bol- "Uğruna yok olmak" 18/5, 31/1, 56/9, 63/7
fehm (Ar.): Anlama
 f. eyle- "Anlamak" 3/11, 5/13
felek (Far.): Dünya, âlem, devran
 f. 27/1, 28/12, 34/11, 37/1, 43/4, 44/11, 44/2, 44/8, 44/9, 45/2, 45/3, 45/4, 50/6, 54/7, 57/7, 60/10, 64/11
 f.+niḫ 24/6, 54/4
 f.-i köhne 60/2
ferâgat (Ar.): Hakkından kendi isteğiyle vazgeçme, feragat
 f. kııl- "Hakkından vazgeçmek" 34/2
Ferhâd (Far.): Divan edebiyatı ile Türk halk edebiyatında meşhur bir aşk hikâyesinin kahramanı
 F. 6/12, 60/9
ferî (< Far. perî): Çok güzel, alımlı kadın
 f.+ler 63/7
ferîşân (<Far. perîşân): Acınacak durumda ve zavallı olan, perişan
 f.+ıḫ 9/1, 9/5, 9/6
ferîzâd (< Far. perîzâd): Peri gibi güzel (kadın)
 f. 6/5
feryâd (Far.): Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırtı, haykırış,

- çığlık, feryat
f. eyle- “Çığlık atmak” 16/13
f. kııl- “Yüksek sesle bağırarak”
49/9
- ferzend** (Far.): Oğul, erkek çocuk
f.+i 2/12
f.+im 11/11, 12/11, 68/11
f.+iñiz 8/1
f.+lerini 65/7
- feş** (< Far. pes): Arka, art
f.+lerini 67/7
- fīgāne** (<Far. bī-gāne): Yabancı, aşına
olmayan
f.+m 4/2, 40/11
- fikār** (Far.): Yaralı, mecruh
f.+ım 31/2
- fikr** (Ar.): Düşünce, fikir
f. 47/8
- filān** (< Ar. fulān): Tarih, yer, kişi
vb.nin önüne gelerek tekrarlan-
mak istenmeyen sözlerin yerine
kullanılan kelime, falan, filan
f. cāy 41/7
- firāḳ** (Ar.): Ayrılık, ayrılma, ayrı
düşme, hicran
f.+ı 53/6
f.+ıñda 14/7
- fitne** (Ar.): Karışıklığa sebep olacak
kadar güzel kadın
f.-i devrān 47/9
- fiyāle** (< Far. piyāle): İçki kadehi, şa-
rap kadehi
f. 55/11, 56/11
- fut**: Ayak, bacak
f.+ı 24/4
- fuzelā** (Ar.): Ahlak, ilim ve meziyetçe
üstün, faziletli kimseler
f.+larını 10/7
- G/Ġ**
- ġam** (Ar.): 1. Kaygı, gam
ġ. 22/6, 23/7, 28/3, 41/4, 45/3,
48/11, 57/9, 59/3
ġ.+da 6/4
ġ.+dın 5/12, 18/12, 41/3, 54/2
ġ.+ge 22/8
ġ.+ıñdın 61/6
ġ.+larda 17/2
ġ.+nıñ 44/5

2. Dert, sıkıntı, keder
ġ. 44/2
- ġamze** (Ar.): Göz süzerek göz ucu ile
bakma
ġ. 4/12, 22/11, 52/11
- ġanīmet** (Ar.): Bir rastlantı sonucu ele
geçen kazanç veya imkân, gani-
met
ġ.+dür 18/9, 42/5
- ġarīb** (Ar.): Kimsesiz, zavallı olan,
garip
ġ. 19/11, 19/13, 19/6, 19/7, 19/7,
19/8, 20/2, 21/6, 24/5, 26/12,
26/9, 27/1, 27/4, 27/6, 40/9
ġ. bol- “Kimsesiz olmak” 21/7
ġ. èr-dim 26/10
ġ.+im 4/3
ġ.+men 15/9
- ġarīblik** (Ar.+T.): Kimsesizlik, zaval-
lılık, gariplik
ġ. 18/10, 18/13, 19/7, 25/5, 34/12
- ġarḳ** (Ar.): Suya batma, suda boğulma
ġ. bol- “Boğulmak” 16/4, 27/12
ġ. èt- “Boğmak, batırmak” 63/6
- ġāyib** (Ar.): Kaybolma, yitme du-
rumu; yitim, kayıp
ġ. bol- “Kaybolmak” 6/3
- ġazel-ḥān** (Ar.+Far.): Gazel okuyan
kimse
ġ.+lar 38/9
- ġedā** (Far.): Dilenci, yoksul, fakir
g. 40/4
g. bol- “Dilenci olmak, dilenmek”
22/6
g. eyle- “Dilendirmek, dilenmeye
zorlamak” 60/3
g.+ġa 15/8
g.+sı 12/8
- ġerdān** (Far.): Vücutun omuzlarla baş
arasında kalan ön bölümü, gerdan
g. 57/3
- ġerdiş** (Far.): Dönüş, dönme, dev-
retme
g.+i 24/6, 54/4
- ġevher** (Far.): Cevher, mücevher, el-
mas, inci
g. 43/5, 51/9, 68/9

gevherlig (Far.+T.): Mücevherli, el-
maslı
g. 5/2

gez (Far.): Arşın, uzunluk birimi
g. 50/9

gird (Far.): Dönme, çevirme
g.+imni (g. ur- “Döndürmek, çev-
irmek”) 45/3

girdâb (Far.): Suyun kendi etrafında
firdolayı burgu gibi dönmesi ve
döndüğü yer, su çevrirtisi, çev-
rinti, burgaç, girdap
g.+ığa 15/2

girişân (Far.): Elbise yakası
g. 26/10, 40/7
g.+niş 66/1

giriftâr (Far.): Tutulmuş, yakalanmış,
tutkun, müptela
g.+iç 57/10

girişme (Far.): Naz, işve, kaş ve gözle
yapılan işaret
g.+ni 47/7

giryân (Far.): Ağlayan, ağlayıcı *krş.*
giryâna

g. 6/8, 25/6, 46/8, 46/9, 61/1
g. eyle- “Ağlamak” 46/4

giryâna (< Far. giryân): *bk.* **giryân**
g. 56/8

gonca (Far.): Henüz açılmamış gül,
tomurcuk gül, gonca
ğ. 19/11
ğ.+nı 41/1

gür (Far.): Mezar, kabir
g.+a 19/12

ğuşsa (Ar.): Gam, keder, hüzn, tasa
ğ. 40/10

güyâ (Far.): Söyleyen, söyleyici
g. bol- “Söylemek” 26/6

gül (Far.): Güllilerin örnek bitkisi,
gül
g. 5/10, 10/11, 11/1, 19/11, 19/8,
21/3, 30/2, 30/4, 34/6, 41/1, 57/9,
58/6, 63/8
g.+dür 47/5
g.+isiz 2/7
g.+lerniç 53/11
g.+ni 6/2
g.+niç 54/10

g.+üm 57/2
g.+üñdin 19/12
g.+yüzlüg 6/6
g.-i gülşen 58/8

gülğün (Far.): Gül renkli, pembe
g. 53/4

g. bol- “Gül renkli olmak” 44/1

gülüstân (Far.): Gül bahçesi, gülü çok
olan yer, gülşen
g.+a 53/2
g.+ım 34/9
g.+lar 29/1, 38/9, 68/7
g.+dın 3/12

Gülperî (Far.): Özel isim, hikâyede
Sanüber’in sevgilisi
G. 2/13, 2/8, 3/1, 3/5, 6/1, 21/12,
54/11, 55/2, 56/8, 59/10, 59/2,
59/9, 63/7, 63/9
G.+dür 5/11
G.+ge 29/9
G.+men 55/9
G.+ni 2/5
G.+niç 3/4, 7/2, 23/3, 58/2

gülşen (Far.): Gül bahçesi, gülistan
g.+de 58/8
g.+dür 4/3
g.+i 30/5
g.+imni 30/8

gülzâr (Far.): Gül bahçesi, gülşen
g. 6/11
g.+ım 67/1

gümân (Far.): Zan, şüphe
g.+a 44/3

H/Ĥ/Ħ

ĥʾâb (Far.): Uyu
ĥ. 9/4

haber (Ar.): Bir olay, bir olgu üzerine
edinilen bilgi, haber
ĥ. ber- “Bilgilendirmek” 68/1

ĥâcet (Ar.): 1. Herhangi bir şey için
gerekli olma; ihtiyaç, gereklilik,
lüzum
ĥ. 42/3
2. Tanrı’dan yerine getirilmesi
beklenen dilek
ĥ.+i 61/2

hādīse (Ar.): Olay

h. 7/11, 12/11

h. bol- “Gerçekleşmek” 8/6

Hak (Ar.): Allah

H. 23/9, 64/2

H.+dın 19/2

H.+nın 66/8

Hak te‘ālā (Ar.): Yüce Allah

H. 45/5

hākister (Far.): Kül

h.+im 28/2

hak (Ar.): İlgi, hisse, pay

h.+ı 44/1

h.+ığa 48/1

hāl (Ar.): Durum, hâl

h.+im 18/8, 26/11, 40/9

h.+imge 22/3

h.+imğa 6/11, 40/3

h.+imiz 61/7

h.+imni 16/9, 23/8, 30/5

h.+in 25/8

h.+ini 8/12, 8/8, 27/10

h.+iğ 17/11, 17/12, 17/13, 17/13,

18/12, 18/5, 18/7, 19/3

h.-i perīşān 65/10

h.-i ferīşān 9/1, 9/5, 9/6

hāl (Far.): Vücuttaki küçük esmer benek, ben

h.+i 56/4

h.+leri 52/8

h.-i hindularıñ 58/10

halāş (Ar.): Kurtulma, kurtuluş

h. bol- “Çare olmak, derman olmak” 39/8, 41/9

h. et- “Kurtarmak” 63/2

han: Emir, bey, han

h.+lar 68/3

hançer (Ar.): Ucu eğri ve sivri, kamaya benzer, silah olarak kullanılan bir bıçak türü, hançer

h. 4/11

h.+i 25/7, 35/2

h.+ni 35/1

hānmān (Far.): Ev bark, yuva

h.+a 50/4

h.+ımdın 15/9

harāb (Ar.): Kötü durumda, bitik, perişan, harap

h. 40/9, 64/11

h. kııl-“Perişan etmek” 60/8

harāc (Ar.): Vergi, alıntı, haraç

h.+ı 64/3

hāşıl (Ar.): Ortaya çıkan semere, netice

h. bol- “Meydana gelmek, ortaya çıkmak” 12/2, 66/9

hasret (Ar.): Özlem, hasret

h. 15/9, 29/2, 37/7, 43/1, 45/1, 62/10

h.+de 18/11

h.+idin 51/5

h.+iñde 4/9, 5/9, 9/4

h.+iñdin 14/7

haste (Far.): Rahatsız, sayrı, sökel, hasta

h. 30/11, 52/9

h.+ler 43/3

hağ (Ar.): Mektup

h. 66/6

hağar (Ar.): Tehlike

h.+nın 20/6

hağarlı (Ar.+T.): Tehlikeli *krş.* **hağarlık**

h. 62/7

hağarlık (Ar.+T.): *bk.* **hağarlı**

h. 18/11, 27/2

hātır (Ar.): Zihin, akıl, hatır

h.+ımdın 59/1

havā (Ar.): 1. Gökyüzü, sema, hava

h.+da 20/12, 21/2, 38/4

h.+daki 21/1

h.+ğa 45/9

2. Çekicilik

h.+sı 12/7

havz (Ar.): Bahçeleri süslemek, sulamak, içinde yüzmek gibi maksatlar için kullanılan, etrafı çevrilmiş su biriktirme yeri, havuz

h.+nın 34/5

h.-i kevşer 31/7, 34/1

hayāl (Ar.): Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal

h.+im 47/8

Hayder (Ar.): Asıl anlamından dolayı (aslan) Hazret-i Ali için kullanılan

- lakap
H. 48/7
- hayf** (Ar.): Eyvah, yazık
h. 17/1
- hayrân** (Ar.): Şaşkın, şaşırıp kalmış kimse
h. kal- “Çok beğenmek” 7/12, 37/9
h. bol- “Çok beğenmek” 6/9, 28/4, 47/4, 54/1, 63/11
h. eyle- “Hayranlık duygusu uyan- dırmak, çok beğenilmek” 25/4, 46/1
- hazân** (Far.): Sonbahar, güz *krş.*
hazâne
h.+dın 29/1
h. bol- “Güze dönmek, (mec.) hü- zünlü olmak” 34/8
h. eyle- “Güze döndürmek, (mec.) hü- zün vermek” 30/8
- hazâne** (< Far. hazân): *bk. hazân*
h. 3/12
- Hazret-i ‘Azrâ’îl** (Ar.): Allah tarafın- dan insanların canını almakla gö- revlendirilen melek *krş.* ‘Azrâ’îl
H. 15/12
- Hazret-i Dâvud** (Ar.): *bk. Dâvud*
H.+nın 60/11
- Hazret-i Hızır** (Ar.): *bk. Hızır*
H. 41/6
- Hazret-i ‘İsâ** (Ar.): Kendisine İncil indirilen İsa peygamber
H. 48/4
- hecr** (Ar.): Ayrılık
h. 20/5, 28/2
h.+ide 6/7, 15/10
h.+inde 40/6
h.+iñde 22/9, 58/9
- helâk** (Ar.): Yok olma
h. bol- “Yok olmak” 15/5, 65/6
- hem** (Far.): Kullanıldığı cümleye “üs- telik, bir de, zaten, da/de” anlamları katan edat
h. 7/5, 7/8, 13/5, 16/12, 25/1, 25/10, 25/11, 27/7, 29/14, 58/3, 59/1
- hem-dem** (Far.): Birlikte bulunan, arkadaş, dost
h. 23/11
h. bol- “Dost olmak” 13/9, 57/8
h.+i 5/1, 7/7
h.+im 17/10, 27/11, 28/1, 56/7
h.+ler 59/1, 61/9
h.+lerimdin 27/13
h.+niñ 7/5
- hemi** (< Far. heme): *bk. hemme*
h. 43/5
- hemîşe** (Far.): Daima, her zaman
h. 48/2, 65/2
- hemme** (Far.): Herkes, bütün *krş.*
hemi
h. 15/2, 15/5, 69/1
h.+miz 13/12, 27/12
h.+ni 10/8
h.+si 16/4, 39/4, 51/3
- hem-râh** (Far.): Yol arkadaşı, yoldaş
h. bol- “Yoldaş olmak” 13/1
h.+ı 38/12
h.+larımniñ 65/6, 67/5
- her** (Far.): Önüne geldiği ismin ben- zerlerini “teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı” anlamıyla kapsayacak biçimde ge- nelleştiren söz, her
h. 3/3, 8/3, 8/3, 11/12, 11/13, 11/9, 12/7, 12/7, 22/4, 22/5, 28/1, 28/12, 39/11, 40/1, 40/11, 40/3, 40/4, 41/2, 46/11, 50/10, 51/1, 63/1
- hergiz** (Far.): Asla, hiçbir zaman
h. 12/4, 12/9, 19/12, 26/3, 28/10, 41/1, 43/9, 44/11, 65/11
- hevâ** (Ar.): İstek, arzu, heves
h.+sı 15/8
- heyhât** (Ar.): “Yazık, ne yazık” anla- mında kullanılan bir söz
h. 53/9
- hezâr** (Far.): Bülbül
h.+ım 31/3
- hınâ** (< Ar. hinnâ): Kına ağacının ku- rutulmuş yapraklarından elde edi- len, saç ve elleri boyamakta kulla- nılan toz, kına *krş.* **hınâ**
h.+dın 53/2
- hınâ** (< Ar. hinnâ): *bk. hınâ*
h. 4/5

ḥunāyī (Ar.+Far.): Kızıl, kızıl renkli
ḥ. 51/6

ḥirāmān (Far.): Salına salına, naz ile,
eda ile yürüyen
ḥ. 22/2, 64/5
ḥ.+a 53/6
ḥ.+ım 56/3, 58/8

Ḥızır (Ar.): Kul sıkıştığında imdadına
yetiştigine inanılan, bir görüşe
göre peygamber, bir görüşe göre
veli olan zat, Hazreti Hızır *krş.*

Ḥazret-i Ḥızır, Ḥızr
Ḥ. 41/7

Ḥ. bile 48/6

Ḥızr (Ar.): *bk. Ḥızır*
Ḥ. 63/2

hicrān (Ar.): Bir yerden veya bir kim-
seden ayrılma, ayrılık
h. 30/7, 44/10, 47/4, 62/1, 66/10
h.+a 34/7, 54/3
h.+e 20/10
h.+ğa 54/8
h.+ı 29/4
h.+ıda 22/4, 22/5
h.+ııda 55/5

hīç (Far.): 1. Olumsuz yargılı cümle-
lerde fiilin anlamını pekiştiren bir
söz (zarf)
h. 7/12, 8/5, 9/7, 37/6, 61/2, 68/6,
68/8

2. Bir addan önce getirilerek o
adın bildirdiği varlıktan bir tanesi-
nin bile olmadığını anlatan bir söz
(sıfat)
h. 7/8, 10/4, 11/8, 12/2, 13/3,
14/12, 23/13, 25/4, 25/5, 25/7,
26/12, 37/2, 40/5, 41/4, 46/2,
46/8, 50/1, 54/7, 64/3

hilāl (Ar.): Ayın ilk günlerinde aldığı
yay biçimi, ayça, yeni ay; (mec.)
sevgilinin kaşı
h. 47/3

hindū (Far.): Yüzdeki ve vücuttaki
ben
h.+larıı 58/10

ḥiṭāb (Ar.): Sözü birine veya birilerine
yönelme; seslenme, hitap
ḥ. eyle- “Seslenmek” 46/5

ḥizmet (Ar.): Birinin işini görme veya
birine yarayan bir işi yapma, hiz-
met
ḥ.+ide 56/7
ḥ.+ııde 48/6, 57/7
ḥ.+ııdedür 36/1

ḥōş (Far.): Beğenilen, duyguları okşa-
yan, zevk veren, hoş
ḥ. 10/1, 13/10, 13/12, 13/7, 13/8,
13/9, 55/3
ḥ. kılık kııl- “İyi davranmak”
30/13

ḥōş-elḥān (Far.+Ar.): Güzel sesli
ḥ.+a 52/7, 52/11

ḥōş-ḥāl (Far.+Ar.): Durumu iyi, me-
sut, bahtiyar, memnun
ḥ. bol- “Mutlu olmak” 54/11

ḥōş-havā (Far.+Ar.): Havası güzel
ḥ. 3/3

ḥübī (Far.): Ey güzel
ḥ. 5/5

ḥübān (Far.): Güzeller
ḥ. 48/2

ḥucur (< Ar. ḥucra حجرة): Hücre, oda
ḥ.+da 8/9

Ḥudā (Far.): Tanrı, Allah, Hüda *krş.*
Ḥudāy
Ḥ. 15/3, 60/8, 63/5
Ḥ.+ğa 27/3, 61/7, 63/4, 66/7

Ḥudā te‘ālā (Far.+Ar.): Huda lafzının
‘Şan, şeref ve hükümranlığı yüce
olsun’ anlamındaki ifade ile kulla-
nımı *krş.* **Ḥudāy te‘ālā**
Ḥ.+ğa 25/2, 59/8

Ḥudāy (Far.): *bk. Ḥudā*
Ḥ.+ım 12/6

Ḥudāyā (Far.): Ey Allahım
Ḥ. 41/3

Ḥudāy te‘ālā (Far.+Ar.): *bk. Ḥudā*
te‘ālā
Ḥ. 13/2
Ḥ.+dım 8/1

Ḥ.+ğa 15/6, 45/10
Ḥ.+nııı 17/4

ḥūn (Far.): Kan
ḥ. bol- “Kana bulaşmak, kanla
dolmak” 27/1

hün-h'âr (Far.): Kana susamış, kan dökücü, zalim; (mec.) acımasız sevgili
h.+ğa 22/1

hür (Ar.): Cennet kızı
h.+lar 51/7

Hürşid (Far.): Hikâye karakteri, Sanüber'in babası
H. 14/10

Hürşid Şâh (Far.): Hikâye karakteri, Sanüber'in babası (bk. Şâh Hürşid, Hürşid)
H. 11/5, 11/10, 12/10, 67/10, 67/2, 67/9, 68/10
H.+nı 67/3
H.+nı 7/13

hüsrevî (Far.): Hükümdarla ilgili, hükümdara ait
h.+i 60/2

hüş (< Far. hüş): *bk. hüş*
h.+ıdın kêt- "Bilincini yitirmek, ne yapacağını bilemez olmak"
2/10
h.+ığa kêt- "Akli başına gelmek"
2/10

hüş (Far.): Akıl, şuur *krş. hüş*
h.+ıdın kêt- "Bilincini yitirmek, ne yapacağını bilemez olmak" 8/7
h.+ığa kêt- "Akli başına gelmek"
66/7

hük (Ar.): Karar
h.+i 61/9

hürrem (Far.): Sevinçli, şen
h. eyle- "Sevindirmek" 65/1

hüsn (Ar.): Güzellik
h. 20/7, 47/2
h.+dür 64/5
h.+i 51/7, 53/
h.+ige 47/3
h.+iğ 3/13
h.-i envâr 52/6 , 64/2

I

i: ve bağlama edatı
i. 46/8, 68/9

ıışk (Ar.): Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık duygusu, aşk
ı. 13/2, 20/10, 20/4, 34/6, 40/7

ı. +1 7/5, 10/11

ı. +ıda 6/10, 7/2

ı. +ını 35/2

ı. +ı 66/3

ı. +ında 22/6, 61/6, 63/8

ı. +ını 12/7, 12/8, 15/8

İ

i: ve bağlama edatı
i. 23/1, 34/9, 40/9

iber-: Göndermek
i. 62/5
i.-ey 11/12
i.-iğ 11/9

İbrâhîm Halîl (Ar.): İbrahim peygamber
İ. +ni 46/5

iç-: Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek
i.-digin 65/2
i.-ermen 42/5
i.-gen 68/4
i.-ip 19/10, 31/10, 31/8, 34/4, 38/2, 55/11, 66/1
i.-megen 20/5
i.-mekdin 7/8

iç: Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer; dâhil, dış karışı, iç
i.+ide 44/7, 44/7
i.+idin 24/3, 61/10
i.+ige 25/12

içkeri: İçeri, içeriye
i. 49/6

içre: İçine, içinde
i. 28/10, 38/1, 41/4, 60/3, 68/5

içür-: İçmesine yol açmak, içmesini sağlamak, içirmek
i.-di 60/7

İdrîs (Ar.): İdris peygamber
İ. 48/6

ihlâş (Ar.): Temiz sevgi ve yürekten bağlılık
i. 63/1
i.+ığa 14/2

ıilâc (Ar.): Çare, önlem
ı. 11/8
ı. +ı 14/8

ilâh (Ar.): Mabut, tanrı, ilah
i.+ım 42/8, 60/3, 60/5

ile: Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bağlaç, ile
i. 9/4, 30/3, 30/11, 47/8, 57/6, 61/3, 61/4, 61/5, 62/4

ilet-: Götürmek, ulaştırmak, nakletmek
i.-gin 16/2

iltür-: Göndermek
i.-üp 60/4

İlyās (Ar.): Kur'an'da ismi geçen İlyas peygamber
İ. 48/6, 63/2

īmān (Ar.): İnanç, iman
İ. 17/3

imāret (Ar.): Bir yeri bayındır ve marmur etme, bayındırlık
i. eyle- "Bayındır duruma getirmek" 62/3

ināyet (Ar.): Lütuf, ihsan
i. eyle- "Lutfetmek" 61/10

intizām (Ar.): Düzen, tertip, nizam
i.+dur 69/1

irayhğ: Yoğun istek, tutku
i.+nıñ 65/10

isirlik: Sarhoş
i. kııl- "Sarhoş etmek" 10/12

İskender (< Ar.): Tarihî bir şahsiyet
İ. 68/2

İskenderī (Ar.+Far.): İskender gibi
İ. 8/13

İsmā'il (Ar.): İsmail peygamber
İ. 46/6

ism-i a'zam (Ar.+Far.): İsm-i Azam duası
i. 27/8
i.+nı 24/12, 24/7

İsrāfīl (Ar.): Dört büyük melekten, ötüreceği boru ile kıyamet gününü bildirmekle görevli olanı, Hazreti İsrail
İ. 15/12

iste-: 1. Aramak, yoklamak, araştırmak
i.-di 58/6
2. İstek duymak; arzulamak
i.-di 44/6
i.-p 23/11

i.-rem 44/4
i.-rem 38/10
i.-yin 20/9

iş: Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harca-
yarak yapılan etkinlik, çalışma, iş
i. 10/4, 12/2
i.+niñ 11/6

İşān (Far.): Vaaz ve öğüt veren kişiye verilen kutsal ünvan
i.+lar 31/13

işāret (Ar.): Gösterilmek istenen şeyi veya anlatılmak istenilen anlamı baş, el, yüz hareketleriyle gösterme, işaret
i. kııl- "Göstermek" 26/5, 62/3

işret (Ar.): İçki içme, içki
i. 61/5, 62/4
i.+ge 29/6, 56/11
i. kııl- ("ays u işret) "İçki içerek eğlenmek" 29/5, 58/1

i'tibār (Ar.): Önem, dikkate alma
i. ol- "Önemli olmak, dikkate alınmak" 49/2

i'timād (Ar.): Güven
i. ét- "Güvenmek" 28/11

izā (Ar.): Eziyet verme, eziyet etme
İ.+sı 35/13

i'zāz (Ar.): Ağırılama, ikram etme, saygı gösterme
i. kııl- "Ağırılmak" 63/11

izdi-: İzlemek, takip etmek
i.-p 25/1, 62/7
i.-señ 6/1, 6/2

izhār (Ar.): Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme
i. eyle- "Açığa çıkarmak" 18/5

izle-: Aramak, bakmak, araştırmak
i.+yin 20/11, 20/6, 20/8
i.-yin+(nişān izle- "İz aramak") 55/6

K/Ķ

ķabz (Ar.): Teslim alma, tutma
ķ. et- "Teslim almak" 15/12

ķaç-: Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, kaçmak
ķ.-ıp 26/1, 63/3, 65/11
ķ.-tı 38/3

ḳadd (Ar.): Boy

ḳ.+i 21/8

ḳ.+iḳ 35/9

ḳ.-i ra^cnâ 53/5

ḳ.-i şimşâd 7/1

ḳadem (Ar.): Ayak

ḳ.+i 23/13, 25/11

Ḳâdir (Ar.): Gücü yeten anlamına gelen Allah'ın sıfatı

Ḳ. 12/6, 25/3, 27/3, 63/4

Ḳ.+im 61/10

Ḳâdiye'l-ḥacât (Ar.): İhtiyaçları gideren Allah

Ḳ. 16/1

ḳafes (Ar.): Hapsetmek için kullanılan bölme

ḳ. 38/1

ḳ.+ge 49/8

ḳ.+ni 38/3

kâfir (Ar.): Acımasız, zalim, kâfir

k.+dür 22/12

kâkül (Far.): Alna düşen kısa kesilmiş saç; perçem, kâkül

k.+i zerlik 11/1, 11/3, 11/4

ḳal-: 1. Kök veya gövdeleri sonuna -a (-e), -ıp (-ip) zarf-fiil eki almış fiillere gelerek süreklilik bildiren birleşik fiiller oluşturur

ḳ.-dı (kâyik şüretide bolup ḳal-) 24/9

ḳ.-dı (uyḳulap ḳal-) 8/3

ḳ.-dı (kesel bolup ḳal-) 17/8

ḳ.-dı (zebûn bolup ḳal-) 17/8

ḳ.-dı (telmürüp ḳal-) 50/5

ḳ.-dım (ġarîb bolap ḳal-) 21/7

ḳ.-urmen (solup ḳal-) 30/2

ḳ.-dım (telmürüp ḳal-) 34/13

ḳ.-ġanıġa (uçrap ḳal-) 39/9

2. Yapamamak

ḳ.-dı (yemek içmekdin ḳal-) 7/8

3. Olmak, herhangi bir durumda bulunmak

ḳ.-dı+(ḥayrân ḳal-) 7/12

ḳ.-sam+(ḥayrân ḳal-) 37/9

4. Herhangi bir durumu sürdürmek

ḳ.-ıḳlar+(ḥöş ḳal-) 13/7

ḳ.-+ (ḥöş ḳal-) 13/10, 13/12, 13/8,

13/9

5. Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak

ḳ.-ıp (helâk bolaşġa az ḳal-) 15/5

6. Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek

ḳ. 18/3

ḳ.-dı, 16/5, 21/9

ḳ.-masam+(yalġuz ḳal-) 27/13

7. Yetinmek

ḳ.-mışam 21/6

8. Kötü duruma düşmek, kötü durumda bulunmak

ḳ.-dı 68/7

ḳ.-dım 25/5, 34/12, 54/7

ḳalem (Ar.): Kalem biçiminde olan

ḳ. 21/5, 52/5

ḳ.+ḳaşların 57/4

ḳ.+ḳaşlık 26/10

ḳalender (Far.): Dünya malına önem vermeyen, yumuşak huylu, alçak gönüllü

ḳ. 31/8

ḳ.+ler 31/11

ḳalkān: Ok, kılıç ve benzerinden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık, (mec.) kalkan gibi

ḳ. 35/7

ḳallāc (< Far. ḳallāş): Fakir, yoksul

ḳ. 60/4

ḳamer (Ar.): Ay, kamer

ḳ. 10/11

ḳ.+yüzlük “ay yüzlü” 3/8, 26/11, 28/3

ḳāmet (Ar.): Boy, endam

ḳ.+i 10/11, 64/5

ḳ.+im 29/4

ḳ.+iḳ 5/3, 9/1

ḳ.+i şimşâd 17/1

ḳāmetlik (Ar.+T.): Boylu

ḳ. 6/6

kān (Far.): Maden ocağı

k.+dın 5/2

ḳan: Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan

oluşmuş kırmızı renkli sıvı, kan
 k. 51/5
 k.+a 4/5, 56/10
 k. bol- “Kan akıtmak” 40/1, 46/4
 k.+dur 13/8, 14/7
 k. ét- “Kan akıtmak” 44/9
 k. eyle- “Kanla doldurmak” 14/12, 30/1
 k.+ğa 4/11
 k.+ımge 22/9
 k.+ımnı 43/5
 k.+ııj 42/4
 k.+lar 68/5
 k.+yaş 43/3

kan- Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak; doymak, kanmak
 k.-ğunça 54/6

kanat: Kuşlarda uçmayı sağlayan organ, kanat
 k.+ları 21/9
 k.+ı sın- “Bir şey yapamayacak duruma gelmek, çaresiz kalmak” 24/4

kand (Ar.): Şeker
 k. 57/6
 k.-ı nebât 52/9

kandağ: Nasıl, ne biçim?
 k. 24/3

kanlı: Kanlanmış, kanlı
 k. yaş “Çok fazla ağlama sonunda akıtılan ızdırıp dolu göz yaşı” 37/2

ğara- Bakmak
 k.-dı 54/10
 k.-madı 26/3
 k.-masmen 12/4
 k.-p 11/6, 13/2, 15/6, 28/4, 67/11
 k.-salar 2/5, 25/13, 31/6, 52/3

ğara: Siyah, kara
 k. 35/12
 k. köz 21/4, 30/13
 k.+dur 35/6
 k.+közlük 22/1, 30/12
 k.+sı 53/5
 k. (bahtı k. “İşleri beklendiği gibi gitmeyen, olumsuz sonuçlanan”) 26/13, 46/2, 60/6
 k. (yüzünge k. sür- “Birine iftira

etmek, kara sürmek”) 42/6
 k. (bağrı k. “Bağrı yanık”) 46/3

ğarâr (Ar.): 1. Değişmeyen, düzenli durum
 k.+ı 54/3
 2. Yer, mekân
 k.+ım 5/12

ğarı- Bükmek, katlamak, eğmek
 k.-p 61/8

kârvân (Far.): Bir memleketten diğer bir memlekete ticaret eşyası veya yolcu taşıyan katar, kervan *krş.*
kervân
 k.+ım 18/12

ğaşd (Ar.): Birine karşı bilerek kötü davranma, kötü niyet, kasıt
 k. ét- “Kötülük etmek, zarar vermeye niyet etmek” 16/10

kâse (Far.): Cam, çini, toprak vb.nden yapılmış derince çanak, kâse
 k. 31/9
 k.+ge 35/8

ğaş I: Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar, kaş
 k. 52/10
 k. ét- “Kaş ve göz işaretleriyle bir şey anlatmaya çalışmak” 64/6
 k.+ı 52/5
 k.+ıma 56/2
 k.+lar 47/3
 k.+larııj 35/7
 k.+larııj 57/4
 k.+nııj 21/5
 k.+nııj 53/5

ğaş II: Yan, kat, huzur
 k.+ığa 39/4, 41/10, 54/10

ğaşlık: Herhangi bir nitelikte kaşı olan, kaşlı
 k. (kalem k.) 26/10

ğat- Beraberinde gitmek üzere göndermek, birine eşlik etmek için yanına bir kimse vermek, katmak
 k.-ıı ber- “Eşlik etmek üzere vermek” 12/3

katığ: Sert, katı
 k.+dur 35/13

ķavl (Ar.): Söz, kelim

ķ.+ide 29/2

ķ.+idin 44/8

ķaydın: Nereden

ķ. 3/7, 3/9, 4/10, 4/13, 4/2, 4/7,
26/7

ķayġu: Üzücü veya kötü bir şey olacak korkusundan doğan tedirgin edici duygu; düşünce, tasa, endişe, gam, kaygı

ķ. 43/1

ķ.+dın 63/3

ķayġula: Kaygılı (?)

ķ. 54/3

ķayna-: Çalkantı durumunda olmak, dalgalanmak

ķ.-p 15/7

ķayrıl-: Eğrilmek, iki büklüm olmak

ķ.-ıp 21/10

ķaysı: Hangi

ķ. 2/7, 2/7, 5/10, 5/5

ķ.+mız 8/3

ķayt-: Geri dönmek

ķ. 30/12, 30/13, 31/3

ķ.-ıñlar 13/4

ķ.-ıp 6/5, 12/6

ķ. kııl- “Geri gönmek” 30/9

ķayta: Yeniden, tekrar, yine

ķ.+başdın 61/11, 66/9

ķ.+dın 54/3, 63/4

ķazā (Ar.): Yargı, hüküm

ķ. oğları 19/9

ķ. eyle- “Karar vermek, hüküm vermek” 61/9, 62/10

ķazan: Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yaran büyük, derin kap, kazan

ķ.+dın 35/6

ķebāb (Ar.): Ateşte veya susuz olarak bir kap içinde pişirilen et yemeġi, kebab

ķ. 14/7, 40/10, 46/6

ķ. eyle- “Acı vermek, baġrını yakmak” 60/7

ķeç-: 1. Bırakmak, vazgeçmek

ķ.-ip 19/9, 66/1

ķ.-tük 13/5, 14/1

ķ.-gen 68/4

ķ.-megen 20/4

ķ.-mesem 44/3

2. Etki yapmak; işlemek

ķ.-ip (süz keç- “Acı saplanmak, ızdırıp hissetmek”) 57/1

ķeç: Akşamdan sonra başlayan ve gün aġarınca kadar geçen zaman dilimi, gece

ķ. 16/5, 47/1, 49/3, 61/11

ķ.+kündüz 13/10, 18/8, 47/8,
57/10, 63/4, 68/10

ķed-ķudā (Far.): Eskiden büyük devlet adamlarının, zenginlerin işlerini gören kimse

ķ.+sı 13/9

ķel-: 1. Yönelme durumundaki bazı kelimelere getirilerek birleşik fiil yapar

ķ.-di+(hüşığa kel- “Aklına gelmek”) 2/10, 66/7

ķ.-di+(tilğa kel- “Konuşmaya başlamak”) 24/13

ķ.-di+(ādem şüretige kel- “İnsan görünüşüne dönmek”) 27/9

ķ.-ip+(yādıġa kel- “Aklına gelmek”) 58/2

2. Ulaşmak, varmak

ķ. 6/9, 6/12

ķ.-di 4/8, 7/9, 7/13, 10/7, 10/8,
24/2, 34/5, 63/9, 65/9, 65/11, 66/2,
66/3, 67/9

ķ.-diler 55/11, 67/7

ķ.-diñ 24/5, 26/7

ķ.-diñiz 27/9

ķ.-dim 23/10

ķ.-gil 41/8

ķ.-se 24/4, 24/4

ķ.-sek 8/4

ķ.-iñ 10/8

ķ.-iñler 10/1

ķ.-ip 11/1, 15/2, 21/12, 41/10,

45/7, 45/8, 48/5, 48/10, 57/7, 65/5

ķ.-ipmen 24/6, 25/6

ķ.-ipsen+(hōş kel-) 55/3

ķ.-gen 26/2

ķ.-sem 23/6

ķ.-mesem 4/9

ķ.-miş 56/1

3. Olmak, -e uğramak
k.-ipdür 5/12
4. Ortaya çıkmak, doğmak, vuku bulmak
k.-di 7/11
k.-ip+(açığı kel- “Hiddetlenmek, öfkelenmek”) 36/7, 58/2
k.-ip+(rahımı kel- “Merhamet etmek”) 39/7
k.-edür+(büyü kel- “Kokusu gelmek, kokmak”) 53/11
- kêl-**: Ulaşmak, varmak, gelmek
k. 6/5, 6/7, 7/1, 7/4, 7/7
k.-gen 13/8
- kelân** (Far.): Büyük
k. 68/1
- keltür-**: Gelmesini sağlamak, getirmek
k.-ür+(külfet keltür- “Zorluk getirmek”) 65/1
- kemend** (Far.): (mec.) Sevgilinin saç kıvrımı
k. ol- 57/3
- kemer** (Far.): Bele bir kere dolandıktan sonra bağlanan veya tokalanan bel bağı, kemer
k.+ler 7/3
- kem-zâr** (Far.): Kötülüklerle dolu yer
k.+ğa 38/4
- Ken^cân** (Ar.): İsrail, Filistin, Lübnan, Ürdün ve Suriye bölgelerini içine alan Kenan ülkesi
K.+dın (Yûsuf-1 K.) 46/2, 61/1
K.+ım (Yûsuf-1 K.) 19/3
K.+nıj (Yûsuf-1 K.) 9/3
- kenîzek** (Far.): Cariye, kadın köle
k. 10/2, 10/2
k.+ler 34/3
- Kerbelâ** (Ar.): Bağdat civarında Hz. Hüseyin’in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu yerin ismi, (mec.) matem yeri
K. 36/5
- kerek**: Varlığına ihtiyaç duyulan, yapılması, edinilmesi icap eden şey; lazım, gerek
k. (êşitmek k.)67/4

- keremlik** (Ar.+T.): Kerem sahibi
k. 4/13
- kerlik** (Far.+T.): Kuvvetli, kudretli
k. 17/11
- kervân** (Far.): *bk. kâr-vân*
k.+ım 27/3
- kês-**: Düzgün parçalara ayırmak *krş.*
kes-
k.-ip 55/6
- kes-**: Kesici bir araçla yaralamak, öldürmek *krş.* **kês-**
k.-ermen 42/2
k.-ip 41/8
k.-ip kesip 13/8
- kesel** (Ar.): Gevşek, uyuşuk
k. bol- “Yorgun düşmek” 17/8
- kesî** (Far.): Tek bir kimse
k. 12/2, 50/1
- kêt-**: Bir yere doğru yönelmek; gide-durmak, gitmek
k.-ermen 42/10, 44/2, 59/4
k.-ersen 29/13
k.-gil 49/11
k.-ip 20/13, 44/7, 51/4
k.-ip ê- 8/3
k.-ken 6/5, 66/9
k.-mesmen 49/1
k.-ti 13/1, 25/2, 30/10, 48/1, 50/7
2. Tükenmek, harcanmak
k.-ti (dermânım kêt-) 34/8
3. Ayrılmak
k.-mes 47/8
4. Yok olmak, sona ermek
k.-ti 55/7
k.-mes 68/8
k.-ti+(hüşıdın kêt- “Bilincini yitirmek, ne yapacağını bilemez olmak”) 2/10, 8/7
5. Kalma ifade eden yardımcı fiil
k.-ti êrse (ğarķ bolup kêt-) 16/4
k.-sem+(ölüp kêt-) 12/3
- kêt-**: Sürmek, devam etmek
k.-ti 15/4
- kevkeb** (Ar.): Yıldız
k.+i 66/11
- kevşer** (Ar.): Tatlı su
k. (havz-ı k.) 31/7, 34/1

kêy-: Örtünmek, korunmak veya süs için başına başlık takmak, giymek
k.-ipşen 3/13

kêyik: Geyikgillerden, erkeklerinin başında uzun ve çatallı boynuzları olan memeli hayvan, geyik
k. 24/8, 26/3, 26/5, 26/7, 26/8
k.+din 26/7
k.ê-mes êrdim 26/8
k.+ke 26/2, 26/2
k.+ni 26/1
k.+niş 24/10, 24/13, 26/3, 26/6

kez: Bir olayın ve olgunun her bir tekrarlanışını bildiren söz; defa, kere, sefer, yol, kez
k. 34/10

kez-: Bir yerde dolaşmak, yürümek, gezmek
k.-di 6/10, 60/11
k.-gen 38/6

kıçkır-: Bağırarak, seslenmek
k.-dı 53/9

kıl-: Etmek, yapmak
k.-+(hōş kılık kıl-) 30/13
k.-+(rahm kıl-) 41/3
k.-adur+(nāle kıl-) 9/8
k.-alı+(°ayş u °işret kıl-) 29/6
k.-ay+(tedbîr kıl-) 10/1
k.-ay+(yaşşılık kıl-) 47/11
k.-dı+(°arz kıl-) 41/7
k.-dı+(beyān kıl-) 46/11
k.-dı+(emr kıl-) 36/8
k.-dı+(eşerlig kıl-) 10/11
k.-dı+(işāret kıl-) 26/5, 62/3
k.-dı+(i°zāz kıl-) 63/11
k.-dı+(mestāne kıl-) 11/1
k.-dı+(münādī kıl-) 8/7
k.-dı+(pāre pāre kıl-) 16/3
k.-dı+(pinhān kıl-) 53/10
k.-dı+(seyr ü temāşā kıl-) 2/1
k.-dı+(te°şir kıl-) 10/6
k.-dı+(teslīm kıl-) 19/5
k.-dı+(zūr kıl-) 39/8
k.-dılar+(vedā kıl-) 49/10
k.-dılar+(zārī kıl-) 39/4
k.-dıñ+(perīşān kıl-) 46/1
k.-ğan+(tıllādın kıl-) 24/2, 25/11
k.-ğan+(cefā kıl-) 22/11

k.-ğan+(dest kıl-) 52/2
k.-ğan+(endāze kıl-) 50/9
k.-ğan+(muraşsa° kıl-) 52/1
k.-ğan+(yaşşılık kıl-) 59/11
k.-ğandın+(bāğ seylesi kıl-) 8/2
k.-ğandın+(nevāziş kıl-) 55/1
k.-ğanı+(söz kıl-) 20/3
k.-ıñ+(beyān kıl-) 10/5
k.-ıñlar+(tedbîr kıl-) 11/6
k.-ıp ê- 24/10
k.-ıp+(kêyikniñ şüretide kıl-) 24/9
k.-ıp+(beyān kıl-) 10/9, 27/10, 31/12
k.-ıp+(bêglerniñ bêgi kıl-) 8/9
k.-ıp+(çāk çāk kıl-) 7/13
k.-ıp+(defn kıl-) 20/3
k.-ıp+(dem kıl-) 24/12
k.-ıp+(du°ā kıl-) 48/1
k.-ıp+(°ıyş u °işret kıl-) 58/1
k.-ıp+(münācāt kıl-) 25/3, 45/10
k.-ıp+(otun kıl-) 37/11
k.-ıp+(pervār kıl-) 10/13
k.-ıp+(pervāz kıl-) 48/1
k.-ıp+(seyre kıl-) 59/9
k.-ıp+(seyr kıl-) 39/1
k.-ıp+(tahāret kıl-) 59/8
k.-ıp+(taleb kıl-) 8/1, 57/2
k.-ıp+(ta°rif kıl-) 35/4, 35/5, 56/1, 60/1
k.-ıp+(tevekkül kıl-) 45/5
k.-ıp+(vedā kıl-) 20/2, 50/7
k.-ıp+(yād kıl-) 6/4, 19/6
k.-madı+(söz kıl-) 7/9
k.-mak+(tola kıl-) 42/3
k.-mañ+(men° kıl-) 12/9
k.-mas+(süd kıl-) 14/11
k.-sam+(ārām ve ferāğat kıl-) 34/2
k.-sam+(āşikārā kıl-) 5/6
k.-sam+(beyān kıl-) 62/6
k.-ur+(feryād kıl-) 49/9
k.-urlar+(harāb kıl-) 60/8

kılıç: Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan, çelikten silah, kılıç
k.+dın 68/5
k.+dur 35/7

kılıç: Tavır

ķ. (hōş kılıç kıl- “İyi huylu olmak, iyi huylu davranmak”) 30/13

ķır- I: Kazımak, sıyırmak

ķ.-ıp 62/9

ķır- II: Öldürmek, yok olmasına neden olmak

ķ.-armen 42/4

ķıran: Talihsizlik, felaket, yıkılış, yenilgi

ķ. tüş- “Başına felaket gelmek” 42/1

ķırķ: Kırk sayısı

ķ. 31/8, 50/8

ķırķın: Siyahi köle, cariye

ķ. 36/1

ķırķırlaş-: Bağırarak, çığlık atmak

ķ.-ıp 21/2

ķırmızı (Ar.): Kan renginde olan; al, kırmızı

ķ. 47/5

ķısm (Ar.): Kısım, parça

ķ. 27/8

ķısmet (Ar.): Tanrı'nın her kişiye uygun gördüğü yaşama durumu; nasib, kısmet

ķ. 19/2, 37/4

ķ. bol- “Nasip olmak” 45/1

ķ.+ni 60/8, 63/5

ķ.+im 68/8

ķış: Sonbaharla ilkbahar arasındaki soğuk mevsim, kış

ķ. 64/6

ķ.+da 53/2

ķıvan-: Övünülecek bir olaydan dolayı sevinmek; memnun olmak

ķ.-magil 28/10

ķıyāmet (Ar.): 1. Büyük felaket, kıyamet

ķ. 16/12, 42/2

2. Hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü

ķ.+de 15/12

ķız: Dişi çocuk, dişi insan, kız

ķ. 6/3, 11/10, 12/1, 25/13, 26/1, 26/4, 26/6, 35/3

ķ.+ı 2/5, 3/1, 5/11, 29/9, 34/3,

35/3, 47/6, 62/5

ķ.+ı ē- 9/13

ķ.+lar 34/4

ķ.+ların 36/3

ķ.+nı 6/4

ķ.+nın 36/7

ķızıl: 1. Kırmızı renkte olan, kırmızı, al, kızıl

ķ. 4/11, 53/2, 56/10

2. Pembe renkli

ķ.+yüzlüg 26/10

ķi (Far.): Bağlama edatı

ķ. 2/10, 2/13, 2/6, 6/1, 7/11, 7/9,

8/11, 8/6, 8/7, 8/7, 9/13, 9/8, 10/2,

10/7, 11/11, 11/6, 11/7, 12/1,

12/10, 14/10, 17/1, 20/13, 23/2,

24/13, 26/5, 34/1, 35/4, 49/1,

49/6, 58/11, 59/10, 68/11

ķibi: -e benzer, -e benzeyen, gibi

ķ. 4/6, 30/7, 43/1

ķim: 1. "Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz, kim

ķ. 2/11, 8/7

ķ.+ge 12/7, 28/12, 45/3, 60/10,

60/8, 65/1, 65/2

ķ.+ler 61/2

ķ.+lere 61/2

ķ.+lerge 60/5, 60/5, 61/2, 65/3

ķ.+lerga 28/9

ķ.+lerni 60/6

ķ.+ni 2/12, 2/8, 35/12

2. Kimse, kişi

ķ. 25/5, 37/2

ķ.+ni 25/4

ķ.+ni 25/7

3. Ki bağlacı

ķ. 31/5, 39/5, 50/8, 50/11, 51/2,

51/11

ķime: Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan taşıt, gemi

ķ.+de 15/4

ķ.+ğa 15/4

ķ.+lerni 16/3

ķimse: Herhangi bir kişi, kimse

ķ.+ge 60/3

ķin (< kiyin): Sonra

ķ. 6/1, 7/9, 8/4, 9/7, 10/4, 12/10,

16/3, 17/4, 17/7, 20/11, 21/11,

- 23/1, 25/9, 28/6, 29/7, 38/3, 45/5,
49/10, 49/2, 51/10, 55/2, 56/10,
56/11, 58/1, 59/6, 62/10, 63/9
- kir-**: 1. Dışarıdan içeriye geçmek, gir-
mek
k.-di 23/13, 25/12, 31/7
k.-señ 49/6
k.-ip 50/10
k.-dim 65/11
k.-ip êr-dim 58/7
2. Katılmak
k.-di 14/1
3. Su dolu bir yerin içine batmak
veya dalmak
k.-di 43/8
k.-ip 65/6
- kişi**: Kadın veya erkeğe verilen genel
ad, şahıs, kişi
k. 4/8, 11/11, 11/12, 11/9, 12/3,
26/12, 40/5
k.+ge 7/8, 12/4
- kişniş** (< Far. kişniç): Maydanozgiller-
den, yaprakları maydanozu andı-
ran, 20-60 santimetre yüksekli-
ğinde, tüysüz, bir yıllık ve otsu bir
bitki, kişniş
k. 26/2
- kiy-**: Örtünüp korunmak için bir şeyi
vücuduna geçirmek; giyinmek,
kuşanmak, giymek
k.-gen 47/5
k.-ipdür 53/4
k.-ipsen 35/12
k.-ipsen 36/2
- kiydür-**: Giyme işini yaptırmak, giy-
dirmek
k.-üp 55/2, 60/2
k.-üpsen 28/9
- koğ-**: Korku duymak, ürkmek, kork-
mak
k.-mağıl 49/6
- kol**: 1. Kolun bilekten parmak uçlarına
kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya
yarayan bölümü, el
k. 36/7, 54/5
k.+ıda 37/9, 48/11
k.+ıdın 54/11, 60/10, 63/10, 68/3
k.+ığa 41/10, 66/5
- k.+ına (k.+ına tüş- “Yakalanmak”)
62/1
k.+ında 27/5
k.+ını 61/3
k.+ıñda 28/3
k.+ları 53/3
k.+larıñı 4/5
k.+um (k. bağla- “Bir şey yap-
mayacak duruma getirmek”)
36/10
k.+um (k. tut- “Yardım etmek”)
37/9, 46/1
k.+umdın 34/8
k.+umnı 62/11
k.+uñı 35/13
2. İnsan vücudunda omuz başın-
dan parmak uçlarına kadar uzanan
bölüm
k.+larıñ 35/9
- kon-**: (Kuş vb.) bir yere inmek, kon-
mak
k.-dı 45/7, 46/10
k.-up 23/5
- korğ-**: Korku duymak, ürkmek, kork-
mak *krş.* koğ-
k.-up 54/1
- koş-**: Katmak, eklemek
k.-tı+(ağu koş- “Zehir katmak”)
37/1
- koşal-**: Bir topluluğa dâhil olmak; gir-
mek, iştirak etmek, katılmak
k. 3/7
- koş koş**: Çift, ikili, çiftler çiftler
k. 56/4
- koy-**: 1. Bir şeyi bir yere bırakmak,
belli bir yere yerleştirmek, koy-
mak
k.-dı 26/3, 38/1
k.-duñ 24/10
k.-sañız 39/6
k.-up 6/4, 7/10, 7/8, 8/12, 8/5,
10/3
2. Bırakmak, terk etmek
k.-ma 15/11, 15/13, 15/9, 17/2,
30/7, 37/9
- köhne** (Far.): Eskiyip yıpranmış, ba-
kımsız kalmış, eski
k. (çarh-ı felek-i k.) 60/2

kök: Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk; gök kubbe, asuman, felek, sema, gök
k. 22/8

k.+din 38/6

k.+ke 31/10, 31/11, 38/12, 38/6

köñül: Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. duyguların kaynağı; içeri, yürek, kalp, gönül

k. 20/9, 23/9, 66/2

k.+i 29/13, 54/6, 54/7

k.+içe 66/7

k.+ide 23/2, 24/13

k.+ige 57/1

k.+işi al- “Sevindirmek, hoşnut etmek” 2/9, 55/3, 58/4

k.+üm 19/13, 28/8, 31/2, 42/11, 52/10, 58/11, 66/10

k.+ümge 5/9

k.+ümnü 62/3

k.+ümnü 2/11, 7/6, 55/7

köp: Çok, fazla

k. 6/12, 15/11, 35/10, 50/3, 64/11

k.+dür 35/13

kör-: 1. Gözle algılamak, seçmek, görmek

k.-di 7/9, 8/11, 25/12, 31/10,

31/11, 50/11

k.-düm 38/12, 52/5, 56/6

k.-dün 31/11, 31/12, 38/10, 38/11,

38/11, 38/7, 38/7, 38/8, 38/8, 38/9,

39/1, 39/1

k.-er 50/8, 51/11, 51/2

k.-ermiz 14/3

k.-ey 6/5

k.-gen 3/13, 47/3, 59/1

k.-genin 46/11

k.-medim 36/9, 54/6

k.-megen ér-dim 18/11

k.-mes bol- 36/10, 37/10, 37/2, 37/5, 37/8

k.-mesem 18/6

k.-se 40/3

k.-seler 49/8

k.-üp 8/13, 26/1, 34/4, 40/4, 58/10

2. Gözlerin görmediği durumlarda algılamak

k.-di (tüş kör- “Rüya görmek”)

2/4, 2/5

k.-düm (tüşümde kör- “Rüyamda görmek”) 35/1

k.-gen (tüşide kör- “Rüyasında görmek”) 52/3

k.-genin (tüşünde kör- “Rüyanda görmek”) 55/4

3. Anlamak, kavramak, sezmek

k.-mey (vefâ kör- “Dostluk ve bağlılığı hissetmek”) 22/8

k.-gil 63/5

4. Bir şeye erişmek

k.-düm 23/8

5. Kendisine yapılmak, bir davranışla karşılaşmak, maruz kalmak

k.-düm (yaşlılık kör- “İyilik görmek”) 50/3

k.-gen (yaşlı kör- “İyilikle bakmak”) 58/3

kör: Görme engelli, kör

k. bolsun “Bir ilenme sözü” 55/9

körset-: Belirtmek, anlatmak, işaret etmek, göstermek

k.-ür 42/6

körün-: Görülür duruma gelmek, görülür olmak; gözükmek, görünmek

k.-di 10/10, 10/12, 23/10, 23/12, 23/2, 23/4, 23/5, 23/7, 31/6, 34/1,

39/2, 44/8, 47/2, 47/2, 47/3, 47/5, 47/7, 47/9, 59/10

k.-gen 10/12, 11/11, 49/11

körüş-: Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek, görüşmek

k.-tiler 67/10

k.-üp 16/6, 67/8

köşk: Bahçe içinde yapılmış süslü ev; kasır, köşk

k. 50/10, 51/11

k.+lerni 50/10

k.+niş 51/11

köter-: 1. Taşımak, ulaştırmak veya koymak, götürmek

k.-diler 39/7

k.-ip 39/5, 59/6, 64/8

2. Bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek

k.-ip 47/11

3. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek, çekmek
k.-ip 52/3
- köteril-**: Götürme işi yapılmak veya götürme işine konu olmak, götürülmek
k.-di 66/10
- köy-**: 1. Ateş durumuna geçmek, tutuşmak, yanmak
k.-er 24/4
k.-er ér-di 24/4
2. Çok sevmek, büyük bir aşk ile sevmek
k.-di 6/7
k.-üp 20/4, 40/7, 65/10
- köydür-**: Güçlü sevgi uyandırmak, aşk ateşiyle yakmak
k.-di 5/1, 7/4, 36/4, 53/3
k.-üp 28/2
- köz:** Görme organı, göz
k.+de 30/1, 46/4
k.+i 2/4
k.+idin 26/3
k.+ige 34/1, 39/2
k.+in 53/1
k.+ine 21/4, 29/3
k.+ini 61/3
k.+leri 17/13, 47/8, 50/5, 52/10, 52/7
k.+lerim 54/6
k.+leri 3/8
k.+lerimğa 43/3
k.+leriğ 5/3, 18/3, 18/5, 35/8
k.+üm 18/13, 19/1, 34/13, 44/9
k.+ümge 23/4
k.+ümnig 4/3, 7/5, 31/2
k.+üñ 30/13
- közlü:** Herhangi bir biçimde veya renkte gözü olan
k.+m 6/13
- közlük:** Herhangi bir biçimde veya renkte gözü olan, gözlü
k. 11/2, 22/1, 30/12, 51/8, 57/7
- közyaşı:** Gözyaşı bezlerinin salgıladığı, bazı etkilerle akan duru sıvı damlacıklarından her biri; yaş, gözyaşı
k.+m 23/11, 43/11
k.+mnı 62/2
- ķubā** (< Ar. ķubāh): Kötü
ķ.+felek “Kötü kader, kötü talih”
27/1, 37/1, 64/11
- ķudret** (Ar.): Bir işi yapabilme, bir direnmeyi yenme gücü; kudret
ķ.+iğdin 46/1
- ķudretlik** (Ar.+T.): Kudret sahibi olan, kudretli
ķ. 17/2, 46/8, 48/10
- ķul:** Tanrı'ya göre insan, kul
ķ.+largā 21/7
ķ.+nıñ 9/5, 38/12, 38/12
- ķulakğ:** Başın her iki yanında bulunan işitme organı, kulak
ķ.+iğ 35/7
ķ. sal- “Dinlemek” 9/5
ķ.+iğni (ķulağniñ sal- “Dinlemek”) 18/1
- ķulakçın:** Kürk şapka, kürkten yapılmış başlık
ķ. 36/2
- ķumrı** (Far.): Güvercinler takımından, güvercinden küçük, boz, renkli bir kuş, kumru
ķ. 38/9
- ķur^{ca}** (Ar.): Kime veya neye isabet edeceği önceden belli olmayan bir çekimle sonucu belirleme, kura
ķ. saldur- “Kura çektirerek kehanette bulunmak” 9/10
- ķurbān** (Ar.): Bir ülkü uğrunda feda edilen veya kendini feda eden kimse, kurban *krş.* **ķurbāne**
ķ. bol- “Bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek” 30/12, 21/4, 21/7
ķ. ét- “Birini veya bir şeyi feda etmek” 46/5
ķ. eyle- “Birini veya bir şeyi feda etmek” 55/8
- ķurbāne** (< Ar. ķurbān): *bk.* **ķurbān**
ķ. eyle- “Birini veya bir şeyi feda etmek” 52/11
- ķurul-**: Kurma işine konu olmak veya kurma işi yapılmak, kurulmak
ķ.-dı 44/5

küstur- (< kıstur- ?): Bağlamak
 k.-up 67/7

kuş: Yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı, kuş
 k. 12/6, 24/4, 45/6, 45/6, 45/8, 45/9, 46/10, 46/9, 53/8
 k.+ğa 45/7
 k.+ı 38/6, 49/11, 66/9
 k.+lar 38/5
 k.+niş 47/9

kutluğ: Uğurlu
 k. bolsun “Uğurlu olsun, bolluk ve iyilik getirsin, anlamında kullanılan bir kutlama sözü” 55/4

kutul-: 1. İstenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak
 k.-madım 44/11, 65/11
 k.-makım 16/11, 54/2, 54/2
 k.-mas 28/2, 29/1
 2. Bir şey bulunduğu veya bağlı olduğu yerden ayrılmak; kopmak
 k.-up 39/10

küy (Far.): Köy, mahalle, semt
 k.+ıda 34/13
 k.+ında 18/11, 18/13, 19/7, 25/5, 25/6, 26/13

kül-: 1. Biriyle alay etmek
 k.-di 34/9
 k.-mesün 42/8
 2. Mutlu, sevinçli zaman geçirmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek, gülmek
 k.-üp 56/1

küle (Far.): Genellikle tepesi sivri, dikişsiz, tek parça keçeden baş giyeceği, külah
 k. 42/6

külfet (Ar.): Sıkıntı, zahmet, meşakat, yorgunluk, külfet
 k. 65/1
 k.+i 62/8
 k.+ni 20/10

kün: 1. Zaman, gün
 k. 7/2, 15/1, 15/3, 16/10, 16/12,

16/12, 16/9, 17/1, 17/3, 17/7, 20/11, 21/11, 25/2, 25/9, 38/1, 38/1, 38/3, 42/1, 43/11, 43/7, 43/8, 62/11, 62/4, 63/5, 67/9
 k.+de 44/10
 k.+din 7/9, 29/6, 59/6
 k.+din küнге “Gittikçe” 17/8, 25/4
 k.+ge 61/7
 k.+i 15/3, 61/8, 68/4
 k.+lerde (künlerde bir kün “Günlerden bir gün, bir zaman”) 21/11, 38/1

k.+leri 34/11
 2. Güneş
 k. 9/2
 k. sal- “Güneş ışığı vermek” 25/8,

künbez (Far.): Damı koni veya piramit biçiminde olan, yuvarlak veya köşeli yapı, kümbet
 k. 24/1, 25/12, 51/1, 59/10
 k.+ni 24/1
 k.+niş 24/2, 25/12

kündüz: Günün sabahtan akşama kadar süren bölümü, gündüz
 k. 13/10, 18/8, 47/8, 49/3, 57/10, 61/11, 63/4, 68/10

künlük: Üzerinden gün geçmiş veya geçecek, günlük
 k. (on dört k. tolunay “On dört günlük dolunay”) 2/6

L

laçin: Beyaz renkli, ayakları kırmızı bir çeşit şahin
 l. 3/6, 38/11
 l.+közlük 57/7

lāf (Far.): Söz
 l.+ını (lāf ur- “Söz etmek, bahsetmek”) 58/9

lahza (Ar.): An
 l. 40/1

la¹ (Ar. < Far.): 1. Sevgilin k kırmızı dudağı
 l.-i 52/9
 2. Parlak kırmızı renkli kıymetli taş
 l.+i (la¹-i cevāhir) 52/1

lâl (Far.): Dili tutulmuş, konuşamaz duruma gelmiş

l. bol- (‘aklı lâl bol- ‘‘Düşünememek’’) 51/3

l. et- (‘aklı lâl ét- ‘‘Düşündürmek’’) 51/6

lâle (Far.): Zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisi, lale

l. 23/11

lâle-gün (Far.): Lâle renginde, pembe

l. 60/7

leb (Far.): 1. Dudak

l.+leri 47/6, 52/8

l.+leridin 52/4, 56/7

l.+lerini+(2) 56/6

2. Kenar

l.+ige 34/5, 49/4, 59/7, 64/9

l.+ide 67/4

Leylâ/leylâ (Far.): 1. ‘Leyla ve Mecnun’ mesnevisindeki karakter *krş.*

Leylî

L.+nı 6/10

2. Sevgili

l. 51/5

Leylî (Far.): *bk. Leylâ/leylâ*

L. 46/7

libâs (Ar.): Elbise, giyecek şey

l.+ı 35/12, 53/4

l.-ı şâhâne 55/2

lîkin (< Far. < Ar.): Ancak, lakin

(Arapça *lâkin* kelimesinin Farsçalaşmış şekli)

l. 9/12

M

mâcerâ (Ar.): Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven, macera

m. 65/2

m.+ğa 40/1

Mâçin (?): Doğu Türkistan’ın Hoten bölgesi/şehri

M. (Çin-i Mâçin) 59/5, 65/4, 65/6,

68/1

mâh (Far.): 1. Ay gibi güzel, sevgili

m.+ı 3/11

m.+lar 57/6

m.+nı 64/2

2. Gökteki ay, kamer

m.+ı 38/12

m.+dın 64/3

m.-ı münevver 26/1

m.-ı tâbân 21/5, 47/2, 52/5, 64/5

maḥbûb (Ar.): Sevgili

m. 9/4

m.+ı 5/4, 48/8

mâhî (Far.): Balık

m. 5/1

Maḥmûd (Ar.): Mehveş ile Mahmud anlatısındaki karakter

M.+nı 7/4

maḥrem (Ar.): Gizli, saklı

m. bol- ‘‘Gizli olmak’’ 13/10

maḥrem-beççe (Ar.+Far.): Bir kimse- nin sırlarını bilecek derecede yakınını ve samimi dostu olan kimse,

sırdaş

m.+ler 2/2, 2/3, 7/9, 7/10, 7/12

Mâh-tâb (Far.): İbrahim peygamber

M. 46/5

maḳâm (Ar.): Durulan yer, mekân tutulan yer, makam

m.+dur 59/10

maḳûl (Ar.): Aklın benimseyebileceği, aklın kabul edebileceği, akla uygun nitelikte olan, makul

m. 2/3

mâl (Ar.): Bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü, mal

m. 28/11

m.+ığa 28/10

maşlahat (Ar.): İş, husus, mesele

m. ét- ‘‘İş yapmak, iş bitirmek, iş görmek’’ 42/11

maḳlab (Ar.): İstenilen, talep edilen şey, istek, meram

m.+ı 66/10

maḳlûb (Ar.): İstenilen, aranan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey

m.+ı 30/6

Mecnūn/mecnūn (Ar.): 1. ‘Leyla ve Mecnun’ mesnevisindeki karakter
M. 6/10, 22/6, 46/7

2. Aşk yüzünden akli başından gitmiş, delice sevmiş, kara sevdâya tutulmuş (kimse)
m. bol- “Aşk yüzünden akli başından gitmek, delice sevmek” 43/2, 51/4

medār (Ar.): Dayanak, destek

m.+ı 2/11, 7/6
m.+ım 17/12

medārī (Ar.): Ortada, ortada olan
m. ḳal- “Ortada kalmak, güç bir durumda kalmak” 54/6

meded (Ar.): Yardım, imdat
m. eyle- “Yardım etmek” 63/2

meded-kār (Ar.+Far.): Yardımcı, yardımcı eden
m.+ıñ 48/7
m. ol- “Yardımcı olmak” 48/6

meğer (Far.): Önceden bilinmeyen, farkında olunmayan, sonradan anlaşılan bir durumu bildiren bir söz, meğer
m. 45/1, 58/3

meh-veş (Far.): Yüzü aya benzeyen, ay gibi güzel kadın
m.+niñ 7/4

mekân (Ar.): Bulunulan yer, mekân
m. 3/5, 42/8
m.+a 50/1
m.+dın 4/4, 5/13
m.+ı 9/11, 11/8, 23/10, 23/12, 23/3, 23/4, 23/5, 23/7, 29/11
m.+ı érđi 27/7, 34/2
m.+ım 3/2, 5/6, 5/7

melā’îk (Ar.): Melekler
m.+niñ 5/9, 45/9

melâmet (Ar.): Azarlama, kınama, yerme, ayıplama
m. 4/2

melek (Ar.): Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan yaratıldığına inanılan manevi varlık, melek
m.+dür 64/4

melîke (Ar.): Kadın hükümdar veya hükümdar karısı, kraliçe
m. 54/9

men: Teklik birinci kişiyi gösteren söz, ben
m. 2/2, 8/8, 10/1, 13/3, 14/10, 14/8, 16/8, 18/1, 18/12, 21/5, 21/7, 23/6, 24/5, 25/6, 26/4, 26/8, 26/9, 28/4, 28/5, 29/10, 30/2, 36/10, 36/11, 37/10, 37/3, 37/5, 37/8, 40/11, 40/2, 40/5, 40/6, 41/3, 41/4, 41/5, 44/2, 44/2, 47/11, 48/11, 55/10, 55/8, 55/9, 56/6, 57/8, 58/8, 62/2, 64/3, 65/6, 67/5
m.+a+(maña) 8/8, 12/3, 12/4, 12/8, 13/2, 16/10, 16/12, 16/12, 16/9, 17/1, 17/3, 19/2, 29/10, 30/7, 35/10, 40/3, 40/4, 40/4, 47/4, 55/4, 62/3
m.+de 14/8

m.+din 3/5, 50/4, 58/3, 65/7
m.+i 2/13, 3/9, 4/4, 4/7, 6/1, 10/11, 11/1, 12/9, 15/13, 15/9, 17/2, 22/8, 24/9, 27/2, 30/10, 30/5, 46/1, 53/6, 54/7, 56/7, 56/8, 64/4
m.+ıñ 3/2, 5/7, 8/7, 13/9, 19/10, 19/12, 19/7, 19/8, 19/9, 20/2, 20/9, 21/1, 21/10, 21/3, 21/8, 25/3, 25/4, 25/5, 26/13, 35/4, 41/1, 46/4, 46/6, 49/9, 62/4, 62/6, 63/8

men^c (Ar.): Yasaklama, engelleme, önleme
m. ḳıl- “Yasaklamak, engellemek” 12/9, 24/9

men-menlik: Bencilik
m. ét- “Bencilik etmek” 28/12

menzil (Ar.): Konak yeri, konak, menzil
m.+de 34/1
m.+ıñ 5/5

menzil-gâh (Ar.+Far.): Konak yeri, menzil
m.+ıñ 48/3

mênze-: Benzemek
m.-r 56/2, 56/3

merdân (Far.): Mert insanlar, mertler, yiğitler
m. 37/8, 63/2

merdâne (Far.): Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe
m. 62/10

merhamet (Ar.): Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma, merhamet
m. eyle- “Acımak” 21/6

Mescid-i Akşâ: Kudüs’ün doğusunda Müslümanlarca kutsal kabul edilen ve Müslümanların ilk kiblesi olan mescit, Mescid-i Aksa
M. 48/4

mest (Far.): İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuuru zayıflamış, kendinden geçmiş (kimse), sarhoş
m. 58/5

m. bol- “Kendinden geçmek, sarhoş olmak” 38/2, 55/11, 68/4

mestân I (< Far. mest+ân): Aşk sarhoş-ları, aşktan akli başından gitmiş olanlar
m.+a 35/6

mestân II (< Far. mestâne): Sarhoş olan bir kimseye yakışır tarzda, mest olup kendinden geçmişçesine, sarhoşçasına
m. 47/3

m.+ım 17/13

mestâne (Far.): Sarhoş olan bir kimseye yakışır tarzda, mest olup kendinden geçmişçesine, sarhoşçasına (bk. mestân)
m. 18/5, 22/1, 22/12, 22/4, 52/10, 58/5

m. kı1- “Sarhoş etmek” 11/1

m.+közlük 6/13, 11/2

m.+m 3/8

m. mestâne “Sarhoş sarhoş” 52/6

meşakkat (Ar.): Güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet, meşakkat
m. 51/2

meşgûl (Ar.): Bir işle uğraşan, iş görmekte olan, meşgul

m. bol- “vaktini vermek, uğraşmak, oyalanmak” 29/6, 56/11

metâ (Ar.): Maddî manevî sermaye, varlık, servet
m.+ın bağla- “Servetini bitirmek” 4/10

Mevlevî (Far.): Mevlevîliğe ait, Mevlevîlikle ilgili
M. cāmı “Mevlevîlik şarabı, Mevlevîlik aşkı” 7/5

mey (Far.): Şarap, bade
m. 55/11

meydân (Ar.): Düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan, saha, meydan
m. içre “Görünür durumda, açık, ortada” 68/5

meyl (Ar.): Yönelmek, sevgi, ilgi, alaka göstermek, istek ve arzu duymak
m. bol- “İlgi olmak, alaka gösterilmek” 66/11

mevve (< Far. mīve): Bitkilerde çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişmesiyle oluşan tohumları taşıyan, genellikle yenebilen organ; yemiş, meyve
m. 39/6

m.+leri 53/3

mezâristân (Ar.+Far.): Ölünün gömülü olduğu yer; çukur, kara toprak, kara yer, gömüt, kabir, mezar
m.+ğa 31/5

mihmân (Far.): Konuk
m.+ıñ 66/3

miñnet (Ar.): Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet

m. 20/10, 65/1

m.+dın 28/1, 63/3

m.+im 68/9

m.+ni 60/5, 60/6

m.+niñ 66/1

mihr (Far.): 1. Sevgili, güneş gibi parlak yüzlü
m. 57/6

2. Güneş, güneş ışığı
m.+ıñ 30/3

Mihr-engiz (Far.): Sanüber ve Gülperi hikâyesindeki büyücü kadın

- karakteri
M. 27/7, 27/9, 28/6, 29/5, 29/7,
62/5
M.+ğa 30/8
M.+ni 63/9
M.+niş 29/11, 59/11, 59/7, 63/10
- mihribān** (Far.): Şefkatli, muhabbetli,
güleryüzlü (kimse), dost
m.+ım 18/7, 56/2
m.+lar 13/12
m.+ımğa 65/9
- mināre** (< Ar. menāre): Camilerde
müezzinin ezan okuduğu, sela ver-
diği, şerefesi olan, çoğunlukla taş-
tan, yüksek ve ince yapı şeklinde
olan, minare
m. 35/9, 42/6
- miş tūmen miş:** Onbinlerce, çok sa-
yıda
m. 56/5
- miş:** 1. Bin sayısı
m. 19/12
2. Binlerce
m. 28/11, 60/10, 63/1
- mişāl** (Ar.): Benzer, gibi
m.+i 51/7
- miskīn** (Ar.): Aciz, zavallı (kimse)
m. 15/8
- mişl** (Ar.): Eş, benzer
m.-i Semender 63/8
- moma:** Yaşlı kadın, nine
m. 24/7
- mu I:** En yakında bulunan bir varlığı
veya biraz önce anılan bir şeyi işa-
ret yolu ile belirtmek için kullanı-
lan bir söz, bu
m.+ndın 16/11
m.+nça 15/10, 15/13, 15/9, 20/12
m.+nda 23/6, 23/8, 25/6, 42/10,
52/5, 59/3, 65/5, 65/9
m.+ndın 29/13, 50/9, 54/1
- mu/mü II:** Soru eki
mu 11/13, 12/8, 29/8, 68/3, 68/6,
68/7, 68/10
mü 38/10, 38/11, 38/11, 38/7,
38/7, 38/8, 38/8, 38/9, 39/1, 39/1
- mu III:** Edat, da/de edatı
m. 25/1

- muḥālif** (Ar.): Aykırı, ters, sert
m. (bād-ı m.) 16/3
- muḥtāc** (Ar.): Bir şeye gereksinim du-
yan, muhtaç
m.+ı bol- “(bir şeyin) Gereksinim
duyanı olmak” 4/1, 64/3
m. bol- “Gereksinim duymak”
60/4
- muḥadder** (Ar.): Yazgıda var olan,
yazgı ile ilgili olan, alında yazılı
olan
m. bol- “Alında yazılı olmak, be-
lirlenmiş olmak” 48/7
- mundağ:** Böyle, böylece
m. 10/3, 24/9, 41/2
- mūnis** (Ar.): Alışılan, alışılmış olan
m.+im 17/12
- murād** (Ar.): Dilek, murat
m.+ı 4/2
m.+ığa 28/13
m.+ım 66/8
m.+ımnı 23/9
m.+ını ber- 57/3
- muraşsa^c** (Ar.): İnci, elmas, yâkut vb.
kıymetli taşlarla süslenmiş, mü-
cevherle bezenmiş
m. 7/3, 28/10, 50/10, 64/2
m. kııl- “Mücevherlerle süslemek”
52/1
- muşāhib** (Ar.): Biriyle karşılıklı konu-
şan, sohbet arkadaşı olan kimse
m. 61/9
- Muṣṭafā** (Ar.): Hazret-i Muhammed,
İslam peygamberi
M. 44/1
- mübtelā** (Ar.): Âşık, tutkun
m. 40/3
m. bol- “Âşık olmak” 41/4
- müflis** (Ar.): Parasız pulsuz, beş para-
sız (kimse)
m. 60/4
- mühre** (Far.): Her çeşit yuvarlak, kü-
çük top şeklindeki şey
m.+m 56/8
- mükedder** (Ar.): Kederli, gamlı, üz-
gün, mahzun
m. 58/11

münâcât (Ar.): 1. Konusu Allah'ı övmeye ve O'na yakarma olan manzume, münacat
m. 15/6, 15/7, 25/3, 45/11
2. Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma
m. eyle- "Allah'a yalvarmak"
15/13, 27/3
m. kııl- "Allah'a yalvarmak" 25/2, 45/10

münâdî (Ar.): Çağırana, davet eden kimse, davetçi
m. kııl- "Davet etmek" 8/7

müneccim (Ar.): Gizli, bilinmeyen şeyleri, geleceği bilme iddiasında bulunan kimse, müneccim
m.+ler 9/10
m.+lerni 9/10

münevver (Ar.): Aydınlık, ışıklı, nurlu
m. (mâh-ı m.) 26/1

mürüvvet (Ar.): İyilik ve ihsanda bulunma, cömertlik
m. 44/4
m. eyle- "İyilik ve ihsanda bulunmak" 15/7

müstağrak (Ar.): Batmış, dalmış, içine gömülmüş, gark olmuş
m. (m.-ı rûy-ı temâşâ) 28/5

Müslümân (Ar.): İslam dinine inanan kimse, Müslüman
M. 41/4

müşkil (Ar.): Zor, güç, çetin
m.+dür 22/3

Müşterî (Ar.): Yüzünün güzelliği Erendiz (Müşterî/Jüpiter) gezegenine benzeyen sevgili
M. 28/4

müyesser (Ar.): Nasip olan
m. 3/13
m. bol- "Nasip olmak, erişmek"
11/11
m. ét- "Nasip etmek, erişirmek"
23/9, 64/2

N

nâ-be-kâr (Far.): İşe yaramaz, haylaz, hayırsız
n. 24/9

nâgâh (Far.): Ansızın, birdenbire
n. 15/3, 24/2, 34/4, 39/2, 43/7, 44/7, 58/1, 58/5, 58/7, 62/1

nâgehân (Far.): Birdenbire, ansızın
n. 43/9

nâ-h"âb (Far.): Uykusuz
n. 9/4

na'î (Ar.): Adım
n.+im 62/7

nâl I (Far.): Kamış, özellikle şeker kamışı
n.+ı 51/7

nâl II (< Far. nāliden): Ağıt, inleme
n.+im 63/8

nālân (Far.): İnleyen
n. ("âşık-ı n.) 46/7

nâle (Far.): İnleme, inilti (bk. nâl II)
n. kııl- "İnlemek" 9/8
n.+m 40/10
n.+mni 40/4

nâleş (Far.): İnleme, inilti, feryat (bk. nâliş)
n.+imdin 16/1

nâliş (Far.): İnleme, inilti, feryat
n.+i 38/7

nâme (Far.): Mektup
n.+ni 65/8, 66/4

nâ-penâh (Far.): Koruyucusu olmayan, hamisi olmayan
n. eyle- "Koruyucusuz bırakmak"
61/3

nâşîb (Ar.): Kısmet, nasip
n.+im 25/6

nâ-şâd (Far.): Üzüntülü, gamlı, kederli, mahzun
n. 6/13, 16/13, 60/9

nâz (Far.): Edalı tavır, cilve, naz
n. 65/2
n.+ları 36/1

nâzar (Ar.): Bakış, bakma, göz atma, nazar
n.+ım 47/8

nâzır (Ar.): Bakan, nazar eden
n. ol- "Bakmak" 67/1

nâzîk (< Far. nâzük): 1. Hareketleri sebebiyle ince, zarif, ölçülü, nazik
krş. **nâzük I**
n. 60/1

2. İnce, zarif ve güzel vücutlu *krş.*
nāzūk 2
 n.+dür 18/4
- nāzil** (Ar.): Yukarıdan aşağıya inen,
 nüzul eden
 n. bol- “İnmek, nüzul etmek”
 66/10
 n.+dür 22/4
- nāzūk** (Far.): 1. *bk. nāzik 1*
 n. 4/12, 5/4
 2. *bk. nāzik 2*
 n. 36/10
- ne:** 1. Hangi şey, ne
 n. bol- 9/1, 9/5, 9/6, 17/11, 17/12,
 17/13, 17/13, 19/3
 n. 30/13, 31/11, 31/12, 38/7,
 46/11, 58/4
 n.+ler 60/11
 n.+ge 36/3
 2. Hangi
 n. 2/12, 13/6, 27/9, 30/13, 46/10
 3. Nasıl
 n. 8/6
 n. eyle- 14/8, 14/11, 29/3, 34/12,
 34/13, 34/7, 34/8, 35/2, 36/10,
 40/11, 40/2, 40/5, 40/8, 41/2, 41/4,
 54/3, 54/4, 54/7, 54/8, 62/2
 4. Neden
 n.+dür 37/6
 5. Şaşma veya abartı bildiren bir
 söz
 n. 22/3, 42/3
 n.+ler 44/5
 6. Sayısız, kaç
 n.+ler (n. kez “Sayısız kere”)
 34/10
- nebāt** (Ar.): Bitki
 n.+dur 52/9
- neçe:** Nice; ne kadar
 n. 5/4, 9/3, 20/11, 27/11, 28/13,
 29/6, 36/1, 43/7, 43/8, 47/2, 48/11,
 48/3, 51/1, 55/11, 58/9, 59/6, 62/4,
 62/11, 63/5
 n.+ni 28/13, 61/4, 61/5, 61/8
 n.+ge 61/4, 61/5
- neçen** (< T.+Far. ne+çend): *bk. ne
 çend*
 n. 55/1

- ne çend** (T.+Far.): Ne kadar, ne dere-
 cede *krş. neçen*
 n. 7/2, 7/9, 8/9, 15/1, 15/3, 17/7,
 25/2, 25/9, 29/1, 38/1, 38/3, 65/11,
 66/2, 67/9
- neçük:** Niçin, nasıl
 n. 24/5, 59/10, 63/5
 n.+dür 18/12, 18/5, 18/7
- nēfes** (Ar.): Soluk, nefes
 n. 39/11, 41/1
- neme:** Nasıl
 n. 65/7, 67/5
 n. bol- “Nasıl olmak” 7/11, 14/3,
 26/8
- nemege:** Niçin
 n. 24/9
- nergis** (Far.): Bir çenekliler sınıfının
 nergisgiller familyasından, lâle
 gibi soğanla üretilen, beyaz veya
 sarı çiçekli, soğanı zehirli süs bit-
 kisi, nergiz
 n.+dür 5/3
- neşter** (< Far. nişter): Cerrahide
 kesme işlemlerinde kullanılan bı-
 çak, neşter
 n.+i 18/9
- nev^c** (Ar.): Cins, tür
 n. 22/13
- nevāziş** (Far.): Okşama, gönül alma,
 iltifat etme
 n. kı1- “Gönül almak” 55/1
- nev-bahār** (Far.): İlkbahar
 n. 41/1
- nev-civān** (Far.): Delikanlı, genç
 n.+ım 17/11
 n.+lar 13/9, 68/5
- nigāh-dār** (Far.): Gözcü, koruyucu,
 hami
 n.+ıı 48/9
- nigār** (Far.): Resim gibi güzel sevgili
krş. nigāre
 n.+ım 26/10, 56/10, 56/2, 56/3,
 56/5, 56/8
- nigāre** (< Far. nigār): *bk. nigār*
 n.+ni 56/1
- ni^cmet** (Ar.): Lütuf eseri olan iyilik,
 ihsan, bağış
 n. 65/2

nişân (Far.): İşaret, belirti, iz, alamet

krş. **nişâne**

n. 42/7, 55/7

n. izle- "İz aramak" 20/8, 55/6

nişâne (< Far. nişân): *bk.* **nişân**

n. ber- "Alamet göstermek" 11/3

nūr (Ar.): Gözle görülen aydınlık,

ışık, ziya *krş.* **nūre**

n.-ı dîdem "Sevgi anlatan bir ses-
lenme sözü" 14/8

nūre (< Ar. nūr): *bk.* **nūr**

n. dîdem "Sevgi anlatan bir ses-
lenme sözü, gözümün nuru"

17/12, 17/13

nūş (Far.): İçme, içiş

n. bol- "İçilmek" 56/11

O

o: Uzakta olan, hakkında konuşulan
kimse veya şeyi belirten bir söz, o

(işaret sıfatı) *krş.* **ol II**

o. 25/12, 46/9

oğul: Erkek evlat, oğul

o.+amnı 8/7, 9/13

o.+am 12/10

o.+ı 5/9, 6/8, 51/9, 58/11, 60/11,
61/1

o.+ı-men 27/4

o.+ın 46/5

o.+ıñız 9/11

oñşa-: İki kişi veya nesne arasında bir-
birini andıracak kadar ortak nite-
likler bulunmak, benzemek

o.-m-dur 64/6

o.-r 52/5

o.-ydur 9/9, 26/2, 35/8, 35/9, 36/3,
36/6, 53/4, 53/5, 53/7

oñşa: Nitelik, görünüş ve yapı bakı-
mından bir başkasına benzeyen
veya ona eş olan; benzeri, benzeş,
emsal

o. 2/6, 56/2, 64/5

oñşat-: Bir şeyde başka şeye benzeyen
yönler bulmak, benzetmek

o.-ttım 53/1

oķ: Yayla atılan, ucunda sivri bir de-
mir bulunan ince ve kısa çubuk,
ok

o.+larığa 19/9

oķu-: 1. Şarkı, türkü vb.ni sesli olarak
nağme ile söylemek

o.-ğandın (beytni oķu- "Şiiri oku-
mak") 6/1, 12/9, 16/2, 17/4, 20/11,
28/6

o.-dı (beytni oķu- "Şiiri okumak")
6/4, 11/5, 12/5, 13/12, 13/8, 14/6,
16/8, 17/10, 21/13, 27/10, 29/13

2. Sesli olarak söylemek

o.-p (ism-i a^czamını oķu- "İsm-i
azam duasını okumak") 24/8, 27/8

3. Yazılmış bir metnin iletmek is-
tediği şeyleri öğrenmek

o.-p (haş oķu- "Mektup okumak")
66/6

4. Yardımcı fiil, etmek, yapmak

o.-p (cenāzesini oķu- "Cenaze na-
mazını kılmak") 20/3

o.-p (şükri-i vuzū⁹ oķu- "Abdest
almak") 59/8

ol I: Kişi zamiri Teklik üçüncü kişiyi
gösteren bir söz, o

o. 47/4

anda 25/10

andın 2/1, 2/3, 3/5, 6/3, 8/9, 9/7,

10/1, 10/8, 11/10, 11/5, 12/5,

13/12, 13/4, 15/5, 16/6, 17/6,

21/11, 21/12, 23/1, 24/13, 55/2,

62/7, 25/9, 26/7, 30/8, 31/6, 35/3,

37/11, 38/3, 39/8, 42/9, 44/6, 45/5,

47/9, 48/9, 49/10, 49/2, 50/7,

62/10, 63/9, 68/11

anı 8/8, 47/2, 66/5

anıñ 10/1, 10/11, 11/7, 12/8,

28/12, 31/8, 47/2

aña 2/6, 11/8, 49/5

ol II: Uzakta olan, hakkında konuşu-
lan kimse veya şeyi belirten bir
söz, o *bk.* **o**

o. 4/4, 5/13, 6/13, 6/13, 6/4, 9/11,

9/12, 9/3, 10/2, 11/7, 15/4, 16/5,

17/1, 17/3, 17/5, 22/1, 22/10,

22/11, 22/13, 22/2, 22/3, 22/5,

22/7, 24/1, 24/10, 24/7, 25/11,

26/1, 26/4, 26/6, 27/6, 41/9, 44/1,

44/8, 45/6, 46/10, 46/5, 47/10,

47/9, 50/4, 52/2, 59/6, 61/9, 62/7,

65/2, 66/6

- ol-**: 1. Bir kişiyle ilgili bulunmak, mensup olmak
o.-a+(hizmetinde ol-) 48/7
2. Bir ad veya sıfatın belirttiği durumu almak
o.-dı+(nâzır ol-) 67/1
o.-sun+(bend ol-) 57/11, 57/4
o.-sun+(ber-çarâr ol-) 48/3
o.-sun+(kand ol-) 57/6
o.-sun+(kemend ol-) 57/3
o.-sun+(meded-kâr ol-) 48/6
o.-sun+(peyend ol-) 57/9
o.-sun+(şeker ol-) 57/6
o.-sun+(şeydâ ol-) 57/8
o.-sun+(zâr ol-) 48/10
o.-sun+(meded-kârîş ol-) 48/8
o.-sun+(i^ctibâr ol) 49/2
- olar**: O kişi zamirinin çokluk biçimi, onlar
o. 39/3, 48/5
o.+dın 38/5, 49/6, 51/2
o.+nıñ 39/4
- oltur-**: Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek, oturmak
o.-miş 64/1
o.-up 17/9, 45/5, 58/1
o.-updur 25/13, 31/8, 34/4, 39/3
- on dört**: On dört sayısı
o. 2/5
- orda**: Kale, saray
o. 36/3
- orta**: Ne uzun ne kısa, orta
o.+(o. boyılı) 31/2
- orun**: Yer, mekân
o.+ıdın 8/11
- Osmân (Ar.)**: İslam dininin 3. halifesi, Hazret-i Osman
O. 48/7
- oşat-**: Kırnak, parçalamak
o.-ıp 38/3
- ot**: 1. Ateş; aşk, ayrılık, hasret, azap, hiddet, öfke vb. duyguların yakıcı etkisi
o.+ı 40/7
o.+ıda 34/6
o.+ına 20/4, 66/3

o.+ını 13/2, 23/6

o.+lar 43/5

o.+larını 20/1

2. Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık; od

o.+large 22/10

otra: Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer, orta
o.+sıda 24/1, 31/7

otun: Şiir okuyan kadın, gazel okuyan kadın
o. kııl- “Gazel okumak, şiir okumak” 37/11

oynat-: Oynamasını sağlamak, oynamak
o.-ıp (civvelerni oynat- “Edalı davranmak, kırtmak”) 2/9

Ö

öç-: Silinmek, yok olmak

ö.-megen 20/5

öl-: Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek, ölmek
ö.-gen 19/11, 19/13, 19/7, 19/7, 19/9, 20/2

ö.-genini 19/6

ö.-günçe 5/12, 55/10

ö.-mesem 43/4

ö.-mesün 42/7

ö.-üp 12/3

öltür-: Bir canlının hayatına son vermek, öldürmek

ö.-diler 28/7

ö.-dün 44/11

ö.-me 4/12

ö.-mekge 36/11

ö.-seler 67/6

ö.-ünler 36/8

ö.-üp 28/8, 42/9

Ömer (Ar.): İslam dininin 2. Halifesi, Hazret-i Ömer
Ö. 48/7

ömr (Ar.): Yaşam, hayat, ömür *krş.*

Ö. ömre

Ö. ö. 31/4

Ö. ö.+üm 37/7

Ö. ö.-i zâyî 43/1

°ömre (< Ar. °ömr): *bk. °ömr*

°ö.+si 4/1

Örge: Süreyya yıldızı, Ülker, Pervin

Ö.+ge 30/3

örte-: Yakmak, güçlü sevgi uyandırmak

ö.-r 18/9, 53/5, 53/6

ö.-p 36/4

örtel-: Çok sevmek, büyük bir aşk ile sevmek

ö.-gen 20/1

örten-: Çok sevmek, büyük bir aşk ile sevmek

ö.-ip 22/5, 34/7, 40/10, 40/7

öt-: 1. Bulunduğu yeri veya konumu değiştirmek

ö.-ti (dünyâdın öt- “Ölmek”) 6/13

2. Olmak, vuku bulmak, cereyan etmek

ö.-ken 10/5, 10/8, 60/6

3. Zaman tükenmek

ö.-er 18/9

4. Tükenmek, bitmek; sona ermek

ö.-ti 29/1

ö.-mes 34/11

ö.-üp 37/7, 62/7

5. Bir yerden başka bir yere gitmek

ö.-mesem 43/2

6. Ömür yaşamak

ö.-mesem 43/6

ö.-tüm 45/1

ö.-tiler 46/7, 51/2, 60/9

öz: İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, kendi

ö. 42/8, 66/7

ö.+i 57/11, 57/4

ö.+ige 34/1

ö.+ini 53/10

ö.+iniñ 16/7, 27/10

ö.+ümni 63/4

ö.+üñ 26/5

özlük: Yalnızlık

ö.+ümdin 51/4

P

pâdişâh (Far.): Büyük hükümdar, taht sahibi, padişah

p. 9/10, 9/13, 9/8, 9/9, 10/8, 14/4

p.+ı 3/10, 34/3

p.+ı-dur-men 3/2

p.+ım 18/1

p.+ınıñ 3/1, 9/12

p.+ınıñ 8/9

p.-ı+(pâdişâh-ı °âlem) 8/1

pâdişâh-zâde (Far.): Hükümdar ailesinden olan erkeklere verilen ünvan, padişah oğlu

p. 11/12

p. bol- “Hükümdar ailesinden olmak, padişahın oğlu olmak” 10/4

pâre (Far.): 1. Tane

p. 35/10

2. Parça

p. eyle- “Parçalamak” 15/10

pâre kııl- “Parça parça etmek” 16/3

peder (Far.): Baba

p.-i 12/2

penâh (Far.): Sığınacak yer

p.+ım 17/11, 25/3

pend (Far.): Öğüt, nasihat

p.+im 14/12

per (Far.): Kanat

p.+din 53/1

perde (Far.): Görüşü, ışığı engellemek, bir şeyi gizlemek için pence-reye veya bir açıklığın önüne gerilen örtü, perde

p.+ni 52/3

perî (Far.): Tabiat üstü bir güce sahip bulunduğu inanılan cin taifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim, peri *krş.* **perü**

p. 3/7, 9/12, 10/12, 52/5

p.+dür 5/6, 47/5

p.+ge 9/11

p.+ler 5/12, 28/4, 53/11

p.+lerniñ 3/1, 3/10, 9/12

p.+ni 35/1

p.+niñ 5/2, 9/11, 9/9, 51/7

p. bol- “Peri olmak” 56/6

perişân (Far.): Acınacak durumda ve zavallı olan, perişan

p. 26/11

p. bol- “Acınacak duruma gelmek” 30/10, 40/6

- p. eyle- “Acınacak duruma getirmek” 30/6
 p.+ıı 65/10
 p. kı- “Acınacak duruma getirmek” 46/2
- perī-zād** (Far.): Periden doğmuş; peri gibi güzel (kadın)
 p. 26/11, 52/2, 55/5
 p.+ımğa 16/2
 p.+lar 51/2
 p.+nıı 11/7, 29/10, 66/4
- perü** (< Far. perī): bk. **perī**
 p. 68/5
- pervāne** (Far.): Geceleri ışık etrafında dönerek uçan küçük kelebek
 p. 20/5
- pervāz** (Far.): Uçma, uçuş
 p. ét- “Uçmak” 30/7, 50/4
 p. kı- “Uçmak” 10/13, 48/1
- perver** (Far.): Koruyucu, hamî
 p.+i 48/5
- peşimān** (Far.): Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu gö-rerek üzülen, pişman
 p. eyle- “Pişman olmasını sağla-mak” 14/11
- peydā** (Far.): Açıkta ve meydanda olan, aşikâr
 p. bol- “Çıkmak, ortaya çıkmak, oluşmak” 45/6
- peyend** (< Far. peyvend): Ulaşma, erişme (bk. peyvend)
 p. ol- “Akmak (gözyaşı)” 57/9
- peygamber** (Far.): Allah’ın, buyruklarını insanlara iletmek için elçi olarak görevlendirdiği kimse; elçi, yalvaç, yalavaç, peygamber
 p. (İdrīs p.) 48/6
 p.+ğa 15/11
- peymān** (Far.): Ant, yemin
 p. eyle- “Yemin etmek” 30/3
- peymāne** (Far.): İçki kadehi, şarap ka-dehi
 p.+m 34/7
- peyvend** (Far.): Bağ, ilgi, münasebet
 p.+i 2/11
- pinhān** (Far.): Gizli
 p. 62/6

- p.+ım 5/7
 p. eyle- “Saklamak, gizlemek”
 29/14, 61/8
 p. kı- “Saklamak, gizlemek”
 53/10

pīr (Far.): Bir konuda baş durumunda olan, önder denmeye layık, tecrü-beli ve üstat kimse, pîr
 p.+i 37/8
 p.+im 63/2

piste-dehān (Far.): Fıstık ağzılı
 p. 21/4

pīşān (< Far. pīşān “En ön”): Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü, alın
 p.+ım (pīşānım şürî “Alnımın ya-zısı” 62/2
 p.+ıma 37/4

piyāde (Far.): Yaya
 p. kı- “İstediği şeyi yapamaz du-ruma gelmek” 25/5

püşt (Far.): 1. Arka, yardımcı
 p. 17/11
 2. Arka, sırt
 p.+i (püşt-i māhī “Yeri taşıdığına inanılan balık”) 31/10

pütü-: Yazı ile bildirmek, haber ver-mek, yazmak
 p.-p (nāme pütü- “Mektup yaz-mak”) 66/4

R

rahm (Ar.): Merhamet, acıma
 r.+ı 39/7

r. ét- “Merhamet etmek” 40/3,
 22/3

r. eyle- “Merhamet etmek” 6/11,
 12/6, 15/11, 37/2, 37/9, 46/1, 56/8

r. kı- “Merhamet etmek” 41/3

Rahmān (Ar.): Merhamet eden anla-mında Allah’ın isimlerinden söz, Rahman
 R. 17/2, 45/11, 46/8

raķīb (Ar.): Aynı sevgiliye gönül ve-renlerden her biri, rakip
 r.+ler 34/9, 42/7
 r.+leriı 57/11
 r.+leriıde 55/9

raⁿā (Ar.): 1. Güzel sevgili

r. 2/7, 26/8, 29/8

2. Hoş, latif, ince

r.+sı 53/5

r.+ya 64/6

rāst (Far.): Doğru, gerçek

r.+m ayt- “Doğrusunu söylemek”

5/5, 5/10

rāy (< Far. < Ar. re³y): Fikir, görüş,

düşünce

r.+ımı 9/6

rāzī (Ar.): Uygun bulan, benimseyen,

isteyen, kabul eden, razı

r. bol- “Uygun bulmak, kabul etmek, benimsemek” 13/3

refīk (Ar.): Arkadaş, yol arkadaşı, yol-

daş

r.+im 17/12

rehā (Far.): Kurtulma, kurtuluş

r. 41/4

r. eyle- “Kurtarmak” 63/3

renc (Far.): Zahmet, eziyet, ıztırap

r. 60/5

r. ile zaḥmet ber- “Sıkıntı vermek”

61/4

r. ü miḥnet ber- “Sıkıntı vermek”

65/1

reng (Far.): Cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu du-

yum, renk

r.-i rüy “Yüz rengi, beniz” 30/13

revā (Far.): Uygun

r. bol- “Uygun, yaraşır olmak”

61/2

revān (Far.): Giden, yürüyen *krş.*

revāne

r. bol- “Yola koyulmak, gitmek”

12/13, 14/4, 15/3, 17/7, 21/11,

26/4, 50/11, 50/8, 59/6, 64/9

r.+ım (rūḥ-ı revān “Güzel, sev-

gili”) 18/7

r. revān (revān revān “akıp

gitme”) 16/6

revane (< Far. revān): *bk.* **revān**

r. bol- “Yola koyulmak, gitmek”

50/10, 67/3

Rıḍvān (Ar.): Cennetin kapıcısı olan

melek

R. 64/4

rızā (< Ar. rāzī): Kabul eden, uygun

bulup benimseyen, razı

r. bol- “Razı olmak” 50/3

riyāzet (Ar.): Az yiyip içme, az

uyuma, çok ibadet etme, nefsin ar-

zuladığı şeylerin aksini yapma su-

retiyle nefsi terbiye etme

r. tart- “Sıkıntı çekmek” 12/2

rūde-pāy (Far.): Ahtapot şeklinde her

kolun sonunda bir başı olan ma-

salsı yaratık

r.+a 62/7

r.+ğa 39/9, 40/11, 40/2, 40/5, 40/8,

41/3, 41/5

r.+lar 41/10, 41/11, 62/9

r.+lar  r-di 39/3

r.+larını 42/9

rūḥ (Ar.): Can

r.+ım 10/13

r.-ı revān 18/7

ruḥsār (Far.): Yanak, yüz

r.+ı 27/12

ruḥşat (Ar.): İzin, müsaade

r. 12/12

r. ber- “İzin vermek” 12/13, 12/4,

12/5, 29/10, 49/10

rū-māl (Far.): Mendil, yüzü silen şey

r. 19/1

rū-siyāh (Far.): Yüzü kara, ayıplı

r.+dur 57/10

rūşen (Far.): Parlak, aydın, aydınlık

r. +ı 7/6, 31/2

r. bol- “Aydınlık olmak” 68/6

rūy (Far.): Yüz, çehre

r.+uḡ (reng-i r.) 30/13

r.-ı (müstagraḡ-ı r.-ı temāşā) 28/6

S/Ş

sā^cat (Ar.): Vakit, zaman, saat

s. 2/2, 42/2

şabā (Ar.): Sabaha doğru kuzeydoğ-

dan hafif hafif esen serin, hoş, la-

tif bahar rüzgârı, tan yeli

ş. (bād-ı ş.) 21/12, 21/13, 22/10,

22/7

saç: Baş derisini kaplayan kıllar, saç
s. 35/8

saç-: Bir şeyi ortalığa dağıtmak; dök-
mek, saçmak
s.-gen 68/5
s.-ıp ér-di 24/12, 24/8

saçıl-: Saçma işi yapılmak, saçılmak
s.-may 19/12

şadağa (Ar.): Karşılık beklemeden ih-
tiyaç sahiplerine, fakirlere verilen
para, mal vb., sadaka
ş. bol- “Sadaka yerine geçmek”
55/5

şad-çendān (Far.): Yüzlerce
ş. 9/7, 25/10

şafā (Ar.): Eğlence, zevk, neşe
ş. (zevk u şafā eyle- “Eğlenmek”)
62/4

şafha (Ar.): Bir şeyin düz yüzü, görü-
len düz yüzeyi, safha
ş.+sı 9/2

sağ: Canlı, diri, sağ
s. 34/10

şāhib (Ar.): Bahsedilen şey kendi-
sinde bulunan, o vasfa haiz olan
kimse, sahip
ş.-i cemāl “Güzellik sahibi” 11/13,
11/9

sākī (Ar.): İçki meclisinde içki dağı-
tan, kadehlere içki koyan kimse
s.+niğ 68/3

sal: Birçok kalın direk yan yana bağla-
narak yapılan, düz ve korkuluksuz
deniz veya ırmak taşıtı, sal
s.+ı 43/8

sal-: 1. Yollamak, göndermek, salmak
s.-dın+(zindāna sal-) 4/7
s.-sa+(cüdālīk derdini sal-) 12/12
s.-ıpdur+(ışık otını sal-) 13/2
s.-masun+(ışık otını sal-) 13/3
s.-ıp 20/1, 25/8, 30/3, 38/1
s.-dı 27/2, 54/4, 64/4, 65/3
s.-dı+(başım sal-) 37/1
s.-dı+(başımğa sal-) 47/4
s.-dı+(başımğa sal-) 35/1
s.-dı+(baş sal-) 34/11
s.-dı+(hicrān sal-) 62/1
s.-dım+(belāge sal-) 63/4

s.-ıp+(tūfanlar sal-) 63/6
2. (Yardımcı fiil) Vermek

s.-+(kulağ sal-) 18/2
s.-ğıl+(kulağ sal-) 9/5
s.-dı+(dem sal-) 26/6
s.-ar+(sāye sal-) 56/3

3. Düzenlemek, hazırlamak
s.-ıpdur+(cāyın sal-) 42/2

saldur-: Fal için kâğıt vb. çektiirmek
s.-dı (kür^ca saldur “Fal için kura
çektiirmek” 9/10

salığlık: Koyulmuş, bırakılmış
s. 49/8

san: Sayı, sayı olarak çokluk
s.+ığa 28/11

sansız: Sayısız, sayılamayacak kadar
çok
s. 27/2, 39/11, 63/7

şanüber I (< Far.): Çam fıstığı ağacı
ş. dök 13/10

Şanüber II (Far.): Sanüber ile Gülperi
hikâyesinin kahramanı

Ş. 2/10, 2/2, 2/3, 2/5, 2/6, 3/4, 3/6,
5/13, 5/9, 6/3, 7/10, 7/12, 7/7, 8/2,
8/4, 9/7, 10/3, 10/6, 10/8, 11/4,
12/1, 12/13, 13/1, 13/12, 13/5,
13/6, 14/2, 15/1, 15/13, 15/5,
16/5, 16/6, 17/6, 17/9, 19/1, 19/5,
20/1, 20/13, 20/8, 21/9, 23/1,
23/11, 24/13, 24/2, 24/5, 24/8,
24/9, 25/12, 25/9, 27/10, 27/4,
27/8, 28/7, 28/7, 29/4, 29/6, 29/7,
29/8, 31/1, 31/12, 31/6, 31/9,
34/5, 35/5, 36/4, 36/8, 38/12,
38/12, 38/2, 38/5, 39/4, 39/8,
41/5, 41/7, 41/9, 42/7, 43/4, 44/5,
45/10, 45/7, 46/11, 46/8, 47/7,
48/1, 48/11, 49/5, 50/5, 50/7, 50/7,
51/10, 52/3, 53/10, 54/1, 54/10,
54/7, 56/1, 58/11, 58/4, 59/11,
59/3, 59/8, 59/9, 63/11, 63/9, 64/9,
65/2, 65/4, 67/10, 67/11, 67/4,
67/8, 68/8

Ş.+din 46/10, 67/4

Ş.+dür 22/13, 57/10

Ş.+ge 10/2, 10/6, 35/3, 45/9

Ş.+ni 8/11, 17/2, 17/5, 31/9,

37/11, 41/4, 47/11, 49/2, 49/4

Ş.+niç 2/9, 8/12, 21/12, 21/12,
25/8, 28/5, 37/8, 39/7, 51/3, 53/8,
54/11, 55/2, 56/8, 57/1, 58/1, 63/7

sarây (Far.): Hükümdarların oturduğu büyük yapı, saray
s.+lardın 39/10

sarğar-: Sararmak
s.-ıp 19/8, 28/2

sarı: -e doğru
s. 64/8

sāye (Far.): Gölge
s. sal- “Gölge yapmak, gölgelemek” 56/3

sayraş-: (Kuşlar) ötüşmek
s.-ıp 38/5

sebeb (Ar.): Bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey; neden, sebep
s.+din 27/9, 30/13, 46/10

seher (Ar.): Sabahın güneş doğmadan önceki zamanı veya şafak sökmek üzere olan zaman, seher vakti
s. 15/6, 21/11
s.+de 30/10

selām (Ar.): Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma; esenleme, selam
s.+ım 49/9
s.+ımnı 21/1, 21/10, 21/3, 21/8, 22/1, 22/11, 22/13, 22/2, 22/5, 22/7

selāmet (Ar.): 1. Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik
s. 16/11
2. Mutlu bir olay veya durumdan, yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu bildirme, şükür
s. 61/10

semāvāt (Ar.): Gökler, gök katları
s. (arʔ u s.) 16/1

Semender (Far.): Ateşte yanmadığına hatta ateşi söndürdüğüne inanılan efsanevi hayvan
S. 22/9, 63/8

sên: *bk. sen*
s.+sên 18/7

sen: Teklik ikinci kişiyi gösteren söz
krş. sên
s. 5/4, 18/1, 18/3, 24/5, 30/1, 50/2, 59/3
s.+a+(saña) 14/9, 18/5, 19/2, 31/1, 41/11, 42/1, 42/3, 42/5, 42/7, 42/8, 43/10, 43/10, 45/4, 47/11, 48/10, 48/3, 48/5, 49/1, 49/1, 55/10, 55/4, 55/5, 55/7, 55/8, 56/9, 57/10, 57/8, 58/8, 60/6, 63/7
s.+din 44/10, 44/11, 44/4, 45/2, 45/4, 50/3
s.+i 4/8, 14/10, 14/13, 18/11, 49/8, 62/11
s.+iç 26/4, 35/11, 35/7, 35/8, 36/1, 36/3, 36/6, 48/8, 57/2, 61/6
s.+sen 25/3, 28/5, 29/14, 30/4, 30/6, 31/1, 55/7

ser (Far.): Baş, kafa
s.+im (tâc-ı s.) 18/7
s.-i (s.-i havz-ı kevşer) 34/1

ser-âzâr (Far.): İsteddiği şekilde hareket eden, hür, serbest
s.+ım 67/1

ser-gerdân (Far.): Başı dönen, ne yapacağını bilmeyen, şaşkın
s. 17/2, 37/10, 60/11

sergeşte-penâh (Far.): Ne yapacağını bilmeyenlerin koruyucusu
s.+ım 27/6

serv (Far.): Boyu, endamı bir serviyi andıran sevgili
s.-i hırāmān “Servi gibi salınan, naz ve edâ ile salınarak yürüyen sevgili” 22/2, 56/3, 53/6, 58/8, 64/5

server (Far.): Bir topluluğun en ileri geleni, başkan
s.+i 28/4

sêv-: Birine sevgiyle bağlanmak; gönül vermek, sevmek *krş. süy-*
s.-er 29/14, 55/4

sevdâ (Ar.): Güçlü sevgi, güçlü aşk, seveda
s.+ğa 51/5
s.+lar 27/11, 37/1, 54/4

Şeyfü'l-mülk (Ar.): (Devletin kılıcı)

Hikâyenin kahramanı Sanûber
Ş. 7/1

seylâne (Ar.+Far.): Sel gibi

s. seylâne “Sular seller gibi” 6/11,
6/6, 6/9, 7/1, 7/3, 7/6

seyle (< Ar. seyr): *bk. seyr*

s.+si 8/2

seyr (Ar.): Eğlence, oyalanma, keyifli

gezinti *krş. seyle, seyre*

s. kııl- “Eğlenmek” 39/1

s. ü temâşâ kııl- “Eğlenerek gezin-
mek” 2/1

seyre (< Ar. seyr): *bk. seyr*

s. kııl- “Eğlenmek” 59/9

şidk (Ar.): Doğruluk, gerçeklik

ş. 63/1

sıkım: Avucun sıkıldığında alabildiği

miktar

s. 24/11, 24/7

sın-: Kırılmak, parçalanmak

s.-dı 21/9

sırma: Altın yaldızlı veya yaldızsız

ince gümüş telden yapılmış veya
bu tel gibi olan, sırma

s.+dur 57/4

sırr (Ar.): Varlığı veya bazı yönleri

açığa vurulmak istenmeyen, gizli
kalan, gizli tutulan şey, sır

s.+ım 5/7

sîb (Far.): Elma

s.-i zenaḥdân “Elmaya benzeyen
güzel çene” 53/4

sil-: Bir şeyin ıslaklığını gidererek

kuru duruma getirmek

s.+(közüm yaşım sil-) 19/1

sîm-âb (Far.): Cıva, gümüş renginde

bir element

s.+dın 18/4

Sîmurğ (Far.): Kaf dağında bulundu-

ğuna inanılan, ismi olup cismi ol-
mayan efsanevî kuş, Anka kuşu

S. 47/10, 48/1, 48/2, 49/11, 49/2

S. è- 47/10

S.+ğa 49/10

sîne (Far.): Göğüs, sine

s.+lerim 27/5

s.+rıznı 10/3

s.+sige ¾

s.+si 46/6

s.+sin 19/10

s.+sini 7/10, 7/7, 8/12, 8/4, 11/4

sitem (Far.): Bir kimseye, yaptığı bir

hareketin veya söylediği sözün

üzüntü, alınganlık, kırgınlık vb.

duygular uyandırdığını öfkelen-
meden belirtme, sitem

s. eyle- “Bir kimseye üzüldüğünü,

kırıldığını öfkelenmeden belirt-
mek” 64/3

siyâh (Far.): Kara, ak ve beyaz karşıtı,

siyah

s. 57/2

siyâh-çeşm (Far.): Kara gözlü sevgili

s. 22/12

siz: Çokluk ikinci kişi zamiri, siz

s. 2/11, 8/3, 10/4, 13/3, 13/6, 13/6

s.+din 14/1

s.+ğa 69/1

s.+lerdin 13/3

s.+ni 12/10

s.+niñ 10/3, 29/8

şoḥbet (Ar.): İki veya daha fazla kişi

arasında dostça, arkadaşça yapılan
konuşma; hasbihâl, sohbet

ş. 59/1

sol-: Tazeliğini, diriliğini veya parlak-

lığını yitirmek, solmak

s.-up 30/2

s.-dı 34/7

sol: Sağ karşıtı, sol

s.+ları (sağ solları dolan- “Etrafi
dolanmak, bakınmak”) 34/10

soḡ: Daha ileri bir zamanda; bilahare,

önce karşıtı, sonra

s. 30/8, 31/3, 31/6, 35/3, 36/7,

37/11, 41/5, 42/9, 44/6, 46/9, 50/7,

54/9, 59/2, 64/7, 65/4, 66/4, 67/2,

68/11

sor- I: *bk. sora-*

s.-ğan 68/3

s.-sa 65/7

s.-saḡ 2/13, 3/10, 3/9, 4/4, 5/2

sor- II: Emmek, soḡurmak

s.-madım 54/5

sora-: Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek; sual etmek *krş.* **sor-**, **suru-**
s.-dı 26/7, 46/10
s.-p 38/5
s.-sağ 8/5

sorağınla-: *bk.* **sorağla-**
s.-yın 20/7

sorağla-: Soruşturmak, öğrenilmek istenilen şeyi birçok kişiye sormak *krş.* **sorağınla-**
s.-p 4/8, 23/6, 62/11

suru-: *bk.* **sora-**
s.-ğıl 3/6

sön-: Yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz olmak, sönmek
s.-di 68/6

söndür-: Rengini yitirmesine sebep olmak, rengini soldurmak, söndürmek
s.-me 4/12

söz: Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi; lakırdı, kelim, laf, söz
s. 10/6, 10/9, 19/6, 21/2, 23/3, 25/3, 26/7, 26/9, 28/8, 30/9, 34/6, 35/4, 35/5, 36/9, 38/6, 39/9, 41/10, 42/10, 43/9, 44/8, 45/11, 48/1, 49/11, 51/3, 52/4, 54/2, 55/3, 56/1, 57/1, 57/2, 58/5, 60/1, 64/1, 64/10, 65/8, 66/8, 67/11, 67/4
s.+din 31/3, 36/6, 41/5, 51/10, 54/8, 56/10, 58/1, 59/2, 64/7, 65/4, 66/4, 67/2
s.+i 62/6
s.+ine 21/5
s. kıl- “Bir şey üzerine konuşmak” 7/9, 20/3
s.+ler 19/13
s.+leridür 52/7
s.+leriğ 35/11, 57/5
s.+ni 3/4, 3/6, 8/13, 8/6, 31/12
s.+üm 10/9, 49/1, 60/1, 66/2

sözle-: 1. Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak; buyurmak, söylemek
s.-me 35/10
s.-r mü-sen 24/11

s.-yin 18/1

2. Haber vermek

s. 9/1, 9/5, 9/6

sözlet-: Anlatmak, bilgi vermek, söyletmek

s.-se 8/8

sözlük: Konuşan

s. 26/11, 28/3

su: Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, su

s. 22/8, 42/4

s. bol- “Suyla dolmak” 46/3

süd (Far.) Fayda, kâr

s. eyle- “Kâr etmek, fayda etmek” 42/1

s. kıl- “Fayda sağlamak” 14/11

sultân (Ar.): Hükümdar, sultan

s. 47/5

s. bol- “Tahta çıkmak, sultan olmak” 12/8

s.+ım 4/13, 17/11

s.+lar 29/2

şun^c (Ar.): (Allah için) Yaratma, halk etme

ş.+uğdın 45/11

şüre (< Ar. şūr): İslam inancına göre kıyamet gününde dört büyük melekten İsrâfil’in üfleyeceği boru, sur

s.+i 15/12

şüret (Ar.): 1. Yüz, çehre, surat

ş.+i 5/10

2. Dış görünüş

ş.+ide 24/10, 24/13, 24/8

ş.+ige 27/9

süzân (Far.): Yakan, yakıcı

s. 20/6

süçi (< süçig): Tatlı

s. 52/7

Süleymân (Ar.): Süleyman peygamber

S. 6/7, 8/13, 48/2, 60/11, 68/2

sünbül (Far.): Zambakgillerden, ilkbaharda basit salkım şeklinde, daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçekler açan soğanlı

- ve otsu süs bitkisi, sümbül
s.+i 53/7
- sürt-**: Bir maddeyi bir yüzey üzerine ince bir tabaka olarak yaymak, dökmek, sürmek
s.-ermen 42/6
- süt:** Memeli dişi hayvanların yavrularını besledikleri, memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı, süt
s. 26/2
- süy-**: 1. Birine sevgiyle bağlanmak; gönül vermek *krş.* **sév-**
s.-er 30/12
2. Öpmek
s.-üp 56/5
- süyüglük:** Sevgili, sevgi ve bağlılık duyulan
s. 17/10
- süyün-**: Sevinç duymak, sevinmek
s.-me 28/9
- süzül-**: Göz baygınlaşmak, mahmurlaşmak
s.-di 30/13
- Ş
- şa:** Boş, dolu karşıtı
ş. 35/8
- şād** (Far.): Sevinçli, neşeli olan
ş. bol- “Sevinmek, memnun ve mutlu olmak” 40/1, 44/10, 44/11, 45/2, 45/4
ş.+ıma 54/8
ş.+ımnı 20/9, 23/9
ş.+ına 66/2
- şāh** (Far.): Dal, budak
ş.+ıdın 62/8
ş.-ı çınār 35/10
- şāh** (Far.): Padişah, hükümdar, şah
ş. 11/10, 11/5, 12/10, 40/4, 64/11, 67/10, 67/2, 67/9, 68/10
ş.+ı 5/2
ş.+ım 12/5
ş.+lar 57/7
ş.+nı 67/3
ş.+nıñ 7/13
ş.-ı gül-zār 6/11
ş.-ı nā-şād 6/13
ş.-ı hūbān 48/2

- ş.-ı merdān “Mertlerin, yiğitlerin şahı; Hz. Ali” 37/8, 63/2
- şāhāne** (Far.): Şahlara yakışacak şekilde olan, şahlara layık mükemmellikte, çok mükemmel, şahane
ş. (libās-ı ş.) 55/2
- Şāh Ferruḥ** (Far.): Sanüber ve Gülperî hikâyesinde Gülperî'nin babası
Ş.+nıñ 2/4, 5/11, 29/9, 47/6
- Şāh Hürşid** (Far.): Hikâye karakteri, Sanüber'in babası (bk. Hürşid Şāh, Hürşid)
Ş. 8/6, 51/9, 58/11, 65/9, 66/6
Ş.+nıñ 5/8, 27/4, 66/5
- Şāh Şanüber:** Sanüber ve Gülperî hikâyesindeki ana karakter (bk. Şanüber)
Ş. 19/1, 20/8
- şān** (Ar.): Ün, şöhret, itibar, şan
ş.+ımge 35/4
ş.+ımnı 43/5
- şāne** (Far.): Tarak
ş. ur- “Taramak” 4/6
- şarāb** (Far.): Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usullerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki, şarap
ş. 31/8, 31/9, 34/3, 38/2, 55/11, 60/7, 65/2
ş.+ın 19/10, 66/1
ş.+ını 20/5
- şāyed** (Far.): Eğer, şayet
ş. 45/8
- şeb** (Far.): Gece
ş.+i 66/10
ş.+ine 30/7
- Şebistān** (Far.): Hikâyedeki karanlıklar ülkesi
Ş.+dın 3/10, 5/8
Ş.+ğa 20/13, 49/3
Ş.+nıñ 2/13
- şebnem** (Far.): Çiy
ş. 23/11, 57/9
- şehir** (Far.): Kalabalık yerleşim merkezi, kent, şehir
ş.+ide 68/9
ş.+idin 23/10, 27/11

- ş.+ige 59/5, 65/4, 65/6
 ş.+iğa 68/11
 ş.+iniğ 13/9, 68/1
 ş.-i (şehr-i Şebistân) 2/13, 5/7,
 20/13, 49/3
- şehzâde** (Far.): Padişah oğlu veya pa-
 dişah ailesinden olan erkek çocuk,
 şehzade
 ş. 7/11
 ş.+ge 9/8
- Şehzâde Şanüber:** Sanüber ve Gül-
 perî hikâyesindeki ana karakter
 (bk. Şanüber)
 Ş. 8/4, 13/12, 13/5
 Ş.+ge 10/2
- şeker** (Far.): *bk. şekker*
 ş. 47/6, 52/8, 52/9, 54/5, 57/6
 ş.+din 51/6
 ş.+sözlüg “Tatlı dilli” 26/11, 28/3
- şeker-h^vân** (Far.): Şeker yiyen (mec.)
 tatlı dilli.
 ş.+a 51/8
- şekker** (Far.): Sevimli, tatlı dilli, cana
 yakın ve güzel (kimse) *krş.* **şeker**
 ş. 4/10
- şem^c** (Ar.): 1. Yüzün aydınlığı
 ş.+ini 58/10
 2. Nur, ışık
 ş.-i sūzân 20/5
- şems** (Ar.): Güneş
 ş. ü kamer 3/8, 10/10
- şemşîr** (Far.): Kılıç
 ş. 28/3
- şeydâ** (Far.): Aşkının çokluğundan
 akli başından gitmiş, kendini duy-
 gularının coşkunluğuna bırakmış
 (kimse)
 ş. 5/12
 ş. bol- “Aşktan delirmek” 27/13
 ş. ol- “Aşktan delirmek” 57/8
 ş.+ya 64/7
- şifâ** (Ar.): Bedensel veya ruhsal bir
 hastalığın son bulması, hastalıktan
 kurtulma; onma, şifa
 ş. tap- “İyi olmak, onmak” 48/9
- şimâl** (Ar.): Kuzeyden esen rüzgar,
 poyraz
 ş.+i 58/6
- şimşâd** (Far.): Şimşir ağacı
 ş. 17/1
 ş. (ğadd-i ş.) 7/1
 ş.-i (ş.-i eyn) 56/2
- Şîrîn** (Far.): Ferhad ve Şirin hikâyesi-
 nin kahramanı
 Ş. 6/12, 60/9
- şîrîn** (Far.): Sevimli, hoş olan, tatlı, şir-
 rin
 ş. 18/6, 19/13, 20/4, 21/4, 42/3,
 43/6, 44/3, 47/6, 55/8, 56/7, 56/9,
 57/5
 ş.+dür 51/7, 52/8
- şîrîn-şemâvil** (Far.+Ar.): Sevimli dav-
 ranan
 ş. 10/12
- şol:** 1. En yakında bulunan bir varlığı
 veya biraz önce anılan bir şeyi işa-
 ret yolu ile belirtmek için kullanı-
 lan bir söz (İşaret zamiri), şu
 ş.+dur 5/12
 2. Yerde, zamanda veya söz zincir-
 rinde en yakın olanı gösteren bir
 söz (İşaret sıfatı)
 ş. 23/12, 23/9, 29/10, 41/8, 43/11,
 49/11, 52/11, 59/7
- şu:** Biraz uzakta olan bir varlığı veya
 biraz önce anılan bir şeyi işaret
 yolu ile belirtmek için kullanılan
 söz, şu
 ş.+nı 11/10
 ş.+nığ 12/3
- şubu:** Anlatılan şeye dikkat çekmek
 için kullanılan bir söz, işte bu,
 işbu
 ş. 3/3
- şüh-şemâvil** (Far.+Ar.): İşveli ve cil-
 veli davranan
 ş.+dür 22/2
- şu^cle** (Ar.): Mutluluk, sevinç veya
 zekâdan doğan, özellikle yüzde ve
 gözlerde beliren parıltı
 ş.+si 25/13
- şüm** (Ar.): Uğursuz, şom
 ş. 34/11, 54/4
- şundağ:** Şunun gibi, şuna benzer bi-
 çimde; şu biçimde, şu şekilde
 ş. 25/8, 47/7, 47/9

şuñkar: Şahin

ş.+ı 38/11

şūr I (< Far. şūr “Kargaşa, karışıklık, öfke”): Kötü, uğursuz, sıkıntılı olan

ş.+ına (pīşānım şūri “Alnımın kara yazısı, bahtımın karası”) 62/2

şūr II (Far.): Acı, keder

ş.+la 68/8

şūrişe (< Far. şūriş): Karışıklık, kargaşa

ş.+ler 63/6

şūkr (Ar.): 1. Allah’a duyulan minneti dile getirme, şükür

ş. 66/8, 67/1

ş. ét- “Tanrı’ya minnet duygusunu sunmak” 59/9, 66/7

ş.-i (ş.-i vuzū²) 59/8

2. Mutlu bir olay veya durumdan, yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu bildirme

ş. 23/4, 23/5, 23/7, 23/10, 23/12

şūkrūlī²llāh (Ar.): ‘Allah’a şükürler olsun’ anlamında ibare

ş. 17/6

T/Ṭ

tā (Far.): Dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz

t. 5/12, 14/8, 49/1, 55/10

tāb (Far.): Güç, kuvvet

t. 14/8

tābān (Far.): Parlak, ışıklı

t. (māh-ı t.) 21/5, 47/2, 64/5

t.+a (māh-ı t.) 52/5

tāc (Far.): Üstünlük, kudret ve kuvvet alameti olarak başa konan başlık, taç

t. 68/9

t.+ı 3/13, 28/10, 52/6, 52/7, 64/2

t.+ı (başımın t. “Çok sevilen kimse”) 4/1

t. (taht [u] t. ber- “Tahta çıkarmak”) 60/3

t. (t.-ı ser) 18/7

t. (t.-ı hüsrevī) 60/2

taf-: 1. Bir yere, bir noktaya erişmek, ulaşmak

t.-madı 31/4

2. Bir şeyle, bir kimseyle arayarak veya aramadan karşılaşmak, bulmak

t.-ıp 41/6

tafşur-: Bir işin sorumluluğunu, yükümlülüğünü başkasına vermek, onu görevlendirmek

t.-dım 14/9

t.-dum 14/13

tağ: Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü, dağ

t.+ka 59/9

taḥāret (Ar.): Temiz olma, temizlik, taharet

ṭ. kııl- “Temizlenmek” 59/8

taht (Far.): Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk, taht

t. 25/13, 47/1, 51/8, 52/1, 60/3, 62/3, 64/1

t.+da 49/7

t.+ıge 63/10

t.+nı 59/4, 59/5, 64/8

t.+nıṭ 52/2, 53/10, 54/9, 55/1

t. (t.-ı cihān) 44/3

tahta (< Far. tahte): Çeşitli işlerde kullanılmak üzere düz, enlice, uzun ve az kalın biçimde işlenmiş

ağaç parçası, tahta

t.+nıṭ 16/5

taḥeb (Ar.): İstek, talep

ṭ. kııl- “İstemek” 8/1, 57/2

talfun- (< talpun-): Kanat çırpma

t.-uf 12/6

tamām (Ar.): Bütün, tüm, tam

t. 24/1, 50/10, 50/9, 52/1, 53/9

taṅ: Güneş doğmadan önce ortalığın ağarmaya başladığı vakit; fecir, tan

t. 58/6

t. kör- “İstenilen bir şeye ulaşmak” 14/3

- tap-**: 1. İstenilen şeye kavuşmak, bulmak *krş.* **taf- 1**
t.-masam 23/8
2. Bir şeyle, bir kimseyle arayarak veya aramadan karşılaşmak, bulmak *krş.* **taf- 2**
t.-ay 25/1
t.-madım 55/7
3. Bir şeyi elde etmek
t.-tı+(şifā tap- “İyi olmak, onmak”) 48/9
- tapıl-**: Bulma işine konu olmak, bulunmak
t.-dı 66/10
t.-mas 51/9
- tara-**: Bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek, taramak
t.-psen 4/6
- taraf** (Ar.): 1. Bir şeyin belli bölümü, kısmı
t. 47/1
2. Yön, taraf
t.+a 27/13
t.+ge 43/3
t.+ıge 8/3
3. Yer, mekân
t.+dın 67/8
- ta’rîf** (Ar.): Bir şey veya kavramı, ne olduğunu ve ne olmadığını gösterecek şekilde temel unsurlarını, özelliklerini belirterek eksiksiz olarak tanıtmak, tanımlama, tarif
t.+iij 35/6
t.+in eyle- “Tanıtmak, özelliklerini anlatmak” 47/2
t. kııl- “Tanımlamak” 35/4, 35/5, 56/1, 60/1
- tart-**: 1. Çekmek, yardımcı fiil
t.-tı+(ah tart- “Derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah demek”) 3/4, 58/2
t.-asen+(ah tart-) 58/4
t.-ıp+(ah tart-) 29/7
t.-mağıl+(ah ile efgān tart-) 30/10
t.-may+(riyāzet tart-) 12/2
2. Güç durumlara dayanmak, katlanmak; bir duyguyu içinde

yaşatmak

t.-masğa (derdini tart- “Üzüntüsüne katlanmak”) 12/12

t.-ıp (naşībim tart- “Bahtındaki sıkıntıda katlanmak”) 25/7

3. Üzerinde bulunan bir şeyle davranmak, harekete geçmek
t.-ar (sürei tart- “Sur’a üfleme”) 15/12

taşla-: Bir cisimi bir yöne doğru fırlatmak

t.-dı 27/8

tayağ: Değnek, sopa

t. 41/10

t.+dın 35/13

ta’yînlik (Ar.+T.): Belirlenmiş, belirli
t. 3/2

tāze (Far.): 1. Yaşı ilerlememiş olan, genç

t. 17/11

2. Dinç

t. bol- “Dinç olmak” 52/10

t. tāze (tāze tāze “Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı”) 3/7

tedbîr (Ar.): Önlem, tedbir

t.+i 11/7

t. kııl- “Önlem almak” 10/1, 11/6

teg-: 1. Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaşarak dokunmak, değmek

t.-di 21/12

2. İnsanın içine işlemek, duygulandırmak, etkilemek

t.-di (sīnesige teg- “İçini acıtmak”) 3/5

têl-: İncinmesine, kırılmasına sebep olmak

t.-di (bağırımını têt- “Çok dokunmak, içine işlemek”) 35/2

telmür-: Tedirgin bir şekilde bakmak

t.-üp 17/9, 34/13, 43/4, 50/5

temāşā (Far.): Bakıp seyretme,

zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme

t. kııl- “İzlemek” 2/1

t. (müstağrağ-ı rüy-ı t.) 28/6

2. Zevkle seyredilen şey, görünüş

t.+ge 51/10

ten: 1. Vücut, beden, ten

t.+din 44/4

t.+idin 19/3, 37/3

t.+imdin 10/13

t.+iñ 18/4

2. İnsan vücudunun dış yüzü, cilt

t.+ler 31/13

Teğri: Allah

T. 61/9

T.+niñ 48/8

tep-: Zamani boşa harcatmak, ziyan

edilmesine yol açmak

t.-er “başığa tep- “Başına çalmak;

bir şeyi öfkeyle, nefretle geri ver-

mek” 28/13

ter (Far.): Taze

t. 68/7

tesbîh (Ar.): Allah’ı takdis ve tenzih etme, Hakk’ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme, tesbih

t.+ni 45/10

tesellî (Ar.): Avuntu, teselli

t. ber- “Avutmak” 30/9

te’sîr (Ar.): Etki, tesir

t. kı1- Etkilemek” 10/6

teslîm (Ar.): Bir şeyi sahibine verme, teslim

t. (cân t. kı1- “Ölmek”) 19/5

tevekkül (Ar.): Herhangi bir işte elin-

den geleni yapıp daha sonrasını

Allah’a bırakma, Allah’a gü-

venme, tevekkül

t. kı1- “Herhangi bir işte elinden

geleni yapıp daha sonrasını Al-

lah’a bırakmak” 45/5

tılla (< Ar. tîlā³): Altın

ğ. 20/7

ğ.+dın 24/1, 25/11, 50/10, 50/9,

52/1

til: 1. Ağız boşluğunda, tatmaya, yut-

kunmaya, sesleri boğumlamaya

yarayan etli, uzun, hareketli or-

gan; tat alma organı, dil

t.+i 26/6

t.+iğa 26/6

t.+im 26/5

2. İnsanlar arasında anlaşmayı

sağlayan, uzlaşmaya dayalı olarak oluşturulmuş sesli veya görsel işa-

retler sistemi; lisan, zeban, dil

t. 8/13

t.+im 68/2

t.+ğa kel- “Konuşmaya başlamak”

24/13

3. Düşünce ve duyguları bildir-

meye yarayan herhangi bir anla-

tım aracı

t.+leriñ 58/7

tile-: Birinden bir şeyin yapılmasını istemek; rica etmek, dilemek, talep etmek

t.-p è- 12/10

2. Bir şeyin gerçekleşmesini veya

olmasını istemek; arzu etmek

t.-p 22/8

tiş: Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri, diş

t.+i 52/5

t.+leriñ 57/5

titre-: Birinden veya bir şeyden kork-

mak, korkuya kapılmak, titremek

t.-r 16/1

tiz: Oturulduğunda uyluğun üst yanı, diz

t.+iğa 17/9

tîz (Far.): Çabuk, tez

t. 38/9

tîzî (Far.): Süratli bir biçimde, çabu-

cak

t. 62/5

tizil-: Yan yana sıralanmak , dizilmek

t.-gen 57/5

tîzrak (Far.+T.): Süratli bir biçimde,

çabucak

t. 16/2, 42/9

tofrağ: *bk. tofrağ*

t.+ka 24/12, 27/8

tofrağ: Toprak, yer kabuğunun yüzey

bölümü *krş. tofrağ*

t.+ğa 24/7

toğul-: Doğmak, ortaya çıkmak

t.-mış 9/2

tol-: Dolu duruma gelmek, dolmak
 t.-dı 34/8
 t.-up 50/5
 t.-up (ay vay tol- “Derin bir keder veya özlemle içinde acı duymak”)
 30/2

tola: Çok, fazla
 t. 8/10, 20/5, 63/8
 tola kııl- “Doldurmak” 42/3

toldur-: Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek, doldurmak
 t.-ma 4/11
 t.-up 43/3

tolunay: Ay'ın tam bir daire olarak dolgun, parlak görüldüğü evre, dolunay
 t.+ğa 2/6

ton: Elbise, giysi
 t.+ı 47/5

turna (< turna): Turnagillerden, toplu olarak yaşayan, göçebe, iri bir kuş, turna
 t.+lar 20/12, 20/13, 21/3
 t.+larğa 21/2

toy: Ziyafet
 t. ber- “Konukları yemekli ağırlamak” 68/10

tört: Dört sayısı
 t. 11/12, 11/9

törtünçü: Dört sayısının sıra sıfatı, sırada üçüncüden sonra gelen, dördüncü
 t. 48/4

tübî (< Ar. tûbâ): Cennette bulunduğu inanan, kökü yukarıda, dalları aşağıda büyük bir ağaç, tuba ağacı
 t. 5/3

tüfân (Ar.): Şiddetli yağmur
 t.+lar 63/6

tuğlı: Tuğu olan
 t. 20/7

tur-: 1. Ayağa kalkmak
 t.-up 8/11, 31/6, 63/10
 2. Var olmak
 t.-ğan 13/11
 3. Bir yerde olmak veya bulunmak
 t.-updur 24/1

t.-mas bol- “Bir yerde durmaz olmak, beklememek” 59/3

4. (Yardımcı Fiil) Kök veya gövdelerin sonuna zarf-fiil eki almış fiillere gelerek süreklilik bildiren birleşik fiiller oluşturur

t.-adur+(sayraşıp tur-) 38/5

t.-salar+(körüşüp tur-) 67/8

5. Bir yerde kalmak
 t.-mağ 42/10, 42/11

6. Hareketsiz durumda olmak
 t.-adur 54/9

7. Beklemek
 t.-sun 67/3

turgay: Tarla kuşu
 t. kuşu 38/6
 t.+lar 38/4

tut-: 1. Bırakmamak
 t.-up 34/4
 2. Yas, matem vb. etkisini göstermek, gerçekleşmek, yerine gelmek
 t.-up+(azası tut- “Matem tutmak”)
 35/12

3. Desteklemek, birinden yana çıkmak
 t. (kolum tut- “Elimden tutmak, yardım etmek”) 37/9

t.-up (kolum tut- “Elimden tutmak, yardım etmek”) 46/1

t.-up (kolıdın tut- “Elinden tutmak, yardım etmek”) 54/11

4. Ele geçirmek, yakalamak
 t.-tı 44/8

t.-up 45/9, 62/11, 63/10

tutaş-: Yanmaya başlamak, ateş almak, tutuşmak
 t.-ıp-men 22/10

tüñi (Far.): İşittiği sesleri taklit eden, bazı kelimeleri söyleyebilen papağan türünden bir kuş, dudu, dudu kuşu

t. 38/9, 57/5
 t.+yem 4/10

t. (t-i hōş-elhān) 52/11

tüken-: Bitmek, tükenmek
 t.-mes 37/1, 47/4, 54/4

türlük: Birden çok türü bulunan, türlü
 t. 28/12, 60/10, 63/1

- tüş-**: 1. Uğramak, kapılmak
 t.-se (°ışkññ havāsı түş- “Aşka kapılmak”) 12/7
 t.-üpdür (°ışkññ havāsı түş- “Aşka kapılmak”) 15/8
 t.-müšüm+(derdge түş- “Derde uğramak”) 18/2
 t.-ti (kıyāmet түş- “Felakete uğramak”) 16/12
 t.-er+(kıran түş- “Felakete uğramak”) 42/1
 2. Suya girmek
 t.-ti (deryāğa түş- “Denize girmek”) 15/3
 t.-tüm 43/9
 t.-tüm (deryāge түş- “Suya girmek”) 63/3
 3. Bir taşıta binmek
 t.-üp (kimeğa түş- “Sala binmek”) 15/4
 4. Bir duruma yaklaşmak, üzere olmak
 t.-tüm (ecelññ damığa түş- “Ölmeye yaklaşmak”) 43/9
 5. (Yardımcı fiil) Gelmek
 t.-üp+(yādığa түş- “Aklına gelmek”) 21/13
 t.-ti+(yādıma түş- “Aklıma gelmek”) 58/6, 58/7, 58/8, 58/10, 59/2
 6. İstenmeden bir yerde bulunmak
 t.-tüş (bu cāylarğa түş- “Buralara gelmek, buralarda bulunmak”) 46/11
 t.-tüm (hatarlı cāya түş- “Tehlikeli yola girmek”) 62/7
 7. Bir yerde bulunmak
 t.-ti (çeşmenññ lebigе түş- “Çeşmenin kenarına inmek”) 59/7
 t.-ti (°ummāñññ lebigе түş- “Denizin kıyısına inmek”) 64/9
 8. Kötü duruma gelip yakalanmak
 t.-tüm (kolına түş- “Birisinin eline düşmek”) 62/1
 9. Rastlamak, tesadüf etmek
 t.-tü (na°lim түş- “Yürürken rastlamak”) 62/7

- tüş:** Uyurken zihinde beliren olayların, düşüncelerin bütünü; rüya, düş
 t. 2/4
 t.+ide 2/4, 11/11, 29/7, 31/5, 52/3
 t.+ümde 10/10, 29/9, 35/1, 47/1, 55/4
tüşür-: Yukarıdan aşağıya indirmek
 t.-üp 49/4
tüzle-: Dengelemek, düzlemek, aynı seviyeye getirmek
 t.-dim 55/6
tüzül-: Kötü, bozulmuş bir durumdayken düzenli duruma gelmek
 t.-sün 12/6

U

- u/ü** (Far.): Ve bağlacı
 u. 13/11, 14/10, 15/11, 16/1, 25/6, 29/5, 29/6, 40/10, 40/4, 40/4, 44/5, 56/10, 57/3, 58/1, 60/3, 62/4, 63/2, 65/2, 68/9
 ü. 2/1, 3/8, 10/10, 17/11, 29/4, 40/10, 40/9, 45/1, 60/4, 60/5, 65/1, 68/9
uç-: Havada düşmeden durmak, havada yol almak, uçmak
 u.-ar-men 12/7
 u.-up 20/13, 49/3, 66/9
 u.-ar 23/5, 24/4
 u.-қан 21/2
 u.-tı 45/9
uçra-: Bakmak, yüz yüze gelmek, yüz yüze bakmak, karşılaşmak
 u.-dım 39/10, 39/11, 40/1, 40/11, 40/2, 40/2, 40/5, 40/9, 41/3, 41/5
 u.-p 39/9
ula-: Bağlamak, birleştirmek, ulamak
 u.-r 62/10
°ulemā (Ar.): Alimler, bilginler
 °u. 10/10, 10/7
 °u.+lar 14/5
uluğ: Büyük, ulu
 u. 45/6
°ummān (Ar.): Çok büyük engin deniz
 °u. 61/8, 64/8
 °u.+nıñ 64/9

- °u. (°ummān deryāsı) 15/1, 15/2, 15/7
- °ummānī** (Ar.): Çok büyük, engin, yüce
°u. (deryā-yı °u.) 27/12
- ur-**: 1. Bir yere bir şey sürmek
u.-up-sen+(şāne ur-) 4/6
2. Hızla değmek, çarpmak
u.-up+(birbirige ur-) 16/3
3. Etkisi ulaşmak
u.-up+(bārān ur-) 17/5
4. Etmek, eylemek (Yardımcı fiil)
u.-dum+(lāfını ur-) 58/9
u.-ğan+(cūş ur-) 15/7
u.-mas+(dem ur-) 49/9
u.-up+(ah ur-) 23/7, 67/5
u.-up+(baş ur-) 43/2
u.-up+(cūş ur-) 61/8
u.-up+(çarḥ ur-) 50/6
- uşbu**: Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz, işte bu, işbu *krş.* **şubu**
u. 20/13, 23/3, 65/3
u.+turur 52/4
- uşol**: İşte bu, tam bu
u. 50/4, 64/8, 65/9, 66/4
- uyğan-**: Uyku durumundan çıkmak, uyanmak
u.-dı 6/3, 29/7, 53/9
- uyku**: Dış uyarılara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu; hab, uyku *krş.* **uykuḳ**
u.+ğa 2/4
- uykuḳ**: *bk.* **uyku**
u.+ıda 51/3
- uykula-**: Uyumak, uyuya kalmak
u.-p 8/3
- uyut-**: Acı, keder vb.ni hafifletmek
u.-tı 64/11
- uzat-**: 1. Uğurlamak
u.-ıp 14/5, 14/13
2. Başı, kolları veya bacakları bir yere yönelmek
u.-ma 35/13
u.-ıp 54/5

Ü

- üç**: Üç sayısı
ü. 15/4, 27/7, 61/11, 61/11, 68/10
- üçün**: 1. -den dolayı, -den ötürü, için
ü. 6/8, 38/7, 44/1, 60/11
2. Amacıyla, maksadıyla
ü. 55/3
3. Uğruna, yoluna
ü. 6/12, 27/5, 58/4, 58/11, 61/1
4. Göz önünde tutulursa, birinin adına
ü. 19/10, 19/7, 19/8, 19/9, 20/2, 35/12
- üç yüz**: Üç yüz sayısı
ü. 5/7, 6/2, 9/12, 11/2, 11/8, 29/11
- üftāde** (Far.): Düşkün, biçare
ü. bol- “Düşkün olmak” 18/13
- ügür-**: Döndürmek, çevirmek; yüz çevirmek
ü.-gen 50/6
- ümīd** (Far.): Umut, ümit
ü.+im 41/1
- ümmet** (Ar.): Bir peygamberin getirdiklerine inanıp ona tabi olanların oluşturduğu topluluk, ümmet
ü. 61/11
- üst**: 1. Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı; üzeri, fevk, alt karşıtı
ü.+ide 16/5, 25/13, 47/1, 51/8, 52/2, 62/3, 64/1
ü.+ige 39/6, 55/1
2. Bir şeyin görülen yanı, yüzü
ü.+ige 51/11
- üz-**: 1. Koparmak, ikiye ayırmak, bölmek
ü.-di 41/9
ü.-üp 62/8
2. Derisini yüzmek, sıyırmak
ü.-üp 62/9
- üze**: Üzerine, üzeri
ü. 45/3
ü.+side 49/7
- üzül-**: Koparılmak, çekip koparılmak
ü.-di 19/3, 37/3
- ## V
- vaḫşī** (Ar.): Gaddarlık, merhametsizlik
v. eyle-“Gaddarlık etmek” 62/1

vaḥy (Ar.): Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberin kalbine bildirilmesi ve bu yolla gelen ilahi haber, vahiy
v.+i 15/11

vāḳı^c (Ar.): Olmuş olan şey, baştan geçen olaylar
v.+nı 10/5, 10/9

vaḳt (Ar.): Zaman, vakit
v. 10/2
v.+i 29/9
v.+ide 15/6, 21/11
v.+iḡ 19/2

Vāmıḳ: Vamık ve Azra hikâyesinin kahramanı
V. 60/9
V.+nıḡ 5/1

vāşıl (Ar.): Ulaşan, erişen
v.-ı devlet eyle- “Mutluluğa ulaştırılmak” 61/4

vaṭan (Ar.): Yurt, vatan
v.+dın 50/4

vay: Şikayet, esef, acı, sevgi vb. çeşitli duygularda anlamı kuvvetlendirir.
v.+lar 42/1

ve: İki kelimeyi, iki öbeği veya iki cümleyi birbirine bağlayan söz, ve
v. 2/11, 2/12, 2/12, 2/7, 7/11, 7/8, 10/7, 23/11, 34/2, 49/3, 49/6, 52/1, 53/11, 66/7

vedā^c (Ar.): Ayrılırken hayırlar dileme, esenleşme, veda
v. kııl- “Vedalaşmak” 49/10, 50/7
v.+lar kııl- “Vedalaşmak” 20/1

vefā (Ar.): Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı, vefa
v. kör- “Dostluk hissetmek” 22/7
v. eyle- “Dostluk göstermek” 28/9, 65/3

vefādār (Ar.+Far.): Vefalı, dostluğunda ve sevgisinde sebat eden, dostluğuna bağlı olan (kimse)
v. 17/10, 31/1
v.+ım 13/11, 18/4, 30/13

vefālî (Ar.+T.): Vefalı, dostluğunda ve sevgisinde sebat eden, dostluğuna bağlı olan (kimse) *krş.* **vefālîḳ**
v. 29/14, 38/10

vefālîḳ (Ar.+T.): *bk.* **vefālî**
v. 7/7, 28/5

velî (Ar.): Aziz
v. 28/8, 42/11

velîkin (Ar.): Ama, fakat, velakin
v. 2/9

vezîr (Ar.): Padişahın yanında yüksek görevlerinde bulunan kimse; hıdiv, vezir
v. 9/8
v.+i 8/10

v.+ler 11/6, 11/7, 67/2
v.+lerige 11/5

vird (Ar.): Her zaman tekrarlamak, dile dolamak
v. eyle- “Bir sorunu veya durumu sürekli anlatmak” 45/4

vişāl (Ar.): Sevdiğine kavuşma, vuslat
v. 54/8
v.+iḡa 28/11

vuzū⁹ (Ar.): Abdest alma
v. oḳu- “Abdest almak” 59/8

vü (Far.): Ve bağlacı
v. 14/12, 53/11

Y

yā (Far.): İki kelimeyi, iki öbeği veya iki cümleyi birbirine bağlayan söz
y. 9/9, 11/13, 11/13, 37/8

ya: Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk, yay
y. 9/1

yād (Far.): 1. Anma
y. ét- “Anmak” 64/10
y. kııl- “Anmak” 6/4, 19/6
2. Bellek
y.+iḡa 21/13, 58/2
y.+ıma 58/10, 58/6, 58/7, 58/8, 59/2
y.+ıḡdın 30/5

yafuş-: Sıkıca yakalamak, tutmak, sarılmak, yapışmak
y.-sam 45/7

yaḥşî: İyi, güzel
y. 29/3, 58/3
y. bol- “Güzel olmak” 55/10

yaḥşılıḳ: İyilik, güzellik
y. 20/7, 50/3

- y. eyle- “İyilik etmek” 62/5
y. kıl- “İyilik etmek” 47/11, 59/11
- yak-**: Yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak, yakmak
y.-tı 43/5
- yaqa**: Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü, yaka
y.+larını 7/12
y.+mnı 16/13
- Ya^cküb** (Ar.): Yakup peygamber
Y. 6/8, 9/3, 46/3, 61/1
Y.+dın 4/8
- yākūt** (Ar.): Pembe veya erguvan tonları ile karışık koyu kırmızı renkte, saydam bir değerli taş, yakut
y. 68/9
- yākūtlık** (Ar.+T.): Yakutlu, değerli taşlarla süslenmiş
y. 5/2
- yalbar-**: Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek, yalvarmak
y.-ıp 43/1, 61/7
- yalğuz**: Tek başına, yalnız
y. kal- “Tek başına kalmak” 28/1
- yaman**: Kötü
y.+dın 20/7
y.+dur 37/6
y. eyle- “Kötüleştirmek” 25/8
- yan-**: 1. Dönmek, vazgeçmek
y.-ğıl (°ahdından yan- “Sözünden dönmek” 12/1
2. Geri gelmek, geri gitmek
y.-dılar 14/13
3. Yanık acısına benzer bir acı duymak
y.-ıp 20/5, 65/10, 66/3
y.-a yana 34/6, 44/2
- yan**: Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü, kenar, yan
y.+a 61/6
y.+ığa 65/9
- yana**: Bir kez daha; yine
y. 2/10, 6/12, 6/2, 6/5, 6/7, 6/9, 7/1, 7/4, 7/7, 7/8, 21/5, 24/11, 24/11, 24/12, 25/12, 25/9, 29/8, 49/6, 52/1, 63/2, 63/6, 66/7, 67/1
- yap-**: Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek, yapmak
y.-mış (perdin yap-) 53/1
- yār** (Far.): Sevgili, yâr
y. 23/10, 23/12, 23/4, 23/5, 23/7, 25/6, 26/13, 27/4, 28/11, 34/13, 34/9, 36/10, 37/10, 37/2, 37/5, 37/7, 40/6, 43/5, 56/5, 58/11
y.+dın 21/9
y.+ğa 21/10, 21/8, 22/1, 22/10, 22/13, 22/5, 22/7
y.+ı 38/10, 44/6
y.+ıdın 26/12
y.+ım 13/12
y.+i 7/7, 27/11, 56/8, 63/7
y.+idin 28/13, 61/5, 68/4
y.+im 17/10, 23/2, 29/14, 30/12, 31/1, 55/4, 57/10
y.+imğa 21/3
y.+imni 23/6, 25/1, 36/9, 38/8, 38/9
y.+imniğ 53/1, 53/5, 53/7, 54/5
y.+ini 38/5
y.+iğ 58/3
y.+iğiz 29/8
y.+nı 38/11, 38/7, 39/1
y.+niğ 15/10, 21/4, 21/8, 29/4
y.-ı (y.-ı mihrībān) 18/7
y.- (y.-ı vefādār) 18/4
y.-i (y.-i yārān) 61/9
- yara**: Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik; ceriha, yara
y.+dur 37/7
- yārān** (Far.): Dost(lar)
y. 15/2, 61/9
y.+ım 34/9
y.+lar 64/11, 65/3
y.+larım 13/10, 59/1
- yarat-**: Allah, olmayan bir şeyi var etmek, yaratmak
y.-kan 16/1, 16/9, 17/2, 45/11, 61/10

yârsız (Far.+T.): Sevgilisi olmayan,
yâri olmayan
y. 29/3

yaş: Gözyaşı
y. 26/3, 43/3, 44/9
y.+ğa 50/5
y.+ı 4/3, 4/4
y.+ım 23/11, 30/1, 43/11, 46/4
y.+ıma 37/2
y.+ımnı 62/2
y.+ın 19/1, 19/12

yat-: 1. Bir yere veya bir şeyin üzerine
boyulu boyunca uzanmak, yatmak
y.-tı 7/8, 34/2
y.-ıpdur 7/10, 8/5, 8/12, 51/1,
2. Uyumak veya dinlenmek için
yatağa vb. girmek
y.-tı 2/3
y.-ıp è- 47/1, 58/5
y.-kandır 49/7
y.-ıpdur 51/8, 52/2, 54/10
3. Geceyi geçirmek üzere bir
yerde kalmak
y.-tı 15/4, 31/5
y.-mağıl 31/5

yaz: İlkbaharla sonbahar arasındaki sı-
cak mevsim, yaz
y.+ların 36/6

yaza (< yazı): Kır, ova
y.+nın meyveleri 53/3

yazıl-: İnsanın geleceği belirlenmek,
yazılmak
y.-dı (kısmet yazıl- “Evlenme ta-
lihi olmak”) 19/2, 37/5

yê-: Ağızda çiğneyerek yutmak, ye-
mek
y.-sek 39/6
y.-mek içmekdin 7/8

ye-: Hoşa gitmeyen kötü bir duruma
uğramak
y.-megil+(ğam ye- “Üzölmek”) 59/3

yegâne (Far.): Tek
y. 11/2

yer: 1. Bulunulan, yaşanılan, oturulan
bölge; mevki, yer
y.+dedür 2/12
y.+de 3/3, 3/3, 11/12, 11/13, 11/9,

21/7, 25/11, 31/5, y. 42/8
y.+ge 13/6, 24/4, 24/6,
y.+lerde 26/11, 26/12, 27/1, 27/4,
27/6

y.+lerğa 27/9
2. Gezinilen, ayakla basılan taban
y.+ge 4/9, 7/10, 7/8, 8/12, 8/4,
10/3, 11/4, 31/10, 31/12
3. Bir olayın geçtiği veya geçeceği
bölüm, alan; mahal, nokta
y.+de 67/3

yeryüzi: Dünya, yeryüzü
y.+ge 16/13

yet-: 1. Ulaşmak, erişmek
y.-er-sen 6/2
y.-ti 15/2, 25/10, 38/4, 43/7, 49/4,
50/8, 59/6
y.-ey 16/2
y.-ken (kâdemi yet- “Bir yere var-
mış olmak”) 23/13
y.-ken è-mes 25/11
y.-er+(murâdığa yet- “İsteğine
ulaşmak”) 28/13
y.-tim 51/10, 51/5, 51/6, 51/8
2. Tamamlanmak
y.-ip (vaktiñ yet- “Ömrü bitmek”) 19/3

yetiş-: Ulaşmak, ermek, varmak
y.-ip 35/2

yetkür-: Ulaştırmak, iletmek
y. 22/1
y.-gen 15/11
y.-se 21/1
y.-üp 28/11, 62/9
y.-di 60/5
y.-señ 49/9

yıdla-: Koklamak
y.-ğıl 6/2

yığ-: Toplamak, bir araya getirmek;
cemetmek, yığmak
y.-ıp 9/10, 10/7, 10/8

yığaç: Meyve verebilen, gövdesi odun
veya kereste olmaya elverişli bu-
lunan ve uzun yıllar yaşayabilen
bitki, ağaç
y.+ğa 45/7

yığla-: Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık
vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek,

ağlamak
 y.-dı 6/11, 9/3
 y.-dım 55/6, 61/7
 y.-ma 23/12, 30/13
 y.-makdın 10/3, 46/3
 y.-p 6/4, 7/12, 7/2, 9/4, 13/4,
 15/13, 15/6, 18/13, 18/8, 23/7,
 26/13, 34/5, 36/9, 39/9, 41/6,
 43/4, 43/9, 51/5, 58/9, 61/11, 63/4
 y.-r 40/3, 40/4, 40/4
 y. yığla “Ağlaya ağlaya” 23/1
yığlaş-: Birlikte ağlamak
 y. 41/11
 y.-ıp 34/9, 57/6
yıkl-: 1. Herhangi bir sebeple çök-
 mek, göçmek; inmek
 y.-sun 16/13
 2. Bilincini kaybedip veya sarhoş
 olup yere düşmek
 y.-dı 66/7
 y.-dılar 38/2
yıl: Sene, yıl
 y. 9/3, 48/3, 58/9
 y.+da 6/2
 y.+dur 48/11
 y.+lar 55/5, 65/11, 66/2
yılan: Sürüngenlerden, ayaksız, ince
 ve uzun olanların genel adı, yılan
 y.+dur 35/9
yıllık: Bir yıl süren, bir yıl sürecek
 olan, yıllık
 y. 5/4, 5/7, 9/12, 11/2, 11/8, 29/11
yırağlık: Uzak olma durumu, uzaklık
 y. 23/6
 y.+nın 25/7
yıraq: Çok ötelere bulunan; irak, ya-
 kın karşıtı, uzak
 y.+dın 59/10
yırt-: Vücudu kanatacak kadar derin
 çizmek
 y.-ıp 25/7
yigit: Delikanlı, genç erkek, yiğit
 y. 2/13, 3/5, 6/1, 13/1, 13/4, 29/5,
 29/8, 31/11, 39/5, 65/5, 67/10
 y.+ler 13/12, 13/2, 13/7, 14/2,
 15/5, 67/6
 y.+lerdin 16/7
 y.+lerge 13/1, 14/4

y.+lerni 64/10
 y.+lerniñ 14/2
 y.+niñ 16/4
yok: Bulunmayan, mevcut olmayan,
 yok
 y. 3/12, 6/3, 11/7, 11/8, 12/12,
 26/6, 54/3, 63/8
 y.+dur 3/2, 16/11
 y.+tur 5/6, 14/8, 18/2, 28/1
yol: 1. Bir sonuca, bir amaca ulaşmak
 için izlenen süreç; hedef, uğur, yol
 y.+ıda 12/3, 34/13
 y.+uñda 30/11, 55/8
 y.+ına 43/6
 2. Kez, defa
 y. 44/10
 3. Karada, havada, suda bir yerden
 bir yere gitmek için aşılacak uzaklık;
 sırat, tarik
 y. 11/2, 11/8, 15/1, 17/7, 20/12,
 25/2, 25/9, 31/4, 38/4, 43/7, 43/8,
 67/9
 y.+da 21/9
 y.+dın 12/9
 y.+dur 5/4, 5/7, 9/12, 29/11, 43/1
 y.+ğa 12/13, 14/4, 17/6, 21/11,
 27/2
 y.+lar 50/2
yurt: Memleket, vatan, yurt
 y. 68/2
 y.+ımızdın 13/5
Yüsf: Yusuf peygamber
 Y. 4/6
 Y.-ı Ken^eân 9/3, 19/3, 46/2, 61/1
 Y.-ı Züleyhâ 48/5
yügür-: Koşmak, hızlı yürümek
 y.-düm 58/10, 58/9
yünçi: İstiridye gibi bazı kavkılı deniz
 hayvanlarının içerisinde oluşan,
 değerli, küçük, sert, sedef ren-
 ginde süs tanesi, inci
 y. 52/5, 57/5
yür-: bk. yürü-
 y.-di 7/2, 54/7
 y.-düm 55/6, 62/11
 y.-dün 62/4
 y.-gendif 17/7
 y.-gin 68/11

yürek: Gönül, kalp, yürek

y.+im 14/7, 15/10

y.+imdin 57/8

y.+ler 27/1

yüür-: Adım atarak ilerlemek, gitmek

kırs. yüür-

y.-ñler 14/3

y.-p 5/9, 15/1, 25/2, 25/9, 31/4,
41/6, 43/7, 43/8, 67/9

y.-p èr-di 20/12, 38/4

y.-p-men 4/9

y.-r èr-di 23/1, 39/2

y.-r-men 3/3

yüz I: Başta, alın, göz, burun, ağız,

yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm; beniz, sima, çehre, yüz

y. 10/11

y.+i 5/10

y.+ige 17/9, 21/12, 53/1

y.+in 52/11, 53/2, 54/6

y.+inde 52/8

y.+ine 21/5

y.+iniñ 56/4

y.+leri 19/8, 52/9

y.+leriñ 35/6

y.+üm 34/6

y.+ümni 4/11

y.+üñ 18/3, 30/4

y.+üñde 63/8

y.+üñdin 57/9

y.+üñge 42/6

y.+üñni 6/5

yüz II: Yüz sayısı

y. 22/8, 40/1, 44/10, 57/9

yüzlen-: Bir şeye doğru yönelmek

y. 50/1, 50/2, 50/3, 50/4, 50/6

yüzlük: Yüzü herhangi bir nitelikte

olan, yüzlü

y. 3/8, 6/6, 26/10, 26/11, 28/3

yüz miñ: Yüz bin sayısı (çokluk ifade

eder)

y. 14/11, 39/10, 63/6

Z/Z/Ž/Z

za°ferân (Ar.): Safran

z. 4/12, 19/8, 30/13

z.+dın 50/9

zâğ (Far.): Karga

z.+ları 23/5

zahmet (Ar.): Sıkıntı, eziyet, zahmet

z. ber- “Sıkıntı vermek” 61/4

zâlim (Ar.): Acımasız ve haksız davranan, zulmeden, zalim

z. 47/8

zamân (Ar.): Bir işin, bir oluşun

içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre; hengâm, vakit, zaman

z. 10/13, 12/7, 16/10, 16/12, 16/9,

17/1, 17/3, 18/6, 28/1, 39/11,

41/11, 41/2, 44/10, 44/11, 45/2,

45/4

z.+dın 8/4

zâr I (Far.): Ağlayan, inleyen

z.+e 21/6

z. u giryân eyle- “Ağlayıp gözyaşı dökmek” 25/6, 46/8

z.+ım 13/11

z. ı giribân bol- “Kederlenip ağlamak” 40/7

z. ol- “Ağlamak” 48/10

z. zâr 34/5, 36/9, 39/9, 43/4

zâr II (< Far. -zâr): Farsçada bulunan

‘yer’ anlamındaki son ek

z.-a (bu zâra “Buraya, burada”) 18/3

zârî (Far.): Ağlama, inleme

z. 38/10, 44/5

z. kııl- “Ağlamak” 39/4

zâyi° (Ar.): Zıyan olmuş, boşa gitmiş

(şey)

ž. 43/1

zâyil (< Ar. zâ°il): Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan

z. bol- “Yok olmak” 10/13

zebûn (Far.): Güçsüz, zayıf, aciz

z. bol- “Güçten düşmek, zayıflamak” 17/8

zehr (Far.): Organizmaya girdiğinde

kimyasal etkisiyle fizyolojik görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı öldürebilen madde; ağı, zehir

z.+dın 35/11

zemistân (Far.): Kış mevsimi

z.+ğa 36/6

zemzem (Ar.): Kâbe yakınında bulunan bir kuyunun Müslümanlarca kutsal sayılan suyu; zemzem suyu
z. 56/7

zenahdân (Far.): Çene
z.+a (sīb-i z.) 53/4

zengi (Far.): Zenci
z. pādīşāhī 34/3
z.+dīn 63/3
z.+ler 36/11, 37/9, 38/2, 62/11
z.+niğ 35/3

zer-efşân (Far.): Altın saçan
z. 11/1, 11/3, 11/4, 58/7

zerlik (Far.+T.): Altından yapılmış, altınla işlenmiş, altınlı
z. 11/1, 11/3, 11/4

zerre (Ar.): Çok küçük parçacık, (mec.) hiç, hiç mi hiç, zerre
z. 22/7

zerrīn (Far.): Altından yapılmış
z. 52/6

Zerrīn-bāl (Far.): Sanüber ve Gülperî hikâyesinde bir karakterin adı
Z. 49/7, 53/8, 54/9

zevk (Ar.): Eğlence, zevk
z. u sefâ eyle- “Vaktini zevkli, huzurlu, eğlenceli geçirmek” 62/4

zibâ (Far.): Güzel
z.+lar 27/12

zindân (Far.): Çok karanlık ve sıkıntılı yer, zindan
z.+a 4/7
z.+dın 19/4
z.+dur 29/3

zîrek (Far.): Akıllı başında, zeki
z. 8/10

Zîver (Far.): Sanüber ve Gülperî hikâyesinde bir karakterin adı
Z. 8/12, 16/5, 17/6, 17/7, 17/9, 19/5, 64/10, 67/10, 67/8
Z. èr-di 8/10
Z.+im 19/11, 19/13, 19/8, 19/9, 20/2
Z.+ni 17/5
Z.+niğ 19/5, 20/2

ziyâde (Far.): Fazla, çok, ziyade
z. 9/8, 25/10

z. bol- “Çok olmak, çoğalmak”
18/13, 25/4

zulm (Ar.): Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkalarına yaptığı her türlü kötülük, zulüm
z.+üñ 44/9

zūr (Far.): Güç, zor
z. kııl- “Güçlük çekmek, zorlanmak” 39/8

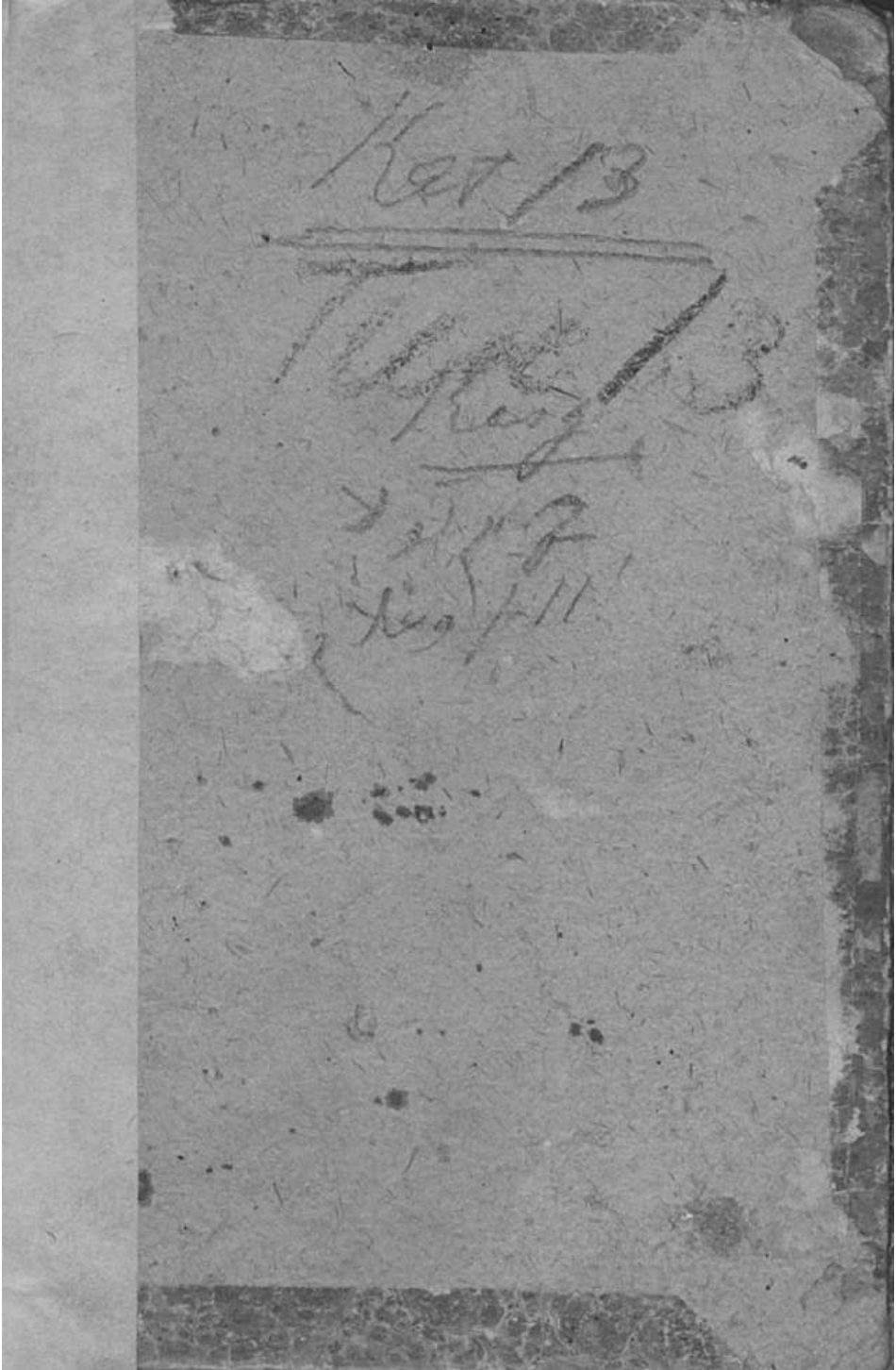
Zü'l-celâl (Ar.): Yücelik sahibi Allah
Z.+im 16/9

Züleyhâ (Ar.): Yusuf ve Züleyha kıssasında adı geçen Züleyha gibi güzel (kimse)
Z.+lar 57/7

Züleyhâ-nişân (Ar.+Far.): Züleyha’ya benzeyen, Züleyha alametli
Z.+ım 4/7

zülûf (Far.): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi, zülûf
z.+ığa 51/9
z.+üñ 57/2
z.+üñni 4/6
z.+i °anberlig 3/8
z.+i zer-efşân 11/1, 11/3, 11/4

TIPKIBASIM

ms. no 30 A 13

385, 10

بیلجه دایر بار دی سینه شادمانی

صنوبر ایدر ای مهرم چله لار من بر ساعت آرام لای

دیدر مهرم بچه لار ایدی محقول زیدر اندر سن صنوبر یان

کوزی او یوقوغه بار دی لوش کوردی نوشیده شاه

فرخ نینگ قری کلچیری تاوردی صنوبر قزاسک او تاور

کونلوک تولون ایغه اوخسه انکاش شیق بولدی صنوبر ایدر

ای رزقانیس باغ نینگ کلی سینه وقایه منس جمن مسک بیلن

کم نینگ عسیر بولاسینر دیدر کلچیری بر تولون چله لار

اوتینب صنوبر مسک کونکلی فی الدی ولیکین جواب بر مسک

صنوبر چوشیدر کتی مینه چوشینه کلدر ایدر ای جانیم

ننگ بوندی و کونکوم ننگ مدارسی سینه کم بولاسینر

و کم نینگ قزندی بولاسینر و چاینکیر نه سیرده دور ویدر

کلچیری ایدر ای یکیت من سورسنگ شهر شربستان ننگ

پادشاهی نینگ قیزی بولور من اطمین کل پیری جمیع پیری لار
 نینگ پادشاهی دور من نینگ تعین لیق مکانیم یوقدو
 پیر پیردا خوش بوایر باغلار بولت شوبیرده یورور من
 دیدر صنوبر بوسوزن ایشیت بر آه گدنی کل پیری نینگ سینه
 سیکاکدر اندن کل پیری ایدی ای یکینت مندن مکان
 سور و غل دیدی صنوبر بوسوزن ایتی کل پیر لاجین بار
 قوشلو جبه ایل پیری تازه تازه جوانیم قیدین بولور سین
 شمشیر قمر یوز لوک زولف غیر لیک کوز لاری مستانم
 قیدین بولور من جواب کل پیری من سور سنک
 پیری لار نینگ پادشاهی اصلیم ن سوز سنک شپستانیز
 بولور من فهم ایلا سنک جین ایل نینگ ما بهی
 خمر ایزوق کلستاندن بولور من
 باشینکا کیت من میتراجی کورکان آدم بولور چپ نینگ

کورکان آدم
 بولور چپ نینگ

محمادی

3

محتاجی چشم نیک چیراشی باشیم ننگ تاجی عمر دوی میکانه
 فیکانم قیدین بولورسن جو اول کل بیخی عاشیق مرادسی ملتان
 باشه در یادیک اقدیم کوزوم ناینگ یاشی غیر بسم کلشن
 دور چشم ننگ یاشی من سه رسنگ اول مکاندن بولور
 من سوال منور خننا قول لار ناینگی بو یاب سن قان
 ناراپ سن زولفونکنی اوروب سن شان یوسف کبی
 منی حال دینک زندانه زلیخا نشتیم قیدین بولورسن
 برکنی یعقوب دین کلدر سننی سورا غلاب
 حسرت ننگ ایورکاب من باغیر منی داغلاب کلیم بویکا
 متاع من باغلاب بر طوطیم شکر قیدین بولورسن
 او قلده خنجر حکیب باغیر تم قانغه تولدورمه قرین بویکا
 زعفران دیک سوندورمه غمز بیره ناز و کز لبر اولتورمه
 کریم لیک سلطانم قایدین بولورسن غمز اصل ننگ

بهمدی دریا و در ماهی عالم که گوید در دوسر و امق منکابی
 اصلیم فی سوسنگ پری نیک شایقی یا قوت کو به لک کاندن
 بولورسن سوال صنوبر کوز لاینگ نکر لقا مینک طوبه
 نازوک دلبرسن سن جهان محبوبه شیخ بل لبق بولور
 جواب کله کل پری که منقلینک خوبه راستین ایتقیل قایسه جایدن بولورسن
 اصلیم پدیور یوقته مکانم اشکار اقدم
 سیریم پنهایم اوج یوزیل لبق بولور و نیکانیم پیکل شهر
 شبستاندن بولورسن سوال صنوبر شاه خورشید ننگ
 اونعلی اطم صنوبر چیتنگه دیوروب کونکلو مکلور ملا نیک
 نینک صورت کل یوزی دلبر راستین ایتقیل قایسه جایدن
 بولورسن جواب کل پری شاه فرخ نینک قرنی اطم کل پری دور
 عم دین پیر عار شیدا کلید ورتا اولکونجه قراریم شولور
 فهم ایلسانکا اول مکاندن بولورسن دیب صنوبر بویتنه

او قوغاندىن كېيىن كل پىرى ايدىكى اى كىت منى ايز دىسنىك
 بو كلنى بىلا غىل مېز ايز دىسنىك اوج يوزىلده يتارسىن دىب
 غايب بولدى بولمىز چو چو او يغاندى باقىسى ياقى قىز يوق اندىن
 اول قىزنى ياد قىلس بىلاب بو مېستىنى او قودى قىلمىش غم دىچو
 جان نى ايب كىتكان فرىداق يوزونكى كور اى قايتىب يانە كىل
 امدىر الغدىك قامت لىك كل يوزلوك دلبر سىلان سىلان
 يانە كل امدىر نىلقىس نىنگىچىر اكويدىر سلیمان
 يعقوب اوغلا اوچون دېدە كىر يان سچارە عاشىق من
 بولومىز چىران سىلان سىلان يانە كل امدىر
 مېنىن عاشىق بولاي كىز دى چىران لىلى نىنگى عشقىدا
 يغلا دى چىندان سىم اىلا حال مېغى اى شاه كل زر سىلان
 سىلان يانە كل امدىر شىر من اوچون حىكا كوپ چىككى فرىدا
 دىنىيادىن او تىنى اول شىما شاد مستار كوز لوكوم اول

6
 قد شمشاد سیدانه سیدانه یانه کیل امیدر حیف الملک
 یوردی بخند کون یغلاب کل پی می ننگ عشقید بوهر
 نیتی باغلاب بر ضلع بلیکا کمر لار باغلاب سیدانه
 سیدانه یانه کیل امیدر محمودی کویدوردی محوش
 نینگ عشقی بهدم ننگ بهر اهی مولوی جانی کوزوم
 نینگ روشن کونکله نینگ مدار سیدانه سیدانه
 یانه کیل امیدر صنوبر همدی و فالیق یایر و یب سینه
 ییر کا قیوب یاتی تیاک اچماک سیم قالدی وینه بهج کشیکا
 سوز قلماد بخند کونده سن کهن بیاتی محرم کچ لار کلدیر کوزوم
 صنوبر سینه سینی ییر کا قیوب ییتیب دور محرم کچ لار
 ایدیکه ای شهزاده نمه بولد و نیکر و نمه حایره کلدیر و ییر
 صنوبر بهج حواب بر مدر محرم کچ لار حیران قالدیر یغلاب یغلاب
 یینه جاک جاک قلب خورشید شاه نینگ الدیفه کلدی
 امیدر

7

ایدرای پادشاه عالم خدایتیم دین طلب قلب الفغان فرزند
 نیکتر جنوبی باغ سیاه سی قلمنازمن بر دم آرام الایین
 او یقولاب قالدر سینه قایم منیر طریفیکه کتب ایدوک
 بر زمان دین کمن کاک شهنزاده جنوبی سینه سینیه کا
 قیویا تیب دور جواب سور ساقی هج جواب بر ماید
 سیلایمیز که نه جاوته بولغانینی دیدیلار شاه خورشید بولغانینی
 ریشتب بوشیدین کتی مناور قلبیکر لککه منیک او غلام
 سوزلات حاله منکا پلدر هر مس انی پیکارینیک
 پیک قلبی نخبه نجرده التون برور من ددر اندن پادشاه
 منیک بر وزیر بار ایدور زبوردیکان قولاقینا زبوردیک
 ایددی اوزمیدین توروب باغقه باردی جنوبی زبوردیک
 سینه سینیه کاقیوب یاتیب دور زبوردی جنوبی منیک حالینی
 لوروب بولسوزن ایتی نظم سلیمان دولتی اسکندر تیل

سوزله چاله فریش نینک نه بولدور الفدیک قام نینک یا دیک
 بولور میش جمالنیک صفحیه کوندریک اوغول میش
 یوسف کنعان نینک اتاسه یعقوب بغدادی نجمیل اول
 ورده محبوب حسرت نیکده یغلاب خواب ایله نا خواب
 سوزله چاله فریش نینک نه بولدور قولاق سالغیل بوقل
 نینک دایشی سوزله چاله فریش نینک نه بولدور دیب
 اندن کمن سو بریح جواب بر سدی اوغول س صبر حندان
 زیاده ناله قلدا دور وزیر ایدیکه ای پادشاه بوشننداره کادرو
 نینک یا پیر نینک اسری بولغان غمه اوغشایدور ویدی پادشاه
 جمیع منجم لار زنجیر قمره سالدرودی منجم لار اندرای پادشاه
 اوعلی نینک نه پیری کاشیق بولایدور اول پیری نینک مکان
 اوج یوزیل ابق بولدور لیکین اول پیری جمیع پیری لار نینک پادشاه
 نینک قمری ایکن و پیر پادشاه ایدیکه بریب اوغلامنغ الیب
 کلمسک

9
 کلینک لار اینک تیر بیر نی سن قیلای دیدر اندن بر خوش
 وقت کتیک بار ایردی اول کتیک شتراده صنوبر کایدیک
 ای صنوبر سینه نیک و نذغ سیند نیکه نیر کاقوب یغلاما
 بیج ایش بولایدور سینه پاوشاه داده بولغاندن کهن
 اتا نیکه عه بریب اوتکان واقعه بر بیر بیان قلمیک
 صنوبر کابوسوز تاشیر قلمدی صنوبر اتاسی نیک
 الدیقه کلمدی دیدیک ای اتا جمیع علما و فضلدار فیض
 کلینک ددر پاوشاه همه فیض کلمدر اندن صنوبر اوتکان
 واقعه بر بیر بیان قلمک بر سوز ایغالی بر سوز
 بار ایتمای علما کلام لار اوشومده کوروندن شمشیر
 قمر الفزیک قامت کابوسوز لیه اینک عشق سنه قلم
 دسر لیک بر بیر کوروندی شیرین شمایل کورون
 زمان بولدر عقل نیر زایل روحیم پر و اقلند
 حقا

الکون

زلفی زرافشان کاکلی زر لنگ بر کل کلیب قلمد منجه پستان
 مستانه کوز لوک در می یکانه اوج یوزیل لبق یول
 ویب به دی نشانه زلف زرافشان کاکلی زر لنگ
 صنوبر سینه سینیه کاب به یب زلف زرافشان کاکلی زر لنگ
 ویب بو بیت فی او قودی اندون خورشید شاه وزیر لای
 کاکراب دیدیکه ای وزیر لار بو ایش شینیکه ند پیر نی قلمیک
 لار دیدر وزیر لار ایدیکه اینیک تد پیر یوق اول پیر نی
 نینیکه سفان اوج یوزیل لبق یول بول انکاج علاج یوق
 دنیا نینک تورت اطرافیکه کشته ایانیک میر به ده صاحب
 جمال قز بول سه شون اییب بر نیک دیدی اندون خورشید شاه
 ایدیکه ای فرزندان کشته توشیده کور و نکامیته نوکام
 دنیا نینک تورت اطرافیکه کشته ایپار بر به ده مادر شاهزاده
 بار مو یا پیک زاده بار مو یا آخون زاده بار مو به ده صاحب
 جمال

11
 جمال قز بولسا اییب بری بوعدنکدن یاغیقل دیدر صنوبر اییدیک
 ای پدربوزرو کواییم کسه رخصت تارتمای هیچ ایش حاصل
 بولسا سنکاشه قاتیب برینک شوئنگه یولیده اولوب کتیم
 اما بیکیز اولاک شیکه قراماس من دیب سنک رخصت برینک
 ودراندن بو بیت زامه قودی نظم رخصت برینک عداوت شام
 قایتیب تفرولسون رحم ایلا اکل قادیر خدام تالوونوف خوش
 دیک بیز مانه او جار من بهر کم کاتوشه عشق نینگه یواسی
 سلطان بولسا سوانینگ کداسی بو عشق نینگه سنک بورد
 وواهی منغ قلمه ننگه بهر کیز تولدن دیب بو بیت زامه ^{غاندن}
 کمن حور شید شاه اییدیکه ای او غلام سینر زامه ^{او غلام} دین بولسا
 اییدیم عاشقان بهر عزیز فرزندیم اییدیکه ننگه ایش بولسا
 چه ایق درویننی سالی تارتماس نه جارم یوق دیب رخصت
 بهر دی صنوبر اما سیدن رخصت اییب یولغور وان بولسا

آرقه سیدین بوش یوزیکیت همراه بولوب کتی صنوبر بوکیت
لار کاقراب ایدر ای یکیت لار خدایتیم بو عشق او تیغی منکاساب
دور بیج بندیکاسا موسون من سین لار دمن رضی اولوروم سین
ایدر قایتینگ لار دیدی اندن یو بوش یوزیکیت یغلاب
ایدر ای شهراده صنوبر پنجه م تامیز دمن یورت مین دمن کچتوک
سین نه یه کار سار ساکنیز پیر به له بارور مینز دیدیلار صنوبر ایسه
ای یکیت لار خوشش قالینگ لار ایدر دریب بو بییت نه
دو قودی قلم کسب کسب باغیم قاندور کیلکان جانلار خوش
ایدر شه سینیک بر له جهیم بو لغان شه چکله باغیر بریان بو لغان
کچکوندور محمد بو لغان یار اندام خوش قال ایدر صنوبر
دیکه وفا داریم ایشیتینگ لار راه زاریم جهار بو لغان دوست
یاریم مهربانلار خوشش قال ایدری ویب بو بییت نه گو قودی
اندن بوکیت لار ایدر ای شهراده صنوبر پنجه مینز بو جهانتیم

چین شهر لنگه که خراسان
نور جانلار خوش قال ایدری

13

كجتيوك سینه زوم جده اولما سینه زوب ارقه سینه كرو
 جنوبه بو كيت لارنىك اخلا سینه بارك اددوب اي كيت
 لار يورونك لارنىك اول تنك كورار مینه زوب بو بشوز
 يكيت لاركا باش بولوب يولفر وان بولدر لار پادشاه
 جميع علما لار برله اوز ايتيب ياندى لار صنوب بولار برله نخبه كده
 يول يوروب عمام دريا سینه تى بو بيتنه او قودى
 حستينكدين يوراك قاندر عريره جانيم كباب فراقينكده
 ايمدى نيلا يان منده يوقتورتاب تا علاجى نورميدم من
 بىنكابر ديم جواب بارغىبل امى جانيم بلام بىر اددفته تافشوروم
 سنه منكه خورشيد بر عجب جوان آه افغان ايلاسم
 سو دقيلماس نيلا يان يوز منكه پشيمان ايلاسم
 تاج پندرم المادنيك ياغرمنه وقان ايلاسم بارغىبل امى جانيم
 تير اددفته تافشوروم نه زوب اور ايتيب ياندى لار الفص

صوبہ بولابہرہ نجد کوان یول اوروپ عمان دریا سینہ
 یتی عمان دریا سینک کہ دابینہ کلب اہمہ یاران بہرہ درینہ
 خدا یپ توشتہ نجد کوان دریا داروان بولد ناکاہر کونہ
 دریائینک بہر کہ غہ توشتوب کاتی اوج ای غجہ اول کہ دریاتی
 بہر کست لایہرہ ہلاک بولاشغہ از قالب ایدر اندر صنوم
 بہر سحر وقتید اخدا بقعاغہ بغلاب دریاغہ قراب بہر مناجات
 ایغاب قیناب جوش اورغان امان دریاستی بہر مروت
 ایلاکمل مسکن کداغہ توشتوب دریا شہر عشق نینک ہوا
 قومہ من موچہ حسرت جفاغہ بہر غریب من خاما نمدس آوا
 بوغانی جہانفہ موچہ الامتہ یارینیک سجد ایدر کم پارہ
 رحم الماکوب قومہ جہر جفاغہ پنہمہ بیلکوکان وحی جہر اشک
 قیامت وہ تار تار سورہ امہ افضل قبض اتمہ جانینہ حضرت پھر
 قومہ من موچہ چوری جفاغہ صنوبہ بغلاب ایلاب مناجات

15

نال شمدن تترار ارض سموات بارجه يير اتقان قاضي الحجاجات
 ايلت كين تيزراق يتاي پيرى زاريمغه ديب بوبيت او قوغان
 كس برباد مخالف چقب كه لارنى بربيريك اوروب پارچار قىلد
 بوبش يوز ليكس نينك بيمه دريا غرق بولوب كتى ايرى
 صنوبر زيور بىرله بىر تخته نينك اوستيدا قالدى اول كچه بىر
 لار بىرله كوروشوب دريا داروان روان اندى صنوبر بوش
 بوريكت لار دىن ايرى بلغانىغه اوزى نينك امانا سىدىن
 ايرى بلغانىغه بوبيت زار قودى نىم من ايسكها ايتاي عرض
 چاليم بولكون منكا اخر زمان بولوبدور يير اتقان ذوالجلال
 ايشتكىل دايمغ بولكون منكا اخر زمان بولوبدور جانمغه قصد
 اتميش دريى آفت سوزىن قتلما قىم بوقدور سىلماست
 بولكون نوشته منكا وىم قىامت بولكون منكا اخر زمان بولوبدور
 يقامغى جاك اتيب ايلدين فراد يقلسون يير يوز ليكا بوجرخ ناست

حیف که اول جوان لار قامة شمشاد بو کون منشا اخر زمان بولوبور
 صنوبره نه اتقان قدرت لیکر حمان من بو غم لار کون قوه به سر کرد
 اول مرده امان بر اخصت و امان بو کون منشا اخر زمان بولوبور
 دیب بو بیت او قوغاندس کین به باران چقغه خدیتم نینگ
 امری برله صنوبره نه زیورنه اول باران اوروب دیارین
 چقاردی اندس صنوبره شکره دیب زیور به یولوغه
 روان بولدی نچند کون یول یور کاندس کین زیور
 کسل بولوب قالد کوندس کونکاز بون بولوب قالدی
 صنوبره زیور باشنه تزیغه ایب یوزیکانموروب اولتور
 بو بیت نه او قودوی القلم سو یوک لوک بهدیم وفادار ایم
 تاره نوجونم جالیکه نه بولدر کولیک سلطانم پشت پناهم
 نوره دیدیم جگه یم جالیکه بولدر رفیقیم نوسیم عیشیم داریم
 نوره دیدیم جانیم جالیکه نه بولدر کوز لار مرستانم جالیکه بولدر

۱۴
 عرضم فی ایشته کلیل غریز پادشاهم من سوز لایین سن بولایین
 سال امیدر برورد کالوشم شیم یوقتور دوانس من اولای
 من سن بوزاره قال امیدر یوزونک آتیشین دور کوز لایینک
 پیمار نازک دورتینک سماپ دمن پیقنر ار یار وفادایم
 ایلاکمل اظهار کوز لایینک مستانه حالینک نجوک دور سنکافدا
 بولسون بو شیرین جانیم بر زمان که بولیم تر افتانیم
 سن سن تاج سیریم روح روانیم یار صهربانیم حالینک بولور
 یوز حالیم بولوب دور بتم دمن بتم کچر کونوز یغلاب اوقاتیم
 اوتور اجل غنیک شسته ی جانیمخ اوتور غنیمت دور بودوران لای
 پیل امیدر سنور اولانا دمن انادمن بولغان ایر دیم غریب لبق
 کوننده بولمقا ایر دیم سینی بو حسرتدا که رملکان ایر دیم خط
 لیک کاروانیم حالینک نجوک دور یوز اولامن ایر دیم غمدرین ازاد
 غریب لبق کوننده بولوبمن افتاده کوزوم یغلاب در دیم بولور زیاده

رومال ایب کوزوم یاشمن سال امیدر حنوبه شام حنوبه دیر لا
 باغیم اینجیلدی سنکا حقدن مکافسمت یازیلدی وقتیک
 یاشیب جان تنیدن اوز ولددر یوسف کنعانیم حالینک
 بولد ز یور اخر اجل نیک دامیغه توشتوم اگر سبک بوزنون
 دن ال میدی دیب ز یور جان بحق تسلیم قیلدی حنوبه ز یور
 نیک غریب اولکان نینی یاوقلب سوز ایته قال غم عرب کویندا
 غریب لیق کویندا غریب اولکان نینک او جون غریب اولکان
 ز یوریم کل بوز لایه شرفه اندک سا غریب نینک او جون غریب
 اولکان ز یوریم نینک او جون انا انا دن کجیب قضاوق لایفه
 سیندن اچیب اخر اجل نیک شرایین اچیب نینک او جو
 غریب اولکان ز یوریم کل غنچه جز اینک بندر اچلمای بلبل لایه
 کوره یاشمن سا جگما نینک کلو نکلدن برر کیز اچگما نینک
 غریب اولکان ز یوریم شین سوز لایه برله کونکوم ایب
 اورتا لکان

19
 اور تا لکان جانیمه اولار نه سالت صنوبر انم و داع لار
 قلبت منیک او چون غریب اولکاز یوریم القصد یور
 نینک جناره سینم او قوب دنن قلبت برسوز ملکنا نظم
 عاشیق بولکاس شیرین چاندن کجماکان عشق اوتیه کولوب
 بانیب او جماکان بهر شتر ایننه تولا ایچماکان سپه اونده دیک شمع
 سوزان ایزلایم ایمدی عزم ایلامین خطر ننگ جاییدن
 سوراغین لایم نیخه میاندن طلا توعلی حسن الیمی دن
 اختاریب دنیا دین نشان ایزلایم شام صنوبر
 ویرلار منیک اطمینی اندرین ایستایم کونکل شایخ
 عشق ایلیدن عرض اینایم داویمنه محنت کلفت نه بیچاره
 ایزلایم ویب بو بیست او قوغاندن کمن بهر نیجه کون
 یول یوروب ایردی بناگاه بو اوده بهر مو نیجه طونه
 او چوب کتب بارادور صنوبر ایکی اشیه طونه لار شهر بیبا

باره منینک سلامیم فی تیکور سه عجب ایمکس دیب بهواد
 که طونه لارغه به سوز ایعال نظم قمر لاشب بهواد او چقان
 طونه لار منینک سلامیم فی کل یار یغنه دیکای سینر
 قمر بان بولای یار منینک قمر کوزینه پیسته دیبان شیرین
 یینه سوزینه قلم قاش منینک ماه تابان یوزینه سن
 قالم شم اه زاره دیکای سینر مرحمت ایلاسون غریب
 قل لارغه غریب بولاب والدیم سن بو جول بیرمه قمر بان بو
 یار منینک قدسی بوی غه منینک سلامیم فی یارغه دیکای سینر
 صنوبر جوله فالدر یاردن یاریب قنار کسندی بولده
 قایریلیب منینک سلامیم فی یارغه دیکای سینر دیب
 اندن کن بولمه روان لولدر کونلار دایر کون سحر قنیر
 باد صبا کایب صنوبر نینک یوزیکانگدر اندن کل پیر صنوبر
 نینک یار یغنه تشوب بو بیت او قودی نظم ای باد صبا
 سکور

21

تیکور اول یارغنه سلامم ن مستانه قراکوز لوک خو نوخو ارغنه
 سلامیم ن اول سرو خرا مان بر شوخ شمهیل دور
 بجم اتمکسه اول لبر حاله کاره مشکل دور باشمته بلا
 هر دم بجر انیده نازیل دور مستانه باریب ایتقیل
 اول یارغنه سلامیم ن بجر انیده هر دم اور تانیب ادا
 بولدوم غم دشتید اجموند که عشقینکه که ابولدوم
 ای باد صبا ایتقیل اول یارغنه سلامیم ن هر زره وفاء
 کورسای یوز غمکا ادا شیب سن کورک سوغ تلیب
 هر دم فانیما بولا شیب سن بجر نیکده سمندر دیک
 اوتلا کاتو تاشیب سن ای باد صبا ایتقیل اول یارغنه
 سلامیم ن جانمکا جفا قلغان اول عمره و اول لبر دور
 مستانه سیاه چشم جان الغوی کافر دور عمر ضم ن
 بیان ایتکیل سچاره صوبه دور بو نوع باریب ایتقیل یارغنه اول سلامیم ن

دیب اندر کس صنوبر یغلا ایغلا دشت بیابانار یور و
 ایردی بشاکاه به جاباغ توروندی کولکیده ایکیه یارم
 کلچهری نینک مکانی اشبو نولغای دیب بیر سوز ایغاله
 کوزوم کاجلووه بهور باغلا شکره ایمدیر یار مکانی کوزوند
 بلبل لار قونوب او حارز اغلا شکره ایمدی یار مکانی کوزوند
 من موند کلمه یارم نوسو اغلاب یه اغلیق او تینه باغیر من و اغلا
 ایمدیر بیر شمه او روپ یغلاب شکره ایمدیر یار مکانی کوزوند
 موند کوزوم عرض ایماک کاجالینخ اختیار یب تا بهم
 کولکل شادیمته حق میپه اتمیش شول مرادیمنی
 شکره ایمدی یار مکانی کوزوندی جین شهریدن کلدیم
 استاب بو بهدم کوز یاشیم نولودور لاله و شبنم صنوبر
 یغلامه دا دن ایت شولدم شکره ایمدیر یار مکانی کوزوندی
 دیب بریب جاباغقه کردی باغقه بهج آومیه او قدمی تیکان
 ایماس

20
 امانس او تراسید ابر کنبند تور و دور اول کنبند ز تمام طلا دین
 قلفان ایکان صنوبر آبیست آبیست کلدیر ناکاه کنبند
 نینگ اجیدین بر آواز چقته ای آدمیزاد قانداغ آدم سن
 بویه کا آدم کاسه فوته گویر او جارقوش کات قشائی گویر
 ایردی سن بچوک کلدنک دیدر صنوبر ایدر ای انا سن برب
 پیجاره دور سن فلک نینگ کردشی برله بویه کا کایب سن
 دیدر اول مو جاده کر ایدر بر سقیم تقه اسم اعظم نه
 او قوب سا جب ایردی صنوبر کییک صورتیدر ابو اب
 قالدر صنوبر ایدر ای نایکار سن قلسب ایدیم منی ننه کامونداغ
 کییک نینگ صورتیدر قلسب قویدونک دیدیلار اول جاده کر
 ایدر ای آدمیزادینه سوزلا موسن دیبینه بر سقیم
 تقه اسم اعظم نه دم قلسب سا جب ایردی مینه
 تیل نه کلدیر اندر صنوبر کونکاید ایدیکه کر کییک نینگ صورتیدر

بول سم موپم باریمنی اینر دیب تپای دیب بیابانقده
 چتقب کتی نچند کون بول یوروب خدا تپمغه مناجات
 قلوب بر سوز ایغالا مناجات قادیه اندرس سن مننیک پناهم
 مننیک دیک سچ کم فی حیران ایلامه کوندن کونکا بولدر الم زیاده
 فریب ایق کونیده قالدیم پیاده بهجکیم مننیک دیک فانی دنیا
 یار کونیده زار کرایان ایلامه سن مؤده کلب سن نصیبیم
 تارتیب ییر اخلیق مننیک نخبری بافر مننیک تیب بهجکیم مننیک
 باشیغه شونداغ کون سالت صوبه مننیک جالمن بیان ایلامه
 دیب اندس کین صوبه نچند کون بول یوروب مننیک جاباغق
 یتتی اولقی دن صد جندان زیاده اندا هم او منیر اولدک
 قدیمی تکان ایما سن اول سیرده بهم طلا دن قندان
 مننیک بر کنین کوردی او کنبذ اننیک اچیکا صوبه کوردی
 قرالنه بر قنز تخت اوستیدا اولتوروب دور شعله سی

25

ماه منور ديك اول قز كيك في كوروب بولاجي وتر قاجب
 كلكان كيك كا او خشايد ورديب كيك كا سوت شمش
 قويدى كيك هر كيز قراماوى اما كيك نيك كوزيدى ين ياش
 روان بولدر اول قز ايدراى جانور من سنينك اچو اليك
 پيلما من اوزونك اتيفيل ديدى كيك اشات قلديك تيلم
 يوق ويى اول قز كيك غنياك تيلم دم سالدر تيل كوياء
 يولدر اندىن كيك دن سوز سوراوى اى كيك قايدىن كلديك
 نمه بولاب اير ونك ديدى كيك ايرى اى رعنا من كيك
 پيماس اير دم من غريب اير دم ويى برسوز ايقال
 قزىل بوز لوك قلم عاشلىق نكارم جاكي كيرى ان غريب
 سیرلارده قز بوز لوك شكه سوز لوك پيداو جام پيرشانا
 غريب سیرلارده بچ كنه ياريدىن جدا بولماسون
 منينك ديك بختى قز ايو لماسون يار كوئيدى يغلاب اول

بولسا سون يوراك لار خون بولد غريب يير لارده قبا فلک
 سالد سر خط لیک بولغه منی حرم باشتوردی سانسینه
 بلاغه مناجات ایلادی قادیر خدایه اوشکان کاروانیم
 غریب ییر لارده صنوبر دیر شاه خورشید نینک اوغلی منن پیر یار
 او جون سینه لایم داغلا منن بر جادو نینک قوینده بندی
 باغلا منن پیر کشته پناهم غریب ییر لارده القصة اولان جانیغ
 مهرا نیکیزه ویکان جادو کونینک مکان ایردی بولیم اوج
 قسم تفر اغغه اسم اعظم او قوب تا شادی صنوبر درجا
 آدم صورتیکلدر مهرا نیکیزه ادر نه سبب دن بو ییر لار غه کلک نیکیزه
 دیر صنوبر اوز نینک جالیغی بر بر میان قلب بو بیتیه قودی
 اولاجین شوره دن چقتم پوسودالار پیلده نیچ یاری میهم
 رخساری نیبالار پیلده غرق بولوروق بسمه نیر وریای عثمانی
 پیلده ایرلیب بیدرم لایم دن طرفه شید بولماسم قالاسم

27

یا انوز بلاد شتیره یوقتور بیدر میتم هر زمان بود در محنت دمن
 قتلما سن پیکیم کوی دوروب هر آتش ده سار غریب خاک پیتیم
 نغم قولینک ا بیکه من شهنشهر برله یولما سن ای قمر یوز لوک شکمه سوز
 لوک پیرلار سروری بولدوم من حیران جمالینک کاقم اب ای شتر
 در دارا سن سن صنوبر نینک و فالیق دلبر من عجب مستغرق
 زوی تماشا بولما سن دیب بو بیت نه او قوغاندن کلین مهر نیکیز
 صنوبر برله ایگولان بریب اولتی جادو که نه اولتوردی لارا تاما صنوبر
 هر جادو نه اولتوروب پیوفادنیادن هر سوز ایقان کلام اولک کلام
 بود نیایفه سو یونتمه بود نیایکم لارغه و فالیلادی هر و کایدوروب سن
 مرصع حاجی هر و کایل ایلچر و جفا ایلادی هر کیز تو انمه کیل دنیا مال ایفته
 اعتماد اتماکل مالی سانیفه هر و نه تنگور و سار وصالیغه هر و کاشنک
 تور لوک جفا ایلادی بود نیایم که مکام من سن لیک ایبار فلک اخره انینک
 باسیفه تیار هر نه جاشیق لار مراد یغه تیار هر نه جایی سن جدا ایلادی

بو و نیاد من اوقی نچند دورانلا خضران دن قتل کما س بو کلت تانار
 اجل نیک قولیده بیک سلطان لارا اخر حسرت پله جلا ایلادی
 عاشیق نیلار سون یار سینه بو جانم زندان دور کوزینه نخته
 جهانی صنوبر دبر یار نیک داغی سحر افی الف و یکا قاصتیم و تامل
 ایلادی الفصه مهرانیکه دی ای یکنیت ایلولان عییش عسرت
 قیلانی دیدی صنوبر عییش شتر کما مشغول بولدی بر نجه کونون
 کن صنوبر قوشیده اه تار تیب او یغاندر مهرانیکه ایدی آ
 یکیت سینه نیکینه یار نیکه بار سودیدر صنوبر ای رعنا جدا لوق
 وقتی بولدی تو سوزده شاه فرخ نیک قمری کل پیری کا عاشیق
 بولاب ایدم سنکار خست بر نیک من شول پیری ازاو نیک
 مسکافی اوج یوزیل بقی بولور برادر من دبر مهرانیکه نیک
 کونکلی بوزور اوب بو بیت او قودی نظم سوزدن کتار سن
 سیور یارم پشتر نه هم پهمان ایلامنه سسج من و لالی دلدارم
 کورد

29

کوزده یا ششم قان ایلامه سن بارورسن آه
 فای تو لوب نمسن فالورسن کلدا ی سوبوب
 براور کا کامهرنگ سالیب عمدا ایلیجان
 ایلامه سنن جانیم ننگ خوشنی کل یوزونک
 جنت کلشنی یادینکین حقایب حاتم
 پریشان ایلامه سنن حاتمک مطلوب
 قومیه منکا بجران شهبی نه پرواز اتیب بلبلی
 کلشنیم حران ایلامه القصه اندین سوک مہرا
 اینکرخه کسلی بریب فالقیل دیب برور ایلامه
 منے کتی دیبان بولمه پریشان سحرده تار تمغیل
 آه ایلامه فغان بولسون خسته جانیم یولونکدا
 قمر بان قمر کوز لوک سویار باریم قیبت ایلمدی
 نه سبب یومین قمر کوزونک سوز ولدی زعفرانیک

ایلامه سنن جانیم ننگ خوشنی کل یوزونک
 جنت کلشنی یادینکین حقایب حاتم
 پریشان ایلامه سنن حاتمک مطلوب
 قومیه منکا بجران شهبی نه پرواز اتیب بلبلی
 کلشنیم حران ایلامه القصه اندین سوک مہرا
 اینکرخه کسلی بریب فالقیل دیب برور ایلامه
 منے کتی دیبان بولمه پریشان سحرده تار تمغیل
 آه ایلامه فغان بولسون خسته جانیم یولونکدا
 قمر بان قمر کوز لوک سویار باریم قیبت ایلمدی
 نه سبب یومین قمر کوزونک سوز ولدی زعفرانیک

صنوبر سن وفادار یاریم سنکافد ابولسون جانیم
 فکاریم کوز و مینیک روشن کو لکلوم آراییم اور تیر علی
 بویل اق مزاریم قایت امدت القصة بوسوز دهن سونک
 یول یوروب بر جایغه باردی بارماقغه جای تانمادی اضرالهم
 بر مزار پستانقه باریب یا تسی توشید ایدیلار کم بویره ده تا شایا
 دیدم اندن سونک صنوبر توروب قراسه لار بر چهار باغ کوروند
 در حال چهار باغ قو باریب کوردی اوتر اسید ابر حوض کوشه
 بار ایدی اینک یا شید لقمه قلندر شراب اچیب اولتوروب
 دور صنوبر د الدیفه جملاب بیکاسه شراب بر دیلار صنوبر
 اچیب کو ککباقیب عرشه کوردی بر ککباقیب پشت بابی
 کوردی قلندر لار ایدی ای یکست کو ککباقیب نه کوردونک
 بر ککباقیب نه کوردونک دیدی صنوبر بر بر بیان قلند
 ایتتی عرضیمنی آشتینکلا غزیه ایشلار اولاجل تن لار
 جایقی

31

کوزیکاسر جو جس کو شکر و زدی اوزیکایدیکه بومترلدی
 ارام و فرغت قلم یاقی اما جادو کونیک مسکانی ایردی
 نینکی پادشاهی اعاتزی کینیک لار بیره جبار باغدا شرای
 اچب اولتوروب دور ناگاه قتلار کوروب توتوب ایلب
 کلدی چوخ سنک لبیکه کلدی اما صبر نازار یغلاب
 بیره ایغانلیم عشق او تیدایان یانه کل یوزوم
 سویدی نیلایین اورتان نیب درد بجه اینه پیمانم
 تولدیر نیلایین قولومدن کتی در مانیم خزان یولدا
 کلستانیم یغلا شیب یار یارانیم رقیب لار کولدا
 نیلایین ناله کز یوجول لار دولان نیب ساف سوز
 لاری شوم فلک او تماس کونلاری باشمه سالد
 نیلایین بولدوم ایر اندیغ در دید قالدیم غریب لیتق
 کوییدا ایکی کوزوم یاریو لید اتمموروب قالدیم نیلایین

تو شو مداکور و دم بر پیرینی باشمده سالدی خنجره
 یقینت عشقینیک خنجره باشمده تیلدی نیلایین القصد
 اندیس سوک زنگی نیک قزلی عاشیق بولدی قز صوبه
 ایدیکه ای اوم منینک شاه نیمکه تعریف قلب بر سوز
 اتیقید دیدی صوبه تعریف قلب بر سوز ایغالی
 تعریفینک ایتایین مجله پستانه قز اندیس قز ادر یوز
 لارینیک بسینک قاشلارینیک قلیج دورقه لاغینک قالقان
 شاگسه کا اوخشاید دور کوز لارینیک بسینک ساج
 باغ لارینیک یلان دور قدینک مناره قول لارینیک اوخشاید
 شاخ جناره منکا باقیب کوب پشور لمه به باره
 زهر دمن اچیق دور سوز لارینیک بسینک اکینتیک
 کیب سن قز الباسه پهلما یمن کم ننگ او چون تو تو
 ازاسه اوزاتم قولونکنی کوبد اینر اسه تیاقدن قاتیق دو
 ناز

33

نار در

نازلار نیک بئینک خذستینکده دور بر نجر قمر قسین بئیشکده
 کیت بئین ائیک قولاق چین پئینک کاباغلاب سن آلا
 آرقم چین اور وانه لاله خشايد ور قمر لار نیک بئینک
 جنوب اور تاب کوندوردی و افغینک عجب بئینک دور
 باشدین ایافغینک کبر لاله شتیه بار جدار باغینک
 زبستانده او خشايد ور یاز لار نیک بئینک القصه بونو
 وین سوک قمر نیک اچمغ کلب بو ادم نئینک قول
 ایافغینک باغلاب اولتور و نکلار دین امر قلد جنوب
 ائمدی یاریمنی کور سادیم دیوب زار زار یغلاب بئینک
 نغم سن نیلایین ناروک قواوم باغلاب وئی باجمالین کور
 ماسن بولر و م سن ائمدی بونو نکلار اولتور مال کاجا فلاگر

۱۱۸

34

قباغلك افه قوشته آشتمه توكانناس سودا اراسالدى
 باشتمه بچكليم حرم ايلاناس قانلى باشتمه يار جمالان كورمان
 بولدوم سن ايمدش ايمدى پيلديم جان تنيدن اوز ورك
 ايرالينغ درويدن باغريم ايريليك پيشانده بوته قسمت
 يازيلدى يار جمالان كورمان بولدوم سن ايمدى
 بچ پيلماين نه دور بختم يماندور جاليق درويدن باغريم
 يرا دور چسرت پيلد عمر وم او توب بارا دور يار جمالان
 كورمان بولدوم سن ايمدش صوبه پيشه ياشاه نه وان
 زنگى لا قوليدنه قالم حبير ان حرم ايلد قولدوم قويمه
 سر كردان يار جمالان كورمان بولدوم سن ايمدى
 القصة اندن سونك صوبه پيشه ياشاه اولتون قليب
 الدر

35

۱۱۱

الدیر بخند کون قفس ایچر دسالب قویدیر کونلدا دایر کون
 زنگی لار شراب ایچب بیست یولوب یقلدی یار جنوبیر
 قفس او شاتیب جقب قاجتی اندیرن کین بخند کون
 یول یوروب ایردی بریشته لئرا غدی تی انا هو او اتو غایلا
 قوشلار سیرایشیب تور دوز جنوبیر اولاردین بارینی سو
 بر سوز ایفلا نکه کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 یار قور دوز کور کور دوز کور نه او چون جکینگ نالشی
 یارینی کور دوز کور کور دوز کور باغچه بوستاقلی باغدار
 تیز ایچانان کاستانلار طوطی قمر غراخانلار یارین کور دوز
 کور دوز کور بلبل داین جکب زوتی ایسترم و فالو یار
 بیته نینگ لاجین شو کقار یار قور دوز کور کور دوز کور
 کور کور باقیب کور دوز مایینی جنوبیر قننگ سیرای جنوبیر قننگ

آه بی یاری کور دؤنکه کور دؤنکه او قصه همیشه فی سیر قلب
 یور و رایه دی نگاه کوزیک آدوم لار کور و زور درخت لار
 استیده اولتور و ب دور اما اولار رود و پایلار رایه دی
 اما صوبه اولار نینک قاشیغه بار دی همه سه زار قشلدی
 لار کم ای یکیت پین لار فر کوتاریب الیب درخت لار
 نینک او ستیکاقویس کینر پین لار میوه سپک و دیوی
 صوبه نینک رحیمی کلب کوتار و یلار بو نیغمه جبره شایب
 در صوبه بهر چند زور قشلد خلاص بو لار اندین
 زار زار یغلاب بوز و و ده پایغه او جبره اب قانغا نیغمه بهر سوز
 و یغالی نغم پیرای لار و سن قش لو ب یوز نینک بلانده او جبره دم
 بهر زمان بهر نینک خفا لار بهر بلانده او جبره ایم بهر نفس
 شاه

37

شاد بولما دیم یوز ما جهر افه اوچم ادریم قان بولوب هر لحظه در
 بدو افه اوچم ادریم نیلایین اید و سلا من روده پایغه اوچم ادریم
 کورسه احوالنی میر بیر مبتلا یغلار منکا جسم اتیب جالیغه
 میر بیر نیو ایغلار منکا اهل نالنی کوروب شاه کد ایغلار منکا
 نیلایین اید و سلا من روده پایغه اوچم ادریم هیچ کت
 اید و سلا منک پیریشان بولما سون یارچرینده
 کویوب رار کریان بولما سون اور تانیب عشق اوغز بر
 باغری بران بولما سون نیلایین اید و سلا من روده
 پایغه اوچم ادریم بر غریب چک اواره سن عالم خراب
 غصه در دالم دن اور تانیب باغریم کباب اهل نالیم چدر
 میر دم فغانیم چک ب نیلایین اید و سلا من روده پایغه اوچم ادریم

تذکره اعیان

نوبهار بولدیر کینه بهاریم بولما دشر به نفس کل غنچه باغی امیدیم
 بولما دشر بولما موند اغ باشمه دین به زحمان ایریمه دشر نیلایین
 ایر و ستلار سن روده پایفته او جبر اویم ای خدایار حم قیل غم دین
 صنوبره زربانچ مسلمان بولما سن غم ایچره مندیگه مبتلا نیلایین
 ایر و ستلار سن روده پایفته او جبر اویم بوسوزد سن سوک صنوبر
 جول لارده یغلاب یوروب حضرت محضر علیه السلام زربانچ
 عرض قیلدی حضرت علیه السلام ایر لار ای صنوبره فلان جلیله
 به جناب ابا چقب نقول بدیخت باشین کسب کلمه کسب
 صنوبره بهرب اول جناب غم چقب باشین اوزدی خلاص
 بولدیر قیلدی بهرب نیاق الیب روده پایمار قانیغه کسب بهرب
 اینقالیغ قیلدی ای روده پایمار بولدیر اخر زمان سنکا

39

سو ایلداسان او ایلمار بو کون قوش قران سنکا
 باشینکنی کسارین بوساعت جاینک سالد وور قشمت
 قول قشماق نه حاجت ایمدر برین امان سنکا ششیرین
 جاینکنی سو بیک اچار من قشماق قران قشماق سو بیک
 اچار من غنیمت دور بو جان سنکا باینکنی اسیا من داغنه
 سو رت من یوز و نکا قشماق باشینکنی کلمه منار کور سار
 تورفتان سنکا صنوبر دوست لار اولما سون رقیب لار
 پیمر کولما سون الیم اوزر ایلا سون جهنم ده مگا سنکا
 اندین سو نکا روده پایلار نه اولتوروب ایمدر تیززاق
 کتار من دیب سوندا تورماق بو کسار دیب بیله ارفالی
 دیلی کونکوم تورماق بو کسار بو جادا ایمدر بیله ارفالی

بولماس عمر ضایع کبی یولدوریا الباریب تالیف و حیرت بیره
 اوتماسا بولماس مجنون بولوب یو جای لار باشق اوروب
 کوز لایمغه قانیش تولدوروب خسته لار و کجه طر فکا
 تلموروب تزار زار یغلاا اولماس بولماس صنوبر دیر فلک
 بوزدی شایمنه لک اوت لایق قتی کو بهر همی کانینجه یار
 یولینه باریب شیرین جانیمه یوفان دینا دین و ماس
 بولماس دیب نجه کون یول یوروب ناکاه بهر دریاقه تی
 دریاقه کردی انا بهر نجه کون یول یوروب سالی بو شاد
 بهر کیز حیا لادی دریاقه نقاب بهر سوز ایغای شیم ناکهان شوقوم
 سنکا امان دریا امان امان عمر ضیم ایتیم سنکا امان
 دریا امان امان بتر بولدر دریم شوک کون کفر یاشیم
 بولماس

411

بولدی فلکون اول مصطفیٰ حق او چون امان دریا امان امان
 سن کنار من یا نه یا نه فلک بر لان دونه دونه شمع چققی غم
 کمانه اما دریا امان امان کجی سما سختی جهان سن شیرین
 جانیم جققی تن دین مروت استرم سندش عثمان دریا امان
 امان نه لار چکیم آه ذاری قور ولدی غم نینگ بازاری صنوبر
 استادی یار تر عثمان دریا امان امان اندرین سوکد دریا
 نینگ اچیدر کتب بارو رایردی ناکاه در ماسک اچیدر چنار
 کوروندی بریب اول چنار خوققی اما فلک قولیدرین بر
 ایغالی نظم ظلمونک پلان کوزوم بیش قان اتینگ فلک
 پسندین شاد بولما دم بهر زمان کوندا یوز یول اچیرن پله
 او اتور دونک فلک سندین شاد بولما دم بهر زمان بر کیز قونما دم

جبر جفا و من مکه قسمت بولد نیر کا از لیدین حسرت پیدا تو م
 فانی دنیا و من فلک سندن شا و بولما دم پر زمان صنوبر نیر
 کیمکه ایهای دا وین غم چقاروی فلک اوره کردیمین ایتمه
 سنکا ورو ایلا این دا وین فلک سندن شا و بولما دم پر زمان
 القصه اندن کین حق تعالی توکل قلبه اتوروب ابدی
 اماندن بر اولوغ بر اولوغ قوش پیدا بولدر اول قوش
 کلب یخاج غم قوندی صنوبر ایسی اگر لو قوشغه یا قوشم
 شاید ایب چقارویب ایتمه کلب قوش یا غمی
 تو قوب الری قوش به وافه و حتی القصد صنوبر کامدایک
 نینگ تسبیح ز ایشیتی صنوبر خدای تعالی غم مناجات قلب
 به روز ایفان سنکا صنوبر کدرین عالمنه بر اتقان حرام

43

رحم ایله قولوم تو توب چیران ایلامه قدر مینکدن مننه قلدینگ
 پیریشان بیج بنده نینگ نختی مرا ایلامه یوسف کنفازدن
 ییعتوب ایریلدی قراباغری سو بولوب اینر لیدی یغلامان
 کوزده باشم قان بول شرمینکدیک دیده سین کمر این ایلامه
 ابراهیم خلیل فی ایلامدی خطبات او غلامن قبران اتی اول ایلامه تابه
 اسماعیل در دیدن سینه سی کباب مینکدیک باغری بی
 ایلامه لیلی میده مجنون عاشق نالان وفاد نیادین اوستی لار
 کیریان بیج اوم اوغلی قدرت لیک رحمان صنوبر دیک نزاره
 کیریان ایلامه القصه بوندر سنو ک او قوش بی آشیانغه
 قوندی اول قوش صنوبر دین سوزدی او مینه اوسته سبب
 دین بو جایلا شغه تو شتونک دیدی صنوبر بهر نه کور کاین سیر مینکد

نظم

نظم یا تمییز ایوم تخت استاید سید به کجه تو شومده به طرف جهان
 کور و ندر تعمیر بقین ایلا یه انی به نجه حسن ایسکله قبا ان کور و ندر
 قاشکار بهلال کوزلا به مستان کورکان آوم لولو حسینکا
 حیران اول ساله بر باشمده تو کانهاس بیچم ان منکابه دست
 سلطان کور و ندری بهر بهر دور کپکان تو فرمیه ای کلده
 شاه فرخ نینک قری بهر شیم من دلبر دور شکله سب لاری
 شونداغ کر شتمه جانان کور و ندر جنوبه دیر بود و احواله
 کچه کور و ندر به فکر ای خیالم حکم نظرم کتهاس کوزلا نظایم
 شونداغ بهر قمتند دوران کور و ندری الفصه اندن اول قوش
 نینک انی سیم فرغ ایبر اول سمع ادرای او دینه او
 من منکابه خشیایق ملای دیر جنوبه نرقا سینه کونای

بهر دور

45

سلمان

بهر سپهر از قلب کتی صنوبر سیمرخ حقیقده عاق قلب سوزان
 نظم سلیمان سیمرخ ای شاه و بیان همیشه دولتینک
 بهر قرار اولسون سنکله بنچیل بولسون دوران منزل
 کابینک بولسون مسجدا فضی قوتونجی اسماندا حضرت عیسی
 عاشیق لارینیک سپهر ویر یوسف زلیخا اولار کلب سنکلا
 مدد کار اولسون خضر پدایا سار ادریس نغمه خدایتیکه
 اولار اولسون مقدر اباکیر عثمان حمید مدد کارینک
 سینکجه یار اولسون تنکله ی نیکجه یو یو احمد خنده
 اندون شفا تابتی جمله پیمار نکاد وارینک بولسون
 قدر تلیک جبار ووشمن لارینیک کلب سنکار اولسون
 صنوبر یویر من فقیرم نجه یلدر غم قولیدار اسیرم

حسن سلمان

باشکدن گتماس من سنکادیرم تاکه سوزوم سنکا
 اعتبار اولسون القصد اندن کهن سیرغ صنوبر
 کچر کونوز او جوب جوب یاریب شهر شنبه تاقه
 یتتی اما صنوبر نه بر دریا نینگ لیبکه تو شوروب ایدی
 ای صنوبر بهر چهار باغ بار انکا بسنگ درواز لارده دیوه
 لاریار اولاردن قوما غیل وینه ایچکاری کیر سنکامکه
 تحت وایا قاندر وریباشت نینگ اوزه سیده درین بال
 دیکان بهر جان قفسه کاسالغ لبق سنی کور سه لار
 فریاد قیلور نینگ سلام تنگور سنک دم اور سناس
 دیب وواع قلمدیلار اندن کهن سیرغ غمه رخصت بهر
 بهر سوز اینلا کتکل امید سیرغ قوشی شول کور نجان
 مکان

47

مکانه یوزلان پهلما سیدن برون چ کس عزم اتیب جوتان
 یوزلان سن بارورسن یول لار اشیت جولدس جوتان
 یوزلان کوبیخ شلیق کوردوم سندن ایسدر ضا بولسا
 مندس پیر واز اتیب اول وطن دین او شول خانه مانه یوزلان
 بهیچک قالدیر تلوروتبا کوز لاریر اشقه تولوب چرخ
 فلک دیک چرخ اوروتبا او کورکان اشیا کله یوزلان
 القصد اندین سوک جنوبه داع قلبتقی اما جنوبه آهسته
 آهسته روان بولد سر چهار باغقه چتی کورای کیم قرق
 کزویوار یار تمام طلا دین ز غنقه اندین اندازیه قسلفان سندن
 کیریب روانه بولد سیر کوشک تمام طلا دین سیر قسح کوشک
 لارن اختاریب انم دور واز غنقه روان بولد کور دیکم

بیهوش دیوانه عیب دور هم بری غینک مشت کینر دیوار ویک
 اولارد سن بسیار شقت پیلان اون لار کوردم کیم پیر
 لار هم کس اولوقید اصنوبه نینک عقی لال بولوب پیر سوز
 ایقان اصنوبه بولوب بول سنانه کتب احمد اوزلو کومدن
 بیهوش دیوانه عیب دور هم بری غینک مشت کینر دیوار ویک
 بوستانه جای یتیم عقیله لال ایتیم انا اعمری خنایه شکم
 دس شیم من دور اینک نرنال بیهوش نینک حسنه جور الامت
 ایه کوزلو کرشکه خانه یتیم تخت اوستی ایا تیب دور عجب
 بیهوش دیوانه عیب دور هم بری غینک مشت کینر دیوار ویک
 صنوبه بیهوش نینک کایتم القصد بوسوز دس کایه ایتیم
 ایتیم کوشک نینک اوستیک بار دیمار کوردم کیم کرشکه

49

ترم طلا دمن سر مع قنلقان وینه تخت لعاب جو ایزدین دست
 قنلقان اما اول تخت نینکا اوستیدا ایزدین ایزدین ایزدین دور
 ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین
 جانان ایشو ترور لب لار ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین
 ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین
 چشم مستانه ستانه ایشو ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین
 تباخی سوز لاری ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین
 الحانه یوز بندر بادور حال لار ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین
 لار ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین ایزدین
 کونکوم کلکه بولدر تازه قاشق کور لاری مستانه ایلبان
 جانیننی قریانه شو طوطی خوش ایشو ایشو ایشو ایشو ایشو ایشو ایشو ایشو

کوزین یوزیکه یا بئیش پردن اوخت تیریم یاریم ننگ
 یوزین تکلیسه قیش و اچلفان گلستانه چنادن قزیل
 قولار کویوردی باغیم دغلار یازه نینگ میوه لاری
 اوختایدور سنب نخدانه قه کیب دور کلکون لیک
 اور تا قاش ننگ قمر است یاریم ننگ قدر حناست اوخت
 ی دور سر و حمر امانه قه چمنه حشم جبارغی مننه اور تا فراغی
 اوختایدور یاریم ننگ چهار باغی بر سنب در افشانه قه
 القصه در تن بان یکان قوش صنوبر ننگ اوزن استیب
 بهمان آدمی فاده ویب قجقوی تمام دیوه لار و یغانه
 صنوبر تحت ننگ ● استیکا اوزینی نههان قلدی
 دیوه لار و پهلار دینه اده ننگ بوی کله دور و کل لار ننگ

ارکس 2

57

ارسنغ اختاریب چیران بولدیر صنوبر قور قور بونیزین
 قوتولاقیم بولماس دیب بربوز ایغلا غم غم قوتولاقیم
 قیقولباشم قییتتوسن بیجرانه دودر نیلایین قمر ایریوق
 شوم فلک نینگ کردشتی توکانماس بو الارسالدر نیلایین
 یایم نینگ شکر بالین سورمدیم قول اورتیب المه لارین
 المادیم کورلایم قانقونچر یوزین کورمادیم کونکلک مداری
 قالدر نیلایین صنوبر دیر لارینی اوتمه سچ فلک یوردی کونکل
 شادومه وصال بچ افغه دوندر نیلایین القصیه بوسه زردین
 سونک ذرتین بال ایدیرای ملیکه تحت نینگ استیدلورادو
 دیدر کل نینگ قاشیغه قمرادی ایرسه صنوبر یاتیب دور
 کل سیری خوشحال بولوب صنوبر نینگ قولیدین لوتوب

تحت نینک او سینگا اییب چیتی بر لچون نوازیش قلفاندین
 کس کس شاپانه کید وروب اندین کل سر ی صنوبر نینک
 کونکلیفی الماق اوچون بر سوز ایفالی خوش کلب سن
 سیور یاریم قوتلوغ بولسون مگاسنگا تو شوید آکو کال
 پیریز او صدقه بولسون بوجان سنگا سحر نینک دل لار
 یغلا دیم کس یب انفریمتی توز لادیم یوردوم نشان نیر لاین
 نیالما دیم نشان سنگا سن سن در دیم نینک در مانه کتی کو کلوم
 نینک ارمی یولو نکلد بو شیره من جان فی سن ایلامه قمران سنگا
 من کل سر ی من دستینکدا کور بولسون قیب ل نینکدا
 تا اولکونجه من دستینکدا بولسون یختجه جهان سنگا
 ویب شراب اییب کلدیلار سحر فیاله می ایچ بست بولد

53

صنوبر نكاره زلفه يفت قلسب يرسوز ايقان نكاه كولو بگميش
 يارجه دلبه قاشمه مينكنر مهر بانم اوخسته نكاهم شمشاد
 امن سايسال بر تاشمه مينكنر سر و نخر امانم نكاهم اق
 يوزم ننگ قوش قوش خالي بار عرق ايللا مېش دان
 وانه نكاهم دان شيدا سينك من مينك يار بار سويوب
 كوردوم ليلار ننگ بالي بار بېرېرى يولو بدور من پلان
 بهدم ليلار يدن اقا شيرين زم زم خدمتيد معنى ايللا
 مهرم رېم ايللا معنى كير يانه نكاهم صنوبر ننگ يار كل بېرى
 دلبر سنكا فدا بولسون بوشيرين جانلار بولياكس
 دور قزىل قان نكاهم القصبه بولسون كهن عېش
 عشرت كامشغول بولياكس اما بېر قباله نوشن بولغان كهن

صنوبر نیک کونکلیکه بر سوز کچوب زیداری زین به بوسه
 طلب قصاب بر سوز الفالی کلوم ستنک سیاه افونک
 دال کردان کنداوسون به سون عاشیق مرادینی
 اوز بر اعلان سون بنداوسون سرمد دور قلم قاشقار نیک
 تیز یلکان یونجی تشکار نیک طوطی شیرین سوز لاریک
 شکر اوسون قند اوسون بغداد شیب هر ایله ماه لار
 لاجین کوز لوک زلیخا لار خدمتینکد اکلیم لار جرح فلک
 شیب! اواسون سن بولما سنک بنگا بدم یو اگدن بیچار
 یوزنم گل یوزنکدن آقا شبنم وانه وانه پیندا اوسون
 صنوبر دور سنکاییم کجه کونوز کونوز کونوز نیک روسیاه دور
 رقیب لاریک اوز بر افغان سون بنداوسون القصه
 لوسور دس

55

بوسوز دس کین عیشر عشق قملب اولشورون ناکاه خویور
 بئینک اتا ناکس یادور اولشورون ناکس کول پری بئینک اچغی کلب
 بئوفا در میز اورد مکمه مندوم بئوخت کور کان یارینک یار دور
 بولمشه او چون آه تار تاس دیر صوبه دیدار بئینک کولکلنی
 السب برفوز ایغان ناکاه یاتیب اییم مست مستانه
 چشم جاوده لارینک یادور تو شسته کل اچلیب تانک شمالی استاز
 زرافشان تیل لارینک یادور تو شسته ناکاه کریب ایبر دیم
 کل کاشته سر و خرمانیم یادور تو شسته من سناکاشتیق
 لبق لافنی اوردوم نجیب بل بجه بئینک ایغدا بئو کوردوم جمالی بئک
 شمشه کوردوب بئو کوردوم خالی بئندولار بئینک یادور تو شسته
 شاه خورشید ایغدا بئیم صوبه بئیکه او چون بسکه کولکلوم مکدر

خاطر مودن چقا س کورکان همدم لار هم صحبت يار اولم
 يادير قوشق القصره نو سوردن سوزنگ کل پری ایدی
 امر صنوبر غم بیا کیل اگر سوزدا قورماس بولسنگ من بربله
 کنار من دیدر القصره دیوه لار که ایدیر ای دیوه لار تحت
 چاین ماچین شهر کلک ایب بار غمیل دیدی دیوه لار تحت
 کوتاریب روان بولدیلار نجه کوندن کن بر جایغی تی اول جا
 مهز اینکیز نینکه جای ایدیر دی شول جایدر اجشمه نینکه ایکی نوشته
 اما صنوبر چشمه ده طهارت قلب شکوه وضعه اقرب خود ایتمه
 شکله ایتمه صنوبر بیدر کل پری سیر قلب بر لب تا فقه
 چققی لاری اقدین بیکر نین کور و ندر کل ایکی بوخو که شکوه
 دیدر صنوبر ایدیر مهز اینکیز نینکه نیشیق قلندان جای ترور

57

ديب تتريف قلب بيسوز ايفال نازك دلير بيسوز نوم
 جرخ فلک کهنه جفا ایلادی بیهو کایدور و ستاج خوسه
 بیرونه ایل اچره کدا ایلادی کیمه کالیم بیهو تخت تاج
 عالم ایللی بولور و کیمه تخت بیهو ایتور و بیهو قلات
 کیم لار کالیم بیهو و کیم لار کالیم بیهو و کیم لار کالیم بیهو
 سنکادیر سن بیهو سن او تکان محنت کیم لار کالیم بیهو
 بیهو کالیم بیهو کالیم بیهو کالیم بیهو کالیم بیهو کالیم بیهو
 اخم بیهو کالیم بیهو کالیم بیهو کالیم بیهو کالیم بیهو کالیم بیهو
 و یا مق عز ایلان شیره بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو
 فلک بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو
 حضرت و او بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو بیهو

58

يعقوب اوغلی اوچون دیرده کسکین یوسف کنعانده جدا ایلام
 کیم لار کاور و بیهوش کیم لار و او کیم لار چاقمتی بیج بو کاس روا
 بیرونینک کوزینی ایلام ناپناه قولینی بیجوب ایله عصاب اولادی
 بیرنجه کابرو رنج ایله زخممت بیرنجه ایلامادی و اصد دولت
 بیرنجه کابرو و شمشیر ایله شمشیر بیرنجه یاریدین جدا ایلامادی
 سینک عشت قینک اولدوم دیوانه غمکنده سن ایله بی حقیتم بویانه
 خواجه الباریب یقینا دیم بسیار کوندرن کونکاخایه نیر بیهتر ایلامادی
 بیرونه جوشلور و رویه دریا عجمان بیرنجه قریب ایلاما پنهان
 حساب مدم لار اول یایر ایکن تنگ کوی حکمی بره قضا ایلامادی
 در یانیکی ایکن حقیتم سلاک سیر اتقان قایم ایلاما عینایت
 اوج کولای کوندر زینفلازه بهت قید بشتایین جانین عطا ایلامادی

مکالمه

59

ناکا تو شتوم بېر جا وونک قولینه وخت ایما ببالدیر حیران بو سینه
 سن نیلارسن پشتم شورینه کوز باشم قانی وریا ایلاوی
 تخت او سیدامنا قلدر ایشارت بوز ولفان کونکلوین ایما عمارت
 بیگلون یوز وونک عیشت ایله عیشت شینک پلر ووق صفالیلا
 سهر اینک و همیشه لاجا وونک قمری نخت لیتق ایلا بیا سیری
 اکریان قلم بو پهان سوز منینک پلان عهد جفا ایلا
 اندین او تو شتوم خط لاجا نعلیم انزویب تو شتو اول رو
 باشمنی کلفتی ملا ایلاوی درخت منک شایخیدن بایستی اوز
 باشن اوز و بیتم تیکور و باریب رو و پایلار باجه قریب
 حسرت اولار قضا ایلاوی اندون کین سرو ایسلام نه باغلا
 برنج کون یوز وونک سوز افانیزیک لایق بو لومنی باغلا

بهر بری منیکه تو لیک جفا ایلامدی صدق بهر پلینغ باغلام اخلاص
 بهر شاه مراد اتقی اخلاص نینه مار دیا ایپ خضر الیاس
 قالیغوز دن محنت دین ربالملا بیز تکدن قاجیب تو شتوم
 قیمت دین نور منی سالیم بلا که کونور یغلاب قاور خدای
 کور کیل نجوا قسمت نه خدایا کور بیز کور بار دم دریا قویب
 غرق اقیب باشه طوقانار سالت نوره مسک شورش لور یا
 صنوبر ننگ یار گل پری دلیر سنکافد ابولور سانسیه فریاد
 عشقینکد اولماس مثل سمندر کلور نوزک ایتولانا لیم یوق مشیت
 الفصه اندین کن صنوبر بایب بهر اینکیزن اییب کلور گل پری
 جاجیدین توروب بهر اینکیزنیکه اولدین آتوب تختیکه
 چقایب اغراز قلمز ما صنوبر بو ایلماس ننگه لاسید چیران
 بولوب

61

بو اوب بر سوز ايقال اتم اكمي دلبه تخت او سئيد او شوريش
 اكمي كاهه في حق ميستر اتميش بر سه باره و بر صرع تا جی حسن
 انور و بيدر ماورين خراجی چو حسن بولمك اكمي كاهه جيتايي اتم
 اياب مني سالد جفايه بر سه ملكه و بر سه رضوان بری
 حوج و بر سه مایه تابان بری قاسمی سر و خیر امان بری او خسته
 قیش اچاچان رعنايه اكمي دلبه بر سه بیکاش اتم اتم اتم اتم
 بر بیل شيد اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم
 تخت في اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم
 بولدر وریای عثمان نینک اتم اتم اتم اتم اتم اتم
 بکبت لار في اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم
 ای بر اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم اتم

آخر خرم ایلامی که کما سر در با کعبه نوح جنت باشد که در وقت
 کبریا ناز نعمت اچدیکن شراب ایلامی صنوبر دیر اول با هم همیشه
 سالدر بو بلا ای بر ایلاما اشنه و نیا کم لارا کا و فال ایلامی القمه
 بو سوز دین سو نک صنوبر جبین با یقین شهریکه بار کاس من و د
 موند ایلمش بو زیکیت پیله کلب ایلم ایلم با چه بو بو یخ
 کربیب هلاک بولدر اگر من جبین با جبین شهریکه همراه لاکنیک
 آنا ناس مندن فرزند لارینی سور سه نهمه ویب جواب
 بیور من ویب بسوز ایقالتی انا ناس بیغه بو نامده
 موند با رسک شاه خورشید بیغه اوسول مهران بیغه کلدر
 دیکای سینه کویوب با نیب ایلم بیغه نینک رو بیغه حالی بیغه
 کلدر سینه بیغه کینه و ملاوم بلا دین قاچوب نجندر لاکر دیم
 حاکم

63

چایمدهن کجبت انحر رحنت نینک شتر اپون اچجب جاگ کرسیان نینک
 کلدردکای سینر به سوزوم بار کولکل شادینه بخندلار
 یانیب عشتیقنک او تینه بهر غنیز هما نینک کلدردیکای سینر
 ایرسه بو سوزون سونک او شول نامر ز پوتوب بیر بریدار
 نینک قولیفیرسی ان الیب شاه نورشید نینک العرفه
 الیب باردرسه نورشید اول خط او قوب بهوش
 بولوب قلدردینه بهوشینه کلدردوز کولکل خندانم شکم
 ایستب سر سوز ایغان نغمه شکم جو بیک در کایینه مرادیم
 حاصل بولور او جو ب کنگلان دولت قوش قینه بشین
 ناز اولدر کوتاریدر سحر ان شیخ تا پلدر کولکلوم مطیع
 حقیقتم نغمه نینک کوی بوی بوردیمیزه کامل بولدر ایچیلدر بونغم

کلنا یریم شکر مینه سر اوارم جمالیقه تا نظر اولدر القصه
 بوسوز دین سوک نورشید شاه جمیع وزیر لاریسه روانه
 بولدر امیدر نورشید شاه فی یومیر داتورسون امیدر
 صنوبر دین سوزیشتماک ککر اما صنوبره دریا نیک لیدر
 او اوروب من قمر اه لایم ننگ اتا انا سیغه نمه دست
 جواب برور من اولتورسه لاریش یوزیکت لار
 فاش لاریخی قوسه توروب دریا دین چقب کلدیلا
 صنوبر بیلکورو شب تورسه لاری یوریم طر فدن چقب
 کلدر اما خورشید شاه نچند کون یول یوروب بار دیلا
 خورشید شاه صنوبر بیل بولیش یوزیکت بیل زور بیل کوروشید
 القصه صنوبر بیل لار که قمر اب بر سوز افعالی

65

چین باجین شهر نینگ کلان پیک لاش خیم بیک نینگ
 جایلار امان مو سلیمان دولتی اسلند تیلیم لورت
 سورغان پیک لار خانلار امان موساتی نینگ فولیدن
 یاره لار اچیلگان بیک کورت مست بولوب باریدن چکان
 سیدان اچره قیاج دین ناملار ساچکان نرو اطلیح نوجونلا
 امان مو سلیمان بولما در سوزدر جیر اعتم ایگاسیته لار
 قالدر باغ جهار باعتم نراچیلگان گلستانلار امان مو
 صنوبر دیر شور له بولدر وم قسمتیم بیج لوکس کتمسین
 درد و حننیم چین شهر راتاج بختیم دولیتم یاقوز کوم
 جاج امان مو القصر خورشید شاه اوج کورندوز توی
 بیک در اندین سونک ایگای فرزندیم یوکن جان شهر

